

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[સત્રગતી કોર્પોરેશન વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૧૭૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ લત્પ લરંગિણી

વિષય ૨૨૨

ॐ

શ્રીરામસુયશ માનસર તત્વતરંગિણી

અર્થાત

શ્રીરામાયણનું સારરૂપ સંક્ષિપ્તવર્ણન
સરળ કાવ્ય શૈલીમાં.

શુભસ્વસ્થાન પોરબંદરના નેકનામદાર દાનવીરેન્દ્ર
મહારાણાશ્રીના ઉદાર આશ્રયથી
રચીને પ્રસિદ્ધ કરનાર,
કવિ જયસિંહ દયારામ બ્રહ્મભટ્ટ, મહેસાણા.

[૨૭૪૨ સહીત પુસ્તકના સર્વ હક્ક સ્વાધિન રાખ્યા છે.]

પ્રત ૫૦૦.

સંવત ૧૯૮૬.

આવૃત્તિ ૧લી.

સને ૧૯૩૦.

અમદાવાદ—ધી “ ડાયમંડ ન્યુબિલી ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

કિંમત ૧-૮-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંઘ
૧૯૫૧-૫૨

દાહરો.

રામ સુયશ રસ માનસર, તત્ત્વ તરંગિણિ તીર ॥
રણશે ગુણ મુક્તા રહી, સજ્જન હંશ શરીર ॥ ૧ ॥

વિજ્ઞાપના.

પ્રણય પ્રકૃતીનો પ્રેરિત કાવ્ય કળાધર કદ વેળાએ કદ રસમસ્તીમાં મસ્તાન રહે છે તે કળા શકવા તેનું હૃદય સમર્થ છે. જુઓ ! આઘ કવિશ્વર વિરચિત આઘ રામાયણની સ્મારક સંસ્થા મહાત્મા કવિશ્રી તુલસીદાસજીએ સુરસંવત પ્રાકૃત ભાષા શૈલીમાં અધિકાંશે ઉજવી, અને એજ સંસ્થા વિવિધ વૃત્તામાં એજ શૈલી વડે રસિકખિહારી કરિએ રામરસાયણરૂપ મિષ્ટ રસમાં ઉજવી, ઉત્તરોત્તર અનુકરણ વર્ણનમાં હકીકત તો એક સરખીજ છે. પરંતુ રસાલંકિત ભાષા સ્વાદ ભિન્ન ભિન્ન માલુમ પડે છે, તદ્ઉપરાન્ત ગિર્યાણનો ચમત્કાર તો અગ્નયમજ છે, વિશેષમાં કહેવું જોઈશે કે-ઉપરોક્ત ઉભય કવિશ્વરોની ભાષા શૈલી તો એક સરખીજ છટાદાર માલુમ પડે છે, પરંતુ કથન મિષ્ટતા ભિન્ન ભિન્ન છે, નૈપુણ્ય ન્યાય પરંપરાએ અખિલ વિશ્વ અનુકર્ણિકજ છે, જેને જે હકીકત ગમી તેજ તેના હૃદયમાં રમી, પાંખીનો અને વાંખીનો થાહ નથી, તેમ ઔષધી અને કાવ્યની કિમ્મતનો પણ પાર નથી. સમય સંકોચને લઈ વિસ્તરિત વર્ણનને લાંબું લપસિંદર લેખી વર્તમાન સમયના વસ્તુ ગ્રાહકો મતઝગ માગે છે, એટલે કે-ટુંકી હકીકત તાત્કાલિક લક્ષમાં લેવાય છે, માટે તાત્પર્ય સીમા સાચવવાના હેતુમાં કલ્પના સૃષ્ટીનો કર્તા કાવ્ય કુશળ હોઈ સકારણુ હાર્દિક સ્નેહને વશ થઈ ઉક્તીની સીમા ઉલ્લંઘી જાય પણ ભાવાર્થ અર્થાંત તાત્પર્યની સીમા તો નજ ઉલ્લંઘે, એટલે કે તાત્પર્ય સાચવ્યું તો તમામ વિષય સંબંધ સચવાયેલોજ ગણાય છે.

શરમાં સેવકને “શ્રી મહાવીર સુયશમાળા”નો પ્રબંધ લખવાની શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થઈ હોઈ તેનું સંક્ષિપ્ત પ્રસ્તવન ઉપોદ્ધાતરૂપે વર્ણવેલ છે, ઉપરોક્ત પ્રબંધમાં માત્ર શ્રી હનુમાનજી પૂરતુંજ પ્રાક્રમ વર્ણવેલ હોઈ તે વર્ણનના અંગે જે જે હકીકત સાલગ્ય થઈ તે તે હકીકત ગોઠવાઈ છે, પુનઃ “શ્રી મહાવીર મોજમુક્તાવળી”ના પ્રબંધમાં પૃષ્ઠ ૧૮૬

(“વૃતાન્તપુર્વે પાવકતણું, સિયને સ્મરણ કરાવિયું”) ચોવીસમા છપ્પયની છેલ્લી તુકના કથનાનુસાર તે પુર્વની શ્રી રામાયણની તમામ હકીકત સાર રૂપ લખવાની અડગ શ્રદ્ધા સેવકના હૃદયમાં જામવાથી જેટલો સમાવેશ કરવા સવક થઈ તેટલોજ સમાવેશ કરી શકાયો છે, ઇત્યાદી સમગ્ર સળંગ પ્રબંધ સૃજવાનું કારણ શ્રી મહાવીર સુયશમાળાના પ્રબંધનો ઉપોદ્ધાત લેખ પ્રિય પાઠક મહાશયોને જરૂર પડત કરવાથી જાહેર થશે, આ પુસ્તક પૈકી વર્ણવેલો ધારેલો અપુરિત સારાંશ આ પુસ્તકથી અતિરિક્ત હવે પછીની આવૃત્તીમાં સપુરિત થશે.

આહુ સાવન: મહા શુદ્ધ ૧ ને શનીવારે, દિવ્ય દયાળુ દાનવીરેન્દ્ર નેક નામદાર મહારાજન મહારાણા શ્રી નટવરસિંહજી સાહેબ બહાદુરના પવિત્ર દર્શનાર્થે હું દર્શનાભિલાષી શુભ સ્વસ્થાન પોરબંદર ગયો હોઈ છઠ્ઠે દિવસે હનુરશ્રીની રૂબરૂ સલામ થતાં આશિર્વાદાત્મક ગુણાનુવાદરૂપ કાવ્ય સંલગ્નાવ્ય પછી સેવકે સ્વહસ્ત લિખિત સદર પુસ્તક પ્રસિદ્ધાર્થે સવિનય અર્જ કરીને કરમાન મુજબ સમં વિભાગ “શ્રીમહાવીર સુયશમાળા” પૈકી (પૃષ્ઠ ૧૬૩) અશોક વાટિકામાં શ્રી સીતાજી સમીપ શ્રી હનુમાનજીએ શ્રીરામનામ અંકિત સુવર્ણ મુદ્રિકા અશોકપરથી નીચે નાંખી તે સમયનો થોડોક ભાગ સંલગ્નાવી સુવિદ્યોત્તેજક દાનવીરેન્દ્રની સપ્રસન્ન દયા દષ્ટીથી પ્રાપ્ત થયેલ આકાંક્ષિત શુભાશ્રયને સદર શિષ્યાવંદ કરી મહા ભાગ્ય માન્યું છે. અને તે પ્રમાણે સદરહુ પુસ્તકનું કદ રાખીને તાત્કાલિક પ્રસિદ્ધીમાં મૂકવા આનંદનો વેગ વધવાથી શ્રદ્ધાપૂર્વક વર્તમાન કાર્ય નિમિત્ત પ્રારંભમાં હું સેવક સામિલ થયો છું, આ જમાનામાં એવા દાનવીરેન્દ્ર સુપાત્રના કાર્યની કદર કરે તે તે કથનો સુપાત્રએ સાચેસાચ સુવર્ણના અક્ષરોથી અંકિત કરવા સમાન સમજ સારી રીતે વર્ણવવાં સંભવે છે. એ ન્યાયે સેવકે “સમર્પણ પત્રિકા”ની કાવ્ય કુસુમાવળીમાં પહેલા કવિત્તને મથાળે પ્રથમોક્તી લખી છે.

વિશેષમાં પ્રસંગોપાત કહેવું જોઈશે કે-જેમ વિશ્વના સર્વોત્તમ

કુદ્રતી વૈભવરૂપ માન સરોવરના મનોહર કિનારે મુક્તાકૃળ
 યુગનારાં સુપાત્ર હંશ પક્ષિઓને ઉડાડી મુકવાવાળા તેજદેવી
 કે વિધ્નસંતોષી તળાવટોચા શ્રી વિશ્વેશ્વરે નિર્મોણ કર્યા નથી,
 તેમ અહીં શુભ સ્વસ્થાન પોરખંદરના દાન માનસરતા મહામાંગણિક
 મનોહર કિનારે પણ મૌજ મુક્તાકૃળને મેળવનારા સુકવિ રૂપ હંશ
 મંડળને નસાડી મુકવાવાળા તામસી અસન્નજન તળાવટોચારૂપ કોષ
 પણ વ્યક્તીને શ્રી જેઠવાવંશ વિભાકર મહારાણા શ્રીનટવરસિંહજી
 સાહેબ બહાદુરે નિર્મોણ કરેલ નથી, સાચેસાચ એ સુકવિઓનાં સદ-
 ભાગ્યની મહા માંગણિક નિશાની છે, પરંતુ કવિઓએ એટલું તો
 જરૂર ખ્યાલમાં રાખવું જોઈશે કે-“ઉત્તમો માન મિચ્છંતિ”, એ
 સુત્રને મુકી દઈ “અધમો દાન મિચ્છંતી” એજ સુત્રને વળગી
 રહેવું તે સર્વથા સુકવિઓ માટે શોભારૂપદ નથી. દાનવીર અને
 યાચકની શ્રદ્ધા પોતપોતાને મુકાબલે સચવાઈ રહેવા સાર પ્રથમ
 યાચકેજ પોતાની યોગ્યતા જાળવવાની જરૂર છે, ધન્ય છે
 એવા દાનવીરેન્દ્રોને કે-જેઓએ દાન માનસર સદાને માટે સુપાત્રો
 સાર ખુદ્દાં મુક્યાં છે, અને તે રાજ્ય હાકમોને પણ ધન્ય છે કે-
 જેઓ એવા દાન જળાશયોની આડે આવતા નથી, દાના સ્વભાવના
 રાજાના હાકમો પણ દાના સ્વભાવના હોવા જોઈએ એ ન્યાયે કાવ્યોક્તી
 યથા કવિત્ત;

સ્થાના દિવ દાના મહારાના નટવરસિંહ.
 જેઠવા ધરાનામે જવાહિર જુરાનાહે ॥
 મંદર મૃયાદકા મહેન્દ્ર પોરખંદરકા,
 સુંદર સમંદર લહેર લક્ષ લાના હે ॥
 હોશિયાર હાકમ મુરાજકે હિતેષી જકે,
 પ્રજા પરિતોષકે યોં પંચમેં પ્રમાના હે,
 પરમ પ્રતાપ સો પ્રતાપ દેવ દેવ જૈસા,
 માંનક સા માંનક જો મનકા મિલાના હે ॥ ૧

ઉપરોક્ત દાનવીરેન્દ્ર નેક નામદાર મહારાણાશ્રીએ સેવકનું વર્ત-
માન સુકાર્ય પ્રસિદ્ધિમાં મુકાવવા સેવકને જે મહાન શુભાશ્રય સમર્પણ
કર્યો છે તે માટે સેવકે સેવકની સુક્ષ્મ સેવારૂપ તેઓ નામદારની
સમ્પૂર્ણ રાજશોભાવાળા મહા મનોહર છત્રી, સમર્પણ પત્રિકા સાથે
તેઓ નામદારના સુવિદિત મુખ્યારક નામથી યશાશ્રિત કરી હોઈ તેઓ
નામદારના ધર્મ રાજ્યમાં મહામાંગણિક અમુલ્ય નૂતન વધાર્ધ ચિરસ્થાઈ
સ્વરૂપ પ્રગટપણે પ્રસારે એવી પ્રાર્થના શ્રીસશ્વિદાનંદ જગતનિયંતા
પ્રત્યે પ્રેમપુર્વક પ્રારંભી છે, આશ્રયદાતાનું મુખ્યારક નામ સુપાત્ર
આશ્રિતે આશિર્વદાત્મક ગુણાનુવાદ સહીત પ્રસિદ્ધિમાં મુકવું એ ન્યાએ
સનાતનથી સુપાત્ર આશ્રિતો પોતાનો ધર્મ સાચવતા આવ્યા છે,
એટલે આ સેવકે એમાં કાંઈ નવી નવાઈ જેવી વિશેષતા કરી નથી,
પરંતુ પોતાનો સેવા ધર્મ સાચવ્યો છે.

વિશેષે આશ્રયદાતાના પ્રસંગે એ પણ કહેવું ઉચિત છે કે-
મહિકાંઠા એજન્સીના આંખલીઆરા તાલુકાના નેકનામદાર દરબાર
શ્રી કેશરીસિંહજી સાહેબ બહાદુરે મહારા લગ્ન પ્રસંગે
રૂ. ૫૦૦) ચંકે પાંચસો રૂપીયાની મહાન મદદ કરેલી તે હું છંદગી
સુધી પણ કેમ ભુલું? યોગ્ય સ્થળ જાણી અહીં એ હકીકત પણ
કાવ્ય રૂપે પ્રદર્શિત કરું છું.

યથા કવિત્ત.

આઘ બજવાયે વાઘ મેરે ઘર ઉતસવકે,
સો પ્રતાપ અમૃત નિગાહ રાવરીકો હૈ ॥
“ચારસોં રૂપૈયા” બખસાયે ચહુવાન ભાન,
મહા ફલ દીન્હો મેરી અલ્પ નૌકરી કો હૈ ॥
ગરિબ નિવાજ ગઠ આંખલકે રાજ ધન્ય,
સ્વાલ જયસિંહ ધહ લાલસા ભરી કો હૈ ॥
પર્મ શ્રદ્ધા યુક્ત રુણ મુક્ત બનવે કો મન,
મેરે તો ભરોસો કેહરી કો કે હરી કો હૈ ॥

દોહા.

‘ સૌ રૂપિયા ’ યહ સ્વાલખે, ઉત્તમ દિયો ઇનામ ॥

રીઝ્યો રાજ કેશરી, કીન્હો મેરો કામ ॥ ૨

એ પ્રમાણે શ્રીહરિની કૃપાવડે દરબારશ્રી કેશરીસિંહજી સાહે.

બની કૃપા થવાથી મહારૂં શુભ કાર્ય સર્થ હોઇ તે અંગે ભાંડુ ગામ નિવાસી આંબલીયારા રાજકવિ શ્રી શિવદાસભાઈની સાનુભુતી માટે તેઓ મહાશયનો ઉપકાર માનું છું. વિશેષે આ પુસ્તક લખવા મળે તે તક મળી તે પણ શ્રીહરિની કૃપાનું ફળ છે.

સદરહુ પુસ્તકને અષ્ટ વિભાગથી જોડવામાં આવ્યું છે, શ્રીરામચંદ્ર-જીના સુયશરૂપી માનસરોવરમાંથી સારાંશરૂપી જે સરિતા નિકળી તેને કિનારે સદરહુ પુસ્તકના વિભાગ રૂપ તિર્થાશ્રમે પૈકી “પ્રથમ તિર્થમાં” સ્વધર્મ શક્તી શ્રી સતીજી સહીત શ્રીશંકર ભગવાનનું મહર્ષી અગત્ય પાસે શ્રીરામ કથા શ્રવણાર્થે પધારવું ત્યાંથી તે શ્રી સતીજીએ પિતાના યજ્ઞમાં જઈ આદરના અભાવથી યોગાનલવડે સ્થૂળ દેહ ત્યાગતાં યજ્ઞ વિધ્વંશ થયા સુધીની હકીકતનો સારાંશ રૂપ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૨૦ છે. પૃષ્ઠ ૧ થી ૧૮.

દ્વિતિય તિર્થમાં ભગ્યતી શ્રી સતીજીનું હિમાચળને ત્યાં પાર્વતી રૂપે પ્રગટ થવું ત્યાંથી તે શ્રીશંકર ભગવાનના કામ દહન સુધીની હકીકતનો સારાંશ રૂપ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૨૭ છે. પૃષ્ઠ ૧૮ થી ૩૫.

ત્રિતિય તિર્થમાં બ્રહ્માદી દેવતાઓનું શ્રીશંકર ભગવાન પાસે જવું ત્યાંથી તે શ્રી કાર્તિકસ્વામીના અવતાર સુધી શ્રીશંકર ભગવાનના ચર્ણાવિંદની પ્રેમ પ્રશંસા સહિતની સારાંશ રૂપ હકીકતનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૨૦ છે, પૃષ્ઠ ૩૫ થી ૫૨.

ચતુર્થ તિર્થમાં શ્રીહરી પ્રાગટ્ય હેતુ અર્થાત મહર્ષી નારદજીના ઉત્તર તપ તથા વિમોહ સમયની હકીકતનો સારાંશ

૩૫ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૦૮ છે, પૃષ્ઠ ૫૨ થી ૬૭.

પંચમતિર્થમાં શ્રી રામચંદ્ર લગવાનનું શ્રી લક્ષ્મણુ સહીત વિશ્વામિત્ર મહામુની સાથે યજ્ઞ રક્ષણાર્થે પધારવું ત્યાંથી તે શ્રી મિથિલાપુરીથી અયોદ્યાપુરીમાં પધારવા સુધીની હકીકતનો સારાંશ ૩૫ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, અને તેમાં એકંદર ભાષા છંદ સંખ્યા ૨૯૭ છે, ગુજરાતી કાવ્યના વિભાગોમાં હિન્દી ભાષાના કાવ્યનો એક વિભાગ મુકવાનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે સદરહુ પુસ્તકને પ્રસિદ્ધ કરવા માટે આશ્રય મળ્યા પછી તુર્તજ પ્રસિદ્ધિમાં મુકવાના ઇરાદાથી પ્રથમ એટલેજ ભાગ ૨વી રાખેલો હોય વર્તમાન વિભાગો વચ્ચે સ્થાનસર ગોઠવવામાં આવ્યો છે. પૃષ્ઠ ૬૮ થી ૧૨૧.

છઠ્ઠા તિર્થાશ્રમમાં શ્રીરામપટ્ટાભિષેક તૈયારીમાં વન ગમનથી તે શ્રી સીતા શોધ પ્રયત્ન સુધીની હકીકતનો સારાંશ ૩૫ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૨૪૬ છે, પૃષ્ઠ ૧૨૧ થી ૧૫૫. છઠ્ઠા તિર્થાશ્રમ સાલગ્ય શ્રી મહાવીર સુયશમાળાનો સમંવિભાગ છે અને તે વિભાગની હકીકતનો ટુંક હેવાલ સદરહુ વિભાગના ઉપોદ્ધાતમાં વર્ણવેલ છે, અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૧૭ છે, પૃષ્ઠ ૧૫૫ થી ૧૮૨.

સમં વિભાગ સાલગ્ય અષ્ટ વિભાગ શ્રી મહાવીરમોજ મુક્તાવળી ૩૫ હોય તેનો પણ ટુંક હેવાલ તે વિભાગ સાલગ્ય સદરહુ ઉપોદ્ધાતમાં વર્ણવેલ છે અને તેમાં એકંદર છંદ સંખ્યા ૧૨૪ છે, પૃષ્ઠ ૧૮૨ થી ૨૦૩. અહીં આશ્રયદાતાના ઉપકારમાં પુસ્તકની પરિપુર્ણતા છે.

શ્રી મહાવીર સુયશમાળાનો ઉપોદ્ધાત, પૃષ્ઠ ૨૦૪ થી ૨૦૭. આશિર્વાદાત્મક ગુણાનુવાદ યુક્ત અર્પણ પત્રિકામાં એકંદર ભાષા છંદ સંખ્યા ૯ છે.

ન્હાના મ્હોટાં રાજ્યસ્થાનોમાં જઈ દાનવીરેન્દ્રનાં સદગુણી

ખિરદો ઉચ્ચારવાં એ બંદીજતો (કવિઓ) નું કર્તવ્ય છે, અને તે ખિરદ કાવ્ય બહુધા હિન્દી ભાષા શૈલીમાં બનાવવાની બંદીજતો (કવિઓ) ની પરાપુર્વની પ્રથા છે. એ ન્યાયે સદરહુ પુસ્તકની કાવ્ય રૂપ અર્પણ પત્રિકા હિન્દી ભાષામાં ગોઠવી છે.

અત્રે કારણવશાત કહેવાની જરૂર છે કે-કવિઓની રસ રમ-તનો અખંડિત અખાડો શુભ સ્વસ્થાન શ્રી ભુજનગ્રમાં છે, એટલે કે-વારસામાં પ્રાપ્ત થયેલું અક્ષત્વ અને માર ચારણોનું વડીલોપાર્શ્વત ચોસઠકળા અને ચૌદ વિદ્યા પૈકી સાહિત્ય વિદ્યા રત્ન સમૂહનું શારદા સ્થાન કચ્છ ભુજમાં હોય રા' લખપત વૃજભાષા પાઠશાળાના શુભ નામથી આખા હિન્દુસ્થાનમાં ઓળખાય છે. રા' એ ભુજ સ્વસ્થાનનો ચદુવંશી કુરમ છે, રાજ્યની હમ્મેશની રીત પ્રમાણે શહેરમાં તોપનો અવાજ સંભળાતાં તમામ પ્રજાજન એકઠે અવાજે “જીયે રા'” એવો આશિર્વાદાત્મક ઉચ્ચાર કરે છે, વાહ વાહ ?? કેટલો બધો રાજરતિભાવ ? પ્રેમનું માપ માપવા કોણુ સમર્થ છે ?

ઉપરોક્ત સાહિત્ય સંસ્થામાં દેશી વિદેશી અક્ષત્વ અને માર ચારણોનાં બાળકો મર્ભ સંસ્કાર રૂપ કાવ્યકળા હૃદય સ્થળેથી જીવ્યાએ લાવવા માટે જાય છે, તે પૈકીનો હું પણ એક અક્ષત્વ યુવક મહારા આનંદ માટે કાવ્યકળાની આવદાની મેળવવા સદલાગ્યવત થયેલ હોય કાવ્યનો ધોરણમર અભ્યાસ કરી, સુવિદ્યાગુરુનો આશિર્વાદ લેવા રૂપ સેવાભાવને સાટે શિષ્યપણાનો લ્હાવો પામ્યો છું. પરમ કૃપાળુ જ્ઞાની વિદ્યાગુરુશ્રીના હૃદયમાં સજતી વિખતીનો લિન્ન ભાવ નથી, એટલે કે-અક્ષત્વ બાળકને પોતે વિશેષ સ્થાય છે, એ સદ્ભાવનાથી પોતાની ખાનદાની જાહેર થઈ છે.

ઉપરોક્ત શારદાસ્થાનનું પાલન કરવાવાળા વિદ્યમાન નેકનામદાર મહારાઓ શ્રી ૭ સવાઈ ખેંગારજી સાહેબ બહાદુરના અત્યંત ઉચ્ચ ખિરદનું વર્ણન ધણા કવિઓએ વર્ણવ્યું છે. ત્યાં કવિઓની સંસ્થા છે ત્યાં કાવ્યની શી ઉણપ હોય ?

યથા કવિત્ત.

યોગબલ જૈસો અદભૂત લસે યોગિનકો,
 આત્મબલ સૂરાકો જ્યોં અવલ પ્રકારકો ॥
 વિસ્તરિત વિશ્વ જ્યોં વિવેક બલ જ્ઞાનિનકો,
 ક્ષમા બલ જૈસો સુમ સનજન ઉદારકો ॥
 સત્યબલ સતિનકો જત્યબલ જતિનકો,
 જપે જયસંગ જૈસો જન્યોં જયકારકો ॥
 અર્થબલ વિદ્યાબલ દાનવીર કચ્છ દેશ,
 તૈસો હે સવાઇ મહારાડિશ્રી જેંગારકો ॥

૧

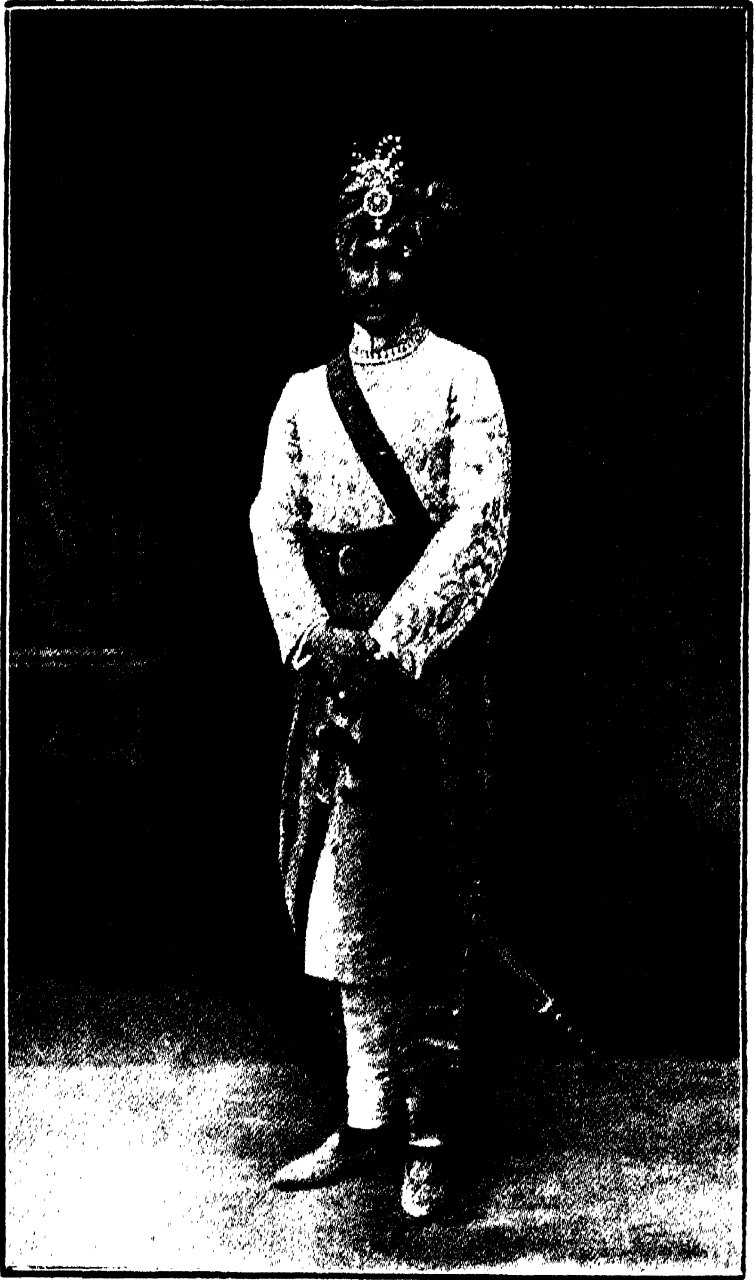
સદરહુ પુસ્તકમાં છેવટે પૃષ્ઠ ૨૦૮ માં શુદ્ધીપત્ર ગોઠવેલ છે, તો પણ કોઈ લિખિત કે દર્શિત ભૂલ હોય તો ક્ષમા કરી સુમ સનજન પ્રિય પાઠક મહાશય સુધારી લેશે એમ ઇચ્છું છું, કાવ્ય નિયમના વિશેષ કારણવશાત્ હસ્ત દિર્ઘાનું સ્થાન બદલ અને શબ્દાક્ષરોનું તોડ બેડપણું હોય તે માટે સાક્ષરો પાસે માફી માગું છું. વ્યાકરણ મતથી ધ્યાન ચૂક થવાયું હોય તો તે તરફ વ્યાકરણ વિશારદો દિવ્ય ગુણ દ્રષ્ટીથી નિહાળે એમ વિનવું છું, સાધ્ય થઈ શક્યું તેટલું સાધ્યું હોઈ ગુણગ્રાહી ગુણ દ્રષ્ટીથી અવલોકન કરશે એમ ઇચ્છું છું.

અમદાવાદ.

લી. કવિ જયસિંહ દયારામ બ્રહ્મભટ્ટ

તા. ૧૦-૪-૧૯૩૦

મહેસાણા.

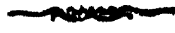

॥ દોહરો ॥

દીપે દાંની દર્શનિક, જતી સતી ગુણુ બનાંજી ॥
નિત્ય પોરબંદર નગર, ભૂપતિ “નટવર” ભાંજી ॥૧॥

અથશ્રી અર્પણપત્રિકા.

ગૌઆલ્મણુ પ્રતિપાળ, ધર્મ દુરંધર, અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપી, વિશ્વ
વિદિત શ્રી જ્ઞેવાવંશ વિભાકર, સુવિદ્યા વિદ્યાસી, સદ્ધર્મ પરાયણ
દયાળુ દાનવીરેન્દ્ર, નેકનામદાર-ખુદાવિદ-મહારાજ-મહારાણા શ્રી ૧૦૮
શ્રી નટવરસિંહજી સાહેબ બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ. એ પોતાના
“પવિત્ર યશાશ્રિત પ્રલમ્બ કરકંઠમાં”; મહેસાણા નિવાસી બ્રહ્મભટ્ટ
કવિ જયસંગ દયારામ વિરચિત, આદ્યશ્રીરામસુયશ માનસર તત્વ
તરંગિણી નિર્થોશ્રમ સાલગ્ય, શ્રીમહાવીર સુયશમાળા, તથા શ્રીમહા-
વીર મૌજ મુક્તાવળી પર્યાન્તની મહા માંગળિક, “સુશોભિત સમર્પણ
પત્રિકારૂપ કાવ્ય કુસુમાવળી” સ્વિકૃત કરી તે સુદર્શિતાર્થે યથા—

પ્રથમોક્તી કવિત

લે કે હાથ લેખની સુવર્ણકી લલામ લક્ષ,
ઉર પટ ઉપર સુવર્ણ કે સુવર્ણ કો ॥
લિખોં જયસંગ લાભદાયક સુજશ લેખ,
પોર પુર જોઠવાકે બિરદ આભર્ણ કો ॥
દાખવોં પ્રસિદ્ધ કરિ અભ્યાન્તર ઉરમી સો,
ઉર પટ બિંબકો પ્રબિંબ કરિ પર્ણ કો ॥
સો સુવર્ણપર્ણ શુભ સમર્પણ કરિવેકો,
નટવરસિંહ મહારાજ મૌજ કર્ણ કો ॥ ૧

દ્વિતિયોક્તી

ઉચ્ચ લાલસાસેં નિજ ઘરસેં પ્રયાન કીન્હો,
 શ્રેષ્ઠ જયસંગ વર્તમાન અઉસરમેં ॥
 પોર પુર આયો વાર છઠ્ઠે સલામ ભઘ,
 ત્રયોદશ વાસર વિતાયે મોદ ભરમેં ॥
 આશ્રય અનૂપ દિયો જોઠવા દિનંકરને,
 પરમ ઉપાસના અવધકી પ્રહરમેં ॥
 બોલ તોલ અંગિકાર કરિવેકે બિદવારો,
 પ્રગટ ચમતકાર પેખ્યો નટવરમેં ॥

૨

ત્રતિયોક્તી

તેજમય તરનીસો પૂરણ પ્રતાપ અંકો,
 પોર પુર તાજ રાજધાનીપેં સુતપ્પેહૈ ॥
 ભાવકે સપૂતકે યશેન્દુકે ઉઘોત હીસેં,
 કૃપણ ખઘોત ગણ સંકુઆય છપ્પેહૈ ॥
 જનત જતિત્રોકો સ્વરૂપ જોઠવા સુજન,
 બિદાવલિ બંદીજન જાણી ખુબ જપ્પેહૈ ॥
 રામ હનુમાન જશ ગ્રંથ જયસંગ યાતેં,
 નટવરસિંહ મહારાનાઠાં સમપ્પે હૈ ॥

૩

ચતુર્થાંકી

રામ યુન સંગ બજરંગ કો સુયશ ગ્રંથ,
 આશ્રય પ્રસિદ્ધવેકો ચાહ કરિ ચીન્હો તેં ॥
 હાથસો ઈકાવન રૂપૈયા બકસાયે ઓર,
 ફેર આયવેકો કુરમાન મોહિ કીન્હો તેં ॥
 જોઠવા દિનંકર મહેન્દ્ર પોરખંદરકે,
 સમર્પણ પત્રકો સ્વિકાર કર લીન્હો તેં ॥
 નુખતે નિવાજ રંગ રાજ નટવરસિંહ,
 બેકો જયસંગહીકો પાર કર દીન્હો તેં ॥ ૪

ગુણાનુવાદ કવિત્ત

જેષ્ઠ કુલ જોઠવાકો જપે જયસંગ જશ,
 જૈતપત્ર જહિર જવાહિર જડીતમેં ॥
 પરમ પુનીત પુન્ય પાટ પોરખંદરપેં,
 પ્રદર્શિત પોષક પ્રજકો પુન્ય પ્રીતમેં ॥
 નિરંતર નેક નામદાર નટવરસિંહ,
 નેશીકો નમૂનો હૈ નિમગ્ન ન્યાય નીતમેં ॥
 ઔતર્યો યશસ્વી યા ઉદારતાકો આભૂષણ,
 ઔસર અનૂપ અવદાત અભિજીતમેં ॥ ૫

પુનર્યથા

અહર જગત મહાવીર વંશ જઠવાણી,
 શ્રેષ્ઠ રાજવાની પોરબંદર શહરમેં ॥
 મંગલ નિધાન અભિધાન ગુન વિઘમાન,
 લક્ષ જોકો લલિત વિનોદણી લહરમેં ॥
 સત્ય જયસંગ ચોં સરાહત વિજય સંગ,
 કાયમ સુજશ રેખા શોભે શુભ કરમેં ॥
 કર્મવીર ધર્મવીર દયાવીર દાનવીર—,
 વારી વીરતાઈ લસે રાજ નટવરમેં ॥ ૬

પુનર્યથા

ઔજ ગુન ઓપિત વિદીત વીરતાંકો અંગ,
 મોજ કરવાંકો મન ભોજસમ જોકો હૈ ॥
 શુદ્ધ વસુધાંકો હૈ સજીવન સુધાંકો સદ્મ,
 શાંકો હૈ સખાવતંકો બુદ્ધ બહુધાંકો હૈ ॥
 છત્રપતિ છાયાંકો પ્રભાવ હૈ પ્રભાંકો પુનંજ,
 મુગટ મજાંકો સઉરાષ્ટ્રી રસાંકો હૈ ॥
 માન તાલ દાન મુકતાંકો નટવરસિંહ,
 જપોં જયસંગ બિદ્ અંશ જઠવાંકો હૈ ॥ ૭

આશિર્વાદાત્મક

પુન્યકૃત રાજપુત્ર રત્ન સુખ પ્રાપ્ત હોહુ,
 “દિર્ઘમાયુ” રાજ દમ્પતી પવિત્ર દાનેકો ॥
 કહે જયસંગ જગ જેઠવા દિનંકરકો,
 સારધાર રહો રંગ દાન સનમાને કો ॥
 રહો રીઝ મોજમેં મહેન્દ્ર પોરખંદરકો,
 વિધમાન સર્વદા સુવાસના વહાનેકો ॥
 બિરદ બિશાલ બઢો નિત્ય નેક નામદાર,
 નટવરસિંહ મહારાજ મહારાનેકો ॥ ૮

દોહા

પુન્ય પરાયણ પૌરપુર, તપધારી શિરતાજ ॥
 નટવરસિંહ નરેન્દ્રકો, રહો સુઅવિચળ રાજ ॥ ૯

રાજનગર	}	લી. કવિજયસિંહ દયારામ બ્રહ્મભટ્ટ
તા. ૩૦-૪-૧૯૩૦		મહેસાણા.

અથશ્રી રામસુયશ માનસર તત્વ તરંગિણી

પ્રથમ તિર્થ મંગળાચર્યુ છપ્પય

આદીપુજ્ય અનૂપ, મહા છબિ મંગળકારી ॥
આશૂતોષ ઉદાર, ધવળ ગંગા શિરધારી ॥
શુદ્ધ સત્વગુણિ શ્રેષ્ઠ, દેવ સર્વોપરિ દાતા ॥
જગત પ્રકાશક જેહ, સદા સમ્પન્ન સુખસાતા ॥
જેસંગ વસી જે વાક્યમાં, પર્મ વર્ણુ ઉક્તીપ્રદા ॥
વંદુ ગણપતી મહેષ વળિ, શ્રીપતિ દિનકર શારદા ॥ ૧

દ્વાહરા.

શ્રીરધુવરની આયસે, અનુસરનારાં આપ ॥
વંદું વૈદેહી વિમળ, જપું સરસ જશ જપ ॥ ૨
શ્રીસીતાજીની સ્પ્રહા, સાચવનારા શ્યામ ॥
પ્રેમે કરી પ્રણામ હું, રહું આપને રામ ॥ ૩
યુગ તન અનુપમ યુગલનાં, અને પ્રાણ મન એક ॥
સિયારામ નિજ દાસની, સદા નિભાવો ટેક ॥ ૪
રામકથારસ માનસર, ઝીલણ વાયૂજાત ॥
થવા પ્રસન્ન હૃદયથકી, નમું ભક્ત નિસ્નાત ॥ ૫

મનોરમ્ય જેસંગ મન, આળ્યો પરમ ઉમંગ ॥

ચિત્રું રામચરિત્રનાં, તેથી તત્વ તરંગ ॥

૬

છાંપ્ય.

નમું આઘકવિ નિપુણ, કથા રામાયણ કર્તા ॥

વાલ્મીક જગવંધ, ભવ્ય ભાવારથ ભર્તા ॥

નેહ દ્વદયભરિ નમું, મહાકવિ તુળશિ મહાત્મા ॥

જોતિપ્રભ જેમણે, પ્રગટ જાણ્યા પરમાત્મા ॥

પ્રણમું સપ્રેમ ઉપકારિને, ગુરૂંજન નિજમનથી ગણી ॥

પ્રણમું તેને જે પારખે, રસવાણી રળિયામણી ॥

૭

વિશેષે વંદના શ્રીવિદ્યાગુરુ અભિવંદન.

—દોહા—

ગુણિયલ સદ્વિદ્યાગુરુ, હિય ધરું સુકવિ હમીર ॥

કાવ્યશક્તિ મેં પ્રાપ્ત કરિ, શુભ આજ્ઞા ધરિ શીર ॥

૮

શુભકારણ સંસ્કારની, સામ્પ્રત થઈ સમ્પત્તિ ॥

કવિકિંકરને કાર્યની, એ સમ થઈ ઉત્પત્તિ ॥

૯

દોહરા.

પ્રથમ રચી માળા પરમ, લખિ પછિ દહેર લલીત ॥

મહાવીરના નામ પર, પ્રગટ થવાથી પ્રીત ॥

૧૦

તે પછિ તત્વતરંગિનો, આ રચું આઘ સખંધ ॥

વર્ણન અનુક્રમનો વિમળ, સમજી શ્રેષ્ઠ સખંધ ॥

૧૧

આઘ સુકવિને અનુસરી, રટયા તુળશિકવિ રામ ॥

એ મહાત્મને અનુસરી, કરું એજ હું કામ ॥

૧૨

દેવગિરાથી થઇ દિસે, પ્રાકૃત ભાષા પર્મ ॥
 કથું કાવ્ય ગુર્જર કથન, સમજી કર્મ સ્વધર્મ ॥ ૧૩
 કવિ કાવિદ જન સાક્ષરો, પ્રભુ રાહે કરિ પ્યાર ॥
 સર્વ સુજ હે સજ્જનો, સંગ્રહશે શુભ સાર ॥ ૧૪

છપ્પય

કહી રામની કથા, ઉમાને ઉમાપતીએ ॥
 યાજ્ઞવલ્ક ભરદ્વાજ, ગરુડને ભુશુંડ યતીએ ॥
 ભાષા પ્રાકૃત ભણી, સુકવિ તુળશિએ સંતપ્રતિ ॥
 સમય સુચક સારાંશ, કરું ગુર્જરી કાવ્ય કૃતિ ॥
 તે નામ સુધા રસ માનસર, ઢેરી તત્ત્વ તરંગિણિ ॥
 થાતાં શ્રીરામ કૃપાથકી, ઉરની વૃત્તિ ઉમંગિણિ ॥ ૧૫

દોહરા

રામકથા રસ માનસર, મંજુલ મુક્તા માળ ॥
 અને દહેર હનમાનની, પ્રગટ કરણુ શુભપાળ ॥ ૧૬
 તે પછિ તત્ત્વતરંગિનું, નિકળે નિર્મળ નીર ॥
 અજબ દહેર છે એહની, સાજણુ હૃદય શરીર ॥ ૧૭
 પ્રેમ લક્ષ્મી પી પરમ, મિષ્ટ શીળતા માંહિ ॥
 પુન્યધાન પાક્યાતણી, ઉત્તમ વિધિ છે આંહિ ॥ ૧૮
 જથી જીવન સુજનનું, સુધરે સુખદ સદાય ॥
 સ્નેહતાણા સેવનથકી, જીવ કૃતારથ થાય ॥ ૧૯
 કાંઠા એઉ મૃયાદના, સરળ વહન સુખદાય ॥
 અતિશય વેગ ઉતાવળે, ઢહણુ દોષ તરુ ધાય ॥ ૨૦

છપ્પય

વૃતાલંકિત વિદિત, આશ્રમે મુનિજનના અતિ ॥
 ઉક્તિરૂપ અત્યંત, કુંજવાટિકા શુભાકૃતિ ॥
 પ્રગટ ધ્વની પશુપક્ષિ, અર્થ એંચણ મકરંદી ॥
 પાત્ર હંસની પંક્તિ, મુક્ત ગુણ ગ્રહ આનંદી ॥
 આ તત્ત્વ તરંગિણિ અહર્નિશ, સ્વચ્છ પણે વહિને સિધી ॥
 શ્રીરામ સુજશના સિંધુમાં, અચળ થાય છે એ વિધી ॥ ૨૧

દોહરા

પૂછે વદન પ્રસન્નથી, ભરદ્વાજ સહ ભાવ ॥
 યાજ્ઞવલ્કને યાદ ઉર, પ્રભુનામનો પ્રભાવ ॥ ૨૨
 વેદ પુરાણોમાં વિદિત, નાથ રામનું નામ ॥
 જપે સ્નેહથી જહને, સતિ ગિરિજના શ્યામ ॥ ૨૩
 કયા રામ એ મુનિ કહો, સાનંદે સચરિત્ર ॥
 વિજ્ઞ આપને વિનયથી, પૂછું પ્રશ્ન પવિત્ર ॥ ૨૪
 ભરદ્વાજનો ભાળિને, અધિક પ્રેમ ઉર ગમ્ય ॥
 યાજ્ઞવલ્ક મુનિ ઉચ્ચરે, રામ કથા રસ રમ્ય ॥ ૨૫
 સતિએ પૂછ્યો શંભુને, સ્વાલ તક્ષોજ સમાન ॥
 સરસ કહેલો તે સુણો, ધર્મ પ્રીય દર્શ ધ્યાન ॥ ૨૬

છપ્પય

રામકથા સુરસરી, મહા કળિયુગ મળ હરણી ॥
 રામકથા સુરધેનું, કામના પૂરણ કરણી ॥
 રામકથા ચંદ્રિકા, નેષ્ટભવતાપ નિવારણી ॥

રામકથા ગુરુસાન, જ્ઞાન ઘટમાંહિ વધારણિ ॥
 શ્રીરામકથા કરતાણિકા, શંશય પક્ષિ ઉડાવણી ॥
 ભણતાં સુણતાં સદ્ભાવથી, ઉર પ્રમોદ ઉપજવણી ॥ ૨૭

દોહરા

શંભુ વસે કૈલાસમાં, સતી દક્ષિણ સંગ ॥
 રાત દિવસ રંગ્યા રહે, રામકથા રસ રંગ ॥ ૨૮
 રામાયણ 'સતકોટિનું', વિગત વાર વ્રતાન્ત ॥
 શંભુ કહે તે સાંભળે, સતી સદા ચિત શાન્ત ॥ ૨૯
 ધર્મ સ્થાપવા ધરણિ પર, પ્રગટ થાય પ્રભુ રામ ॥
 શિવ નિજ શક્તીને કહે, તે તે કથા તમામ ॥ ૩૦
 ઉર નિમગ્ન થઈ ઉચ્ચરે, વક્તા શિવ ભગવાન ॥
 સતી શ્રવણ પુટથી કરે, પિયુષ કથા રસ પાન ॥ ૩૧
 વખત એક ત્રેતા વિષે, જ્ઞાન ધામ ધરગંગ ॥
 કુંભજ રુષિ પાસે ગયા, સતિપણ હતિ નિજસંગ ॥ ૩૨

છપ્પાય

રુષિએ ભરિ ઉર રીઝ, આવિયા શંભૂ એવા ॥
 સતિ સંયુત અખિલેશ, સમજી બહુ કીધી સેવા ॥
 કહિ મુનિશ્વરે કથા, રસ ભરી રમ્ય રામની ॥
 થઈ નિમગ્ન તે થકી, વૃત્તિ ભગવાન વામની ॥
 પછિ પાત્ર સમજી રૂષિ પૂછતાં, હરી ભક્તિ વરણી હરે ॥
 સાર્થક વિતાવિ નિજ સમય ત્યાં, વિદા ભાગિ વિશ્વેશ્વરે ॥ ૩૩

દોહરો

- ગવન્યા પછિ કૈલાસ ગિરિ, શ્રી શંકર સતિ સંગ ॥
 જપવા શ્રીહરિ જમને, અતિશય હૃદય ઉમંગ ॥ ૩૪
 એ અવસર અવની ઉપર, ભંજણ અધર્મ ભાર ॥
 શ્રીહરિએ લીધો હતો, રઘુકુળમાં અવતાર ॥ ૩૫
 થઈ તપસી પિતુ વચનથી, તજી રાજ તત્કાળ ॥
 હતા વિચરતા શ્રીહરી, દંડક વને દયાળ ॥ ૩૬
 પતિનિમગ્ન નિજ પત્નિના, વિયોગથી રઘુવીર ॥
 છેક અધીર થયેલ છે, ધર્મ ધુરંધર ધીર ॥ ૩૭
 એક પતિવૃત્તવાંતએ સહિત બંધુ શ્રીરામ ॥
 સીતાને શોધ્યા કરે, થઈ વ્યાકુળ તે ઠામ ॥ ૩૮

છંપય

- કૃપાનિધી કરતાર, સિદ્ધ દામ્પત્યભાવ સદ ॥
 યોગ વિયોગ ન યદી, મનુષ લીલાએ નિર્મદ ॥
 વિપુળ ચરિત્ર વિચિત્ર, પ્રભૂનું સુજ પિછાણે ॥
 મોહ વિવશ મતિમંદ, અવર શંકા ઉર આણે ॥
 ત્યાં હૃદય વિચાર્યું શંકરે, શી રીતે દર્શન બને ॥
 પ્રભુ ગુપ્ત રૂપે છે પ્રગટિયા, જાણ્યુંએ જગ સહુ જને ॥ ૩૯

દોહરો

- અતિ શિવને મન ક્ષોભ એ, સતી ન જાણે મર્મ ॥
 સભય હૃદય દર્શન તણી, નેત્ર વાંચીના પર્મ ॥ ૪૦
 તે વખતે ત્રિપુરાંરિએ, વિભુ નિરખ્યા જગ વંદ ॥

કર્તું નમન પ્રેમે કહી, જયતિ સશ્ચિદાનંદ ॥ ૪૧

સમય ન હોતાં પ્રભુ છખી, અંબકમાં ભરિ આપ ॥

ઝોળખાંણુ આપ્યા વગર, ચાલ્યા શિવ ચુપચાપ ॥ ૪૨

તન રોમાઝિત રીઝ મન, ભરિ ભરિ ફરિ ફરિ ભાવ ॥

સતિસંગે શિવ સંચરે, લઘ લોચનનો દહાવ ॥ ૪૩

ધશ્વરની અવલોકિને, તારતમ્યતા તેહ ॥

ઉરમાં સતિને ઉત્પન્ન્યો, સ્વાભાવિક સંદેહ ॥ ૪૪

છપ્પય

ભાવીવશ થઈ ભ્રમિત, હૃદય સતિ એમ વિચારે ॥

સુરનર મુનિવર સદા, ધ્યાનમાં જેને ધારે ॥

એવા શિવ અખિલેશ, વિશ્વકેરા જે વંદિત ॥

નૃપતિ કુંવરને નમ્યા, એહ ઉર થઈ આનંદિત ॥

સશ્ચિદાનંદ સદ્ધામનું, આપ્યું સંબોધન અને ॥

પ્રીતી થયેલ અતિશય પ્રગટ, જોઈ મગ્ન હું જેમને ॥ ૪૫

દોહરા

જોતિષ્રદ્ધ જગવ્યાસ જે, અવિક્ષેપ અદ્રશ્ય ॥

તન માનવ ધરિ થાય તે, શી રીતે સદ્રશ્ય ॥ ૪૬

મનુષ દેહ ધરિ વિશ્નુએ, અમર હેતુ જો એમ ॥

તેઓશ્રી સર્વજ્ઞતો, ત્રિપુરારી છે.તેમ ॥ ૪૭

સર્વોપરિ જે શ્રીપતી, વિજ્ઞાની ભગવાન ॥

આપ ત્રિયાને ઠમ એ, શોધે અજ્ઞ સમાન ॥ ૪૮

અને શંભુનું કથન પણ, મિથ્યા કદી ન હોય ॥

શિવ સર્વજ્ઞ એ સુજ્ઞાન, સમજે છે સહુ કાય ॥ ૪૯
 થયા સતીના હૃદયમાં, એવા બહેમ અપાર ॥
 માયાના બળથી મહા, વિનશ્યો જ્ઞાન વિચાર ॥ ૫૦

છાંપય

યદપિ સતિએ યથા, કહી નહિ આપ કલ્પના ॥
 ઉરયામી ઈશ્વરે, જાણિએ ગુપ્ત જલ્પના ॥
 સ્ત્રી સ્વભાવ તવ સતી, કાંઈ શંકાય નવ કરશે ॥
 સુણો કહું તે સત્ય, ધ્યાનમાં નિશ્ચય ધરશે ॥
 જે કથા રૂપીએ વર્ણવી, વળિ રૂપિને જે મેં વદી ॥
 છે ઇષ્ટદેવ મુજ રામએ, એમ ઇશ ઉચર્યાં યદી ॥ ૫૧

દોહરો

સેવે જને સર્વદા, ધામજ્ઞાન મુનિ ધીર ॥
 સિદ્ધશેષ સુર શારદા, વળી સુજ્ઞ નર વીર ॥ ૫૦
 નેતિ નેતિ કહિને નમે, આગમ નિગમ પુરાણ ॥
 બ્રહ્મરામ માયાપતી, જાણો એહ સુખાણ ॥ ૫૧
 સુજ્ઞાન કાજ નિજ તંત્રસહ, સકળ ભુવનના રયામ ॥
 પ્રગટ થયા રઘુકુળ પ્રભૂ રાવણારિ શ્રીરામ ॥ ૫૨
 સતિને થયો ન બોધ શિવ, વદા યદપિ બહુ વાર ॥
 ત્યારે જાણ્યું તેમકે, પ્રભુ માયા અણપાર ॥ ૫૩
 સતિને સત્ય કહ્યા છતાં, વિગત થયો નહિ બહેમ ॥
 પ્રભુ માયા ભાવી પ્રબળ, ઉચર્યાં શિવ કહી એમ ॥ ૫૪

છપ્પય

જે તમને શક હોય, પરિક્ષા તો લ્યો જઈને ॥
 હું છું ત્યાં સુધિ અહીં, તમે આવો ત્યાં થઈને ॥
 જે વિધિથી ઝટ જાય, મોહ ભ્રમ મનનો ભારી ॥
 એ વિધિયુક્ત સુચત્ન, વિવેક કરો વિચારી ॥
 શિવની આજ્ઞા લઈને સતી, સાહસ કરવા સંચર્યાં ॥
 શૂં કરું વિચારે સ્વાન્તમાં, ભારે છે શંકા સર્વાં ॥ ૫૫

દોહરા

ત્યાં ઉપજ્યો ત્રિપુરારિને, એવો ઉર અનુમાન ॥
 દક્ષસુતાના કાર્યમાં, નહિ કદ્યાણુ નિદાન ॥ ૫૬
 કહ્યા છતાં કિંચિત્ પણ, મટ્યો ન મન સંદેહ ॥
 માઠા ફળના ચિન્હમય, અતિ વિપરિત વિધિએહ ॥ ૫૭
 ઠીક હશે તે તે થશે, રચિ રાખ્યું જે રામ ॥
 વૃથા વિચારો વિવિધ વિધિ, કરવા મન શૂં કામ ॥ ૫૮
 જાણિ એમ શંકર જપે, નિર્મળ પ્રભુનું નામ ॥
 તુર્ત દક્ષજ ત્યાં ગયાં, રહ્યા ઉભા જ્યાં રામ ॥ ૫૯
 સતિએ ધાર્યું સહેજમાં, રામરમણિનું રૂપ ॥
 પ્રગટ થયાં ત્યાં પાંશર્યાં, જ્યાં આવે જગ ભૂપ ॥ ૬૦

છપ્પય

સતિ કૃત વેષ વિક્ષોડિ, લક્ષમણ થયા ચક્રિત ચિત ॥
 સમજી પ્રભૂ પ્રભાવ, શકે નવ કહિ મન શંકિત ॥
 સમજ્યા છળ સતીતણો, સર્વ જ્ઞાતા સુર સ્વામી ॥

જાય અજ્ઞતા જાણે, રામ એવા ઉરયામી ॥
 સતિ ચાહે ત્યાં સ્વચરિત્રને, છળનું ભર્યું છુપાવવું ॥
 વનિતા સ્વભાવ વૃતાન્તનું, ઉરમાં સહસ્ર ન આવવું ॥ ૬૧

દોહરા

પ્રશંસિ નિજ માયા પ્રબળ, હૃદય સુકોમળ રામ ॥
 હશિને જોડી હાથ નિજ, પ્રભુએ કર્યા પ્રણામ ॥ ૬૨
 ક્યાં વૃષકેતુ એકલાં, કહો કૃષ્ણ વન કેમ ॥
 જોગેશ્વરિ હે દક્ષિણ, ઉચર્યા રધુપતિ એમ ॥ ૬૩
 મર્મ વાક્ય એ અતિ મૃદુળ, સુણિ ઉર ધરિ સંકોચ ॥
 શિવ સમીપ ચાહ્યાં સભય, સતિ કરતાં અતિ શોચ ॥ ૬૪
 મુર્ખ બની રાખ્યું ન મેં, મુજ સ્વામિનું માન ॥
 કર્યું રામ પાસે રજૂ, આપ તણું અજ્ઞાન ॥ ૬૫
 સતી વિચારે ક્ષિત્ર મન, અરે પૂછશે ઈશ ॥
 એ વખતે હું એમને, ઉત્તર શ્યો આપીશ ॥ ૬૬

છંપય

સતિ પામ્યાં સંતાપ, જાણિ ઉરમી એ આવી ॥
 પ્રભુએ મહિમા પ્રગટ, પંથ કિંચિત પ્રસરાવી ॥
 જથી સતિએ જતાં, દિવ્ય કૌતુક એ દીઠું ॥
 અનુજ સહિત સિય અગ્ર, મહાપ્રભુનું મુખ મીઠું ॥
 પછિ આસ પાસ પશ્ચાતપણ, પ્રગટ એજ સમ પેખિયું ॥
 સેવે પ્રભુને મુનિ સિદ્ધ સહુ, એ વિશેષ અવરેખિયું ॥ ૬૭

દોહરા

શક્તિ સહિત ત્રણ અગ્રસુર, અવરેખિયા અનેક ॥
 જગમાં મહિમા જેમની, અધિક એકથી એક ॥ ૬૮
 વળી સશક્ત વાસવ સહિત, દેખ્યા સરવે દેવ ॥
 વિધ વિધ વેષે વંદતા, સજી રહ્યા પ્રભુ સેવ ॥ ૬૯
 અગ્રદેવ જ્યાં જ્યાં યથા, ત્રિવિધ વર્ણવ્યા તેજ ॥
 રામરૂપ ત્યાં ત્યાં તથા, અવલોક્યાં સતિ એજ ॥ ૭૦
 જીવ ચરાચર જગતના, અવરેખ્યા આણપાર ॥
 સતિએ વળી તે થળ સકળ, પ્રગટ અનેક પ્રકાર ॥ ૭૧
 પૂજે પ્રભુને પ્રેમથી, વિવિધ અમર બહુવેષ ॥
 રામરૂપ એકજ દિહું, એ આશ્ચર્ય વિશેષ ॥ ૭૨

છંપય

દેખ્યા રઘુપતિ ધણા, સિયાસહ નહિ બહુ વેષે ॥
 અને એમ સહ અનુજ, થયાં સતિ સભય વિશેષ ॥
 મન કંપિત બેભાન, પંથ બેઠાં દગ મિંચત ॥
 જોતાં ફરિ ઉપરોક્ત, ચરિત્ર ન દેખ્યું કિંચિત ॥
 પછિ વાર વાર શ્રીરામનું, સ્મરણ કરી ચરણે નમ્યાં ॥
 થઇને સચેત ચિત પુર્વસમ, સતિ શિવ પાસે નિર્ગમ્યાં

દોહરા

પુછી કુશળતા શંભુએ, નિજ સતિને તે વાર ॥
 કહો પરિક્ષા ત્યાં તમે, લીધી કયે પ્રકાર ॥ ૭૪
 સતિ સમજી શ્રીરામનો, પૂરણ પરમ પ્રભાવ ॥

થઇ ભયવશ શિવથી કર્યો, દેખીતોજ દુરાવ ॥ ૭૫
 લોધી પરિક્ષા કંઈ નહોં, સત્ય ધામ હે શ્યામ ॥
 મેં પણ આપ સમાન ત્યાં, પ્રભુને કર્યા પ્રણામ ॥ ૭૬
 આપ કહો એ સત્ય છે, મારે મન વિશ્વાસ ॥
 શરમાતાં સતિ ઉચ્ચર્યા, નાંખીને નિશ્વાસ ॥ ૭૭
 જોયું ત્યારે શિવજીએ, ધરી હૃદયમાં ધ્યાન ॥
 સતિનું જાણ્યું સ્હેજમાં, પ્રગટ ચરિત્ર પ્રધાન ॥ ૭૮

છપ્પય

હરિમાયા કરનારો, જહ સતિને પણ જૂઠી ॥
 પછો એહને પ્રણામ, ઇશ્વરે કરિયા ઉઠી ॥
 પ્રભુની ઈચ્છા પ્રબળ, ભાવિ પણ જાણી ભારે ॥
 ચિત ચિન્તવન પર ચડયા, વિશ્વપતિ વમળ વિચારે ॥
 સિયનો વિવેષ સતિએ કર્યો, ઉરમાં ખેદ થયો અતી ॥
 જો કરું સ્નેહ સતિથી હવે, ટળે ભક્તિ પથને નિતી ॥ ૭૯

દોહરા

પાપરૂપ છે પ્રેમ એ, ને છોડયો નવ જાય ॥
 સતિને પ્રગટ કહે ન શિવ, મનમાં બહુ મુંઝાય ॥ ૮૦
 પ્રણમ્યા પ્રભુને પ્રેમથી, ધર્મ નિતી ધરનાર ॥
 રામ રટણ શિવ હૃદયમાં, આવ્યો એહ વિચાર ॥ ૮૧
 સતિ કેરા આ સરીરથી સ્નેહ ધરાય ન સ્વરૂપ ॥
 રામ ભક્ત શ્રીશંકરે, કર્યો સિધ્ધ સંકલ્પ ॥ ૮૨
 સુમતિ ધીર શંભૂ હૃદય, એવો ધરી વિચાર ॥

સહસા ત્યાંથી સંચર્યા, આપ તણે આગાર ॥ ૮૩
 એવે અવસર થઇ ધ્વની, ગગન થકી ગિર્વાણુ ॥
 ભક્તિ દ્રઢાવી અતિ ભઘી, જય શિવ પદ નિર્વાણુ ॥ ૮૪

છપ્પય

આ પ્રણ સમરથ આપ, વિના કો કરે અન્ય મન ॥
 ગગન ગિરાએ સુણી, સતી શોએ કંપિત તન ॥
 સહિત દ્વદય સંઘાય, પતીને સતિ એ પૂછે ॥
 કહો કૃપાળુ સત્ય, પ્રભૂ કીધું પ્રણ શું છે ॥
 નાં કહ્યું ફરી ફરિ પૂછતાં નીતી ભક્તિ નિમગ્નએ ॥
 અનુમાન્યું સતિએ એમકે, સકળ કળ્યું સર્વજ્ઞએ ॥ ૮૫

દોહરા

પશ્ચાતાપ અપાર ઉર, સતી અતી સકુચાતિ ॥
 ક્યું કપટ મેં કંતથી, સ્ત્રી સહેજે જડ જાતિ ॥ ૮૬
 ભગિ જળ પયના ભાવથી, જુઓ જય વેચાઇ ॥
 પણ વણસે છે પ્રેમપય, પડતાં કપટ ખટાઈ ॥ ૮૭
 સમજી નિજ કરણી સતી, ચિન્તા ધરે અગાધ ॥
 કહ્યો ન પ્રગટ કૃપાળુએ, અતિ મહારો અપરાધ ॥ ૮૮
 કળી ત્યાગ રચિ કંતની, ઉરથી સતી અકળાય ॥
 ચિન્તા ભઠી ચિત ભઠે, નિજ અઘ કહ્યું ન જાય ॥ ૮૯
 સતિને જોઇ ઉદાસ મન, વિવિધ કથા સુખવાસ ॥
 વર્ણવતા ઇતિહાસ વર, શિવ પેહોંચ્યા કૈલાસ ॥ ૯૦

છપ્પય

ત્યાં પછી શિવ વડ તળે, સજી બેઠા પદ્માસન ॥
 ધરી સમાધિ અખંડ, સહજ સંભારી રૂપ મન ॥
 સતી વસે કૈલાસ, એમ શોચે ઉર માંહી ॥
 જુગ સમ વાસર જાય, મર્મ જાણે કો નાંહી ॥
 રૂળ મળ્યું કર્મનું સમજી મન, વૃથા જીવે કો'ડવી ॥
 કહ્યું હે વિધિ હવે અયોગ્ય છે, શંકર વિમુખ જીવાડવી ॥૬૧

દોહરા

મહાવ્યથા મુખ મૌનથી, જરિયે કથિ નવ જાય ॥
 રામ રટે પણ સતિ હૃદય, પુનઃ પુનઃ પસ્તાય ॥
 હે હરિ જન સંકટ હરન, વેદ વિવિધ ગુણ ગાય ॥ ૬૨
 હિયે દયા જો હોય તો, આપો સુગમ ઉપાય ॥ ૬૩
 જપે સતી મુજ હોય જો, શિવ પદ સત્ય સનેહ ॥
 તો શિવને પામું તરત, દિવ્ય અન્ય ધરી દેહ ॥ ૬૪
 એ વિધિથી છે ત્યાં અતી, દુષ્પિત દક્ષજ દીન ॥
 હિયું શુન્ય તન તેજ હત, હરના પ્રેમ વિહીન ॥ ૬૫
 વિત્યા સતિની વિપતના, સંવત સહસ સત્યાશિ ॥
 તજી સમાધી સહજ ત્યાં, અખિલેશ્વર અવિનાશિ ॥ ૬૫

છપ્પય

રામ રામ મુખ રટે, જાણ્યું સતિએ શિવ જગ્યા ॥
 સતી નમ્યાં સનમુખે, પ્રભૂ ગુણ ગાવા લાગ્યા ॥
 ગર્વિત દક્ષે ગ્રહ્યું, પ્રજાપતિનું ત્યારે પદ ॥

અને યજ્ઞ આદર્યો, મહાપદનો ઉન્મત મદ ॥
 ત્યાં જતા જોઈ નભ મારગે, દેવ રૂપી દેવેશને ॥
 સમજ્યાં કારણ તેનું સતી, પૂછી પ્રશ્ન મહેશને ॥ ૯૭

દોહરા

વ્યતિત કડું સધળો વખત, એ મિષથી મહિયેર ॥
 આવી સતિ ઉર એહથી, લેશ હર્ષની દહેર ॥ ૯૮
 કહે ન મુખથી કંતનું, ભર્યું ત્યાગ દુખ ભારિ ॥
 સદ્યા કરે નિજ મન સતી, નિજ અપરાધ વિચારી ॥ ૯૯
 મધુર વચન ભય સહિત મન, સંઘાયિત સહ પ્રેમ ॥
 મહાદેવના સનમુખે, ઉચરિ દક્ષજ એમ ॥ ૧૦૦
 આજ્ઞા સાદર આપવા; દયા સ્વામિની થાય ॥
 ઉત્સવ જોવા મહિયરે, તો નિજ કિંકરિ જાય ॥
 સતિને ઉચર્યા એમ શિવ, તમે કહ્યું તે ઠીક ॥
 વિના નિમંત્રણ વિચરતાં, હ્રુત થાય નિજ લીક ॥ ૧૦૨

છંપય

નિજ તનુજઓ સર્વ, સધ તેડાવી દક્ષે ॥
 મુજથી માંડી વેર, તમોને લીધાં ન લક્ષે ॥
 બ્રહ્મસભાનું દુઃખ, યાદ પૂરવનું આણે ॥
 કરે મહાર્ઝં અપમાન, હજૂ પણ એજ પ્રમાણે ॥
 જો વગર નોંતરે જઓ તો, રહે ન શીજ સનેહ તવ ॥
 અભિમાન સતીને દક્ષનો, યાદ કરાવે એમ ભવ ॥ ૧૦૩

દોહરા

- યદપિ પિતા નિજસ્વામિને, ગુરૂ મિત્રને ગેહ ॥
 બોલાવ્યા વિણ બધયે, એમાં નવ સંદેહ ॥ ૧૦૪
 તદપી ધરે વિરોધ તો, એમાંનું જો કાચ ॥
 જણો તેને ત્યાં જતાં, હાની નિશ્ચય હોય ॥ ૧૦૫
 સતિને શિવની શીખએ, ભાવી વશ ભાવે ન
 આમંત્રણ વિણ આપવી, ઉર આજ્ઞા આવે ન ॥ ૧૦૬
 કહિ જોયું બહુ યત્ન કરિ, પણ પથથર પર પાથ ॥
 વિદા કર્યાં વિશ્વેશ્વરે, સતી મુખ્ય ગણ સાથ ॥ ૧૦૭
 વગર નોંતરે વિચરતાં, સતિ ધરતાં સંકાચ ॥
 પિતા ભવન પ્હોંચ્યાં કુશળ, સહિત હર્ષ મન શોચ ॥ ૧૦૮

છંપય

- દક્ષ ભયે ક્રોધએ, સતીને નવ સનમાની ॥
 મણિ સાદર નિજમાતુ દુહીતાને સુખદાની ॥
 મણિ ભગિની મુરકાઇ, કુશળ પૂછ્યું નવ દક્ષે ॥
 પછી યજ્ઞ થળ પેખિ, લીધું સતિએ સહુ લક્ષે ॥
 ત્યાં થળ વિભાગ શંકરતણો, ને વિધિ વિષ્ણુ પણ નથી ॥
 અપમાન સમજી પ્રભુતુ અધિક, પ્રજાત્યાં સતિ અતિ દુઃખથી
 ॥ ૧૦૯

દોહરા

- પતિએ જણવ્યો જ પ્રથમ, ચિતએ ચડ્યો વિચાર
 વિસર્યાં સતિ પૂરવ વિપત, આ દુઃખ જાણી અપાર ॥ ૧૧૦

જોકે છે આ જગતમાં, વિધવિધ વિપત વિધાન ॥

સહુથી તો પણ દુસહ છે, આપતણું અપમાન ॥ ૧૧૧

સમજી એન સતિજી થયાં, કાળકૂટ સહક્રોધ ॥

જેમ એહ નિજ જનનિએ, પ્રગટયાં વચન પ્રભોધ ॥ ૧૧૨

દેખીને પિતુ દક્ષની, લાયકતાનો લોપ ॥

સકળ સભા સનમુખ સતી, ઉચર્યાં વચન સંકોપ ॥ ૧૧૩

જણે ઉચરી સાંભળી, શિવ નિન્દા દુષ્પદાય ॥

તે સહુ ક્ષણ પામો તુરત, પિતા પુર્ણ પસ્તાય ॥ ૧૧૪

છપ્પય

વિશ્વપુજ્ય વ્યક્તિની, નિન્દા સુણી નવ હર્ષાવું ॥

હણવા નિંદક જોર, હોય નહિ તો હઠિ જવું ॥

મહાદેવ પ્રદ મુક્તિ, વિશ્વસહુ જેને વંદે ॥

પિતા દક્ષ પાતકી, નીચ મનિષાથી નિંદે

તે પિતાતણી હું પુત્રિ પણ, નીચ દેહ રાખું નહીં ॥

જય ચંદ્રમૌલિ વૃષકેતુ જય, કથન સતી એવાં કહી ॥ ૧૧૫

દોહરા

થયાં ભસ્મ યોગાનજે, સતિ ધરિ સત્યાધાર ॥

એ વખતે એ યજ્ઞમાં, વરત્યો હાહાકાર ૧૧૬

સમાચાર એ સહજમાં, પામ્યા હર પરમેશ ॥

વીરભદ્ર કરિયો વિદા, વધતાં ક્રોધ વિશેષ ॥ ૧૧૭

ગવન્યા ત્યાં હરના ગણો, કર્યો યજ્ઞ વિધ્વંશ ॥

તે ક્ષણ મળ્યા અવજિ જ, યથા વિધી નિજઅંશ ॥ ૧૧૮

ભૂગુ રૂપિએ રક્ષા કરી, યજ્ઞ વિષે એ વાર ॥

શિવગણુ સમજાવ્યા સકળ, આદર કરી અપાર ॥ ૧૧૬

દ્વેષ દોષિ એ દક્ષનો, વિશ્વ વિદિત વિશેષ ॥

કવિ તુળશીના કથન સમ, છે અહિં પણ સંક્ષેપ ॥ ૧૨૦

દ્વિતિય તિર્થ છપ્પય

યદપિ શક્તિ શિવ તણી, નામ જેનું સતિ નિરમળ ॥

તદપિ મળ્યું તેહને, છેવટે નિજ છળનું ફળ ॥

ચાચ્યો થાતાં અમર, સ્નેહ શિવનો મન સતિએ ॥

પ્રભુ ઇચ્છાથી પ્રગટ, સ્વિકાર્યો શંકર પતિએ ॥

ભગવતી હિમાલયને ભુવન, એ કારણથી અવતર્યો ॥

પાર્વતી નામ પામ્યાં પરમ, વિશ્વનાથ શિવને વર્યો ॥ ૧

દોહરા

કથું યથારથ એ કથા, અધિકાંશે આદ્યંત ॥

સાંભળતાં દૃઢ્યે સુખદ, ઉપજે હર્ષ અનંત ॥ ૨

સર્વ મંગળા શૈલગ્રહ, દિવ્ય પ્રગટ સુખદાર્થ ॥

પ્રગટયાં ત્યારે ત્યાં પરમ, સકળ સંપદા છાઇ ॥ ૩

કર્યા આશ્રમો મુનિજને, જે તે સ્થળે સપ્રેમ ॥

ઉચિત વાસ તુહિના ચળે, આપ્યા સાદર એમ ॥

વેલિ વિટપ નવ પદ્મવિત, ફૂલે ફળે સદાય ॥

સર સરિતા જળ વહન સહ, પરમાનંદ પ્રદાય ॥ ૫

અગ મૃગ ભંગ રહે ખુશી, વિગતે વૈર વિહીન ॥

ઉધડયા હિમગિરિ આલયે, નિધિ મણિ તણા નવીન ॥ ૬

છપ્પય

ગિરિજથી હિમગિરી, તણું ધર શોભિત તેવું ॥
 શોભે પ્રભુ ભક્તિથી, માંતવીતું મુખ જેવું ॥
 બ્રહ્માદિક ગુણુ ગાય, જેહના નવિન નવિન નિત ॥
 ત્યાં આંવ્યા તત્કાળ, સુણી નારદ કૌતુકિ ચિત ॥
 સેવ્યા સપ્રેમ આદર સહિત, ગિરિરાજે કરિ પરિક્રમા ॥
 નિજ પત્નિ સહિત પછિ પ્રણમિને, મુનિ ચરણે મેલી ઉમા ॥ ૭

દોહરા

હિરણ્યગર્ભ હરિ હરિ તણા, નારદ હે નિષ્પાપ ॥
 ત્રિકાળજ સરવજ મુનિ, અંબ્યાહત ગતિ આપ ॥ ૮
 કહો ભાવિ આ કુંવરિતું, વિગતે હૃદય વિચારિ ॥
 સુજ આપ પ્રત્યે સહજ, એ વિજ્ઞપ્તિ અમારિ ॥ ૯
 શુદ્ધ તમ્હારિ કુંમારિ શુભ, ગુણુ સહીત ગિરિરાય ॥
 વધા વિહસિ મુનિ મર્મનાં, વચન વિનોદ પ્રદાય ॥ ૧૦
 સ્વાભાવિક સમ્પન્ન શિષ્ય, લક્ષણુ સર્વ લલામ ॥
 ઉમા ભવાની અંબિકા, નિર્મળ એ શુભ નામ ॥ ૧૧
 પતિને પ્યારી પત્નિ એ, થાશે સલજ મૃયાદિ ॥
 શુભ અખંડ સૌભાગ્ય સહ, પોષક પતિસુતૃતાદિ ॥ ૧૨

છપ્પય

વળી વિશ્વ વંદનિય, પક્ષ બેગ દિપાવશે ॥
 એને અનુસરિ અન્ય, સ્ત્રીઓ પતિવૃત્ત સુધારશે ॥
 સદ્ગુણ મનોરથ થશે, શ્રેષ્ઠ ભાવિક સેવકના ॥

એવા છે શુભ અંક, જાગતી જોત ઝલકના ॥
 ઉચરાશે આઘ શક્તિ એ, અખિલેશ્વરિ યોગેશ્વરી ॥
 ત્રિભુવનેશ્વરી વિશ્વેશ્વરી, દેવેશ્વરિ માહેશ્વરી ॥ ૧૩

દોહરા

શૈલરાજ હે સાંભળો, એ સદ્ગુણ અનુસાર ॥
 તવ તનુજના દૈવમાં, અવગુણ પણ એ ચાર ॥ ૧૪
 રાગદ્વેષ પિતુમાતુ વિણ, અગુણ નિશંક અમાન ॥
 નગ્ન અમંગળ વેષ તન, મન નિષ્કામ મહાન ॥ ૧૫
 એવો પતિ યોગી ઝટિલ, પામે ઉમા પ્રસિદ્ધ ॥
 પડી હસ્ત રેખા પ્રગટ, વિગતવાર એ વિદ્ધ ॥ ૧૬
 સુણિ નારદ દેવર્ષિના, સત્યતણી સરસાધ ॥
 દંપતિને અતિ દુષ્પ થયું, ઉમા દ્વદય હરપાધ ॥ ૧૭
 એક દશામાં સર્વની, સમજણના જે ભેદ ॥
 નારદ બુદ્ધ દૈવજ પણ, કળિ ન શક્યા એ ભેદ ॥ ૧૮

છંપય

ગિરિ મૈનાં સખિ સહિત, હતાં ઉમિયાદી જે જે
 તન પુલકિત તેમણે, સજળ દૃગ ભરિયાં સ્હેજે
 વાણી બાંણી સત્ય, દેવરૂપિએ જે ભાખી
 એજ ભરોંસા યુક્ત, દ્વદય ઉમિયાએ રાખી
 શિવ ચરણકમળ દદ સ્નેહ પણ, મળવામાં કઠણાધ બહુ
 નિજ સ્નેહ ગુપ્ત રાખ્યો દ્વદય, સુણી વચન શોચે સહુ ॥૧૯

દોહરા

- દેવ રૂપી કેરું વચન, મિથ્યા કદી ન થાય ॥
 સમજે એમ સખિઓ સહિત, દંપતિ દિલે દુભાય ॥ ૨૦
- અતી ઘેર્ય ધરિ ઉચ્ચર્યા, રૂપિ પ્રત્યે ગિરિરાય ॥
 દેવર્ષી હે દાખવો !, કરવો કવણ ઉપાય ॥ ૨૧
- તવ દેવર્ષી ઉચ્ચર્યા, વચન સુણો હિમવંત ॥
 વિધિના અંક મટે નહીં, રહો સદા નિહચંત ॥ ૨૨
- તો પણ કહું તે સાંભળો, એનો એક ઉપાય ॥
 સકળ થાય કદિ જો કરે, સહેજે દૈવ સહાય ॥ ૨૩
- મળે જે પ્રથમ મેં કહ્યો, એજ ઉમાને કંત ॥
 શૈલરાજ હે સાંભળો, વચન નિશંચયવંત ॥ ૨૪

છપ્પય

- અનુમાન્યા મેં પ્રથમ, દોષ વરના છે જે જે
 વિધમાન છે સકળ, ત્રિપૂરારીમાં તે તે
 ઉમા વરે ઈશને, પ્રથમ વૃત્તી છે પ્રોધ
 તો શ્રુષ્ટીમાં કહે, દોષ ગુણ સમ સહુ ડોઈ
 વિખ્યાત વિશ્વ શ્રીવિષ્ણુનું, શયન શેષ પર જન્મ છે
 તવ ધરે દોષ ગુણિ લક્ષમાં, તંબકનો પણ તેમ છે ॥ ૨૫

દોહરા

- શ્રેષ્ઠ નેષ્ઠ સહુ વસ્તુને, અડે કિરણથી ભાનું ॥
 તેમ પ્રજાળે જ્વાળથી, નિરખો વળી કૃશાનું ॥ ૨૬

જળમાં જળ નિરમળ મલિન, જુઓ સકળ વહિ જય
 પવિત્ર તો પણ પ્રથમથી, ગંગા સદા ગણાય ॥ ૨૭
 સુરસરિ પાવક સુર્ય સમ, નહિ સમર્થ ને દોષ
 છે સમર્થ એવા સદા, શંકર આશતોષ ॥ ૨૮
 બરાબરી કરવા બંદે, અજ્ઞ ધરી અભિમાન
 નર્ક ગતિ તે નર લહે, જીવ ન શીવ સમાન ॥ ૨૯
 સુરસરિ જળ કૃત જાણિ મદ, પિયે સંત કદિ નાંહિ
 પણ પવિત્ર એ થાય મદ, મળતાં સુરસરિ માંહિ ॥ ૩૦

છંપય

સ્વાભાવિક જે સદા, શીવ સમર્થ જગદિશ્વર
 તો છે નિજ કલ્યાણ, વરે ઉભિયા જે એ વર
 કષ્ટ સહ્યે પણ યદી, દેવ જે દુરાસાધ્ય છે
 તદપી આશૂતોષ, સત્ય સ્નેહથી સાધ્ય છે
 હે શૈલરાજ જે હર્ષથી, તવ કૌંભારી તપ કરે
 આ વિશ્વેશ્વરિ વિશ્વેશ એ, તો વર શંકરને વરે ॥ ૩૧

દોહરા

જેકે જગમાં વર હશે, જેતાં એવો કોક ॥
 પણ ગિરિજને શિવ વિના, અન્ય સર્વ છે કોક ॥ ૩૨
 કહિ કલ્યાણ ગિરીશને, સુખ વાંણી સહસ્નેહ
 ઉભિયાને આશીષ દહ, ગવન્યા મુનિ વિધિ ગેહ ॥ ૩૩
 વચન સુણી દેવર્ષિનાં, કરતી મન કલપાન્ત ॥
 પછિ મૈનાં પતિને કહે, આવીને એકાન્ત ॥ ૩૪

વર ધર કુળ વળિ યોગ્ય વય, મળે સદા સુખકારિ
કરં વ્યાહ પુત્રી રહે, નહિં તો ભલે કુવારિ ॥ ૩૫

હે પિયુ ? મુજ પુત્રી ઉમા, પ્યારી પ્રાણ સમાન ॥
મળે ન જો અનુરૂપ વર, મહેંણું રહે મહાંત ॥ ૩૬

લોક રૂઢી સમ પ્રથમથી, કરિ મન માંહિં વિચાર ॥
કરો વ્યાહ જથી પત્ની, રહે ન ફિકર લગાર ॥ ૩૭

વચન ઉચારી એમ, તમી મૈના ગિરિ ચરણે
સહિત સ્નેહ તે સમય, એમ ગિરિનાયક વરણે
ચુવે અગ્નિ ચંદ્રથી, હીમ સુર્યથી શ્રવે યદિ
પણ નારદનું વચન, નહીં મિથ્યાજ થાય કદિ
હે પ્રિયા શોચ પરિત્યાગિને, જગતનિયંતાને સમર
નિર્માણ કર્યો એણે હશે, ઉભિયા માટે યોગ્ય વર ॥ ૩૮

દોહરા

હવે સુતા પર હોય જો, તમને સ્નેહ વિશેષ ॥
તો હિતકારક તેહને, આપો જઈ ઉપદેશ ॥ ૩૯

ઉમા એહ તપ આદરે, જથી મળે મહેષ
એજ ઉપાયે આપણા, મનના મટે કલેશ ॥ ૪૦

સર્વ સકારણ શુભવચન, છે નારદનાં સત્ય
શંભુ સર્વ સદ્ગુણ નિધી, કારક જન કૃતકૃત્ય ॥ ૪૧

સર્વ પ્રકારે સર્વદા, નિષ્કલંક ત્રિપુરારિ
તમે સર્વ શંકા તમે, દુદયે એમ વિચારિ ॥ ૪૨

સુણી વચન નિજ સ્વામિનાં, ઉર ધરિ હર્ષ અપાર
પુત્રી પાસે પ્રેમથી, ગદ્ય સદ્ય ગિરિનાર ॥

૪૩

છપ્પય

ગિરિજને લઘ્વ ગોદ, સ્નેહ જળ ભરિ લોચનમાં
વદિ ન શકે મુખ વાત, વિગત મનની નિજ મનમાં
એ વિધિથી અકળાતિ, જનનિની મનગતિ જાણી
જગત જનનિ સરવજ્ઞ, ઉમા ઉચરી એ વાણી
હે પ્રિય માતુ ! સુણુ સ્વપ્નમાં, એવું મેં જોયું અહા !
કે જાણે ઉપદેશે મને, ગૌર વિપ્ર જ્ઞાની મહા ॥

૪૪

દોહરા

તું કર તપ જઈ વન ત્રિષે, હે ગિરિરાજ કુંભારિ ॥
દેવર્ષી નારદ તણું, વાયક સત્ય વિચારી ॥ ૪૫
માત પિતા પણ છે ખુશી, એ વિચાર અનુસાર ॥
સુખપ્રદ તપ છે સર્વદા, વિનશક દોષ વિકાર ॥ ૪૬
વિરચે તપબળથી વિધી, દ્રવ્ય સકળ ગુણ દોષ ॥
વિષ્ણુ પોષે તપ વડે, જીવ ચરાચર દોષ ॥ ૪૭
હરનિજ તપબળથી હરે, સમય મુજબ સંસાર ॥
નિજ તપબળથી સૃષ્ટીનો, ધરે શેષ શિર ભાર ॥ ૪૮
વળિ થવાય તપથી વિદિત, અધિધ રાજ અધિકારિ ॥
સમજે એમ નિશ્ચય દૃઢ્ય, કર તપ શૈલકુંભારિ ॥ ૪૯

છપ્પય

સુણી સ્વપ્નની વાત, હર્ષ દૃઢ્યે બહુ લાવી

મૈનાંએ અથ ઈતી, શૈલને કહિ સંલજાવી
 પિતા માતુને પછી, પ્રેમથી પ્રણુમી પાચે
 કરવા તપ કાન્તાર, લીધી આજ્ઞા ઉમિયાએ
 પરિવાર પ્રીય માતા પિતા, તુર્ત થયાં ત્યારે વિકળ ॥
 શ્રીવેદ શિરા મુનિએ બહુ, સમજાવ્યાં ત્યાં જઇ સકળ ॥ ૫૦

દોહરા

પ્રાણુપ્રીય પતિ પદ્મ પદ, ઉર ધરિ કરિ અતિ પ્યાર ॥
 ગિરિજા તપ કરવા ગયાં, મહા વિપિન મોઝાર ॥ ૫૧
 નહીં કલેશ તપ યોગ નિજ, કાયા અતિ સુકુમાર ॥
 પણ ત્યાગ્યા પારવતિએ, વૈભવ વિવિધ પ્રકાર ॥ ૫૨
 પ્રતિદિન નૂતન શંભુ પ્રદ, પ્રગટ થાય અતિ પ્રેમ ॥
 ગઈ વિસરી નિજ તન ગતી, ઉમા તપે મન એમ ॥ ૫૩
 લીધાં વર્ષ સહસ્ર લગિ, ફૂલ કંદ ફળ મૂળ ॥
 ઉમાદેવિ નિજ અંગપર, સહે વિપિન તપ સૂળ ॥ ૫૪
 કેટલાક અપવાસ કરિ, તજી ભૂખ ને તર્ષ ॥
 વળી વિતાવ્યાં વિપતથી, શાક ખાઇ સત વર્ષ ॥ ૫૫

છંપય

વેલ પત્ર સુષ્કથી, વર્ષ ત્રણ સહસ્ર વિતાવ્યાં ॥
 તે પણ તજી પછિ નામ, અપણીથી ઓળખાયાં ॥
 મહાદેવિ મુખ જાપ, શિવોહં જપે શિવોહં ॥
 નારતમ્ય થઈ તપે, શંભુમય ઓહં સોહં ॥
 આકૃતી ક્ષીણ પારવતિની, ગતી દેહની સર્વ ગઈ ॥

તે વખત પ્રગટ પરિબ્રહ્મની, ગગન ગિરા ગંભીર થઈ ॥૫૬

દોહરા

સુણ હે ગિરિજા તુજ સહ્ન, થયા મનોરથ સિદ્ધ ॥

સાગ દુસહ દુષ્પ તૂં હવે, પામિશ શંભુ પ્રસિદ્ધ ॥ ૫૭

જ્ઞાનીજન બહુ થઈ ગયા, જતી તપ્યા કરિ જપ્પ ॥

કર્યું કદી નહિ કોઈએ, તુજ સમ ગિરિજા તપ્પ ॥ ૫૮

હવે દૃઢ્ય ધર સત્ય એ, ગિરા બ્રહ્મ ગિરવાંણુ ॥

સુચક ભાવિ નિજ શુભ સદા, પર્મ પવિત્ર પ્રમાણુ ॥ ૫૯

તુજને જ્યારે તેડવા, આવે પિતા સપ્રેમ ॥

ત્યારે જજે ઘેર તૂં, ત્યાગીને હઠ તેમ ॥ ૬૦

જ્યારે સમ ઋષી મળે, તુજને બ્રહ્મ સુખાંણુ ॥

ત્યારે મન તું જાણજે, બ્રહ્મગિરા સપ્રમાણુ ॥ ૬૧

છંપ્ય

થઈ સાંભળિ નભ થકી, વિધીની ગિરા વખાણી

વપુ રોમાંચિત વિકસિ, દૃઢ્ય ઉમિયા હર્ષાણી

શુદ્ધ બુદ્ધિ બળ સહિત, વિવેકે એમ વિચાર્યું

આશૂતોષે અહા, સ્નેહવૃત્ત મુજ સંભાર્યું

એ પર્મ પ્રતાપથકી અહીં, તપ સાર્થક મારું થયું

પ્રિય માતપિતાને દુષ્પ મહા, મુજ ચિન્તાનું મટિ ગયું ॥ ૬૨

દોહરા

વિમળ એહ વિધિ વર્ણવ્યું, ઉમા ચરિત્ર પવિત્ર

હવે શંભુનું હર્ષથી, વર્ણ્યું સ્વચ્છ ચરિત્ર ॥ ૬૩

શ્રીસતિએ સ્વશરીરનો, કર્યો જ્યારથી ત્યાગ ॥
 થયો શંભુને ત્યારથી, વિપુળ હૃદય વૈરાગ ॥ ૬૪
 રટયા કરે નિજ હૃદયમાં, નિત્ય રામનું નામ ॥
 શ્રેષ્ઠ સકળ થળ સાંભળે, રમ્ય રામગુણ આમ ॥ ૬૫
 રહિત મોહમદ કામ રિપુ, સદા સશ્ચિદાનંદ ॥
 સુખપ્રદ ઉરધરિ શ્રીહરી, વિચરે શિવ જગવંદ ॥ ૬૬
 કદિ મુનિવૃન્દોને કરે, અડગ જ્ઞાન ઉપદેશ ॥
 કદિ રઘુનાયકની કથા, વરણે શ્રી વિશ્વેશ ॥ ૬૭

છપ્પય

વ્યતિત કર્યો બહુ વખત, રામ પદ પ્રેમ એમ અતિ ॥
 શંભુ હૃદયની શ્રેષ્ઠ, વિલોકી અચળ ભક્તિ વૃત્તિ ॥
 પ્રગટ થયા ત્યાં પ્રભુ, રામ ઘટ ઘટ રમતારા ॥
 તેજવંત ત્રિપુરારિ, તણા નયનોના તારા ॥
 પ્રભુ કૃપાનિધીએ શંભુની, કરી પ્રશંશાને કહ્યું ॥
 નિજ અડગ વૃત્ત માટે અહા, હે શિવ બહુ સંકટ સહ્યું ॥ ૬૮

દોહરા

સમજાવ્યા શ્રી શંભુને, પ્રભુએ ત્રિવિધ પ્રકાર ॥
 પુનર્જન્મ સતિનો કહ્યો, સહ સુકત વિસ્તાર ॥ ૬૯
 વ્યાહો ગિરિજથી હવે, જે મુજ પર નિજ પ્રેમ ॥
 વિનય ત્રિવેક વડે વદ્યા, હરિવર હરને એમ ॥ ૭૦
 પછિ હરિવરને હર કહે, યદપિ ઉચિત નહિ એહ ॥
 પણ ન તજાય વચન અને, નાથ આપનો નેહ ॥ ૭૧

આજ્ઞા પાળું આપની, શિરને સાટે રહેજ ॥

શ્રુતી શાસ્ત્ર મર્યાદ સહ, પરમ ધર્મ મુજ એજ ॥ ૭૨

માતપિતા ગુરુ સ્વામિની, વંધ સુઆજ્ઞા વાંણિ ॥

પરમ ઉચિત છે પાળવી, સુખદાયક શુભ જાણિ ॥ ૭૩

છપ્પથ

કહું પરમ હિતકારિ, સર્વ વિધિએ મુજ સ્વામી ॥

રાખું આજ્ઞા હૃદય, નિત્ય આપને નમામી ॥

સુણિ શિવનાં એ વચન, ધર્મ ભક્તી વિવેકમય ॥

સંતોષ્યા શ્રીરામ, નિભાવણ નાથ નેહ નય ॥

પછિ કહ્યું પ્રભુએ શંભુને, ભલું આપતું પ્રણ રહ્યું ॥

પણ હવે હૃદય એ રાખજે, મેં જ પુર્વે છે કહ્યું ॥ ૭૪

દોહરા

અન્તર્ધ્યાન થયા હરી, હરને એ મુખ ભાષિ

ભગવાને ભગવાનની, હૃદય મૂરતી રાખિ ॥ ૭૫

આવ્યા પ્રભુ પ્રેર્યા થકા, સમઋષી શિવ પાસ ॥

સદાશીવ આનંદ સહ, વદા સુવચન વિદ્યાસ ॥ ૭૬

પ્રેમ પરિક્ષા પામવા, પહોંચો ગિરિજા પાસ ॥

ગિરિને પ્રેરો લઈ જવા, ગિરિજાને ગિરિવાસ ॥ ૭૭

વિચર્યા ઋષિઓ વનવિષે, ઉમા વિલોક્યાં એમ ॥

મહામૂરતીવંત છે, જોત તપશ્યા જેમ ॥ ૭૮

હે ગિરિજાદેવી કહો, કરો વિપિન તપ કેમ ॥

શૂં ચાહો કોને જપો ? , ઉચર્યા રૂષિઓ એમ ॥ ૭૯

છપ્પય

સુણી વચન રૂપિ તણાં, ઉમા બોલ્યાં અણુગર્વે ॥
 ઉચ્ચરતાં શરમાઈ, સુણી હશશે વણિ સર્વે ॥
 હૃદય હઠીલું થયું, સુણે નહિ સહેજ શિખામણ ॥
 અડગ ભીંત જળ ઉપર, ચહે ચણવી અણુ સમજણ ॥
 ગણિ સત્ય વચન નારદતાણું, ઇચ્છું અપખ ઊડવા ॥
 મુનિ ક્ષમા કરો અવિવેક મુજ, પતિ શિવ ચાહું પામવા ॥ ૮૦

દોહરા

એ સુણિ હશિ ઋષિ ઉચ્ચર્યા, હે ગિરિજા તપવેષ ॥
 કયું વશ્યું ધર સાંભળી, નારદનો ઉપદેશ ॥ ૮૧
 ઋષિ નારદ જગ શ્રાપ વશ, વિચર્યા કરે વિશેષ ॥
 વાળ્યા દાટ ઘણાય ના, આપીને ઉપદેશ ॥ ૮૨
 સંતવેષ કૃત કપટ સહ, નિજ સમ કરવા ચ્હાય ॥
 સુણે શિખાંમણ એહની, એ જગ ભિક્ષુક થાય ॥ ૮૩
 રહ્યાં એહના વચન પર, રાખીને વિશ્વાસ ॥
 ઇચ્છો પતિ શ્યા કામનો, ઉર અવિકાર ઉદાસ ॥ ૮૪
 વણિકુળ ધર જર વગરનો, નગ્ન કુવેષ નિસજ્જ ॥
 વર એવો નિર્ગુણ વરી, શ્યા લેશે સુખસજ્જ ॥ ૮૫

છપ્પય

ભલાં ગયાં ભોળવાઈ, મહા ડગનાં ભોળવાયાં
 કલેશદલાલે અહ, કૈ'કનાં સુખ ઓળવાયાં
 પંચ કહે વણિ એમ, દક્ષપુત્રી હર વર વરિ

હરે હરાનો નાશ, કરાવ્યો ક્ષામ યત્ન કરિ
 વિણ શોચ સુવે સુખથી હવે, ભિક્ષાથી ડોઝર ભરી ॥
 વર એવો વરિ એકત્રગરો, શું સુખ માંણે સુંદરી ॥ ૮૬

દોહરા

હજી પણ માનો ઠીક છે, કહ્યું હમારું સત્ય ॥
 તક્ષો કાજ ધાર્યો અમે, વર સુંદર સદ્વૃત્ય ૮૭
 સર્વોપરિ સદ્ગુણ સહિત, સુખદ સુશીલ સદાય ॥
 જગવિદીત જશ જેહનો, વેદ વિવિધ વિધિ ગાય ॥ ૮૮
 એવો મેળવિ આપિયે, વર વ્યાપક વિશ્વેશ ॥
 થાય સારથક જેહથી, કર્યા સહન વન કલેશ ॥ ૮૯
 સુણી વચન સમર્પિતાં, ઉમિયાં હર્યાં અપાર ॥
 સત્ય દ્વંદ્વની સનમુખે, ઉચર્યાં ગિરા ઉદાર ॥ ૯૦
 ગિરિથી પ્રગટ થયેલિ હું, કહો આપ એ સત્ય ॥
 પ્રાણ ભલે ગત થાય પણ, હઠે ન નિજ હઠ વૃત્ય ॥ ૯૧

છંપય

કહ્યું ઉપલ ભવ કનક, ખળે પણ તજે ન નિજપણ ॥
 કહું સત્ય મુખ કથન, એમ હું તજું ન મુજ પ્રણ ॥
 વિનસે કે ધર વસે, ડરું એથી ન જરી દિલ ॥
 રૂપિ નારદનું વચન, સત્ય માની રહુ સામિલ ॥
 જગમાં વિશ્વાસ ધરે ન જે, પરમ જ્ઞાનિ ગુરૂં વચન પર ॥
 સ્વપ્ને પણ તે સુખ સિદ્ધિને, ભોગવે ન છુંદગાનિ ભર ॥ ૯૨

દોહરા

અવગુણિ વર ઈશ્વર વગર, અવર વ્યર્થ ગુણિ અત્ય ॥

જેને મન જે એહને, સદા એહ છે સત્ય ॥ ૬૩

મળ્યા હોત મુજને પ્રથમ, હે યતિઓ જે આપ ॥

માનત શિક્ષા આપની, તન સહત ન વન તાપ ॥ ૬૪

હરહિત હાર્યો જન્મ મેં, નભ્યું નેહ વૃત નેમ ॥

અવગુણ કે સદગુણ હવે, કહો વિચારું કેમ ॥ ૬૫

હઠે પડેલા હોવ કદિ, જે મન રહ્યું ન જાય ॥

તો વર કન્યા કૈ'ક જગ, ઇચ્છત કરો ઉપાય ॥ ૬૬

કોહી જન્મ સુધી કહું, જક મહારી છે જેહ ॥

વડું શંભુ નહિ તો રહું, અવલ કુવારી એહ ॥ ૬૭

છંપય

દૈવ જ્ઞાત નારદે, મહને જે દિધી શિષ્યાંમણુ ॥

કહે શંભુ સો વાર, તજું નહિં તેહ તો'ય પણુ ॥

સ્નેહે વિનય સહીત, નમન હું કરું આપને ॥

હવે સઘ નિજ ધામ, પધારો તજી પ્રસાપને ॥

અદભૂત પ્રેમ શિવના ઉપર, અવિલોચી ઉમિયા તણે ॥

જય ધ્વની સમ્રઝપિ ઉચ્ચર્યા, ધન્યવાદ આપી ધણે ॥૬૮॥

દોહરા

આપ મહામાયા અને, બ્રહ્મ શંભુ ભગવાન ॥

જય જગ માતપિતા કહી, નમિને કર્યું પ્રયાન ॥ ૬૯

ત્યાંથી તુહિનાલય તરફ, વળિયા ગિરિને વાસ ॥

પ્રેરી ગિરિને પ્હોચિયા, સમઋષી શિવ પાસ ॥ ૧૦૦

ઋષિઓના પ્રેર્યા થકા, પ્રેમે રૂડી પેર ॥

ઉમિઆને આદર સહિત, ગિરિ લાવ્યા નિજ ઘેર ॥ ૧૦૧

ત્યાં ઋષિએ ત્રિપુરારિને, કહી ઉમાની કથ્ય ॥

પૂર્મ હર્ષ સુણિ પામિયા, સદાશીવ સમરથ્ય ॥ ૧૦૨

નામ શંભુનો નિજ હૃદય, નિર્મળ રાખી નેહ ॥

નમન કરી સવિનય સકળ, ગવન્યા મુનિ નિજ ગેહ ॥ ૧૦૩

છપ્પય

સ્મર્યા શંભુએ સઘ, હૃદય પછિ રમ્ય રામને ॥

ત્યારે તારક અસુર, ત્રાસ દે સુર તમામને ॥

પછી કર્યો પોકાર, સુરોએ જઘ વિધિ સનમુખ ॥

સમજવી સર્વને, સઘ વિધિએ મનવ્યું સુખ ॥

પછી કહ્યું વિધીએ પ્રેમથી, સુણો અમર એ વિધિ બને ॥

સુત પ્રગટ શંભુથી થાય જ, તે જીતે રણ દનુજને ॥ ૧૦૪

દોહરા

ત્યારે તારક અસુરનું, તુર્તજ મૃત્યુ થાય ॥

નિશ્ચય હરને હાથ છે, એનો એજ ઉપાય ॥ ૧૦૫

કહે વિધી મ્હારો કલ્હો, સત્વર કરો ઉપાય ॥

સિદ્ધ થાય શુભ કાર્ય સહુ, ઇશ્વર કરે સહાય ॥ ૧૦૬

સતિએ ત્યાગી છે પ્રથમ, દક્ષ યજ્ઞમાં દેહ ॥

જન્મ ધર્યો છે પુનઃ જઘ, ગિરી હિમાલય ગેહ ॥ ૧૦૭

તેણે કરિયું પુર્ણ તપ, હર વર વરવા હેત ॥

હર સમાધિ ત્યાગ્યા હવે, ધરણુ ધર્મ વૃત સ્વેત ॥ ૧૦૮

કાર્ય સિદ્ધ થાતાં કહું, છે મ્હોટો સંદેહ ॥

તહો સંભળો તો'ય પણ, યથા હકીકત એહ ॥ ૧૦૯

છાંપય

મનમથને મોકલો, સઘ શંભુને સમીપે ॥

ક્ષોભ કરે સ્વાન્તમાં, પ્રગટ નિજ વિષય પ્રદીપે ॥

ત્યારે જઘ ત્યાં હુંજ, શંભુને શીષ નમાવી ॥

મનાવીશ મન તુર્ત, સત્ય હકિકત સમજવી ॥

પાળવા વચન મુજ શંભુ પછિ, પારવતીને પરણશે ॥

ચિન્તા ન ધારશે રંચ પણ, સહુ વિધિએ સાડું થશે ॥ ૧૧૦

દોહરા

કહ્યું પછી સહુ કોઇએ, આ વિચાર અતિ શ્રેષ્ઠ ॥

અને અમારો કાર્ય ક્રમ, એથી થશે યથેષ્ઠ ॥ ૧૧૧

મળિ દેવાંમ મદનનુ, કર્યું પ્રાર્થના કર્ત ॥

વિષમ આણુ સહ મીન ધ્વજ, તે થળ પ્રગટયો તર્ત ॥ ૧૧૨

સુણિ વિનતી સુર સકળની, ઉચર્યો મનમથ એમ ॥

જરિય કદી ન અણવો, શિવ વિરોધમાં ક્ષેમ ॥ ૧૧૩

કહ્યું તમારા કાર્ય હિત, તો પણ છું તૈયાર ॥

પર્મધર્મ શ્રુતિ શાસ્ત્ર પથ, કરવો પર ઉપકાર ॥ ૧૧૪

નિડર દુદયના જે નરો, પરહિત અરપે પ્રાણુ ॥

સદા તેહનાં સંતને, વેધૂ કરે વખાણુ ॥ ૧૧૫

છપ્પય

કહી એમ પછિ કામ, કરી તૈયારિ જવાને ॥
 સહ સહાય ધનુ સુમન, થયો ત્યાં થકી રવાને ॥
 શિવ વિરોધથી મૃત્યુ, વિચરતાં હૃદય વિચાર્યું ॥
 પરિખળ સહિત પ્રભાવ, વિપુળ નિજનું વિસ્તાર્યું ॥
 સ્વાધીન થયો સંસાર સહુ, કંદ્રપ જ્યારે ઢાપિયો ॥
 વિશ્રબ્ધ તતક્ષણ વારમાં, પર્મ વેદ પથ લોપિયો ॥ ૧૧૬

દોહરા

સંયમ જત સદ્આચરણ, ધૈર્ય ધર્મ વૃત ટેક ॥
 જ્ઞાન યોગ જપ તપ વિરતિ, વિનશ્યું કટક વિવેક ॥ ૧૧૭
 સચર અચર જગ જીવ સહ, જે નર નારી જાત ॥
 તજી મૃયાદ તે મદન વશ, થયાં જ્ઞાત અજ્ઞાત ॥ ૧૧૮
 મથિયાં મન સહુ મનમથે, આપ તણે ઉપચાર ॥
 રધુતંદ્રે જે રાખિયાં, તે ઉગર્યાં તે વાર ॥ ૧૧૯
 સમર શિવ સમિપ જ્યાં સુધી, ગવન્યો ગત સંદેહ ॥
 થયું જગતમાં ત્યાં સુધી, એ ઘડિ કૌતુક એહ ॥ ૧૨૦
 સમર પછી શંકિત થયો, જોઈ શંભુ જે વાર ॥
 હૃદય શાન્ત થઈ પુર્વવત, સકળ શ્રૃષ્ટિ તે વાર ॥ ૧૨૧

છપ્પય

ઉતર્યે આસવ યથા, થયા જગ જીવ સુખી સહુ ॥
 દેવ રૂદ્રને દેખિ, હૃદયમાં લય માન્યો બહુ ॥
 અવર્ણનિય સંક્રાંત, થાય વળિ પાછું ફરતાં ॥

રચ્યો યતન મનમથે, મૃત્યુને નિશ્ચય કરતાં ॥
 પ્રગટાવી રતુ વસંત ત્યાં, ઉપવનમાં આનંદ પ્રદ ॥
 મૃતકને મદન વ્યાખ્યા સમો, સ્નેહ વધ્યો ઉપરાન્ત હૃદ ॥૧૨૨

દોહરા

કટક સહિત થાક્યો કરી, તકની કળા તમામ ॥
 નિજ સમાધિ લાગ્યા ન શિવ, ઢાપ્યો ત્યારે કામ ॥ ૧૨૩
 ચઢિ રસાળના વૃક્ષ પર, જોડયું સર જે સંગ ॥
 વેગે છુટિ ઉર વાગિયું, શિવ જગ્યા એ સંગ ॥ ૧૨૪
 ક્ષોભ થતાં જગખળલગિત, વિકટ દષ્ટિ કરિ વામ ॥
 જોવા પહેલાં જવાળથી, થયો ભસ્મ ત્યાં કામ ॥ ૧૨૫
 શિવના ત્રીજ નેત્રનો, પ્રૌઢ અખંડ પ્રતાપ ॥
 પળમાં સઘળે પ્રસરતાં, સુર કપિત ભય શ્રાપ ॥ ૧૨૬
 રોતિ આવતી જોઈ રતિ, કહ્યું શિવ થયા પ્રસન્ન ॥
 પામિશ દ્વાપર સતન પતિ, વ્યાપ્ત હવે વિણુતન્ન ॥ ૧૨૭

ત્રતિય તિર્થ છપ્પય

ગમ રતી નિજ ગેહ, સુણી વાંણી શંકરની ॥
 વિચરિ જાણિ વૈકુંઠ, સહિત વિધિ સભા અમરની ॥
 ત્યાંથી સુર સહુ ગયા, વિણુલું વિધિ સહ શિવ પાસે ॥
 શ્લાઘ વિવિધ સાંભળી, વદા શિવ પરમ હુલાસે ॥
 હે સુર સમાજ મણિ સહુ તમે, આવ્યા અહિં શ્રી આશથી ॥
 ઉચર્યા વિધિ શિવને આપની, જાણુ બહાર કંઈ પણ નથી ॥ ૧

દોહરા

હે દયાળુ પ્રભુ દેવ હર, અન્તર્યામી આપ ॥
 તદપિ સ્નેહથી સર્વની, વિનતી એ જગ વ્યાપ ॥ ૨
 ઉત્સુક અમો તમામની, ચિતમાં એ છે આહ ॥
 નેત્ર ભરીને નિરખિયે, વિમળ આપનો વ્યાહ ॥ ૩
 અર્જ સ્વિકારો સઘ એ, મનમથ મદ મોચન્ન ॥
 જથી લઘએ જોધને, લાભ પરમ લોચન્ન ॥ ૪
 સમર પ્રજાળી રતિ તણા, વિભૂ થયા વરદાઘ ॥
 કરવી સાસન પર કૃપા, પ્રભુની એ પ્રભુતાઘ ॥ ૫
 તપ કરિ કુંદન સમ તપી, ઉમા અરણ્ય અપાર ॥
 હે પ્રભુ સઘ કરો હવે, એનો અંગીકાર ॥ ૬

છપ્પય

વિષ્ણુ સમ ગણિ વેંણુ, દિવ્ય સર્વોપરિ દાંની ॥
 એમ થશે એ કહ્યું, મહાદેવે સુખમાંની ॥
 ત્યારે દીધાં ત્યાંજ, દુંદુભી દેવ સમાજે ॥
 પુષ્પ વૃષ્ટિ કરિ પરમ, ઉચરિ જય જયતિ અવાજે ॥
 સતર્પિ આવિયા એ સમય, જવા કહ્યું વિધિ ગિરિ ગ્રહે ॥
 ત્યાં જઈ રૂપિઓ પારવતિને, કપટ યુક્ત વચનો કહે ॥ ૭

દોહરા

નારદનો ઉપદેશ લઘ, ન ગણ્યું વચન હમાઈ ॥
 સમર પ્રજાળ્યો શિવજીએ, થયું પ્રણ અપા તમાઈ ॥ ૮

હિમા વધાં મુનિ આપનું, કથવું ઉચિત પ્રકાર ॥
 શંભુ આપની સમજમાં, શું હજુસુધિ સવિકાર ? ॥ ૯
 યાદ મને તો એમ છે, આઘથીજ શિવ યોગિ ॥
 અવિકારી અવિનાશિ અલ્પ, અજઅનવધ અભોગિ ॥ ૧૦
 સમજું એમ સેવ્યા હશે, જે મેં સાચે સ્નેહ ॥
 તો શિવ સાચવશેજ પ્રણુ, અડગ ટેક મુજ એહ ॥ ૧૧
 આણુ સમજણ છે આપની, કહો બળ્યો જે કામ ॥
 ત્રાસે પાવક પાસ તો, હીમ ભરે જે હામ ॥ ૧૨

છપ્પય

સુણી ઉમાનાં વચન, ઋષિશ્વર પરમ હુલાસે ॥
 અડગ ટેક ઓળખી, ગયા હિમગિરિની પાસે ॥
 ત્યાં જઈ વાત તમામ, યથારથ કહિ સંભળાવી ॥
 સમર દહન સાંભળી, અધિક ચિન્તા ચિત આવી ॥
 વરદાન કહ્યું પછિ રતિ તણું, ગિરીરાજ હર્ષ્યા ધણા ॥
 કહ્યું વાહ વાહ વળિ હોય પ્રભુ, મહાદેવમાં શી મણા ! ॥ ૧૩

દોહરા

તેડાવ્યા તુહિનાચળે, ગોત્ર ગોર ગુરુ ગેહ ॥
 જોગ સુદ્ધર ॥ જોઈને, લખ્યું લગ્ન સહ સ્નેહ ॥ ૧૪
 પત્રિ અરપિ સમર્પિને, આદર કરી અથાહ ॥
 સહસા લઈ સમર્પિઓ, આવ્યા સહિત ઉછાહ ॥ ૧૫
 લગ્નપત્રિકા હાથ લઈ, હિય બ્રહ્મા હર્ષાય ॥
 વિગતવાર તે વાંચતાં, સ્નેહ દ્વદય ન સમાય ॥ ૧૬

વાંચી સંભળાવી વિગત, હૃષ્યા સુર મુનિ હીય ॥
 માંગળીક સજ્જ સાજ કરિ, પુષ્પ વૃષ્ટિ રમણીય ॥ ૧૭
 માંડયા અમર સુધારવા, વાહન નિજ વૈમાન ॥
 સુકન થાય મંગળ સુખદ, ગાય અમર વધુ ગાન ॥ ૧૮

છપ્પય

પલકવારમાં પ્રગટ, વિસ્તરી વિમળ વધાર્ધ ॥
 ઇશ્વર વ્યાહે એહ, નવી સરસાઇ નવાઇ ॥
 અવર્ણનિય આનંદ, વિવિધ વાદ્યો ઉમંગ બહુ ॥
 સુર સમાજ મળિ સર્વ, થયા અનહદ ઉત્સુક સહુ ॥
 મનહર વિવાહ એ મહાલવા, પુર્ણ પ્રેમ દૃઢયે ધરી ॥
 પ્રભુ શંભૂને પરણાવવા, જાત્રા તૈયારી કરી ॥ ૧૯

દોહરા

વિવિધ સુધારે શિવ ગણો, શિવજીના શ્રંગાર ॥
 ઝટા મુકુટને મોડ અહિ, શિર સુરસરિની ધાર ॥ ૨૦
 ભાલ શિશૂ શશિ ભવ્ય છે, તેજવંત ત્રય નેન ॥
 કાંને કુંડળ સરપનાં, આભા દીસે એન ॥ ૨૧
 ગળે ગરળ વળિ ઝળકતું, ઉર સુરનર શિર માળ ॥
 વૃષભ સરીખા કંધ પર, વ્યાલોપવિત વિશાળ ॥ ૨૨
 કર ત્રિશૂળ કંકણ સરપ, ડમરૂ ડાક ડિમાક ॥
 ચઢી વૃષભ શિવ ચાલિયા, ગાજે ધરા ધમાક ॥ ૨૩
 તન વિભૂતિ પટ તેજમય, ધરિ કેહરિ ગજ ખાલ ॥
 પ્રગટ અમંગળ વેષ પણ, મંગળમય મતવાલ ॥ ૨૪

છપ્પય

વિધ વિધ વાગે વાઘ, આઘ સુરતાલ સહિત અળ ॥
 શ્રગિ ભેરિ સહણાઘ, નાદ નિકળે અચળિત અળ ॥
 મંગળ ગીત ગવાય, દેવવધુનાં વિધુ મુખથી ॥
 મીઠાં માલુમ થાય, અધિક એ ઊખ પિયુષથી ॥
 ટોકરા ઘંટ ઘડિયાળના, વળિ ટંકારવ વિસ્તર્યા ॥
 પારવતી સતિને પરણવા, શિવ પોઠયે અઢિ સંચર્યા ॥ ૨૫

દોહરા

પેખ્યામાં તો પોઢિયો, પણ છે શિવનું યાંત ॥
 સિંહ ચર્મ પટ ઝૂલથી, શેલે સિંહ સમાન ॥ ૨૬
 હસે દેવવધુ હોઠમાં, જોગેશ્વરને જોઠ ॥
 આ વર લાયક અવનિમાં, કન્યા હશે ન દોઠ ॥ ૨૭
 વિષ્ણુ વિધિ વાસવ વરુણ, કિન્નર દ્વિશિપ કુબેર ॥
 ચઢિ ચઢિયાંને ચાલિયા, પ્રેમે રૂડી પેર ॥ ૨૮
 જોડી જાંતેયે જખર, જથા જથાની જાંત ॥
 અહિં વરરાજ ધરે ન ઉર, ધામધૂમનું ધ્યાન ॥ ૨૯
 સુર જાંને સોંઠયા સહૂ, મલકાતા મન માંય ॥
 અસર ન એની ઈશને, કંજ પત્રવત કાંય ॥ ૩૦

છપ્પય

વિહસી ઉચર્યા વિષ્ણુ, સમિપ સુરગણ બોલાવી ॥
 વિચરો થઈ થઈ વિલગ, કહ્યું સહુને સમજાવી ॥
 નિજ નિજ સહિત સમાજ, અગ્ર વર કરિને આવો ॥

સહિત સ્નેહ સામટો, લહો લોચનનો દહાવો ॥

નથિ વર અનુસાર વરાત તે, જઈ હસાવશે પર નગર
સુણિ વચન એહ સુર મલકિયા, વિલગ થયા કરિ અથ વર ૩૧

દોહરા

સુરગણ અનુપમ સર્વપણ, ફક્ત કશર રહિ એજ ॥

વર અનુરૂપ વરાત નહિ, તાક્યા સમ ભરિ તેજ ॥ ૩૨

વ્યંગ વચન સુણિ વિશ્વૃંનાં, મન મહેષ મુશકાય ॥

પણ દૃઢ્યે પ્રિય લાગતાં, વાર વાર હર્ષાય ॥ ૩૩

બોલાવ્યા ગણ શિવજીએ, ભંગિ પ્રેરિ ભરપુર ॥

પામી આજ્ઞા નામિ શિર, હાજર થયા હજૂર ॥ ૩૪

કળનારા મરજી કુશળ, વરજી કામ તમામ ॥

હરજી કેરા હુકમ સમ, કરનારા સહુ કામ ॥ ૩૫

વિધ વિધ વાહન વેષના, સજવા માંડયા સાજ ॥

હસવા માંડયા દૃઢ્યનું, શિવ નિજ દેખિ સમાજ ॥ ૩૬

છંપય

વદન વગરના કોઈ, કોઈ બહુ વદનો વાળા ॥

કર ચરણાં વિણ કોઈ, કોઈ બહુ કર ચરણાળા ॥

વગર નેત્રના કોઈ, કોઈ વળિ બહુ નેત્રાળા ॥

દિસે ક્ષીણ તન કોઈ, કોઈ મત્સર તનવાળા ॥

તન સ્વેત કોઈ પાવન અને, અસિત અપાવન તન ધર્યા ॥

વિકરાળ ભૂષણે કોઈ વળિ, છે ભદ્રાં શ્રોણિત ભર્યા ॥ ૩૭

દોહરા

જાણ જાણુ વળિ જ'બૂક મુખ, સૂકર ખર મુખ સ્વાન ॥
 પ્રેત પિશાચાં ભૂતડાં, બને ન વરણ્યે ખ્યાન ॥ ૩૮
 આવી પરમ ઉમંગમાં, ગણુ સહુ નાચે ગાય ॥
 બે લે વચન વિચિત્ર બહુ, બુદ્ધ્યે બુદ્ધ્ય જણાય ॥ ૩૯
 ત્રિવિધ કૌતુકી વાટમાં, વર સમ બની વરાત ॥
 ડિમ ડિમ વાગે ડાક ડક, સિન્ન વાઘ બહુ ભાત ॥ ૪૦
 કૂદે બહુ કૌળાટ કરિ, તન મનથી ભરિ તાંન ॥
 સ્હેજ વારમાં સામટી, જખરી થઇ શિવ જાન ॥ ૪૧
 ત્યાં મંડપ તુહિનાચળે, વિરચ્યો અતી વિચિત્ર ॥
 ચોક પુરાવ્યો મોતિએ, ચિત્રિત ચાડ ચિત્ર ॥ ૪૨

છપ્પય

વન ઉપવન સહુ શૈલ, સરોવર સરિતા સાગર ॥
 આળ્યા આમંત્રણે, અંગ ધરિ શોભા આગર ॥
 સંગત્રીયાઓ સહિત, વળી નિજનિજ સમાજ વર ॥
 મંગળ ગીત ગવાય, ભવ્ય આનંદ હૃદય ભર ॥
 નિર્માણ કર્યા એ સર્વના, પ્રથમથીજ આ વાસ જ્યાં ॥
 સહુ મિજમાંનોએ માન સહુ, તુર્તજ ખીના નાસ ત્યાં ॥ ૪૩

દોહરા

શુભ શોભા પુરની પરમ, જોતાં અજખ જણાઈ ॥
 સુક્રમ દિસે જ સનમુખે, ચતુરાનન ચતુરાઈ ॥ ૪૪

પ્રતિ અહ અહ પુર ઓપતાં, દિવ્ય તોરણો દ્વાર ॥
 ધ્વજ પતાકાનો ધર્યો, વાટ વાટ વિસ્તાર ॥ ૪૫
 બનિ બહુ પ્રભા બજારમાં, હાટ હાટ અનહદ ॥
 સુરપુરની જે સનમુખે, રમ્યતાઇ છે રદ ॥ ૪૬
 ગલિએ ગલિએ ગોઠવી, આતસબાજી એમ ॥
 વિવિધ લોક ટોળે વળ્યાં, જેવા મેળે જેમ ॥ ૪૭
 અવરુચ્ય વર્ણુન નગરનું, જ્યાં અવતરિ ગિરિજઈ ॥
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ ત્યાં રીઝથી, સદારહી સરસઈ ॥ ૪૮

છપ્પય

અગ્ર અગ્ર આવતા, રાહમાં હર વરરાજ ॥
 અનુસરતા અનુરૂપ, જાનમાં નિજ ગણુ ઝાઝા ॥
 દેખિ મલપતે હૃદય, મહા કૌતુક સુર માની ॥
 અગ્ર થયા સહુ નગર, ઢૂકડું આવ્યું જાણી ॥
 ખળભળ્યું નગર જ્યાં પ્હોંચવા, જનૈયા લગભગ થયા ॥
 ત્યાં ઠાઠ માઠથી અગ્રસહુ, ગિરિજન સામૈયે ગયા ॥ ૪૯

દોહરા

શોભિત દેવ સમાજને, નિરખિ યયો આનંદ ॥
 કરિ હરિનાં દર્શન સકળ, પામ્યા પરમાનંદ ॥ ૫૦
 શિવ સહિત પછી સર્વએ, દેખ્યા શિવ સમુદાય ॥
 વિવિધ નગરનાં વાહનો, ભડકી ભાગ્યાં જાય ॥ ૫૧
 હૃદય બળિષ્ટો ત્યાં રહ્યા, સાવધાન ધરિ ધીર ॥
 નાઠાં બાળક નિરખિને, થઇ ભયથકી અથીર ॥ ૫૨

આવંતાં અહ એમને, પૂછે નિજ પિતુ માત ॥
 લડથડતી ભાષા લવે, ભય વશ કંપિત ગાત ॥ ૫૩
 એમ પરાંણે ઉચ્ચરે, વદી જાય નહિ વાત ॥
 જમની એહ જમાત કે, વરની હશે વરાત ॥ ૫૪

છપ્પય

છે વર ગાંડો સાવ, બળદ પર કરિ અસવારી ॥
 નગ્ન ઝટા શિર વિકટ, વ્યાલ ભૂષણ ભુતિ ધારી ॥
 કરિ હરિ ચર્મ કુવસ્ત્ર, માત્ર મુંડોની માળા ॥
 સગ ભૂત ગણ પ્રેત, પિશાચ વિકટ મુખવાળા ॥
 જોતાં વર સંયુત જાનને, ખચ્યા જાન જોના હશે ॥
 થઇ મહાભાગ્ય ઉભિયા તણા, એ વિવાહ અવલોકશે ॥ ૫૫

દોહરા

બીક ધરી સહુ બાળકે, વદિ ધર ધર એ વાત ॥
 આવી અવલોષી નથી, વરની કદી વરાત ॥ ૫૬
 જાણિ હરયાં જનની જનક, શિવનો સૌ સમુદાય ॥
 શિશુઓને સમજાવિને, કહ્યું ડરો ન જરાય ॥ ૫૭
 આતસ બાજી એ વખત, ઉડી અપરમપાર ॥
 રચી રાવની રમ્ય છ, રારિ અસંખ્ય અનુસાર ॥ ૫૮
 થયું વાજતે ગાજતે, સામૈયું સુખદાય ॥
 વિધુ વદનીઓને વદન, મંગળ ગીત ગવાય ॥ ૫૯
 સનમાની વર જાન સહ, આવ્યા આગેવાંન ॥
 વર વાસે હર વર અને, જાનીવાસે જાન ॥ ૬૦

છપ્પય

પછિ મૈનાએ પરમ, શુભગ આરતી સુધારી ॥
 ગાય સુમંગળ ગીત, સંગ સૌહારિણિ નારી ॥
 આપિત થાળ અનૂપ, હેમ કેરો લઇ હાથે ॥
 પ્રભુ શંકરની પાસ, સંચરી ઉત્સવ સાથે ॥
 ત્યાં વેષ જોઇ વરનો વિકટ, અખળાઓ ભયભીન થઇ ॥
 ઉર ડરિ એ અખળાઓ સહિત, ગિરિનારી નિજ ગેહ ગઈ ૬૧

દોહરા

મૈનાને મન એ સમય, ઉપજ્યું દુષ્પ અસેમ ॥
 લલિ સનમુખ લોચન ભરી, ઉચરી મૈનાં એમ ॥ ૬૨
 જે વિધિએ તુજને વિમળ, આપ્યું રૂપ અપાર ॥
 એ જડ વિધિએ વર અહા, સરજ્યો કેમ ગમાર ॥ ૬૩
 જે વદલરિ વણિ જોઇયે, આંખે શોભે એમ ॥
 એ વદલરિને આવળે, વિધિ વળગાડે કેમ ॥ ૬૪
 વળી કહું તન મન વડે, સધળું સહી શકીશ ॥
 પણ પુત્રી આ લગ્ન તુજ, કોઇ રિતે ન કરીશ ॥ ૬૫
 સ્થિતિ મૈનાની જોઇ સહ, સ્ત્રિઓ બની વ્યાદળ ॥
 કહે અહા જગ દિકરિનું, માતા સુખમય મૂળ ॥ ૬૬

છપ્પય

વણિ મૈનાને વિદિત, વધ્યું કલ્પાન્ત વિહદનું ॥
 ઉચરી મુખ મેં અરે, બગાડ્યું શું નારદનું

આવો શ્યો ઉપદેશ, પ્યારિ પુત્રીને દીધો ॥
 વરવા વર બાવરો, પરિશ્રમ વન જઈ કીધો ॥
 સાચું એને ગ્રહ ગ્રહણિ રિપુ, મિત્ર મોહ માયા ન ધન ॥
 લાજ ન બગડતાં અવરતું, કે ન કોઈની બીક મન ॥ ૬૭

દોહરા

વંઝયા શું જાણે વળી, વિપત પ્રસવની વ્યુઠ્ઠ ॥
 શું સમજે ગ્રહ વગરનો, ગ્રહની વિપદા ગુઠ્ઠ ॥ ૬૮
 જનની વ્યાકુળ જોઈ નિજ, દુહિતાને સુખદેણુ ॥
 સુંદર મધુર વિવેક સહ, વદી ઉમા એ વેણુ ॥ ૬૯
 વિરચ્યું મટે ન વિરચિતું, સમજી થા મન શાન્ત ॥
 હે માતા કહું સત્ય હું, કર નવ તૂં કલ્પાન્ત ॥ ૭૦
 માંડયો હશે સ્વકર્મમાં, જો વર મૂરખ જાત
 તો શિદ્ધને તૂં પરતાણું, માંને દૂષણ માત ॥ ૭૧
 શું તુજથકી મટી શકે, યથા વિધીના અંક ॥
 માંની માતા વચન મુજ, કદી ન લઈશ કલંક ॥ ૭૨

છંપય

તે વખતે સુણિ ખખર, એહથી થઈ આતુર બહુ ॥
 સહ નારદ સમર્પિ હિમાચળ ગયા ગેહ સહુ ॥
 પુર્વ કથાનાં કથન, સર્વને કહિ સંભળાવ્યાં ॥
 નિપુણ રૂપી નારદ, યથા વિધિથી સમજાવ્યાં ॥
 જગદંબ લવાની પુત્રિ તવ, મૈનાં સત્ય સુણો વચણુ ॥
 શુભ કરણિ મહામાયા સદા, શિવની શક્તી સુખદાયણુ ७૩

દોહરા

- ઉત્પતિ સ્થિતિ લય કરિણી, ઈશ મગ્ન આનંદ ॥
 મનષા લીલા માત્રથી, વપુ ધારિણિ જગવંદ ॥ ૭૪
 પ્રથમ જન્મિ હતિ દક્ષત્રહ, તન સુંદર સતિ નામ ॥
 વરી હતી શિવને યથા, તે જગ વિદિત તમામ ॥ ૭૫
 એક વખત આવતિ હતી, સતિ નિજ પતિને સંગ ॥
 દેખ્યા દંડક વન વિષે, રઘુકુળ કમળ પતંગ ॥ ૭૬
 સતિએ શિવને પૂછતાં, ઉચર્યા શિવ આદેશ ।
 મોહ વિવશ માન્યું નહીં, ધર્યો સિતાનો વેષ ॥ ૭૭
 સતિનો નિજ પતિએ કર્યો, તે અપરાધે ત્યાગ ॥
 પતિ વિરહે બળિ યજ્ઞમાં, પ્રગટિ યોગમય આગ ॥ ૭૮

છપ્પય

- એ પછિ અવતરિ આંહિ, તુર્ત આ ઘેર તમારે ॥
 નિજ રવામીને કાજ, કર્યું વન જમ્મ તપ ભારે ॥
 સમજી એવું સર્વ, સઘ ત્યાગો નિજ શંશય ॥
 શંભૂતણી સદાય, પ્રતીલા પ્રગટ પ્રેમમય ॥
 સુણિ વચન રૂપીનાં સર્વનો, સહુ વિષાદ શંશય ગયો ॥
 એ ખખર પ્હોંચતાં નગરમાં, ઘેર ઘેર આનંદ થયો ॥ ૭૯

દોહરા

- પછી પુજ્ય પારવતિના, વાર વાર પદ વંદિ ॥
 સહુ જન મૈના શૈલ સહ, થયાં પરમ આનંદિ ॥ ૮૦

શિશુ યુવકને વૃદ્ધ સહુ, નગરતાણાં નરનારિ ॥
 સુધડ દૃઢ્ય હરખ્યાં સકળ, પુર્ણ પ્રેમ ધ્રુવધારિ ॥ ૮૧
 ઠોર ઠોર પ્રતિ થાય વળિ, મહા માંગણિક ગાન ॥
 કનક કળશ સાજ્યા કુશળ, શોભા મેરૂ સામાન ॥ ૮૨
 પાક શાસ્ત્ર વિધિ યુક્ત સહુ, ત્યાં ભોજન તૈયાર ॥
 કેમ વર્ણવ્યાં જાય જ્યાં, જગદંબા અવતાર ॥
 વિશ્ણુ વિધિ સહ સુર સકળ, જોગેશ્વરની જન ॥
 માન સહિત લઈ માંડવે, આવ્યા આગેવાન ॥ ૮૪

છપ્પય

વિવિધ પંકિત મિજમાન, ખિરાજ્યા ભોજન કરવા ॥
 પિરસણિયા તૈયાર, થયા સામગ્રી ધરવા ॥
 ષટ્સ ચાર પ્રકાર, તણાં ભોજન ત્યાં પિરશ્યાં ॥
 ખાદ્ય પેય રચિય થયા, વડે સહુનાં મન હરખ્યાં ॥
 મળિ શૌહાગિની ગાવા સહુ, વ્યંગિત ગાળો વ્યાહની ॥
 કહિ શકે કોણ વક્તા વિગત, એ મહાંત ઉત્સાહની ॥ ૮૫

દોહરા

પ્રેમે આપ્યાં ખાંત પછિ, પરમ માન સહ પાંત ॥
 નિજ નિવાસ ગવન્યા સકળ, માનીતા મિજમાન ॥ ૮૬
 તે પુર્વે વરરાજને, કરાવિ સુવિધિ કલેવ ॥
 કરિ તૈયારિ વિવાહની, યથા સુવિધિ અતએવ ॥ ૮૭
 શોભિત શુભ સમયે થયું, વરચડાવ સુવિધાંત ॥
 મૈનાએ રહિ માંડવે, પોખ્યા વર નિજ પાંત ॥ ૮૮

દુલ્લહ દિવ્ય સિંહાસને, આવિ બિરાજ્યા એમ ॥
 નિર્જર નિજનિજ આસને, પ્રભાવંત સહ પ્રેમ ॥ ૮૯
 વિરચિત ચોરી મંડપે, વેદી વેદ વિધાન ॥
 શૌહાગિનિઓ સહુ મળી, ગાય માંગણિક ગાન ॥ ૯૦

છપ્પય

પછી લગ્ન મંડપે, પુનિત પાર્વતી પધાર્યો ॥
 એ સમયે એમણે, હેત અનવધ વધાર્યો ॥
 છબી મૃયાદા સહિત, અવર્ણિય દેવિ ઉમાની ॥
 નિરખિ હૃદયમાં નમ્યા, અમર જગદંબે જાણી ॥
 માતૃ ભવાનિ જ્યારે સુખદ, લગ્ન મંડપે સચર્યા ॥
 પદ પુન્ય શંભુના પેખિને, સવ્ય દિપે લજ્જયા બર્યા ॥ ૯૧

દોહરા

પ્રગટ બિરાજ્યાં પ્રેમથી, શિવા સુખદ શિવ સંગ ॥
 પ્રથમ ગણપતી પૂજ્યા, સંમત મુનિ સહમંગ ॥ ૯૨
 કરવી ઘટે ન ઠોધએ, શંકા એમાં સહેજ ॥
 સકળ દેવ ગણ શ્રદ્ધિમાં, પરાપુર્વથી છેજ ॥ ૯૩
 વર્ણનીય છે વેદમાં, વિધિ વિવાહની જહ ॥
 સર્વ કરાવી સ્નેહ સહ, મુનિશ્વરોએ એહ ॥ ૯૪
 મૈના હિમવંતે મળી, પુનિત પુન્ય નિજ પાંત ॥
 રીઝી હર વરરાજને, દીધું કન્યાદાન ॥ ૯૫
 પાંણિગ્રહણ જ્યારે થયું, શિવાતણુ સુખરૂપ ॥
 લેખા સહુ હરખ્યા લઈ, અસહ્ય લાભ અનૂપ ॥ ૯૬

છપ્પય

વિવિધ વેદ મય વિદિત, મંત્રમુનિવર ઉચ્ચારે ॥
 સુર તમામ શિવતણી, જ્યતિ જય ધ્વનિ મુખધારે ॥
 વાગે દુંદુભિ વાઘ, થાય પુષ્પોની વૃષ્ટી ॥
 થઈ આ ઉદ્બહ થઈ, સકળ ઉત્સાહિત શ્રી ॥
 ધરિ ગિરીરાજ ધન વસ્તુઓ, દિવ્ય દિવ્ય સહુ દાયજે ॥
 અરધ્યાં વિદ્યાન ઉપયોગિ અતિ, દાસિદાસ સમુદાયજે ૯૭

દોહરા

દીધો ઉત્તમ દાયજે, પૂરણુ વિવિધ પ્રકાર ॥
 શુ' દઉં પૂરણુકામ શિવ, એવો કરિ ઉચ્ચાર ॥ ૯૮
 શિવજીએ પરિતોષિયા, સારી રીતે સ્વસૂર ॥
 પછિ મૈના ઉચરી પ્રમટ, ભરી પ્રેમ ભરપૂર ॥ ૯૯
 કરશે અહકિંકરિ કુશળ, પ્રભુ ઉમા મુજ પ્રાંણ ॥
 ક્ષમા ધારશે થઈ સદા, શિવ પ્રસન્ન સહજાંણ ॥ ૧૦૦
 પ્રભુ શિવના પદપદ્મને, શીષ નામિ સહ સ્નેહ ॥
 વિજ્ઞાપન કરિ સહુ વિગત, ગઈ ગિરિપત્ની ગેહ ॥ ૧૦૧
 નિજ ખોળે બોલાવિ લઈ, પારવતિને સપ્રેમ ॥
 સુખદ શિખાંમણ સ્નેહની, ઉચરી મૈના એમ ॥ ૧૦૨

છપ્પય

નિજપતિ ઢેરી નિત્ય, સ્નેહથી કરજે સેવા ॥
 અબળાનું વૃત એજ, લાભ ઉત્તમ નિજ લેવા ॥

અને સ્નેહનાં અશ્રુ, ભરી લોચનમાં ભારે ॥
 લઘુ હૃદયે નિજ લક્ષ્મી, વચન વાળ એહ ઉચારે ॥
 શૂં પરાધીનનારી સૃજ, જગ સ્વપ્ને પણ સુખ નહીં ॥
 વળિ સમય સમજી અહવિગતને, ધરિ ધીરજ નિજમન
 મહીં ॥ ૧૦૩

દોહરા

માતાને ચરણે નમે, મળિ મળિ વારમવાર ॥
 વરણ્યો જાય ન પ્રેમ એ, ઉમિયા તણો અપાર ॥ ૧૦૪
 સહુ સુંદરિઓ ને ઉમા, ભેટી ઉર ધરિ ભાવ ॥
 માતાને વળિ જઘ મળી, અધિકે હૃદય ઉઠાવ ॥ ૧૦૫
 રવિ સમ હૃદયાદર્શથી, કરિ પ્રેમનો પ્રકાશ ॥
 સહચરિઓ સંગે શિવા, પછી ગઈ શિવ પાસ ॥ ૧૦૬
 સંતોષી યાચક સકળ, વિદા થયા વૃષકેતુ ॥
 કરી પુષ્પવૃષ્ટી સકળ, હૃણ્યો સુર નિજ હેતુ ॥ ૧૦૭
 કરિ વિદાય સનમાન કરિ, વર સંયુક્ત વરાત ॥
 હિમગિરિ આળ્યા નિજભવન, થઈ યશશ્ચિ અવદાત ૧૦૮

છંદપય

માંનીતા મિજમાન, સરવ બોલાવી લીધા ॥
 સહ આદર સરવને, વિદા હિમવંતે કીધા ॥
 જ્યારે ઉમિયા સહિત, શંભુ કૈલાસે આળ્યા ॥
 સાદર લઈ સુર વિદા, સકળ નિજધામ સિધાળ્યા ॥

સુખરસે વસે શિવને શિવા, નવો નવો આનંદ લઈ ॥
 એ વિધિએ એ થળ એમનો, વખત બહુ ગયો વ્યતિત
 થઈ ॥ ૧૦૯

છપ્પય

ત્યારે જન્મ્યા ત્યાં પછી, કાર્તિકસ્વામિ કુંભાર ॥
 કયો અવધિસમ એમણે, તારકનો સંહાર ॥ ૧૧૦
 વર્ણિત ષડમુખ કત વિદિત, આગમ નિગમ પુરાંણ ॥
 જાણે છે સહુ જગતમાં, સજ્જન ચતુર સુજાંણ ॥ ૧૧૧
 ષડમુખસ્વામીનો કહ્યો, પુરૂષારથી પ્રતાપ ॥
 એ માટે સંક્ષેપમાં, સુઘડ સમજશે આપ ॥ ૧૧૨
 આ શિવ શિવા વિવાહ ગુણ, જે નરનારી ગાય ॥
 કુશળ કાર્ય તેઓ તણાં, સુખથી થાય સદાય ॥ ૧૧૩
 શંભુ ભવાની સિંધુ યશ, પામે વેદ ન પાર ॥
 કવિ પ્રાકૃત શૂં કરિ શકે, એ યશનો વિસ્તાર ॥ ૧૧૪

છપ્પય

શિવ ચરિત્ર સાંભળી, યાજ્ઞવલ્કને પ્રણામ્યા ॥
 ભરદ્વાજ મુનિ હૃદય, પરમ આનંદ સુખ પામ્યા ॥
 શ્રદ્ધા અપરમપાર, કથા પર એમ વધી ગઈ ॥
 હૃદય હર્ષ અશ્રુથી, પ્રગટ તન રોમાવળિ થઈ ॥
 બહુ પ્રેમ વિવશ વળિ બોલતાં, વાંછી મુખ આવે નહીં ॥
 એ બ્રહ્મદશા અવિલોકિને, મુનિવર હરખ્યા મનમહીં ॥ ૧૧૫

દોહરા

યાજ્ઞવલ્કે મુનિ ઉચ્ચર્યા, ભરદ્વાજને એમ ॥
 ધન્ય જન્મ મુનિ આપનો, પ્રગટ શંભુ પદ પ્રેમ ॥
 પ્રેમ શંભુ પદપદ્મમાં, જેને નહીં જરાય ॥
 એ જન ઉપર ક્રોધદી, રીઝે નાં રધુરાય ॥ ૧૧૭
 સરળ હૃદયથી સર્વદા, શિવ પદ પદ્મ સનેહ ॥
 ભલા રામના ભક્તનાં, ઉત્તમ લક્ષણ એહ ॥ ૧૧૮
 ક્વણુ ધરે વ્રત રામનું, મહાદેવને માપ ॥
 સતી સમોવડ સહજ નિજ, પ્રિયા તજ્યા નિષ્પાપ ॥ ૧૧૯
 ભક્તિ દ્રઢાવી રામની, ધારી નિજવ્રત ધન્ય ॥
 કહો રામને કોણુ છે, શિવ સમાન પ્રિય અન્ય ॥ ૧૨૦

ચતુર્થ તિથિ

છપ્પય

એ માટે મેં આઘ, સુયશ શંભુના ઉચાર્યા ॥
 કળ્યો તમારો મર્મ, ભલા રધુવર ઉર ધાર્યા ॥
 સુણો રામનો સુયશ, મુનિશ્વર સદ્ગુણ સમ્પન્ન ॥
 વરણ્યું જાય ન આપ, સમાગમનું સુખ મુજમન ॥
 અતિ અગમ ચરિત્રો રામનાં, શકે ન વરણી શેષ પણ ॥
 હું કોણુ માત્ર છું તો પછી, એ વરણવવા પારઆણ ॥ ૧

દોહરા

વરણું તો પણ બહાલથી, જથા વેદ કથ જાણિ ॥
 પ્રેરક વાંણીના પ્રભૂ, સમરી સારંગપાણિ ॥

સમય સમજીને શિવજીને, શિવા કહે શિરનામિ ॥
 સુયશ કથો શ્રી રામનો, ક્ષમાવંત મુજસ્વામિ ॥ ૩
 સુણિ સુવચન પ્રભુ શિવજીએ, ઉમિયાજીનાં એમ ॥
 રામકથા પર જેમનો, પરિપૂરણ છે પ્રેમ ४
 એવા શિવજી ઉચ્ચર્યા, હૈયે હર્ષ વધારિ ॥
 સુયશ રામનો સાંભળો, કહું છું શૈલ કુમારિ ॥ ૫
 અગણિત કથા સ્વરૂપમાં પ્રભુ ગુણ નામ અપાર ॥
 પ્રથમ સુણો પ્રભુનો થયો, જે માટે અવતાર ॥ ૬

છપ્પય

થાય ગ્લાનિ ધર્મની, જગતમાં જ્યારે જ્યારે ॥
 પ્રગટ થાય છે પ્રભુ, તનધરી ત્યારે ત્યારે ॥
 સુખમય કરવી સદા, સુરક્ષિત શ્રુતિની સેતૂ ॥
 પ્રભૂ પ્રગટવા તણો, એજ નિશ્ચય છે હેતૂ ॥
 એવા અનેક હેતૂ વળી, અધિક એકથી એક છે ॥
 હું એમાં નોજ કહું સુણો, તક્ષારિ જેમાં ટેક છે ॥ ૭

દોહરા

પ્રતિ અવતાર પવિત્ર છે, પ્રગટ કથા પ્રભુ ડેરિ ॥
 અનુભવ પામી એ મુજબ, કવિએ વર્ણિ ધણેરિ ॥ ૮
 દિધો શ્રાપ રૂપિ નારદે, એ કરિ અંગીકાર ॥
 લિધો પ્રભૂએ જગ પ્રગટ, એ માટે અવતાર ॥ ૯

જે કારણથી જગવિદિત, ધરી પ્રભુએ દેહ ॥
 એ કારણ હે ઈશ્વરી, એક જન્મનું એહ ॥ ૧૦
 મહાજ્ઞાનિ મુનિ નારદે, શ્યાથી દીધો શ્રાપ ॥
 શિવા કહે સુણિ ચકિત થઇ, એ પ્રભુ વર્ણો આપ ॥ ૧૧
 ત્યારે શિવ હશિ ઉચ્ચર્યા, જ્ઞાની મૂઠ ન કોય ॥
 જમ કરે જને પ્રભૂ, એસમ એ જગ હોય ॥ ૧૨

છાંપય

મુનિ મુમુક્ષુ જ્ઞાસુ, વિમળ મતિ ભરદ્વાજ વર ॥
 સહ આદર સાંભળો, કહું રાધવ યશ સુખકર ॥
 તુહિનાચળની એક, પરમ પાવન જ્યાં કંદર ॥
 સુરસરિ આશ્રમ સુભગ, રહ્યા નારદ એ અંદર ॥
 અતિ આનંદીત થયા ઋષી, રમણિય ગિરી વિભાગથી ॥
 પછિ કર્યું હૃદય તદ્દત્તીન ત્યાં, રમાપતીના રાગથી ॥ ૧૩

દોહરા

જોગ જુગતિ કરિ જપિ જપી, અજપ જપ જગવંદ ॥
 મુનિશ્વર માંડયા માંણવા, નૂતન બ્રહ્માનંદ ॥ ૧૪
 ઉદિત થયો પૂરણ અમળ, મુનિવર મોદ મયંક ॥
 નિરખિ થયો એ શકના, ચકવા ચિતે ચમંક ॥ ૧૫
 સ્વર્ગાધિપ થાવા ચહે, રખે રખડતો રંક ॥
 મુનિવર માટે એ મૃષા, શક હૃદય થઈ શંક ॥ ૧૬
 તેડાવ્યો ઝટ તેહથી, પ્રેર્યો કામ પ્રધાટ ॥
 મુનિવર પાસે મોકલ્યો, મન ચળાવવા માટ ॥ ૧૭

વિચર્યો પ્રેરિત શકનો, વસમો ચિત્તવિહાર ॥

ખેંચ્યો મુનિવર પાસ મન, અને પવન અનુસાર ॥ ૧૮

છપ્પય

આરંભ્યો ઉપચાર, મનોહર નિજ મનસીજે ॥

મુનિવરના સનમુખે, બહુ કરિ પરિખળ બીજે ॥

વિષય વાસના તણા, વિવિધ યત્નો વિસ્તાર્યા ॥

શીતળ મંદ સુગંધ, વાયુ શૌરભિત વધાર્યા ॥

નવ ડગે જેમ કિ ચિત્ત પણુ, શૈલ પ્રચંડ સમીરથી ॥

નવ ચળ્યા એમ નારદ મુની, કામ તણા કૌતૂકથી ॥ ૧૯

દોહરા

થતી કલ્પના જે હતી, મધવાના મનમાંય ॥

હતી ન એ નારદ હિયે, કદિ સ્વપ્ને પણ કાંય ॥ ૨૦

પછિ એવા દેવર્ષિને, કરી શકે શૂં કામ ॥

હિય નિર્મદ જેને હતા, રોમ રોમ પ્રતિ રામ ॥ ૨૧

થકિત દ્વદ્ય લજ્જિત થયો, સંયુત સમર સહાય ॥

પાસે જઈ લયવશ પછી, પડ્યો મુનીને પાય ॥ ૨૨

મુનિવરને એવે સમય, દ્વદ્ય ન વ્યાર્યો રોષ ॥

આજ્ઞા લઈ ત્યાંથી ગયો, સમર સહિત સંતોષ ॥ ૨૩

નિજકરણી મુનિ આચરણ, કામે કહ્યું તમામ ॥

સુણિ શકે મુનિને કર્યા, પ્રશંસિ દ્વદ્ય પ્રણામ ॥ ૨૪

છપ્પય

ગુફા ત્યાગિ મુનિ ગયા, કામ જીતી કૈલાસે ॥
 ઉર થાતાં અહમીત, પ્રભૂ શંકરની પાસે ॥
 કામજીત નિજ કથા, સર્વ ત્યાં કહિ સંભળાવી ॥
 સ્નેહિ પ્રભૂ શંકરે, સમજી હકિકત સમજાવી ॥
 હે મુનિવર કહું છું સત્ય આ, જેમ કથા મુજને કહી ॥
 શ્રીહરિને કોઇ પ્રસંગ પર, એમ કદી કહેશો નહીં ॥ ૨૫

દોહરા

એ હિતકર ઉપદેશ મન, મુનિએ માન્યો વ્યાજ ॥
 પ્રભુ ઇચ્છા કૌતુક પ્રમળ, ભાવિ સુણો ભરદ્વાજ ॥ ૨૬
 કરવા ચાહે રામજી, એમજ સરવે હોય ॥
 એમાંનું કહિયે મૃષા, કરી શકે નહિં કાય ॥ ૨૭
 શંભુ વચન ન સુહાવતાં, અતિ હિતક અભિરામ ॥
 મુનિવર મન અહમેવયુત, વિચર્યા વિધિને ધામ ॥ ૨૮
 એકવાર પછિ એ ઋષી, વીણા કરતલ વાસ ॥
 ગવન્યા ગુણ ગણુ ગાવતા, જ્યાં છે રમાનિવાસ ॥ ૨૯
 નારદ આવ્યા નિરખિને, હર્ષિત રમાનિકેત ॥
 આદર સહ મળિ આસને, આજ્યા ઋષી સમેત ॥ ૩૦

છપ્પય

હશિ ઉચર્યા શ્રીહરી, કૃપા મુનિ બહુ દિવસે કરિ ॥
 કામજીત નિજકથા; મુનીએ કથિ અહમિત ભરિ ॥

જોડે પ્રથમ જથાર્થ, શિવલેખે વરણ રાખ્યા ॥
 પણ અહમિત પરિબળે, રહિ ન શકવાથી ભાખ્યા ॥
 અતિશય પ્રચંડ અણુપાર છે, માયા હરિની મોહની ॥
 જથી ન ઢાંણ મોહ્યું જગત, વળિ જ પ્રતપ વિછોહની ॥ ૩૧

દોહરા

વિષ્ણુ ંહીલા વદનથી, ઉચર્યા વચન મૃદૂળ ॥
 મટે આપના સ્મરણથી, મોહ મદન મદ મૂળ ॥ ૩૨
 સુણો મુનિશ્વર મોહ મન, એને નિશ્ચય થાય ॥
 વિમળ ક્ષાન વૈરાગ નહિ જેને હૃદય જરાય ॥ ૩૩
 પ્રસન્નચર્યવ્રત રત બહુ, ઉરમતિ ધીર અગાધ ॥
 કહો આપને શૂં કરે, ક્ષુલ્લર મનમથ બાધ ॥ ૩૪
 સુણી વચન નારદઋષી, ઉચર્યા સહ અભિમાન ॥
 કૃપા આપની એ સકળ, હે વિષ્ણુ ભગવાન ॥ ૩૫
 રજ માગિમન રીઝથી, તે થળથી તતખેવ ॥
 ચરણે નમિને આલિયા, મુનિવર સહ અહમેવ ॥ ૩૬

છંપય

કૃપાનિધીએ સકળ, હૃદયમાં સિધું વિચારી ॥
 મુજજન મન મદવૃક્ષ, અંકુર્યું છે અતિ ભારી ॥
 એ થતુંજ મૂળથી, ઉખેડી નાંખું સત્વર ॥
 પ્રણ મહાડું એ પ્રગટ, સર્વદા લક્ષ્મિ હિતકર ॥
 છે એક પંથમાં કાજએ, મુનિ હિત મુજ કૌતુક થશે ॥
 એવો ઉપાય યોજીશ કે, જગમાં સહુજન બંધુશે ॥ ૩૭

દોહરા

પ્રગટ તુર્ત ત્યારે પછી, પ્રભુએ માયા પ્રેરિ ॥	
શૈલસુતા હે સાંભળો, કઠણ કરણિ એ કેરિ ॥	૩૮
રચ્યું એણે રસ્તે નગર, સો જોજન પરિવેષ ॥	
શ્રીનિવાસના નગરથી, રચના વિવિધ વિશેષ ॥	૩૯
કનક દુર્ગ દીસે કૃતી, કંગુર ચારે કોર ॥	
દરવજ્જના દ્વારનો, ઠાઠ ઠોર પ્રતિ ઠોર ॥	૪૦
કંગુર પ્રતિ કંગુર ધરી, તોપનાળ જંજળ ॥	
બન્યા બુરજ પ્રતિહદ બહુ, દ્વાર દ્વાર રખવાળ ॥	૪૧
શોભિત અતિસર રૂપસરિ, વન ઉપવન સહસ્રેત્ર ॥	
વિવિધ પાક વ્રક્ષો લતા, નિરખિ ઠરે નિજ નેત્ર ॥	૪૨

છપ્પય

વસે નગરમાં વવિધ, નિપુણ સુંદર નર નારી ॥	
શોભિત જાણે સકળ, રતી દર્પક તનધારી ॥	
હાટક રમ્ય હરમ્ય, ગગન ચુંબિત પ્રતિ અહ અહ ॥	
બહુ વણિ હાટ બજાર, વાટ વિસ્તર ચોવટ સહ ॥	
ત્યાં વણિક કરે વિધવિધ વણજ, બહુ છે સહુમાં એક્યબળ ॥	
અતિશય જ્યાં સંગ્રહ અત્ર ધન, સુખી સદા રૈયત સકળ ॥	૪૩

દોહરા

રાજકરે એ નગરમાં, નૃપતી શીલનિધાન ॥	
સુનિતી દાન શિરોમણી, ગુણગ્રાહક ગુણવાન ॥	૪૪

રથ વૃષ હય ગજ રાજમાં, અગણિત સેન સમાજ ॥
 ધર્મ ધૈર્યધર રાજવી, તપેતેજ શિરતાજ ॥ ૪૫
 સો વાસવ સમ શોભતા, વૈભવ વિવિધ વિકાસ ॥
 છબી મહા રમણીય છે, નૌતમ રાજનિવાસ ॥ ૪૬
 રાજસુતા રણિયાંમણી, વિશ્વમોહની નામ ॥
 જોઈ વિમોહે જોહને, રમા રૂપ અભિરામ ॥ ૪૭
 માયા એ જગમોહની, મહારૂપ ગુણવાંત ॥
 અહા એહના અંગતું, બને કેમ કરિ બ્યાંત ॥ ૪૮

છપ્પથ

રાજએ ત્યાં રચ્યો, સુતાનો રાજ સ્વયંવર
 આવ્યા ત્યાં અગણીત, ક્ષોણિપતિ મહા છત્રધર
 નિકળિ ક્ષીરસિંધુથી, જમને દ્વદ્ય ગરવ ધુનિ
 એજ કૌતુહી નગર, વિષે આવ્યા નારદ મુનિ
 અવલોકિ મહા રચના અજબ, પુરવાસીને પૂછતા ॥
 સુણિ સમાચાર નૃપ મંદિરે, ગવન્યા આનંદિત થતા ॥ ૪૯

દોહરા

અવનીપે અવલોકિને, માન સહિત મુનિરાય ॥
 બેસાડયા દિવ્યાસને, પુજ્યા યથાવિધિ પાય ॥ ૫૦
 લાવિ ખતાવી નૃપતિએ, નિજ કુંવરી સાનંદ ॥
 કહ્યું કર્મ રેખા કહો, હે મુનિવર જગવંદ ॥ ૫૧
 રહ્યા મુનીવર રૂપ એ, બહુવાર અવલોકિ ॥
 વિરતિ વિસારી એક ટક, સનમુખ દષ્ટી રોકિ ॥ ૫૨

મુનિવર જગમોહનિ તણાં, લોભ્યા લક્ષણુ જોઇ ॥
 અપ્રગટ દૃઢ્યાનંદથી, નિજ ચિતવૃત્તી પ્રોઇ ॥ ૫૩
 કહે મુની આ કન્યકા, વરે અમર એ હોય ॥
 નમે ચરાચર એહને, સમર ન જીતે કોય ॥ ૫૪

છપ્પય

ભૂદ્યા મુનિવર ભવ્ય, ભાલ કન્યાનું ભાળી ॥
 દૃઢ્યે લક્ષણુ રાખિ, કંઈક વળિ કહ્યું નિહાળી ॥
 ઉચર્યા મુતા મુલક્ષ, એટલું નૃપને આંહી ॥
 વિચર્યા નારદ થતાં, મહા ચિન્તા મન માંહી ॥
 જપતપ ન હોય તતકાળ તો, કંઈ વિધિએ કારજ સરે ॥
 જઈ કરું યત્ન એ કન્યકા, જે વિધિએ મુજને વરે ॥ ૫૫

દોહરા

હવે હાલધડિ જોઈએ, વપુએ રૂપ વિશાળ ॥
 જે વિલોકિ રીઝે મને, પહેરાવે વરમાળ ॥ ૫૬
 શ્રીહરિ પાસે સઘ હું, યાયું રૂપ અપાર ॥
 કરું હવે શું થાય પણ, ત્યાં જાતાં તો વાર ॥ ૫૭
 હિતકારક હરિ સમ નહોં, મારે કોઈ ઉપાય ॥
 એજથાય મુજને અહા, આ અવસરે સહાય ॥ ૫૮
 બહુ પ્રકાર આરત ભર્યો, કર્યો વિનય તે કાળ ॥
 એજ અવસરે ઉદભવ્યા, કૌતુકિ પ્રભૂ કૃપાળ ॥ ૫૯

નજર જોડિ મુનિ નારદે, દિવ્ય થતાં પ્રભુ દર્શ ॥

સિદ્ધ કાર્ય છે સમજતાં, હૈયે માય ન હર્ષ ॥ ૬૦

છપ્પય

કરિ કરુણા પોકાર, કથા નિજ કહિ સંભળાવી ॥

શ્રીવર થાઓ સહાય, મ્હેર મુજ પર પ્રભુ લાવી ॥

અન્ય ઉપાયે કદી, આપતું જેહ ન પામું ॥

આપો એવું રૂપ, નાથ ચરણે શિર નામું ॥

હું દાસ આપનો છું હરી, નિજ નયને અમૃત ભરો ॥

જેવે ઉપાય હિત થાય મુજ, એ ઉપાય સત્તર કરો ॥ ૬૧

દોહરા

જાંણી નિજ માયા તણું, બળ અનહદ વિશાળ ॥

હિયમાં હશિને શ્રીહરી, ઉચર્યા દીનદયાળ ॥ ૬૨

જવી રીતે પરમપ્રિય, થશે તદ્દાઝં હીત ॥

સત્ય વચન આ સમજજો, યોજાઈશ હું એ રીત ॥ ૬૩

દર્દી વ્યાકુળ દર્દમાં, ચહે કુપથ્ય કદાપિ ॥

હે મુનિ જ્ઞાની સાંભળો, વૈધ ન દિયે તદાપિ ॥ ૬૪

હિતમય કાર્ય કરીશ હું, આપતણું એ રીત ॥

એમ ઉચ્ચરીને થયા, શ્રીહરિ અન્તહિત ॥ ૬૫

મહા જ્ઞાનિ મુનિવર થયા, માયાને વશ મૂઢ ॥

સમજ્યાનાં મન રહેજ પાણ, ગિરા હરીની ગૂઢ ॥ ૬૬

છપ્પય

ગયા તુર્ત ઋષિરાય, રચ્યો જ્યાં રમ્ય સ્વયંવર ॥
 ત્યાં બેઠા ભૂપતી, સકળ શોભા ધરિ સુંદર ॥
 મુનિ મનમાં મલકાય, સઘ કારજ મુજ સરશે ॥
 અબધદિ કન્યા એહ, વિમોહી મ્હનેજ વરશે ॥
 મન જાણે રૂપ મળ્યું મહા, પણ કુરૂપ હિતનું મળ્યું ॥
 સહુ નમ્યા જાણિ નારદ યથા, કોઈએ ન કૌતક કળ્યું ॥ ૬૭

દોહરા

વિચરે ત્યાં યુગ રૂદ્રગણ, એ જાણે એ મર્મ ॥
 દ્વિજ વેષે દેખે સકળ, કુશળ કૌતુહી પર્મ ॥ ૬૮
 જ્યાં બેઠા ઋષિરાય જઈ, હૃદય રૂપ મદ લાવિ ॥
 કળે કોઈ નવ એ રિતે, બેઠા ગણ ત્યાં આવિ ॥ ૬૯
 નારદને સંભળાવવા, કરે મશ્કરી એહ ॥
 વાહ ઠીક બક્ષ્યું હરી, ધણા રૂપનું ગેહ ॥ ૭૦
 રાજકુંભારી રીઝશે, દિવ્ય રૂપ આ દેખિ ॥
 મુખ હરિરૂપે આંમને, વરશે જાણિ વિશેષિ ॥ ૭૧
 મોહ વિવશ મન મુનિતાણું, હતું પારકે હાથ ॥
 હરગણ હસતા હરવખત, શ્યાણુપ ચુપડી સાથ ॥ ૭૨

છપ્પય

મુનિ સાંભળતા હતા, યદ્યપી ગિરા અટપટી ॥
 ન સમજાય ભ્રમચક્રી, થયું મન અધિક ખટપટી ॥

મુનિનુ મુખ્ય ચરિત્ર, કાઈએ જરા ન પરખ્યું ॥

થયું હતું જે રૂપ, એહ કન્યાએ નિરખ્યું ॥

વપુ વિકટ વળી મર્કટ વદન, નિરખતાંજ ચમકી ચિતે ॥

પછિ કહો ફેર પળવાર પણ, જીવે તે તરફ શી રિતે ॥ ૭૩

દોહરા

વિચરિ કુંવરિ સખિઓ સહિત, મનહર ઠમક મરાળ ॥

નૃપતિ માત્રને નિરખતી, કરકમળે વરમાળ ॥ ૭૪

તાકી જોવા જે તરફ, બેઠા નારદ કૂલિ ॥

તે તરફે ફરિ તાકવા, ગદ્ય ન કુંવરી ભૂલિ ॥ ૭૫

વારવાર મુનિવર વળી, અકળાતા ઉસકાય ॥

દશા દેખિ એ મન મહીં, મહેષ ગણુ મુસકાય ॥ ૭૬

હરિ નૃપ તન ધરિ ત્યાં હતા, કૌતુકિ પ્રભૂ કૃપાળ ॥

એ શ્રીવરને કુંવરિએ, મહેલી ઉર જયમાળ ॥ ૭૭

લેઈ પધાર્યા દુલહિની, દુલ્લહ રમાનિવાસ ॥

તે વખતે તે થળ સકળ, નૃપતી થયા નિરાશ ॥ ૭૮

છંપય

મતી નષ્ટ મોહથી, થયા વ્યાકુળ મુનિવર અતિ ॥

ગયું રતન ગાંઠથી, એમ ભૂલ્યા શરીર ગતિ ॥

હશિ હરગણુ ઉચ્ચર્યા, મુની મુખ જીવ્યા મુકુરમાં ॥

એટલુંજ કહિ બેઉ, જય ભાગ્યા ભય ઉરમાં ॥

પછિ જળમાં નિજમુખ જોઇને, કળતાં કુવેષ ઢાપિયા ॥

દ્રઢશ્રાપ ગણોને સમપવા, લક્ષ પિયાનું લોપિયા ॥ ૭૯

દોહરા

- દુર્ગુણિ વંચક જઇ તમો, થાઓ ઉભય અસૂર ॥
 મને હશ્યાનું લેઇ ફળ, હશજો ફેર જરૂર ॥ ૮૦
- નિરખ્યુ યથા નિજરૂપ ફરિ, જળમાં જોતાં મૂખ ॥
 તોપણ મન સંતોષ વિણ, સહજ થયું નવ સૂખ ॥ ૮૧
- ફરકયા અધરે દૃઢ્યમાં, ભરી ક્રોધનો ભાર ॥
 પ્રભુ પાસે મુનિવર પછી, જવા થયા તૈયાર ॥ ૮૨
- દૃઢ પ્રાણ કે શ્રાપ દૃઢ, જઈને તુર્ત જરૂર ॥
 જગમાં હાંશિ કરાવિ છે, પ્રગટ મહારિ પરિપૂર ॥ ૮૩
- જતે વાંત રસ્તા વચે, દેખ્યા હરિ દનુઝરિ ॥
 શ્રીસંગે વળિ એજ છે, દુલહી રાજદુલારિ ॥ ૮૪

છપ્પય

- વધા પ્રભૂ મૃદુ વચન, વિકળ થઇ મુનિ ક્યાં વિચર્યા ॥
 સુણિ કડકયા મુનિ સઘ, ક્રોધવશ એમજ ઉચર્યા ॥
 દ્વેષી કપટી તમો, અવર સુખ સહિ નથિ શકતા ॥
 અને રચો છો અધિક, નિત્ય અવનવાજ નકતા ॥
 મથતાં સમુદ્ર મન શંભુનું, મોટે માન ચડાવિયું ॥
 પછિ સુર સમાજને પ્રેરિને, વિષનું પાન કરાવિયું ॥ ૮૫

દોહરા

- સ્વાર્થ સાધ્ય કારક કુટિલ, પોતે શ્રી મણિ લેઇ ॥
 સુરા અસુરને શંભુને, કર્યું કપટ વિષ દેઇ ॥ ૮૬

ઢાંણુ કહે તમને તમે, સર્વોપરી સ્વતંત્ર ॥
 રહી ગમે ત્યાં ફેંકતા, મનમાન્યો નિજ મંત્ર ॥ ૮૭
 સરસાને નરસો કરો, નરસાને વણિ સર્સ ॥
 લેશમાત્ર ધરતા નથી, દ્વંદ્વ શોક છે હર્ષ ॥ ૮૮
 ઠગી ઠગીને સર્વની, લીધા કરો પરેખ ॥
 અડર તમારો અહર્નિશ, છળ વ્યવહાર વિશેષ ॥ ૮૯
 કર્મ શુભાશુભ પાણુ કદી, બિલકુલ કરે ન બાધ્ય ॥
 હજૂ સુધી નવ આપને, કર્યા ઢાઘએ સાધ્ય ॥ ૯૦

છપ્પય

ભલા ભવન પર હવે, મોરચું નિજનું માંડયું ॥
 એક ઠામ તો અરે, ડાકણીએ પાણુ છાંડયું ॥
 અહા મને પાણુ ઠગી, ઠીક દહાવો છે લીધો ॥
 એ કૂળ લેજો આપ, કપટ અવગુણ જે કીધો ॥
 મુજને ઠગેલ જે તન ધરી, એજ ધરો તન આપએ ॥
 કપિ આકૃતિ મહારી જે કરી, આશ્રય લેશો આપ એ ॥ ૯૧

દોહરા

વળી કયો મહારો તમે, અતિ ભારે અપકાર ॥
 એજ વિરહથી અવધિસમ, વ્યાકુળ થશો અપાર ॥ ૯૨
 હિય હરખ્યા હરિ આપ ધરિ, સુર મુનિવર હિત સાર ॥
 કર્યાં લિધી કૃપા નિધી, અજ યોષિતા દાર ॥ ૯૩

પ્રભુએ મુનિવર પાસથી, માયા જ્યાં નિસ્તારિ ॥
 દિસે ન ત્યાં પછિ દષ્ટિએ, કમળા રાજકુંભારિ ॥ ૯૪
 ત્યારે મુનિ હરિ ચરણુ ગ્રહિ, ઉચર્યા ભય આવેશ ॥
 પ્રણતારત વારણુ પ્રભૂ, પાહિ પાહિ પરમેશ ॥ ૯૫
 ઇચ્છું હે અખિલેશ્વરા, મૃષા થાય આ શ્રાપ ॥
 મુજ ઇચ્છા એવી મુની, ઉચર્યા શ્રીહરિ આપ ॥ ૯૬

છાપય

કટુક વચન મેં કહ્યાં, આપને અણુવિચારથી ॥
 મુની વધા એ મટે, પાપ કેવા પ્રકારથી ॥
 વધા પ્રભૂ સોવાર, ભલા મુનિ શિવ શિવ ભાખો ॥
 મહા પ્રીય શિવ મને, એહ પ્રતિતી ઉર રાખો ॥
 શિવની જેના પર અવકૃપા, મુજગતિ એને નવ મળે ॥
 એવું સમજે કદિ આપને, હવે નહીં માયા છળે ॥ ૯૭

દોહરા

યથા બોધ આપી થયા, શ્રીવર અન્તર્ધ્યાન ॥
 સત્ય લોક નારદ ગયા, કરતા હરિ ગુણ ગાન ॥ ૯૮
 વિગતમોહ મન હર્ષમય, જતા મુનિવર જાણિ ॥
 આળ્યા હરગણુ સભય અતિ, ઉચર્યા આરત વાંણિ ॥ ૯૯
 હરગણુ અમો ન વિપ્ર હે, મુનિવર કરિને મ્હેર ॥
 અવગુણુ શ્રાપિત ક્ષણઉપર, લાવે અનુગ્રહ દ્હેર ॥ ૧૦૦
 એ પર મુનિવર ઉચ્ચર્યા, અનભય થશે અસૂર ॥
 વિધ વિધ વૈભવ પામશે, પ્રબળ તેજ પરિપૂર ॥ ૧૦૧

કુરાચાર વધતાં પ્રભુ, પ્રગટ થશે જે વાર ॥

નરરૂપે હરિ હસ્તકે, થશે મુક્ત તે વાર ॥

૧૦૨

છપ્પય

ગયા રૂદ્રગણ બેઠે, મુનીવરને શિર નામી ॥

થયા નિશાચર યથા, આપનો અવસર પામી ॥

ત્રણે ભુવન જીતિયાં, ઓજ નિજવડે એમણે ॥

કરતાં અઘટિત કૃત્ય, કલુષ જાંણ્યું ન જેમણે ॥

એવાંજ કલુષમય કૃત્યએ, રોજરોજ કરતા રહ્યા ॥

વળિ પુર્વ પાપના આપવશ, સદગુણ જરા ન સંચલ્યા ॥ ૧૦૩

દોહરો

એક કલ્પમાં એહથી, ધરી હરી નર દેહ ॥

સુર મુનિવરનો સાચવ્યો, સારધાર શુભ સ્નેહ ॥ ૧૦૪

એ રીતે પ્રભુનાં અધિક, વિધવિધ કર્મ વિચિત્ર ॥

સુંદર સુખપ્રદ સર્વદા, ચાર જન્મ ચરિત્ર ॥ ૧૦૫

કલ્પ કલ્પ હરિવર કરે, અંગિકાર અવતાર ॥

જ્ઞાની મુનિવર ગુણગણે, વિવિધ સહિત વિસ્તાર ॥ ૧૦૬

થાય ન વિવિધ પ્રસંગનું, શ્યાણાને આશ્ચર્ય ॥

કથે અનંત હરી કથા, વેદ વિદિત મુનિવર્ય ॥ ૧૦૭

ભ્રમા રામનો સુયશ ઈતિ, કહી શકું હું કેમ ॥

કથ્યે ઠાટિ કલ્પો સુધી, આવે પાર ન એમ ॥ ૧૦૮

પંચમ તિર્થાશ્રમ

દોહા

કરહુ રામશક્તી કૃપા, સ્વયં પ્રગટની સીય ॥
 કથોં રામ યશસ્વી કથા, હર્ષ ભરી નિજ હીય ॥ ૧
 સુધર સભામેં એક દિન, બેઠે દશરથ રાઉ ॥
 ગાધિસુવન આયે ઉઠાં, ભૂરિ દ્વદ્ય સદલાઉ ॥ ૨

છંપય

અનુચરતેં આગમન, સુની મુનિવરકો રાજ ॥
 સાદર લેવન ગયે, સહિત વિપ્રકે સમાજ ॥
 કરી દંડવત રાઉ, નિજસન મુનિ બેઠાયે ॥
 પૂજા કરિ પદ ધોઇ, ઉદક નિજ ભૌન સિંચાયે ॥
 પુનિ કહેઉ રાઉ કર જોરિકે, કિય પવિત્ર મેરો ભવન ॥
 આપકો અત્ર આગમનકો, કહહુ નાથ કારન કવન ॥ ૩

દોહા

સુની વચન ઔધેશકે, અસ ઉચરેઉ મુનિરાજ ॥
 અસુર સતાવત યજ્ઞમેં, આર્યેઉ યાચન આજ ॥ ૪
 મહિમંડલ મહિપત મહા, લાહુ સુયશ તુમ લેહુ ॥
 રામ લખન દોનોં કુંવર, મોઢાં માંગે દેહુ ॥ ૫

છંપય

તજહુ મોહ સંદેહ, ખિચારહુ ધર્મ તુમહારા ॥
 ધન્યકો જની કુશલ, કરહુ સો કાર્ય હુમારા ॥

સુનત વચન અનપ્રીય, ભર્યેઉં નિજ વદન રુખાના ॥
 નિસાસેઉં મન રાઉ, કંપ તન કંઠ સુખાના ॥
 યૌથેપન પાર્યેઉં ચારસુત, કરકે શ્વરસોં યોં કહી ॥
 અતિ અનુચિત તવ ઉચ્ચાર યહ, શકોં ન હોં શ્રવનૈ
 સહી ॥ ૬

દોહા

અર્થાતુર જાને નહીં, પ્રગટ પરાયી પીર ॥
 મુનિ મેટન તુવ આશમેં, ધરી શકોં નહુ ધીર ॥ ૭
 હે મુનિવર ! ઇત આયકે, કા માર્ગેઉં તુમ એહુ ॥
 વલ્લભ રામ વિહાઇકે, આન સકલ મમ લેહુ ॥ ૮

છંપય

લેહુ અશ્વ રથ યુક્ત, હસ્તિ માનિક મનિ હીરા ॥
 ધરા ધેનુ ધન ધામ, ચારુ ચામીકર ચીરા ॥
 જો માંગહુ સો આજ, આંન સરવસ મેં દૈહોં ॥
 કહોં રાઉરી શપથ, રંચ નહિં શંક ધરૈહોં ॥
 સખ સુત મેરે મોઠોં સદા, પ્રીય પ્રાંનશી નાંઈહૈં ॥
 પેં આત્મ રામકોં દૈનશી, બનૈ ન બાત ગુસાઈ હૈ ॥ ૯

દોહરા

કરની મહા કઠોરકે, કહોં નિશાચર ધીર ॥
 કહોં રામ મેરો કુવર, સુંદર પરમ કિશોર ॥ ૧૦

અનહદ યોં અવધેશકો, પુત્ર પ્રેમ પહિશાનિ ॥

અતિ આનંદેઉ દ્વદયનિજ, ગાધિસુવન મુનિજ્ઞાનિ ॥ ૧૧

છપ્પય

તખ વશિષ્ઠ મુનિ નૃપહિ, સકળ વિધિસેં સમુજાયે ॥

રામ લખન દુહુ બ્રાત, નૃપહિ નિજ નિકટ બુલાયે ॥

આશિર્વચન ઉચારિ, લાલ નિજ દ્વદય લગાયે ॥

શીખ દયી સખ ભાંતિ, મુની સૅંગ ખિદા કરાયે ॥

પુનિ કહેઉં ચલત મુનિરાજકો, પ્રાનનાથ યહ પુત્ર મમ ॥

હોં પઠવત તાકોં પાલિહો, તુમ હો તાકે જનક સમ ॥ ૧૨

દોહરા

માત પિતાકે ગૃહન કરિ, આશિષ વચન અમોલ ॥

રામ લખન મુનિ સૅંગ ચલેઉ, ઉર આનંદ અડોલ ॥ ૧૩

કવિત સંદેહાલંકાર

મોહક મનોહર હૈં કેધોં બેશુમાર યહ,

આભાકે અગારદ્વે સ્વરૂપ મનમથકે ॥

કેધોં ધ્વજ ધરમ સુકરમકે કરનવારે,

પ્રગટ પરેખક પરમ પુન્ય પથકે ॥

એક અવદાત ઇન્દુ દૂજે હૈ પ્રભાત ભાતુ,

કેધોં વીરરસ જશ ઓજસ અકથ કે ॥

બાલ કેહરીકે દર્શનીક દિગપાલ દોઉ,

મુનિ સંગ સોહે કેધોં લાલ દશરથકે ॥

પુનર્યથા ઉત્પ્રેક્ષાલંકાર

કાકપચ્છ વારે લટવારે ચટકારે કચ,
 નૈન રતનારે સોહ કામનશી સિધિકે ॥
 પરમ પ્રચંડ ભુજદંડ દિવ્ય દોહનકે,
 વિધન વિખંડન પ્રદાય રાજ રિધિકે ॥
 અસુરકે સાલ મતવાલ ઉનમત્ત ચાલ,
 બાલ વય યજ્ઞ રક્ષવાલ ભલ ત્રિધિકે ॥
 લાયે લાલ લક્ષ્મન રામ રાઉ અવધસોં,
 પાયે વિશ્વામિત્ર માનોં મંજુ મહાનિધિકે ॥ ૧૫

પુનર્યથા અનન્વય

કટિ પટ પીત સિંહ કંધપેં નિષંગ કસે,
 તીખે સર ધનુષ પ્રચંડ ધરે કરમેં ॥
 હંસ વંશ હંસ રાજહંસ દોહ રાજત હેં,
 પ્રાકૃતી પ્રસિદ્ધ અવતંશ વીર વરમેં ॥
 ઓપત વિશાલ ઉર ભવ્ય ચોં ઉતંગ ભાલ,
 તેજવંત પૂરણ સુધરહૈં સુધરમેં ॥
 શ્યામ વપુ ગૌર રમ્ય જોરી રામ લખનશી,
 મુનિસંગ સોહૈ કોહૈ હૈ ન ઐસી નરમેં ॥ ૧૬

દોહા

મુની બિચારત હૃદયમેં, પ્રભુ મેરે મખ પાતુ ॥
 મો હિત સખ વૈભવ તજે, રાજભવન પિતુમાતુ ॥ ૧૭

અભિવંદન કરિ મનહિ મન, જયજય કહિ જગરાય ॥
મુનિ મગ જવત રામકોં, દિય ત્હાડિકા દિખાય ॥ ૧૮

કવિત્ત

વદન કરાલ નૈન નાશિકા નિશાલ જાકે,
છોટે બાલ મ્હોટે દાંત લાંબે યોં અધરહૈં ॥
ઉરપૈં સમ્હૈં ન ઐસે આયત ઉરજ જાકે,
કંધ લોં કરન યોં કુરૂપ પદ કર હૈં ॥
તિમિરકો પુંજ મહા કજ્જલ ગિરી સમાન,
દ્વષ્ટ પૃષ્ટ રોમાવલિ દેહ અસુંદર હૈ ॥
તડાતડ ત્હાડિ દેતિ ત્હાડિકા તડપિ તહાં
દૌરિ આધ જાકે મન રંચહૂ ન ડરહૈ ॥ ૧૯

પુનર્યથા.

ચિક્રરત દિગ્ગજસી દશનકોં પીસ પીસ,
કૂકૃત અધર જાકે ભારી રોષકી ભરી ॥
કર ધર કૃવ્ય કૂદ કૂદ કિલકાર કરે,
લોહુ લથબથ્ય હ્લેકે આય પથમેં અરી ॥
આદરનવારી ઉતપાત અધમાધમ બ્હે,
મહા મદમત્ત રત્ત નૈન તિરછે કરી ॥
અબલા નહોં યા ઉનમત્ત બડી બલા કોહ,
પ્રબલા પિશાચરી હૈ તાડિકા નિશાચરી ॥ ૨૦

દોહરા

સનમુખ સો આવત લખી, તીર દયો ધનુ તાંન ॥
 સઘહિ નિજ થલ રામને, પઠયે તાકે પ્રાંન ॥ ૨૧
 રાક્ષસિસેં મુનિરાજઝી, રક્ષાકિય રધુરાઇ ॥
 તન ત્યાગ્યો તૈહ તાડિકા, પરમ ગતીઠાં પાઇ ॥ ૨૨
 પુનિ મુનિસહ આગે ચલે, પુરૂષ સિંહ દોહ વીર ॥
 રહે યજ્ઞ થલ આયકે, ધર્મ ધુરંધર ધીર ॥ ૨૩
 વિધાનિધિ દોહ વીરકો, વિશ્વામિત્ર વિશેષ ॥
 દિવ્ય ધનુવિધા દયી, અરીસાઘ્ય અવરેષ ॥ ૨૪

છપ્પય

બલસાગર સો બીર, રહે દોહ રખવારે ॥
 આરંભ્યો તવ યજ્ઞ, મંત્ર મુનિવર ઉચ્ચારે ॥
 આયેહ સો સુનિ ઉહાં, નીચ મારીચ સુખાહૂ ॥
 અસન યજ્ઞથલ આસ, હેતુ કેતૂ અરુ રાહૂ ॥
 બિનુ ક્ષણસર મારેહ રામને, મહા બલી મારીચકોં ॥
 સતજેજન સાગર પાર સો, ગયેહ ન પાયેહ મીચકોં ॥ ૨૫

દોહરા

પુની સુખાહૂપેં કરી, સરપાવક સધાંન ॥
 તઝી ધનુષકોં તાનિકે, પલમેં લીને પ્રાંન ॥ ૨૬
 અરૂઅનુજને આપબલ, પાય દુદય ઉત્સાહ ॥
 કટક અસુર સંહાર કિય, આહવ મધ્ય અથાહ ॥ ૨૭

અસુરનકે ભયસેં ઉહાં, અભય ભયે આનંદિ ॥
 કરત પ્રભૂથી પ્રાર્થના, વિપ્રસમુહ સુરવંદિ ॥ ૨૮
 શ્રુતિપુરાન ગાથા સુનત, વિપ્રનકે વિશ્રામ ॥
 વહાં કછુક વાસર રહે, સહિત અનુજ શ્રીરામ ॥ ૨૯

છપ્પય

તવ ઉચરેઉ મુનિ તહાં, સુધડ રઘુવરકે સનમુખ ॥
 સુનહુ ભક્તકે સદા, દૈન સાનંદ દિવ્ય સુખ ॥
 મહા જ્ઞાનિ મિથિલેશ, આદરત ધનુષ યાગ વર ॥
 અવરેખન સો ઉહાં, ચલહુ અઘ્ય વિનોદકર ॥
 સો સુની વચન રિષિરાજકે, મહદ ભયેઉ આનંદ મન ॥
 મુનિવર્ય સંગ દોઉ ભ્રાતને, ત્વરિત તાહિ દિશિ
 કિયગવન ॥ ૩૦

દોહરા

પથ જવત પેખેઉ પ્રભૂ, સુન્ય એક વિશ્રામ ॥
 યહાં કવન આવાસ યહ, અસ ઉચરેઉ શ્રીરામ ॥ ૩૧
 તખ મુનિવરને રામકોં, શ્રાપિત શિલા ખતાઇ ॥
 અખલા રિષિકી ઉદ્ધરન, સકલ કથા સમજાઇ ॥ ૩૨
 વંધ શિષ્ય કરિ મુનિ વચન, પ્રભુ પરસેઉ પદપદ્મ ॥
 શિલા મેટિ ભઈ સુંદરી, શુભ શોભાણી સદ્મ ॥ ૩૩
 તખ સોઈ રિષિ પતની તહાં, કરતિ વિનતિ કર જોરિ ॥
 આપ અધમકે ઉધ્ધરન, પ્રભુ રાખી પત મોરિ ॥ ૩૪

કવિત

જય જય કૃપાસિંધુ કૌશલકિશોર જયોં ॥

જય જય દીનબંધુ ત્રાતા નિજ જનકે ॥

જય જય ક્ષેમકારી ક્ષમ્ય છબિ વિશ્વજેતિ,

જય જય ઓપત ઉદાર મહા મનકે ॥

જય જય મખ રખવાલ હો બલિષ્ઠ બાલ,

જય જય ઇષ્ટદેવ જ્ઞાની મુનિ ગનકે ॥

જય જય રાજીવ નયન રામચંદ્ર નમોં,

જય જય ધીર રઘુવીર મત્ત રનકે ॥

૩૫

છપ્પય

જયતિ રામ જગજીત, પીત પટ પ્રભા અનુપમ ॥

ઓપત તન અભિરામ, સજલ ધનશ્યામ સ્વરૂપમ ॥

પરિકર પટ કટિ પેંચ, એંચ બાંધેહ નિખંગ ઇમ ॥

ધારેહ કર સર ધનુષ, કલિત છબિ જાત વરનિ કિમ ॥

મેરે મન મંદિરમેં મહા, મનહર મૂરતિ સોઘ ધરેં ॥

ચરણાવિદમેં ચિત્ત ધરિ, વાર વાર વંદન કરેં ॥ ૩૬

કવિત્ત

શંકરક સેવ્ય સુચિ સોહત સુખંકર હૈં,

કિંકર કે સદા કૃત્ય કૃત્ય કે કરન હૈં ॥

રંકનકે રત્ન કલુ પંકન કે ગંગોદક,

અણિમાદી અંકનકે મહિમા ધરન હૈં ॥

સ્મર્ણનીય સોહત હૈં સિદ્ધ સનકાદિક ડે,
 વર્ણનીય વિધિકે સુતારન તરન હૈં ॥
 અશરન શરન યોં અધમ ડે ઉદ્ધરન,
 અભરા ભરન રામ રાવરે ચરન હૈં ॥

૩૭

દોહરા

પ્રભુ પદ પદ્મ પરાગતેં, ફલિત શ્રાપ કરિ ક્ષેક ॥
 ગૌતમ-રિષિપતની ગઘ, લખિ પ્રભુ છબિ પતિ લોક ॥ ૩૮
 પતિતનકે પાવન કરન, અસ પ્રભુ દીનદયાલ ॥
 બહાલ ધરી મન વચનસેં, જપહુ રામ જગપાલ ॥ ૩૯

છપ્પય

સાનુજ પ્રભુ શ્રીરામ, સંગ મુનિ ગાધિસુવનકે ॥
 આગે ચલેઉ અનમ્મિ, રિપૂ પ્રાકૃમિ અસુરનકે ॥
 આયેઉ સત્વર ઉહાં, જહાં જગપાવનિ ગંગા ॥
 જુગ કર જોરિ પ્રનામ, શ્રીય સૌમિત્રહ સંગા ॥
 પુનિ મુનિ સહીત પ્રોત્સાહસેં, દોઉ બ્રાત મજ્જન કિયો ॥
 સદપાત્ર દેશોકો સમજો ડે, દાન વિવિધ વિપ્રન દિયો ॥ ૪૦

દોહરા

પુનિ ગવનેઉ દિશિ જનકપુરિ, શ્રમ ખિતુ આયેઉ સઘ ॥
 નિરખત પ્રભુ રાજીવનયન, વિપુલ પ્રભા અનવધ ॥ ૪૧
 જગમગાત પુરિ જનકકી, દિવ્ય રમ્યતા દેખિ ॥
 શ્રી રઘુવર સૌમિત્ર સહ, હર્ષેઉ દ્વદય વિશેખિ ॥ ૪૨

કવિત્ત

વાટિકા તડાગ સરિ કૂપ બન બાગ બને,
 હોત અનુરાગ હીય પ્રચ્છ વેલિ હેરે સેં ॥
 બાટ બહુ સોહે મનિકનિકાકે ઘાટ ધને,
 પુરટ પલાટ પર્મ કટિકન ઠેરેસેં ॥
 બત બત ફૂલે જલબત યેં જલાશયકે,
 ગુંજત મલિંદ ખસિ બત નહિં નેરેસેં ॥
 અંગ અંગ હોવત ઉમંગ સુખ સંગ સંગ,
 રંગ રંગવારે યેં વિહંગન ઠે ટેરેસેં ॥

૪૩

પુનર્યથા

નંદનકે વિપિનકો નિંદરનવારી નૌલ
 વાટિકા સુમનકી અમોલ છબિ છાજે હે ॥
 લટી રહિ સૌરભપેં લલિત લતાયેં લોલ,
 પદ્મવિત સૌરલિત ફૂલ ફૂલ તાજે હૈં ॥
 ધુમ્મત મલિંદ મધુમત્ત આ પરંદનકી,
 પુનિ પુનિ મનોહર મિષ્ટ ધુનિ ગાજે હૈ ॥
 શીતલ સુગંધ મંદ ત્રિવિધ બયાર બહે,
 નગરકી આસપાસ રમ્યતાઇ રાજે હૈ ॥

૪૪

દુર્ગ વર્ણન યથા

બીચ બીચ ખુરજ કતાર કંગુરનકી યેં,
 દુરગ વિશાલ ખુબિદાર દિવ્ય દ્વારે હૈં ॥

ચુંખિત ગગન ખાત કરત ઘટાસેં તાપેં,
 ઉન્નત અટાનકે ઝરોખેં છટાવારે હેં ॥
 પુંગવ સતધ્ની ઝો ભુશુડિકાદી પાવકાસ્ર,
 શંક દૈન શત્રુનકે અંકન સવારે હેં ॥
 સુભટ બલિષ્ઠ નિજ કૃત્યમેં કુશલ સદા,
 નગર પ્રવેશ દ્વાર કેરે રખવારે હેં ॥

૪૫

પુર પ્રભા વર્ણુન યથા

ખિચ્ચિકા ખજર ચાર ચૌહટમેં હાટવારી,
 હેમકી હરમ્ય રમ્ય રમ્ય રૂપરાસી હેં ॥
 સુંદર નિવાસ નર નારિનકે વસિવેકે,
 તાકી કછુ ઔર વિધિ સુખમા ઉઝસી હે ॥
 સર્વોપરિ શોભા રાજ ભવનકી રાજ રહી,
 તાસેં બહુ શોભા જહાં જનકી નિવાસી હેં ॥
 બાજી ગજશાલા બને ખાસે આંખખાસ ખૂબ,
 સેનપ સચીવ સખ દક્ષ દાસ દાસી હેં ॥

૪૬

દોહા

પુન્યપરાયન સખ પ્રજા, વિમળ કર્મ વ્યવહાર ॥
 વિત્તવંત અતિ ઉદ્યમિત, નિજ નિજ કુળ અનુસાર ॥ ૪૭
 પુર બાહર સર સરિત તટ, જૈંહ તૈંહ રાજ નિવાસ ॥
 ઉતરેઉ નૃપ મિજમાન અતિ, વિધવિધ સુખદ વિલાસા ॥ ૪૮
 કહેઉ દેખિ કૌશિક ઇક, અતિ ઉત્તમ અંબરાધ ॥
 રહન યોગ્ય ભુમિ રમ્ય યહ, મોમન પરમ સુહાઈ ॥ ૪૯

સહિત રામ સૌમિત્ર તૃહ, મુનિવર કીન નિવાસ ॥
સઘહિ પહોંચેઉ ખખર સો, પતિ મિથિલાકે પાસ ॥ ૫૦

છપ્પય

ગુરુ જ્ઞાતિ વર વિપ્ર, સુભટ સુચિ સચિવ સમેતા ॥
મિલન ચલેઉ નૃપ ઉહાં, જહાં પ્રભુ કૃપા નિકેતા ॥
પુરજન સહિત પ્રનામ, કીન મુનિવરકોં રાજી ॥
વિપ્રવૃંદ વંદેઉ, સાદરહિ સરળ સુભાજી ॥
મુનિ પૂછિ કુશલતા મહિપકોં, આદરસહ આસન દયો ॥
કુશલાર્થ કહત મિથિલેશકે, ભૂરિમોદ મનમેં લયો ॥ ૫૧

દોહરા

ગયે રહે કુલવાઈ વર, દેખનકોં દોઉ ભાઈ ॥
તેહિ અવસર આયેઉ તહાં, સુજન સહજ સુખદાઈ ॥ ૫૨
શ્યામ ગૌર સુંદર વપૂ, કોમલ વય સુકિશોર ॥
સદા સુજન લોચન, સુખદ, અખિલવિશ્વચિત ચોર ॥ ૫૩

છપ્પય

જોઠેઉ સકલ સમાજ, જખહિ રઘુવરતૃહ આયે ॥
સાનુજ આદર સહિત, નિકટ મુનિવર જૈઠાયે ॥
ભયેઉ સકલ જન સુખી, દેખિ મનહર દોઉ બ્રાતા ॥
નિજ નિજ હૃદય નિમગ્ન, હર્ષ પુલકિત પુનિ ગાતા ॥
આભા પ્રભાત ભાનૂ અવર, કોટિ કોટિ સત કંદરપ ॥
અતિ મધુર મુરતિ અવિલોકકેં, ભયેઉ વિદેહ વિદેહ

પુનર્યથા

નેહ નિમગ્નિત નૃપ-વિવેક કરિ ધરિમન ધીરા ॥
 માથ નાઘ મુનિ ચરન, ગિરા ઉચરેઉ ગંભીરા ॥
 કહહુ નાથ યહ કવન, સુધક, સુંદર દોહ લાલક ॥
 યહધૌં મુનિકુલ તિલક, કિંધૌં પ્રથિપતિ કુલ પાલક ॥
 કે નિગમ નેતિ કહ પ્રજ્ઞ સૌ, ઉભય વેષ આવા ધરી ॥
 જો સહજ વિરતિ વત મોરચિત, ચકિત હોત દર્શન
 કરી ॥ ૫૫

દોહરા

હગ્યો ન નૈનન ડોરસેં, ઉમગ્યો ચંદહિ ઓર ॥
 પ્રેમ પગ્યો પીવત પ્રભા, ચિત વહે લગ્યો ચકોર ॥ ૫૬
 જનક કહેઉ લખિ જુગલ છબિ, અતિ ઉપજેઉ અનુરાગ ॥
 હે મુનિવર ઇતહી લખત, પ્રજ્ઞ સુખહિ મન લાગ ॥ ૫૭

છંપય

તખ મુનિ વિહસિ કહેઉ, સત્ય નૃપ તુમ્હારા ॥
 વિશ્વપ્રીય વર વીર, દિવ્ય યહ દોહ કુમ્હારા ॥
 કૌશલેશ ધરમજ્ઞ, દાનિ દશરથકે જાયે ॥
 માનિ વચન મમ મહિપ, પુનિત મમ હિતહિ પઠાયે ॥
 વર નામ રામ લક્ષ્મન વિનય, શીલ રૂપ ખલ બુદ્ધિ સહ ॥
 રાખેઉ મખ જીતી અસુરકે, જનત હૈ સખ જગત યહ ॥ ૫૮

દોહા

મુનિ તવ ચરન પ્રભાવ મમ, પ્રગટેહ ભાગ્ય પ્રભાવ ॥
નિરખેહ મૂરતિ નૈન ભરિ, રીઝિ કહેહ અસ રાઉ ॥ ૫૯

કવિત.

સુંદર સધીર શ્યામ ગૌર દોહ વીર સોહૈ,
વિમલ વિનોદકે વિનોદ દૈન વારે હૈ ॥
સ્વાભાવિક પ્રાન દેહ જૈસોહી સનેહ પમં,
સુધડ વિવેક ભરે વય સુકુમારે હૈ ॥
મદન સ્વરૂપ મદ મોચન મહાંન મંજુ,
તેજ પુંજવારે લસૈં લોચનકે તારે હૈ ॥
પ્રગટ પવિત્ર જગમિત્ર સુચરિત્ર વારે,
સ્વત્રશ હૃદય શુદ્ધ પરસ્પર પ્યારે હૈ ॥

૬૦

દોહા

અંબક સુખપ્રદ ગમ્ય ઉર, રમ્ય રામકો રૂપ ॥
અહોભાગ્ય લેખત અપુન, પુનિ પુનિ પેખત ભૂપ ॥ ૬૧
પ્રશંસિ મુનિ પદ પદ્મમેં, નેહ સહિત શિર નાઘ
નૃપતિ જનક નિજ નગરમેં, સાદર ચલે સિવાધ ॥ ૬૨
પુરમેં નૃપ સરવોપરી, ઉત્તમ દિય આવાસ
કિય નિવાસ કૌશિક મુની, પ્રખળ બંધુ દોહ પાસ ॥ ૬૩
આકાંક્ષા ભઘ અનુજકી, નિરખન નગર નિકાઠ
લે આજ્ઞા મુનિકી ચલે, રામ લખન દોહ ભાઠ ॥ ૬૪

કવિત

ચાર ચિત્ત ચાર ચિત્ત સેહત મરોરદાર,
 જુગલ કિશેર જોર મુકુટ સવારે હૈં ॥
 ઓજ ગુનવારે મતવારે મન મોજ ભરે,
 સુખમા સરોજ કર ચાંપ સર ધારે હૈં ॥
 નીકી લગે જહિષી સુખાલ ઠહરીષી ચાલ,
 રામ ઓ લખન વપુ શ્યામ ગૌર વારે હૈં ॥
 નગર સિધારે નર નારી સો નિહારે રૂપ,
 દિવ્ય ધુતિવારે દશરથકે દુલારે હૈં ॥

૬૫

પુનર્યથા

ઠાઉકહે યહે દોઉ વીર ઓ ઈંગાર રસ,
 ઠાઉકહે યહે દોઉ કામ રૂપ ધારે હૈં ॥
 ઠાઉકહે યહે દોઉ ઉદિત પ્રભાત ભાનુ,
 ઠાઉકહે યહે દોઉ ધન્દુ અનુહારે હૈં ॥
 ઠાઉકહે યહે દોઉ નર ઓર નારાયણ,
 ઠાઉકહે યહે દોઉ વિશ્વ ઠે ઉજરે હૈં ॥
 ઠાઉકહે યહે દોઉ કૌશલ કિશેર ઓર,
 ઠાઉકહે યહે દોઉ વશીકર્ણ વારે હૈં ॥

૬૬

પુનર્યથા

પ્રેમ પ્રગટાવની યોં એકકી બની હૈં આભા,
 ધની હૈં રસાલ જ્યોં વિશાલ માલ ધનષી ॥

કુંદસી કલાધરસી વિમલ નિનોદવંત ,
 દિવ્ય દરસંત ધુતિ દૂસરેકે તનકી ॥
 અવલ દરજ્જે અહા નમલ તમૂનેદાર,
 શ્યામતા ધવલતા હૈ દોહ કૌંવરનકી ॥
 ચોરી લેત ચિત્ત મન મુયાદોઠો ભોરી લેત,
 જોરી લેત નૈન જોરી રામ લલ્લમનકી ॥

૬૭

પુનર્યથા

શેહરા સુરત્તંકે સુવર્ણ સહ શોહે શિર,
 મકરાકૃત કુંડળ વિરાજત શ્રવનપેં ॥
 બાલપેં તિલક વઠ ભૂકુટી ચિતૌનિ ચારુ,
 નાગમનિ માલ નૌલ ઉર આયતનપેં ॥
 ઓપત આબન બાહુ દોઉતંકે દોઉ દોઉ,
 ચરચિત ચંદનકો તેજ મહા તનપેં ॥
 છોટી વય વારે વીર મોટી મતિવારે દોઉ
 વારી ડાઝં કોટી કામ રામ લલ્લમનપેં

૬૮

દોહરા

ખિહરત બાલક બાંકુરે, જહાં જહાં વહ જોરિ ॥
 ઉહાં ઉહાં હોવત પુહુપ-બૃષ્ટી આનંદ બોરિ ॥
 ધનુષયજ્ઞભુમિ રચિ ધવલ, પુર પૂરબદિશિ પર્મ ॥
 ઉહાં ગયેઉ બાન્ધવ ઉભય, વીર ધર્મકે વર્મ ॥

૬૯

૭૦

કવિત

રમ્ય ભુમીસુતાકે સ્વયંવરછી રંગભુમી,
વિસ્તરિત કૃટિક શિલાકી ગચવારી હૈ ॥
મંડિત સુકંચનકે મંચનકે અગ્ર મધ્ય,
ભવ્ય વેદિકાકી વિલસંત પ્રભા ભારી હૈ ॥
કંચન કે ખંભ માંહિ જટિત અનેક નંગ,
મુક્તા મનિ માનિકછી સુખમા સવારી હૈ ॥
ચુંખિત ગગન મહા મંડપ શિખર ચાર,
કંચનકે કલપકી સજવટ સારી હૈ ॥

૭૧

પુનર્યથા

કોર કોર રત્ન રમનીય વિધિ કારીગર,
કૃત્તિ કરિ પેખ મન પરત અચંભામે ॥
યોષિતા અપારકી સુરચના સજીવ માનો;
અસી પ્રભા ઉર્વસી ન મૈનકા ન રંભામે ॥
તોરન મનોહર મહાન માંગલીક તને,
ખિરવા લતાનકે ખિતાન ખંભખંભામે ॥
કંજનપે કરત કિલોલ યંત્ર કિલ્લાલપ,
સ્વયંવર ભુમીસી ન શોભા હૈ સ્વયં ભામે ॥

૭૨

દોહર

રામ દિખાવહિ અનુજહી, રસા યજ્ઞ ધનુ રમ્ય ॥
સંગ રહેઉ પુરકે શિશુ, ગહહિ મોદ ઉર ગમ્ય ॥

૭૩

ગુરૂં અનુસાસન યાદ કરિ, ભયેઉ ગહરુ ભય માન ॥
 ગયેઉ નિરખિ શોભા સકલ, સાનુજ રામ સુખન ॥ ૭૪
 વંદિ ચરણ જુગ વીર પુનિ, બેઠેઉ ગુરૂ ઢિગ આય ॥
 પુરથી મખભુમિથી પ્રભા, સકલ કહેઉ સુખદાય ॥ ૭૫
 પુનિ ગુરુમુખ નૈતિક પરમ, સુનત કથા ઈતિહાસ ॥
 મુનિવર સહ યુગ બન્ધુને, સયન ધીન સુખ વાસ ॥ ૭૬
 સાનુજ જગેઉ સુસુમિસે, પાછે પ્હોર પ્રભાત ॥
 નિત્ય કર્મ કરિ પૂજેઉ, ગુરુકે પદ જલજત ॥ ૭૭
 રામ લખન મુનિરાજકી, પુનિ અનુસાસન પાય ॥
 સુમન લૈનકોં સંચરેઉ, હીય અધિક હરખાય ॥ ૭૮

કવિત્ત

મોજ કરવાકો મહા ભૂપ મિથિલાકો ખાગ,
 સંચ સુખમાકો સુખ સ્વર્ગ વાસનાકો હે ॥
 વિદિત વસંતકે સદાકો વસવાકો વાસ,
 નૈન ઠરવાકો જયસીંહ ઠાઠ બંકો હે ॥
 ભારી રમ્યતાકો ભર્યો વિટપ લતાકો ભાગ,
 પૌન ત્રિવિધાકો ત્યોં વિનોદ વિપ્રદાકો હે ॥
 મોહક મજાકો ઉતકર્ષ દર્શવાકો ખીચ,
 દિવ્ય સર તાકો દર્શ હીય હર્ષવાકો હે ॥ ૭૯

દોહરા

ઉહાં આય હરખાય ઉર, સાનુજ પ્રભુ સુખમૂળ ॥
 પુનિ માલિનકો પુછિકે, લગે લૈન દલ કૂલ ॥ ૮૦

છપ્પય

તેહિ ઔસર સિય તહાં, આઈ ગિરિજાકાં પૂજન ॥
 નિજ જનુનિને પઠાઇ, સહિત સહચરિન મુદિત મન ॥
 સુંદર સકલ સયાનિ, ગીત ગાવહીં મનોહર ॥
 સોહત ગિરિજાસદન, બાગંકે બીચ સમિપ સર ॥
 સોઈ સુંદરતા સુચિતાઇ મેં, કરિ મજ્જન સખિયન સહિત ॥
 મવની નિકેત પુનિ ગૌરિકે, પૂજે પદ પ્રીતિ અહિત ॥ ૮૧

દોહરા

અંગ અંગ સિયકે ઉમંગ, આપત પર્મ અનૂપ ॥
 બહાલ દ્વદય ધરિ સુભગ વર, માંગા નિજ અનુરૂપ ॥ ૮૨

છપ્પય

એક સખી તખ ઉહાં, સીયકો સંગ બિહાઈ ॥
 ગઇ રહિ આપ અકેલિ, પેખિવેઝા પુહુપાઈ
 તેઇ બંધુ સુખ તેજ, જુગલ અવરેખે બઇ
 ભયી સ્નેહકે વિવશ, સૌંધ સીતા પહૂં આઈ
 પુનિ અવલોકી તાકી દશા, તન પુલકિત દગ હર્ષ જલ
 કહુ કારન કવનેઉ તાહિકો, પૂંછત યેં સખિયન

સકલ ॥ ૮૩

પુનર્યથા

અવરેખન આરામ, કુંવર દોગિ કોઉ આયે ॥
 લધુવય સદ્મુન રૂપ, શ્યામ તન ગૌર સુહાયે ॥

વાચાહે અનનયન, નયન પુનિ અનવાચાહે ॥

ઇક ન શકહિ લખિરૂપ, કહિ ન શક ઈક ગુન જાહે ॥

સજની સયાનિ સુનિ હર્ષિ સખ, સિય હિય પ્રીતિ ન

જાત કહિ ॥

સખિ એક બહુરિ ઉચ્ચરતિ સો, સુનતિ ખ્યાન મુખ

મૌન ગહિ ॥ ૮૪

પુનર્યથા

સખી સોહ નૃપસુવન, કલિ આર્યે નૃપ સંગહિ

સુન્યો કીનજન સ્વવશ, આય પુરમે સ્વહમંગહિ

જહું તહું કરત ખ્યાન, રૂપ ગુનકો સખ પુરજન

મુખ મિઠાઇ તેં દયી, ડારિ સખકો મોહનિ મન

તાતેં અવશ્ય સો નિરખિયે, નિરખન યોગ્ય નિકાઇક

સો વચન સુહાને મહિસુતા, લેખન ચલી લુભાઇકે ૮૫

દોહરા

અતિશય પ્રિય નિજ દ્વદયકી, સખી અગ્ર કરિ સોઇ

પ્રીતિ પુરાતનકી પરમ, કળી શકત નહ કોઇ ૮૬

નારદકી આશીશ નિજ, દ્વદય આઇ પુનિ યાદ

તખ સિયઉર અતિ પ્રાપ્ત ભો, સુખદ મોદકો સ્વાદ ॥ ૮૭

કવિત્ત

પુનિ પુનિ નૂપુરકી ધુનિ સુનિ શ્રૌનનતેં,

નિજ મુખ રામ ગુનિ ઉચરે લખનસોં ॥

દીની કામ દુંદુભી યા વિશ્વકે વિજય હેતુ,
 માનોં કીન મનસા મહાન નિજ મનસોં ॥
 સુનિકે વચન અસ ઉચરે અનુજ તવ,
 નાથ યોંહિ જન્યો ધુનિ સુનિ મેં શ્રવનસોં ॥
 રાઉરે વિજય અર સુયશકી દુંદુભી યા,
 દીની કાઉ દેવીને સો દેખિહૌ દ્રગનસોં ॥

૮૮

પુનર્યથા

સમયસુચક જાંની અનુજકી સુધરતાઇ,
 બોલે રધુનાથ પુરૂષોત્તમ મૃયાદા કે ॥
 તાત યહ જનકજ યજ જોહિ હેતુ હોત,
 કારક જનક સોઇ ઉત્તમ ઈરાદાકે ॥
 આઇ કુલવાઈ ગૌરિ પૂજન પ્રકાશ સોઇ,
 સોહત શરીરપેં ઐગાર જોત જાદા કે ॥
 તાહિકેહિ ચરનકે નેવર જો યહાં તક,
 શ્રવનલોં જગે જનકાર સો નિનાદાકે ॥

૮૯

પુનર્યથા.

જાહિકા અલૌકિક સ્વરૂપ અવલોકિ યહ,
 સહજ પવિત્ર મન ક્ષુભિત ભો મેરો હે ॥
 તાત સુનુ તાકો હેતુ જનત વિધાતા સખ,
 ફકત સુભગ અંગ સુફલ યા ફેરો હે ॥
 હૃદય કુપંથ નહિ જાત રધુવંશિનકો,

ખિરદ યહીઠો યા જગતપેં ઉજરો હે ॥
પૂરન પ્રતીતી સહ નીતી મોહિ મો મનઝી,
જેહિ સ્વપને ન પરતીયા મુખ હેરો હે ॥

૯૦

પુનર્યથા

જીનકે સદન નિજ શત્રુસેં સમર માંહિ,
પીઠ નહિ દેત રહે માચે નિજ ક્રતમેં ॥
અધટિત દ્રવ્ય પર પુની પર ત્રીયા પર,
દીઠ નહિ દેત રહે નિશ્ચે નિજ વ્રતમેં ॥
યાચક સમાજ નાંહિ લહહીં નકાર કપૂ,
યુદ્ધવીર ધર્મવીર દયાવીર દતમેં ॥
એહો તાત સુનહુ સુજન યહ સત્ય ખાત,
એસે નરવર અહા થોરે હૈં જગતમેં ॥

૯૧

દોહા

વિમળ રીત નરવરનઝી, નીતીઠે નિસ્નાત ॥
શ્રીરધુવરને અનુજસોં, બિદિત ધીન્હ યહ ખાત ॥

૯૨

કવિત્ત

આઘ ફુલવાઘ સહુલાસ આસપાસ ભયો,
ઉદિત પ્રકાશ સીયઝી નિકાઈ ઠોરકો ॥
આલંબન યાદ પ્રદ ભગ્ય આહલાદ ભગો,
ગહર મૃયાદકે મયંક મુખ ગોરકો ॥
સ્વાભાવિક સલજતા સ્નેહકો વિકાશ ભયો,

નિરમલતાકે નૈન જલજળી જોરકો ॥

દષ્ટી વહ ડોર ભયો ચિત વો ચકોર ભયો,

ઝોર મન ભોર ભયો કૌશલકિશોર કો ॥

૯૩

છંપય

ખંજન મદ ભંજન—સુમંજુ મૃગશિશૂલોચની ॥

મનરંજન કંજન—સપુંજ સુખમા વિમોચની ॥

ચહુ દિશિ ચિતવત ચકિત, ચિત ચિતવતભધ ચિંતા ॥

કહું ગયે રાજકિશોર, શંશિયત નિજ મન સીતા ॥

સખિ તખહિ લખાયે સહજસો, શ્યામ સુગૌર સુહાવને ॥

વલ્લરી ઝોટ વિહરત રહે, મુનિવરકે મનભાવને ॥ ૯૪

કવિત

મુકુટ મરોરદાર ભૂપતિ કિશોર અચ,

ઝોપત અનૂપ રમ્ય રૂપ દાર ઢરકી ॥

હર્ષ ઉમંગાધ રહ્યો હિયમેં અપાર નિજ,

નિધી પહિયાનિ લલચાધ સુતા ધરકી ॥

શરદ શશીકાં જ્યોં ચકોરી ચિતૈ નેહ વશ,

દહ ભઈ ભોરી નિજ ગહ ગહસરકી ॥

ત્રાટક ચકિત હેકે પલક કપાટ દિન્હે,

ભરિ દૃગ ભવ્યતા વિલોકી, રધુવરકી ॥

૯૫

છપ્પય

શ્રી રધુવરકે શુદ્ધ, સ્નેહ વશ સિયકાં જાની ॥
 કહિ ન શકતિ કછુ કથનિ, સખી નિજ મન સકુચાની ॥
 અખ કા કરિય ઉપાય, ઉરમિ ઉરમેં અસ ખાઠી ॥
 મુખસેં અહિ મૌનતા, ધીર ધરિ રહિ મગ ઠાઠી ॥
 તખ લતા ભવનતેં તુર્તહી, ભયે પ્રગટ હૌંઉ ભાધયેં ॥
 ખલ અટલ જલદકે પટલતેં, વિધુ હૌંઉકી વિલગાઈ જ્યેં ॥૯૬

કવિત્ત

સત્વગુન ગેહવારે ઉત્તમ અછેહવારે,
 શુદ્ધ સ્નેહ વારે દેહ મન સદ લીકેહૈં ॥
 ગુચ્છા શિર આખવારે ગજરા ગુલાખ વારે,
 કંદરપ છાખવારે કુસુમ કલીકે હૈં ॥
 તિલક સુભાલ વારે શ્રમ બિન્દુ માલવારે,
 ભૂકુટી વિશાલ વારે ભવ્યતા ભલીકે હૈં ॥
 શોભા ધામવારે રામ લચ્છમન નામ વારે,
 ગુનિ સો ખટાઉ ખન કુંજકી ગલીકે હૈં ॥

૯૭

પુનર્યથા

સુખમા રસાલ વારે નારિકા સુહાલ વારે,
 વીર નૈન લાલ વારે નૌલ નલિની કે હૈં ॥
 શ્રુતી આભરનવારે શોભા કે ધરનવારે,
 આપસ કરન વારે એક મન જીકે હૈં ॥

હિયકે હુલાસ વારે હાશ કે વિલાસ વારે,
 મુખકે પ્રકાશ વારે સન્ન મુખહીકે હૈં ॥
 શોભા ધામ વારે રામ લક્ષ્મન નામ વારે,
 ગુનિ વો વટાઉ વન કુંજકી ગલીકે હૈં ।

૯૮

પુનર્યથા

આભા આલખાલ વારે ઉર મનિમાલ વારે,
 બાહુ યોં બિશાલવારે લહેર હદલીકે હૈં ॥
 વિમલ સુચિત્તવારે યજ્ઞ ઉપવિત્ત વારે,
 કટિ પર પિત્તવારે પદ્મ પદ્મહીકે હૈ ॥
 પૂરણ પ્રશંશ વારે વંશ અવતંશ વારે,
 હંસ વંશ વારે દોઉ હંસ વંશ હીકે હૈ ॥
 શોભા ધામ વારે રામ લક્ષ્મન નામ વારે,
 ગુનિ દો વટાઉ વન કુંજકી ગલીકે હૈં ॥

૯૯

છપ્પય

સખિ યહ સુમન સમેત, દિવ્ય કર વામહિ દોના ॥
 મંજુલ મુખ સુકુમાર, સાવરા કંવર સલોના ॥
 ધીરજ ધરી સયાનિ, બહુરિ સીતાસન બોલી ॥
 હેરુ હેરુ મનહરન, મુરતિ યહ મધુર અમોલી ॥
 ધરિ લેહુ ધ્યાન ઉર યાહિકો, કૌશલ અગ્ર કિશોર યહ ॥
 પુનિ ધરહુ ધ્યાન ઉર ગૌરિકો, કહોં સત્ય કર જોર યહ ॥ ૧૦૦

પુનર્યથા

સકુચિ સીચ તખ સઘ, આપુહી નૈન ઉધારે ॥
 વીર ધીર રઘુવંશ, ઉભય સનમુખહિ નિહારે ॥
 નખતેં શિખલોં નિરખિ, રમ્યતા શ્રી રઘુવરકી ॥
 સુમરિ પિતા પ્રન સઘ, ઉર્વિજકે ઉરધરકી ॥
 પુનિ દશા જનિ સજની સકલ, સભય કહતિ બઈ બેર બહુ ॥
 ઇક સખિ અસ કહિ હશિ કાલિયહૃં, પુનિ આઉખ બિરિયાઇ
 યહુ ॥ ૧૦૧

પુનર્યથા.

ગિરા સખીકી ગૂઢ, સીચ સુનિકે સકુચાની ॥
 ભારી ભયેઉ વિલંબ, મનહિ માતુ ભય માની ॥
 ધરિ ધીરજ નિજ દુદય, રાખિ સુરતી રઘુવરકી ॥
 આઈ રંગ ભુમિ યાદ, સ્વયંવરકે ઔસરકી ॥
 નિરખન મિષ ખગ મૃગ તરુ તહાં, પુનિ પુનિ ફિરતી સહ
 અલી ॥
 નિરખતિ નિરખતિ રઘુવીર છખિ, પુજન ગૌરિ મંદિર અલી ॥ ૧૦૨

દોહા

જાત જનકી જાનિ પ્રભુ, સુમન લેખિની કિન્હ ॥
 રમ્ય પ્રેમ કે રંગસોં, ચહિ ચિતમેં લિખિ લિન્હ ॥ ૧૦૩
 ગવની મંદિર ગૌરિકે, વંદિ ચરન કર જોરિ ॥
 સ્તુતી કરતિ અતિ સુરતિ સહ, સીચ બહોરિ બહોરિ ॥ ૧૦૪

છુપ્પય

જયતિ જયતિ જગજનુનિ, જયતિ ગિરિરાજ કિશોરી ॥
 જયતિ જયતિ જય ચંદ્ર-મૌલિ મુખચંદ્ર ચંદ્રોરી ॥
 જયતિ જયતિ ગજવદન, પડાનનકી જય માતા ॥
 જય અખંડ જગ જ્યોતિ, જયતિ દામિનિ ધુતિ ગાતા ॥
 જય જયતિ જયતિ જય ભવહિ ભવ, વિભવ પરાભવ કારિણી ॥
 જય વિશ્વ વિમોહિનિ જયતિ જય, જય જય સ્વવશ
 વિહારિણી ॥ ૧૦૫

પુનર્યથા.

નહિં તવ આદી મધ્ય, ઔર નહિં તવ અવસાના ॥
 અમિત પ્રભાવ વિરંચિ, અવર તવ વેદ ન જના ॥
 માતુ પ્રથમ તવ રેખ, પતી દેવતા સુતિયમેં ॥
 સહસ ગિરા નહ શેષ, આનિ શક મહિમા હિયમેં ॥
 વહેઠે પ્રસન્ન પ્રપન્નકોં, દાય દેવિ ફલચારિતું ॥
 ત્રિભુવનેશ્વરી યોગેશ્વરી, હૈ ત્રિપુરારિ પિયારિતું ॥ ૧૦૬

પુનર્યથા.

પુનિત માતુ પ્રેમસેં, પૂજીં પદ પદ્મ તિહારે ॥
 સુરનર મુનિવર સકલ, વિવિધ હોવહિ સુખવારે ॥
 મોર મનોરથ તુંહીં, માતુ જનતિ ભક્ષિભાતી ॥
 ઉરપુર સખઠે તુંહીં, માતુ બસતી દિનરાતી ॥
 તેહિ કારન માતૃ તોહિકે, મેં કષ્ટુ પ્રગટ કહેઉ નહ ॥
 અખ બોલ બોલ તું અમ્બિકા, મોસન મૌન ગહેઉ નહ ॥ ૧૦૭

૬૫

દોહા

વહિ અસ પુનિ વૈઢેહિને, ગૌરી ચરન ગહેહ ॥

અડગ ધ્યાન ધરિ આપકે, દહય નિમગ્ન રહેહ ॥ ૧૦૮

છંપય

ભયી પ્રેમવશ વિનય, બની સિયંકો જગદંબા ॥

માલ ખસી હશિ મુરતિ, ભયેહ યહ પરમ અચંભા ॥

સાદર સીય પ્રસાદ, ધવલ લેખી ઉર ધારેહ ॥

હર્ષ ભરી નિજ હીય, ઉમા અસ વચન ઉચારેહ ॥

સુન સીય સત્ય આશીષ મમ, પૂજહિ તવ મન કામના ॥

મન રાયા સો વર મિલહિ સુચિ, નારદકી સત નામના ॥૧૦૯

પુનર્યથા.

જો મન રાયા સોધ, મિલહિ સુંદર વર સાંવર ॥

કૃપા નિધાન સનેહ, શીલ જનત સખ રાઉર ॥

સુનિકે શુભ આશીષ, હર્ષિ હિય નિજ સહીત અલિ ॥

પુનિ પુનિ પ્રેમહિ પૂજે, મુદિત મન નિજ મંદિર ચલિ ॥

સાનૂકુલ ગૌરી સમજે, હર્ષ બઢયો નિજ હીયંકો ॥

મંગળ દર્શક તખ ફરકેહે, વામ અંગ શુભ સીયંકો ॥ ૧૧૦

દોહા

કથન તુલશિ અનુસાર કથિ, હુલસિ ભયો હિય મગ્ન ॥

સુકવિદાસ જયસંગ શુભ, યાંકો લિય ફલ યજ્ઞ ॥ ૧૧૧

સુચિ સુંદરતા સીયકી, દહય સરાહત રામ ॥

સઘ સિધારેહ અનુજસહ, ગુરુ સમીપ ગુન ગ્રામ ॥ ૧૧૨

રુષિવરકોં શ્રીરામને, કથા યથારથ કિન્હ ॥

પાઘ સુમન પૂજ કરી, દોઉકોં આશિષ દિન્હ ॥ ૧૧૩

સકલ મનોરથ સુખદ શુભ, હોવહિ સુલભ તુમ્હાર ॥

રામ લખન સુનિ હર્ષેઉ, યહ આશિષ રિઝવાર ॥ ૧૧૪

કરિ ભોજન મુનિવર કથા, કથન લગે કુશલાધ ॥

દોઉ બ્રાત સંધ્યા કરન, પુનિ ગુરુ આયસુ પાઘ ॥ ૧૧૫

સમય સાંજ અતિ સુખ સહિત, ચલે સુજ દોઉ બાઈ ॥

શુભ સંધ્યાવંદન કરી, રહે પરમ હરપાઘ ॥ ૧૧૬

ઠહે વિમુક્ત યહ વખત કે, ધ્યાન મગ્ન સુખધામ ॥

ચંદ્રોદયકોં ચિતધકે, અસ ઉચરે શ્રીરામ ॥ ૧૧૭

કવિત

જન્મ જોકો સિન્ધુસેંહિ બન્ધુ વિષ જોકો પુનિ,

દીન યોં મલીન મહા પાયો હૈ કલંક યે ॥

બિરહીકોં દુખદ યોં દ્રોહી પુનિ પંકજકો,

રાહુકે અસનસોં રહત હૈ શશંક યે ॥

કોક પ્રદ શોક અરૂ બઠ ઘટ કલા જકી,

કબૂ પુર્ણ કબૂ અર્ધ કબૂ લીક વંક યે ॥

સીય મુખ સાદૃશ્યતા કૈસે કરિ પાય શકે,

રાહક સદાકો રંક બાપુરો મયંક યે ॥

૧૧૮

દોહા

સીતાકે મુખકી છબી, વરની યોં વિધુવ્યાજ ॥

ખીતી જની રજનિ બહુ, ગયે જહાં ગુરુરાજ ॥

૧૧૯

સુનિવર કે પદ પદ્મ મેં, પુનિ કરિકે સુપ્રનામ ॥

પૂરણ, આયસ પાયકે, વહાં કિન્હુ વિશ્રામ ॥ ૧૨૦

જાગે રઘુવર વિગત નિશિ, અનુજહિ કહિ યહિ ખાત ॥

કમલ દોક લોકહિ સુખદ, તરનિ લખહુ યહ તાત ॥ ૧૨૧

સો સુનિ ઉચરે વિનય સહ, અનુજ યુગલ કરજેરિ ॥

પ્રભુ પ્રભાવ સૂચક પરમ, બાની અમિ રસ બોરિ ॥ ૧૨૨

કવિત

સંકુચિત કૈરવ લુકાયે યોં ઉલૂક અરી,

તારાગન જોતપેં મલીનપન આયો હૈ ॥

રાઉરે સુયશ અરવિંદકે વિકાશહીસેં,

ભક્ત યોં મલિંદ વૃંદ હીય હરખાયો હૈ ॥

આગમન રાઉરે ઉઘોતસેં ખઘોતગન,

મહિપન ઔર બલહાનતાકે પાયો હૈ ॥

રવિ નિજ ઉદયકે બ્યાજ રઘુરાજ યહ,

રાઉરે પ્રતાપ આજ નૃપન દિખાયો હૈ ॥

૧૨૩

દોહા

તવ બાહુકે બલહિકે, મહિમાકી ઉદઘાટિ ॥

પ્રભુ પ્રતક્ષ હૈ પ્રગટ યહ, ધનુ વિઘટન પરિપાટિ ॥ ૧૨૪

નિપટ નખતગન નૃપનકી, અખ ન રહી ઉજ્જયારિ ॥

યાતેં સો કૈંસે કરી, શકેં આપ તમ ટારિ ॥

૧૨૫

પ્રિય અસ ઉકતી સુનિ પ્રભુ, મનહિ રહૈ મુશુકાધ ॥

કરિ મજ્જન નિજ નિત ક્રિયા, ભલિ કિન્હી દોઉ ભાધ ॥ ૧૨૬

ભરે સ્નેહ કે સ્વાદ કે, મિલ મૃયાદેકે સઘ ॥
શ્રીગુરુ સનમુખ આઈકે, પુનિ વંદે પદપદ્મ ॥

૧૨૭

છપ્પય

સત્તાનંદકો સઘ, તબહિ મિથિલેશ બુલાયે ॥
કૌશિક મુનિકે પાસ, પ્રેમ સંયુક્ત પઠાયે ॥
તહાં આઈ ઇન્હ તુર્ત, બિનયગ્રી બાત સુનાઈ ॥
પર્મ હર્ષ મુનિ પાય, બન્ધુ દોઉ લિયે બુલાઈ ॥
પદ સત્તાનંદકે વંદિ પ્રભુ, બૈઠે ગુરૂંકી સમિપ તબ ॥
પઠવા બુલાય મિથિલેશ મુનિ, કહેઉ તાત ચલિયેહુ અબા ॥૧૨૮

પુનર્યથા

સીય સ્વયંવર સરસ, જઈ દેખિયેહુ જીહિકો ॥
દૈહે શ્રીદેવેશ, કવન જાને જશ કિહિકો ॥
અસ ઉચરે સૌમિત્ર, સુયશકો પાત્ર સોઈહૈ ॥
કૃપાનાથ જાપેં સુ, કૃપા રાઉરી હોઈ હૈ ॥
સો સુની વચન સૌમિત્રકે, હિય નિજ મુનિવર હર્ષ ભર ॥
પુનિ પરમ ઉરમિગ્રી પ્રેમ સહ, દિય આશિષ સુખદાઈ
વર ॥ ૧૨૯

દોહા

પુનિ મુનિ વૃન્દ સમેત પ્રભુ, પુનિત વૃત્ત પ્રતિપાલ ॥
ધનુષ યજ્ઞભુમિ ધવલ યહ, દેખન ચલે દયાલ ॥ ૧૩૦

છપ્પય

રમ્ય ભૂમી પેં રસિક, ઉભય બંધૂ જળ આયે ॥
 સમાચાર સૌંધ સુભગ, પ્રગટ પુરવાસિન પાયે ॥
 બાલ યુવા વય વૃદ્ધ, નિપુણ સજ્જન નર નારી ॥
 આવત રાજ દુવાર, મંડલી ભયી સુભારી ॥
 પુલવાઇ જનક સુચિ સેવકન, કલ્પો ઉહાં સખ બવહુ ॥
 આદર સમેત ઈન્હ સખહીકોં, આસન ઉચિત દિવાવહુ ॥ ૧૩૧

દોહા

સવિનય તખ સેવકનને, અતિ મૃદુ બચન ઉચારિ ॥
 યથા યોગ્ય આસન દયે, સખહીકોં સુખકારિ ॥ ૧૩૨

છપ્પય

દેખત મંડપ દિવ્ય, દિસત યોં રાજકુંવર દ્વય ॥
 મનહર મૂરતિ મહા, માનહૂ મનહરતામય ॥
 શ્યામ સુગૌર શરીર, વીર વર સદ્ગુણ સાગર ॥
 વંશ ઉજગર વિમલ, નિપટ આગર નય નાગર ॥
 સખહી વહુ રાજ સમાજમેં, ઐસે આપ વિરાજહી ॥
 જૈસે નક્ષત્ર સમાજમેં, શદેન્દૂ યુગ સાજહી ॥ ૧૩૩

દોહા

રસિક ભાવ પ્રભુકો રહ્યો, જકે મન જસ રૂપ ॥
 પેખત ભયો પ્રતક્ષ તખ, તાકે મન તસ રૂપ ॥ ૧૩૪

કવિત્ત

મહા રનધીર ભૂપ વીર રસ રૂપ લખ્યે,
 ડરત કુટીલ દેખ લયાનક ભારીકો ॥
 માયાવી મહીમ વહ વિલોકત કાલરૂપ,
 વિદ્વજન પેખેં મહા કાયા વિશ્વવારીકો ॥
 તપસી તમામ દેખેં શુદ્ધ સત્વ શાન્ત રૂપ,
 જનક જનકપતિ દેખેં વત્સદારીકો ॥
 નિજ નિજ રૂચી અનુરૂપ ત્રિયા વૃંદ લખ્યે,
 સુચી રસરૂપ રઘુવીર ધનુધારીકો ॥

૧૩૫

છપ્પય

સુનર વિભૂષણ રૂપ, નિહારત નગર નિવાસી ॥
 આસરૂપ પ્રિય લખ્યહિ, જનકજાતી સહુલાસી ॥
 ઇષ્ટદેવકે રૂપ, દિવ્ય દોગિ પ્રિય બ્રાતા ॥
 હરિસુભકત હિય હર્ષ, ધરી દેખત સુખદાતા ॥
 રામહિ ચિતવત જોહિ ભાવ સિય, સો અકથ્યનિય સ્નેહ સુખા ॥
 ઉર અનુભવ તિહિકો જોઇ સો, કવન સુવિધિ કવિ કહત
 મુખ ॥ ૧૩૬

દોહા

જહું જહું જખ જખ જોહિ વિધી, જહિ રહા જસ ભાઉ ॥
 તહું તહું તખ તખ તિહિ વિધી, તાહિ રહા તસ ભાઉ ॥ ૧૩૭
 દિવ્ય મુરતિ ઇન્હ દેખિકે, સુખી ભયે સખ લોગ ॥
 ઈક ટક દગ દારે ન ટર, અવશ્ય દેખિખ યોગ ॥ ૧૩૮

દોઉ બન્ધુ પુનિ દેખિકે, મન હર્ષે મિથિલેશ ॥
 પરસે મુનિકે ચરનપેં, દષ્ટિ સ્નેહકે દેશ ॥ ૧૩૯
 પુનિ સુવિનય કરિ નિજપુનિત, સકલ કથા સમજઈ ॥
 રંગરસા અતિ રમ્ય વહ, મુનિવર કોં દિખવાઈ ॥ ૧૪૦

છપ્પય

જહાં જહાં જવહી, વિમલ વહ દોઉ કુંવર વર ॥
 તહાં તહાં પેં તિન્હહી, ચકિત ચિત ચિતે નારિ નર ॥
 નિજ નિજ રચિ પ્રભુ લખહિ, વિશેષ ન જન મર્મ દોઉ ॥
 ભલિ રચના મુનિ કહી, મહિપ મન મુદિત સુની સોઉ ॥
 સખ મંચનમેં જો મંચ શુભ, પ્રગટન લાયક જો પ્રતપ ॥
 મુનિકે સમેત દોઉ બંધુકો, દિય આસન વૈદેહ નૃપ ॥ ૧૪૧

છપ્પય

પ્રભુ આગત કે પુર્વ, તનહિ સખ નૃપ નિસ્તેજહ ॥
 પેખી અખહિ પ્રતક્ષ, મનહિ નિસ્તેજ ભયે યહ ॥
 યદપિ આત્મબલ રહિત, તદપિ તોરત ન તરંગન ॥
 બલ દાખત બરજોર, કુટીલ કુસંગાસંગન ॥
 બકો રહે અસંભવ બાતકે, કરી કુતર્ક નયે નયે ॥
 યહ સુનિ મુસકાને અવર નૃપ, ભકિત ધર્મ રત જો ભયે ॥ ૧૪૨

છપ્પય

મૃષા કૂલિ જનિ મરહુ, ક્ષુધા કિમ મિટ મનમોદક ॥
 સત્ય શીખ યહ સૌયા, વિવાહહિ રામ વિહિનશક ॥

એક જગતકો પિતા, એક જગદંબે જાની ॥

નિરખિ લેહુ ભરિ નૈન, યુગલ ભૂરતિ ઉર આની ॥

શિવ ઉર નિવસન યુગ બંધુ યહ, સુધા સિંધુ ઢિગ છોડિકે ॥

અવલોકન મૃગજલકોં અહા!, વૃથા મરહુ જનિ દોડિકે ॥ ૧૪૩

દોહા

જોકે મન જો જગ્યહી, કરહુ વોધ વહ કાજ ॥

હમતો અપનોં જન્મકલ, લાભ લહેંગે આજ ॥ ૧૪૪

ભલે ભૂપ અસ ભાખિકે, રામહિપેં કિય રાગ ॥

રૂપ અનૂપ વિલોકતે, જાની નિજ બડ ભાગ ॥ ૧૪૫

અમરવૃંદ નભયાન રહિ, દિવ્ય દોઉ છબિ દેખિ ॥

કરિ ગુણ ગાન સુકૃલનકી, વૃષ્ટી કરહિ વિશેખિ ॥ ૧૪૬

છપ્પય

આયસ નૃપકી ઉહાં, પરમ અવસરકી પાઈ ॥

સખિ સુંદર સખ સુધર, સાદરહિ ચઢી સિવાઈ ॥

જગદંબેકી જ્યોતિ, અકથનિય પરમ અનૂપં ॥

જુરે કહાં સેં જોરિ, રમનિયં તિહિકે રૂપં ॥

મંગળ સગાન મંડપ બિચૈ, રંગભૂમી સિય આઈ જખ ॥

અમર ગાઈ વરપૈ સુમન, દુંદુભિ દેવ બજાઈ તખ ॥ ૧૪૭

દોહા

વપુ લાયક ભૂષણ વસન, અનુપમ પ્રભા અપાર ॥

લાજ નિભુષણ સિયલસે, સખ ભૂષણકો સાર ॥ ૧૪૮

કલ વરમાલા કરકમલ, ચિત રધુવરકી ચાહ ॥

શ્રીગુરજનતેં સીયકો, ઉર સંકોચ અથાહ ॥

૧૪૯

છપ્પય

સમય જાનિ તખ સઘ, ખંદિજન જનક ખુલાયે ॥

આદર સહિત અપાર, ખિરદ ઉચ્ચારત આયે ॥

તખ આજ્ઞા દઈ તિન્હૈ, સખલ પ્રત મોર સુનાવહુ ॥

સખહીકે સનમુખૈ, મહિપ મંડલમેં જવહુ ॥

તખ ચલેઉ ભટ્ટ જન ખંદિ તહું, હિયમેં હર્ષ ખલાયકે ॥

મહિપન સન મંડલ મધ્યમેં, કહે વચન અસ આયકે ॥૧૫૦

દોહા

ભુજ ઉઠાય વિશાલ હમ, કહત જનક પ્રત જોધ ॥

દ્વદય લક્ષ ધરિ શ્રવન દે, સનહૂ ભૂપતિ સોધ ॥

૧૫૧

છપ્પય

નૃપ ભુજખલ સો શશી, શંભુકો ધનુ સો રાહૂ ॥

અતિશય ગરુવ કઠોર, વિદિત સોઈ હૈ સખકાહૂ ॥

રાવણ ખાંણ ખલિષ્ટ, ખલ કરી હિયસોં હારે ॥

પુનઃ પુનઃ પસ્તાઈ, સલજ હુધ ગેહ સિધારે ॥

તોરેગો સોઈ ધનુ તાહિસોં, બૈદેહી હઠિ ખ્યાહહી ॥

ત્રિભુવન જયકે સંયુક્ત ઉર, વિન વિચાર સઉછાહહી ॥૧૫૨

દોહા

સોપ્રત સુનિ ભૂપતિ સકલ, ઉર ભરિ ભરિ અભિલાષ ॥

ધનુ પરસત ડગત ન સહજ, ભયે યોગ ઉપહાસ ॥ ૧૫૩

અસ વિલોકિ મિથિલેશયેાં, ઉચરે ઉર અકુલાય ॥

આયે સુનિ મમ પ્રન યહાં, સકલ ભૂપ સમુદાય ॥ ૧૫૪

છપ્પય

દેવ દનુજ ધરિ મનુજ, અંગ આયે સઉમંગહિ ॥

વિપુલ વીર વર ધીર, જંગ જીતણુ રસ રંગહિ ॥

કહાં ગઈ ખીરતા, કહાં સ્વઉમંગ ગયેસો ॥

કહાં ગયે રસ રંગ, તેજહત સકળ ભયેસો ॥

શુભ કુંવરી પરમ કિશોરિ બડિ, કિરાત બિજય કમનીયકો ॥

યહ પાવનહાર બિરંચિ કોઉ, રચેઉ ન ધનુ દમનીયકો ॥ ૧૫૫

પુનર્યથા

કહહુ કાહિ યહ અલભ, લાભ ઉર આપ ન ભાવા ॥

કાહુને ન ંહિ તનક, આપ શંભુકા ચડાવા ॥

ચાકોં અહા ચડાઇ, ખાત તોરબકી રહેઉ ॥

તિલ ભર ભૂમિ છુડાઇ, શકનકો કાહુ ન ગહેઉ ॥

કરહુ ન અખ બલકો માન કઉ, ખીર વિહિન જાંની મહી ॥

વિધિ લિખા ન સીય વિવાહ અખ, ગેહ જહુ નિજ પથ

ગહી ॥ ૧૫૬

દોહા

રોષ ખચન કહિ નૃપ હૃદય, પુનઃ પુનઃ પરતાત ॥

સુનિયહ દેખી સીયકો, ઉર સખજન અકુલાત ॥ ૧૫૭

બહુરિ જનકે બચન સુનિ, કુપિત ભયેઉ સૌમિત્ર ॥
ફરકત અધર ભૂટિ નિજ, કિન્હી વક વિચિત્ર ॥ ૧૫૮

છપ્પય

બચન લગે જનુ ખાન, કધુન કહિ શક પ્રભુ કે ડર ॥
ચરન કમલ શિર નાય, બચન બોલે પ્રમાનકર ॥
રધુવંશિનકોં કબૂ, ઢાઉ કધુ નાહિ શકત કહિ ॥
વિઘમાન પ્રભુ આપ, જનક ઉચરેઉ અનુચિત યહિ ॥
હિ ભાંતિ કરનકી મોહિકોં, આજ્ઞા હોવહિ આપસોં ॥
ધહિ ભાંતિ કાર્ય સહસા કરોં, પૂરણુ આપ પ્રતાપસોં ॥ ૧૫૯

કવિત

ગર્વકી ન ગાથ ગહ સ્વાભાવિક સુનૌ નાથ,
કિંદુક સમાન અહમંડકોં ઉઠાઉં મેં ॥
સઘ ફેરિડારોં કચ્ચે ઘટકે સમાન સોઘ,
મેરૂ અહિ મૂલક સમાન તોરિ લાઉં મેં ॥
કાઠ ફુલ જૈસે તોરોં ચાંપ યા ચઢાય લેકે,
કંજનાલ જૈસે સત જોજનલોં ધાઉં મેં ॥
બેર બેર કહોં ટેર ટેર પ્રભૂ આપહીસોં,
એક બેરકીજે અનુસાસનકોં પાઉં મેં ॥ ૧૬૦
જખ પ્રતાપિ સૌમિત્ર અસ, ઉચરેઉ બચન સરોષ ॥
ડગમગાનિ ધરની ભયે, દિગ્ગજગન બેહોશ ॥ ૧૬૧

ડરેઉ લોક સખ લોકપતિ, સિય હિય ખાઠયો હર્ષ ॥
 સકુચાને મિથિલેશ સુનિ, ખચન ચિત્ત આકર્ષ ॥ ૧૬૨
 મુનિગન અરુ નિજ ગુરુ સહિત, પ્રભુ વિનોદ ઉર પાય ॥
 બૈઠારે ઢિંગ પ્રેમ સહ, અનુજ સૈન સમજાય ॥ ૧૬૩
 પુનિ ગુરુકી યહ સમયકી, શુભ અનુસાસન પાય ॥
 ચરન કમલ શિર નાયકે, ડાઠ ભયેઉ રધુરાય ॥ ૧૬૪

કવિત

સંત કંજ કાનન સો પ્રદુક્ષિત ભયો પર્મ,
 વિકસે સુલોચન મધૂપ મૉજ ભરકે ॥
 નષ્ટ ભઈ આશા નિશિ નૃપનકી ખાની રૂપ,
 નાંહિ નખતાવલી પ્રકાશી મોદ કરકે ॥
 મહા અભિમાની નૃપ કૈરવન કરમાયે,
 છલિ નૃપ ઉલુક છુપાય ગયે ડરકે ॥
 કોક મુનિ દેવલોક આનંદ અથોક લહે,
 ખાલ રવિ ઉદય વિલોક રધુવરકે ॥ ૧૬૫

દોહા

જાનિ લયો જખ રામકો, હરધનુ ભંજન હેતુ ॥
 પરમાનંદિય જનક પુનિ, સિય સિયમાતુ સમેતુ ॥ ૧૬૬

છંપય

પુનિ શિવકો કોદંડ, જંખહિ નિરખ્યો રધુવરને ॥
 ચરણ ચાપિ બ્રહ્માંડ, કહેઉ સૌમિત્ર સુધરને ॥

સુનહુ દિગ્ગજન સકલ, દેવ દિગપાલ સમેતા ॥
કમઠ કોલ અહિરાજ, વયસ મમ હોહુ સચેતા ॥
ધરિધીર ધરનિ ધરિહૌ અડગ, રહિહૌ સખ નિજ રાહપેં ॥
શ્રીરાધેન્દ્ર અખ સઘહી, તોરન શિવધનુ ચાહપેં ॥ ૧૬૭

દોહરા

દિગ્ગજ દિગપતિ દેવ અરુ, કમઠરાજ અહિ કોલ ॥
શિષ્યાવંદિય કિય સખલ, ખલિ લછમનકે ખોલ ॥ ૧૬૮
ગુરુહિ પ્રણામિય મનહિંમન, શિવધનુ સઘ ઉઠાય ॥
ગગનમંડલાકાર યુત, પ્રભુ કર લિન્હ ચઢાય ॥ ૧૬૯
ઉચ્ચતહી ધનુષી ઉહાં, દમક રહી દરસાય ॥
દામિનિષી જૈસી ઘુતી, જલધરમેં મિલજાય ॥ ૧૭૦
લેત ચઢાવત લાધવનિ, ગરુવહિ ખેંચત ગાઠ ॥
કઉ ન વિલોકિય તનકભર, દેખ રહેઉ સખ ઠાઠ ॥ ૧૭૧
તેહિ ક્ષણમધ્યહિ રામને, ખંડેઉ હરકોદંડ ॥
ધડધડાટ ધ્વનિ ધમક ધમ, ભરિ રહેઉ બ્રહ્મંડ ॥ ૧૭૨
ગરુવ પ્રખલ પ્રભુ હસ્તગત, હુવ હરધનુ ટંકાર ॥
સહિન શકેઉ તખ સાગરા, ધસમસિ ભરિ ધુજ્જર ॥ ૧૭૩

છંપય

થિરા ઠોર થરથરિત, ધોર ધનજ્યોં ગિરિ ગજ્જત ॥
જગ જહર ભરિજોર, શોર સાહર જલ સજ્જત ॥
અડગ સહસશિર ઔર, છોર હિમ્મત મગ છુદ્દત ॥

કૌલ વિકટ ચહુ કોર, તોર દહુનકો તુટૈત ॥
કલમલિય પિઠ પુનિ કમઠકી, ત્યોં દિગ્ગજ ચિક્કરત તખ ॥
ખંડેઉ શંભુ કોદંડકો, રામચંદ્ર બલવંત જખ ॥ ૧૭૪

દોહરા

તખ સિયને શ્રીરામકોં, બિજયમાલ પહરાઇ ॥
સુમન વૃષ્ટિ કરિ મોદસહ, દુંદુભિ દેવ બજાઇ ॥ ૧૭૫
જુથ્ય જુથ્ય જુરિ જુરિ સુજન, બંદી માગધ સૂત ॥
વદત વંશ વિરદાવલી, સરસ હર્ષ સંયૂત ॥ ૧૭૬
કુટિલ કામિ નૃપતી નિકર, હીય ભયેઉ હતાસ ॥
તદપિ અહમતા નાં તજત, પરિ મમતાકે પાસ ॥ ૧૭૭

છંપય

વૈનતેયકો ભાગ, કાગ જૈસેમન આહત ॥
સિંધ સંઘકો ભાગ, ઉઠાવન શ્યાર ઉછાહત ॥
નિષ્કલંકતા કામિ, કૃપણ આહત કિરતીકા ॥
આહત પ્રભુપદવિમુખ, અસજ્જન પરમગતીકા ॥
તૈસે ત્રણા કે તોયકે, નીચ તરંગ નયે નયે ॥
શઠ નૃપસો નિજ નિજ હૃદયસર, કુદલરસેં કાઢત
ભયે ॥ ૧૭૮

દોહા

સુનિ કૌલાહલ સકલ સખિ, ચલિ પુનિ સીય લિવાઇ ॥
સરલ સુભાવહિ ગુરુ સમિપ, ગવને શ્રીરધુરાઈ ॥ ૧૭૯
તિહિ અવસરમેં જગવિદિત, સુનિ શંભૂધનુ ભંગ ॥

પ્રગટ ભયે તહું પરશુધર, ભૃગુકુલ કલમ પતંગ ॥ ૧૮૦

તિન્હે વિલોછી ભૂપ સખ, પાયેઉ મન સંકોચ ॥

દેખિ બાજકી ઝપટકાં, લુકે લવા જીમિ પોચ ॥ ૧૮૧

પુનિત સ્વયંવર પુહુવિયેં, ઉત્સવીત રસવીર ॥

આર્યેઉ ઝટાકિરીટ યુત, જનુ ધરિ તપસિ શરીર ॥ ૧૮૨

ભૃગુપતિકો ભયકારિ ભુરિ, દેખી અદભુત વેષ ॥

છોઠે સંગ ભૂપતિ સકલ, વ્યાકુલ હોય વિશેષ ॥ ૧૮૩

સવિનય નિજ નિજ પિતુ સહિત, કહિ કહિ નિજ નિજ નામ ॥

કરત પ્રણામ સુદંડવત, વહેકે ભૂપ તમામ ॥ ૧૮૪

જીહિદિશિ સરળ સુભાવસોં, ચિતવત હિય હિત જાંનિ ॥

સો નૃપ જનહિં સહજ નિજ, માનહુ આયુ ખુટાનિ ॥ ૧૮૫

પુનિ વિદેહ નૃપ તિહિ સમય, ઉહાંજઈ શિર નાઈ ॥

કરવાયે સુપ્રનામ સિય, સખિયનસન ખુલવાઈ ॥ ૧૮૬

સત્ય વૃતવત સીયને, પરમ સુભાશિષ પાઈ ॥

નિજ સમાજકે નિલયમેં, સખિ સખ ચક્રી લિવાઈ ॥ ૧૮૭

મિલે સુમહદ મૃયાદસૌં, યતિ કૌશિક પુનિઆઈ ॥

પદ કંજનમેં પ્રેમ સહ, પુનિ ડાને દોઉ ભાઈ ॥ ૧૮૮

નામ રામ અરુ લક્ષ્મન, નૃપ દશરથકે નંદ ॥

જેરી મનહર જાનિકે, આશિષ દિન્હ અમંદ ॥ ૧૮૯

રૂપ વિલોછી રામકો, રહે થકિત નિજ નૈન ॥

બહુરી ભૂપ બિદેહસન, અસઉચરે મુનિ જૈન ॥ ૧૯૦

છપ્પય

પૂજત વ્યાપેઉ કોપ, જનિ પુનિ જૈ અજન સમ ॥
 ભીર કહા યહ ભયી, નિહારત જે પ્રતક્ષ હમ ॥
 વિનય સહિત મિથિલેશ, તહાં મુનિકે સનમુખ તખ ॥
 આદી અંત યથાર્થ, કહે પુનિ સમાચાર સખ ॥
 સોમુનિ ભૃગુપતિ ભવચાંપકે, અવલોકિય યુગ ખંડકો ॥
 ઉચરેઉ સંકોપ ખંડેઉ કવન, યહ શિવકે કોદંડકો ॥ ૧૯૧

દોહા

ભૃગુપતિકે સુનિખચન સખ, ભયે દુદય ભયભીત ॥
 અઉસરકોં પહિયાનિ અસ, રામ કહત ભલિરીત ॥ ૧૯૨
 નાથ રાઉરી નિકટહી, વિદિત સજન સહવાસ ॥
 હરધનુ ભંજન હોઈહૈ, કઉ ઇક રાઉર દાસ ॥ ૧૯૩
 કિંકરપેં કરુણા કરી, દેવ સુઆયસુ દેહુ ॥
 અખહિ રાઉરી આદરૌં, સેવા સત્ય સનેહ ॥ ૧૯૪
 કરનહાર રિપુ કરનિકો, સો નહિ સેવા યોગ ॥
 પૈં અવશ્ય વો હોતહૈ, ભુરિ આહવકો ભોગ ॥ ૧૯૫
 શિવધનુ તોરા જહિને, સુનહુ સત્ય યહ રામ ॥
 કહમુનિ બાહુસહસ્ર સમ, મોર શત્રુ મુદ્દામ ॥ ૧૯૬
 ઐસૌ કઉ જે હોય સો, તજીં સમૂહ વિલગાય ॥
 નતુ મારે જૈહૈં નિપટ, રહે સકલ યહ રાય ॥ ૧૯૭
 રોષ ખચન મુનિરાજકે, સુનિ લછમન મુસુકાઈ ॥

- નિપટ નિરાદર બચનકી, સખલ કિન્હ શુરુવાઈ ॥ ૧૯૮
- વક વચન સુનિ પરશુધર, ભયે રૌદ્ર રસ રૂપ ॥
- વરજે અનુજહિ સૈન પ્રભુ, ભક્ત કિશોર જગભૂપ ॥ ૧૯૯
- મૃદુલ વચન પુનિ મર્મ કે, ઉચરે શ્રીરધુવીર ॥
- સુનતહિ પરશૂરામકો, ઉધર્યો દ્વદય અથીર ॥ ૨૦૦
- ચમત્કાર ધનુ ચઢનકો, પ્રગટહિ અદ્ભુત પેખિ ॥
- પરશુરામ શ્રીરામકોં, વિનવત વચન વિશેખિ ॥ ૨૦૧
- પુનિહર્ષે સખ નારિ નર, પુરજન રાજ સમાજ ॥
- સુમન વૃષ્ટિ કરિ સુરનને, દિય દુંદુભી અવાજ ॥ ૨૦૨
- વિનય પ્રાર્થના વચન વર, કહિકે ભૃગુકુલકેતુ ॥
- પરશુરામ તખ સઘહી, વન ગવને તપ હેતુ ॥ ૨૦૩
- વિધિવત અપને વંશકો, વિદિત વ્યાહ વ્યવહાર ॥
- પ્રારંભ્યો નૃપ જનકને, ચાર શિષ્ટચાર ॥ ૨૦૪
- પ્રેમ સહિત પુનિ અવધપુર, પત્રિ સુલગ્ન પઠાઇ ॥
- અપલ દૂત ચાલાકને, દિય દશરથ કર આઇ ॥ ૨૦૫
- લગનપત્ર લખિ અવધનૃપ, ખાંચત હિય હર્ષાય ॥
- તિહિ અઉસર પિતુ નમન કિય, ભરત શત્રુહન આય ॥ ૨૦૬
- કવન પત્ર આયો યહે, કહહુ તાત યહ ખાત ॥
- જાહી ખાંચત આપકો, હર્ષ ન હીય સમ્હાત ॥ ૨૦૭
- પ્રીય વત્સ યહ પત્રિકા, જનક પુરી સે આઇ ॥
- લાલ રામ અરુ લખનકી, કહત પરમ કુશલાઇ ॥ ૨૦૮

બુલુવાયે પુનિ તિહિ સમય, આયે ગુરૂ વશિષ્ઠ ॥	
સકલ સુનાયે હર્ષ કે, સમંચાર સ્વાદિષ્ઠ ॥	૨૧૯
ઉચરે ગુરૂ સઉમંગ યેાં, અબનાં કરિયે ડેર ॥	
સઘ બરાત સજાઈ યે, હે સુમુહુર્ત સુખેર ॥	૨૨૦
સહિત હર્ષ નૃપનૈં સજી, બહુધા રાજ બરાત ॥	
શ્રીગનેશકાં સેધકે, કિય પ્રયાત કુશલાત ॥	૨૨૧

કવિત્ત

દોઉતકે નયમેં ઉમંગ્યો હૈ ઉમંગ સિંધુ,	
દોઉતકે રાજદ્વાર દિવ્ય ઠાઠ દરસે ॥	
દોઉતકે નયમેં સુગાન માંગલીક હોત,	
દોઉતકે રાજદ્વાર સ્નેહ સુધા વરષે	
દોઉતકે નયમેં મહાન મેદની ભરાઈ,	
દોઉતકે રાજદ્વાર દેખ લોગ હરષે ॥	
જા વિધ જનકનય યાવિં અવધનય,	
દોઉતકે રાજદ્વાર શોભા લગ્ન સરસે ॥	૨૨૨

દોહા

દોઉતકે શુભ નયમેં, વિવિધ બજત હૈં વાદ ॥	
દોઉત રાજ સુદ્વાર મેં, આપત મંડપ આદ ॥	૨૨૩
ગુરુ વશિષ્ઠ સહ અવધ નૃપ, હીય અધિક હર્ષાંત ॥	
સઘ પધારે જનકપુર, બિધ બિધ સજી બરાત ॥	૨૨૪
પુર ઢિંગ આઈ બરાત સુનિ, લેન ચલે અગવાન ॥	
યુગલ બંધુકો અનુજસહ, આય મિલે ભગવાન ॥	૨૨૫

મુનિવરસોં મુનિવર મિલૈ, મિલૈ ભૂપસો ભૂપ ॥

મિલ પરસ્પર સર્વ પુનિ, આપ આપ અનુરૂપ ॥ ૨૨૬

નિજનંદકો મિલન યહ, સાકર પય સદશ્ય ॥

જનત સ્વાદ સુજીરનકો, અનુભવ જહિ અવશ્ય ॥ ૨૨૭

સુમનવૃષ્ટિ કરિ સુરવધું, કલ્પરવ ગાન સુકિન્હ ॥

ભુરી હર્ષ મેં હર્ષ ભરિ, દેવ દુંદુભી દિન્હ ॥ ૨૨૮

અકથનીય આનંદકો, પરતછભયો પ્રકાશ ॥

આગતકે સ્વાગત યથા, વિમલ દિન્હ જનિવાસ ॥ ૨૨૯

ભરિ સુવાસ મુખવાસ ભલ, મંગલ વસ્તુ અપાર ॥

આઘ પેય વિભુષણ સુપટ, ભેજે ભરિભરિ થાર ॥ ૨૩૦

ભાવ ભેટ નૃપકી ભલી, લખી સુનૃપને લિન્હ ॥

પુનિ યહ ભેટહિ દુગુનિ કરિ, દાન યાચકન દિન્હ ॥ ૨૩૧

લૈવેકાજ સુલક્ષ ધરિ, સ્વસુર સર્વધકા લહાવ ॥

સુચિ સિયને અપનો કછુક, કીન્હો પ્રગટ પ્રભાવ ॥ ૨૩૨

રિક્ષિ સિક્ષિ પ્રેરી સકલ, જહ કલ્યો જનિવાસ ॥

ભલ આયસુ સુનતહિ ભયી, હાજર સહિત હુલાસ ૨૩૩

જકી જે શુભ વાંચના, સો તિહિ પૂરન કાજ ॥

રિક્ષિ સિક્ષિ અપનો ઉહાં, અજખ જમાયો રાજ ॥ ૨૩૪

જનનહાર સુજનહી, સો સિય મહિમા ગુટું ॥

અરુ અયાન વિસ્મિત ભયે, કૃતિ વિધ વિધ લખિ વ્યુટું ॥

શ્રીઃશરથ નૃપ શોભતે, સુત ચારિત્ર સહીત ॥

ચહુધા જ્યોં સુપદ્મથં ઢિગ, ચહુધા મોક્ષ લલીત ॥ ૨૩૬
 કુલગુરુ વિપ્ર સચીવ પદુ, ખંદી માગધ સૂત ॥
 અગવાના સનમાન કરિ, આયે નૃપ સંયૂત ॥ ૨૩૭
 મંગળમય શુભ દ્રવ્ય સહ, પુનિસજ્જ આરતિ પર્મ
 ચતુર ત્રિયા પરિછનચલી, સુજિત કર્મ સ્વધર્મ ॥ ૨૩૮
 સુભગ યથા છલ વેષ સજ્જ, વિષ્ણુધરમનિ રનિવાસ ॥
 સહમંડલ સૌહાગિની, આયેઉ સહિત હુલાસ ॥ ૨૩૯
 તેજપુંજ સુર તૈસહી, વિવિધ યથા સજ્જ વેષ ॥
 નૃપમંડલ નૃપ તતુ ધરી, આયે વિનિત વિશેષ ॥ ૨૪૦
 રધુવરકી વર વેષ છબિ, સમુદ લખતિ સિય માતુ ॥
 જો સુખ ભા સો કથન ઠાં, કૌંન સમર્થ કહાતુ ॥ ૨૪૧
 જનકરાજિ પરિછન કરતિ, વિધિવત કુલ વ્યવહાર ॥
 ભલી ભાંતિ પુનિ ભાવસોં, અમિત નેગ આચાર ॥ ૨૪૨
 સુભગ વાઘ પુનિ ગાન સહ, ધવલ પ્રભા સુખધામ ॥
 ખિદિત લગ્નમંડપ ખિચૈ, દુલહ પધારે રામ ॥ ૨૪૩
 પુનિ સનમાને જનકને, દસરથ રાજ સમાજ ॥
 મંડપમેં આસન દયો, સજ્જ યથોચિત સાજ ॥ ૨૪૪
 હરિહર વિધિ સખ દિશિપ સુર, રવિ શશિ વરુણ કુબેર ॥
 રવિસુત સુરપતિ સુરગુરુ, ખનિ સુવિપ્ર ચહુબેર ॥ ૨૪૫
 આયે ખિનપહિયાનિ તિન્હ, જનક દેવસમ જનિ ॥
 યથા યોગ્ય પૂજન કરી, દિયે સુઆસન આનિ ॥ ૨૪૬
 પ્રભુ વિલોકિ સુર સુખિ ભયે, મન પ્રસન્નતા માંનિ ॥

પ્રભુ આસન દિય માનસિક, પૂજે તિन्हૈં પિછાનિ ॥ ૨૪૭
 સખહિ ઔર આનંદસુખ, અવર જાન પહિયાંન ॥
 કો આપસ કિહુકી કરૈં, વિસરે સુધી અપાન ॥ ૨૪૮
 સમય વિલોકિ વશિષ્ઠને, સતાનંદ બુલવાઇ ॥
 કહ્યો દ્યાવહ્ કુંવરિકોં, લગન સાજ સજવાઇ ॥ ૨૪૯
 સતાનંદ રનિવાસમેં, સુચિ આયસુ સુનવાઇ ॥
 સુનિ રાની કુલવદ્ધ શુભ, બિપ્ર વંધૂ બુલવાઇ ॥ ૨૫૦
 મિલિસખ સો કુલરીતસમ, કરત સુમંગલ ગાન ॥
 સકલ ઔર સૌહાગિની, સુર સુંદરી સમાન ॥ ૨૫૧
 રાજરાનિ ગ્રહપત્નિ સુર, સુંદરિ શ્યામા સર્વ ॥
 વિનુ પહિયાનહિ પ્યાર સહ, આદર લહતિઅગર્વ ॥ ૨૫૨
 સચિ શારદા વિરંચિની, ઉમા રમા સમ જાનિ ॥
 તૈસૈ રાજીને તિन्हૈં, રેનહ સહિત સનમાંનિ ॥ ૨૫૩
 સીયમાતુ સખિ સહિત સખ, શૌહાગિની સુહાઇ ॥
 શુભવિધિ સમ્હારિ સીયકોં, મંડપ ચલી લિવાઇ ॥ ૨૫૪
 આવત મંડપ વિપ્રવર, સ્વસ્તી વાચ્ય સુનાઇ ॥
 યુગ કુલગુરુને વ્યાહકી, વિધિવત વિધિ કરવાઇ ॥ ૨૫૫
 અનુષ્ઠાન સમહી ઉહાં, દીસત અધિષ્ઠ દેવ ॥
 સેવા સ્વિકૃત કરત શુભ, આશિ દેત અતએવ ॥ ૨૫૬

કવિત.

મંગલ મનાવત પ્રસન્ન બહે મહેશનંદ,
 “શુભમેવમસ્તુ” ગિરા ગિરિજા ઉચારેં હૈં

ઉભય સખંધીકે સુશાક્ષીકે સ્વરૂપ પૂરેં,
 સૂર શશિ શાખ વંશ શાખા અનુસારેં હૈં ॥
 હોમ કે સમય હિય હૌશ લે પ્રતક્ષ હોય,
 આહુતી અનૂપ અગ્નિનારાયન ધારેં હૈં ॥
 મંત્ર મહિમાકે મહા વેદ ધરિ વિપ્ર વેષ,
 ઓપિત અથાહ વિધિ વ્યાહત્રી ઉઝરેં હૈં ॥ ૨૫૭

દોહા

રામ સુખાસિત સનમુખે, લગ્ન મંડપેં દ્યાય ॥
 સાનંદહિ સિયમાતુને, પુનિ સિયકોં પધરાય ॥ ૨૫૮
 તિહિ ઐસર વિયુધન ત્રિયા, ગીત સુમંગલ ગાય ॥
 કલ્પકુસુમથી ત્રષ્ટિ કરિ, દુંદુભિ દેવ બજાય ॥ ૨૫૯
 કુંદન રત્ન અનેકધા, જનું પ્રકાશ રવિ ચંદ ॥
 બાર બાર વર્ષાતહૈં, પુરજન ધરિ પ્રાનંદ ॥ ૨૬૦
 જહે નિમગ્ન સખહી રહે, મહા હર્ષ દધિ માંહિ ॥
 તિહિ અવસર તન મનહિથી, કાહ્લકોં સુધિ નાંહિ ॥ ૨૬૧
 શુભ મંડપમેં શોભતી, સિયા રામ શુભ જોરિ ॥
 ત્રિભુવનમેં તૈસી નહીં, કલિત સુજોરિ કિશોરિ ॥ ૨૬૨
 સમય જાંનિ સિય માતુપિતુ, મુનિવરને બુઝવાય ॥
 કલ્યો યજ્ઞ ફલ લેહુ અખ, પર્મ પુન્ય પ્રમુદાય ॥ ૨૬૩
 સુચિ સુગંધ મંગલ મિલિત, ભાજન ભરે પિયૂષ ॥
 કનક કલશ આંતી રખે, રામચંદ્ર સનમૂખ ॥ ૨૬૪
 વાદ્ય વેદ ધ્વનિ હોત વર, પુષ્પ વૃષ્ટિ વર્ષાય ॥

હર્ષિત દંપતિ દુલહ લખિ, પુનિત પખારત પાય ॥ ૨૬૫

કવિત્ત

શંકર સદૈવ ઉર મંદિર સુહાવત જો,
શદ્યા જો અહદ્યા કે અમાપ પાપ ધારેં હૈં ॥

દાની બલિ દાનવશી કિરતી કે કેતૂ જોસુ,
સિદ્ધ સનકાદી સદા ધ્યાન બીચ ધારેં હૈં ॥

મેં કહા બખાનોં જોકો બર્નન સુકવિદાસ,
વરણત વેદ સુચિ ગંગાકે કિનારેં હૈં ॥

રામચંદ્ર દુલહકે પર્મ પદ પદ્મ સોઈ,

સીતામાતૃપિતા શુદ્ધ પ્રેમસેં પખારેં હૈં ॥ ૨૬૬

દોહા

ધન્યભાગ્ય સો દંપતી, સરિસ કૌનહે આંન ॥

જાડી પુત્રીકે પતી, રામચંદ્ર ભગવાન ॥ ૨૬૭

દિવ્ય દુલહ અરુ દુલહિકે, જુગલ સુકરતલ જોરિ ॥

કુલગુરુ શાખોઆર કરિ, હર્ષે હીય બહોરિ ॥ ૨૬૮

પાનીગૃહન સ્વરૂપ યહ, સિયારામ સંબંધ ॥

સુરનરમુનિવર સમજોકે, પાયે પર્માનંદ ॥ ૨૬૯

સિયમાતૃ પિતુને લિયો, પર્મ પુન્ય ફલ પાંત ॥

રામચંદ્ર ભગવાનકાં, દિનહો કન્યાદાંત ॥ ૨૭૦

યહ વિધિસેં તિહુલોકમેં, ભયો ન આન વિવાહ ॥

અકથનીય આનંદકી, કૈસે હોત સરાહ ॥ ૨૭૧

રમ્ય વ્યાહકી રીતકે, સાધે સકલ વિધાન ॥

મંગલમય મુખ ઉચ્ચરત, બંદીજન ગુન ગાન ॥ ૨૭૨

ભયે મુદિત મન અવધનૃપ, રધુવર વ્યાહ વિલોકિ ॥

મૌજ અગાધ સમુદ્ર સમ, રહત ન કહી રોકી ॥ ૨૭૩

પુનિ અનુસાસન જનક નૃપ, મુનિ વશિષ્ઠકી પાય ॥

હર્ષ ભરી તત્પર હૃદયે, સજન વ્યાહ સુખદાય ॥ ૨૭૪

કુશકેતૂકી કન્યકા, નિપુણ માંડવી નામ ॥

ભલ શોભા દિય ભરતકોં, કિન્હો નૃપ શુભકામ ॥ ૨૭૫

અરુ લાઘમનકોં ઉર્મિલા, ધન સમર્પિ સુખધામ ॥

શત્રુહનહિ શ્રુતિકિરતિ દર્શ, કિન્હો ઉત્તમકામ ॥ ૨૭૬

દુલહિ દુલહ સખકી દુતી, યોં મંડપ આગાર ॥

જ્યેષ્ઠ દ્વય નિવાસમેં, સંધનિ અવસ્થાચાર ॥ ૨૭૭

દશરથ ચારિહુ દુલહ સહ, દુલહિ ચારિકુલ દીપ ॥

સુદલ ચારિ શુભક્રિયન સહ, પાયે મનહુ મહીપ ॥ ૨૭૮

હય ગજ દાસી દાસ રથ, ધરા ધેતુ મનિ ચીર ॥

દાયજમેં અગણિત દિયે, હેમ રજત શુચિ હીર ॥ ૨૭૯

દિય દશરથ નૃપ યાચકન, ત્રિગુણ બદાધય તાસુ ॥

ઉખરા સો નિજ સંગહી, આવા પુનિ જનિવાસુ ॥ ૨૮૦

અનુપમ યહ શુભ વ્યાહકી, પરિપૂરણતા પેખ ॥

સુમન વૃષ્ટિ કરિ સુર સમુહ, દિય કુંડલી ખિશેખ ॥ ૨૮૧

જહાં રિક્તિ સિદ્ધી જુગલ, જયનકોં રહિ જોય ॥

કહહુ કવન વિધિમેં તહાં, કહા ન્યૂનતા હોય ॥ ૨૮૨

જહાં દાન સનમાનકી, દિવ્ય ખાત દરસાત ॥
 તહાં ખાંત અરુપાંતકી, કવન ખાત કહિજત ॥ ૨૮૩
 જોકે જે મન ભાવસો, જખ ચાહે તખ પાય ॥
 ખાન પાન ઇત્યાદિકી, કસર ન રંચ કહાય ॥ ૨૮૪
 સુવરણ ભાજન સહિતકી, જખહી પંક્તિ જુડાય ॥
 ભોજન ભોજનકરનકી, ગિનતી ગીની ન જાય ॥ ૨૮૫
 પરમ પ્રીય પુરકી પ્રજા, માનવંત મીજમાન ॥
 પાવત ખાંત રૂ પાંતસહ, યથા યોગ્ય સનમાન ॥ ૨૮૬
 રહિ ન શકત ખહુ દિન ભયે, તખહી ઉર અકુલાઈ ॥
 બિદા માગિ અવધેશને, જનક ભૂપસોં જાઈ ॥ ૨૮૭
 વિભુ વિદેહને વૈભવિત, નિવિધ વસ્તુ વિખ્યાત ॥
 દૈવે જોગ્યહિ દેઝકે, બિદા કરીય ખરાત ॥ ૨૮૮
 ઉભય સખંધીને અચલ, આનંદ લિયા અથોક ॥
 વાહ વાહ ભઈ વિદિત વર, લસી રહી તિહુલોક ॥ ૨૮૯
 યાદિ રૂપ સંખંધિ યુગ, અમિત માનિ ઉપકાર ॥
 કરત પ્રશંસા પરસપર, પુનિત હૃદય ધરિખ્યાર ॥ ૨૯૦
 ગૃહ ગવને અવધેશ સેં, માગિ ક્ષમા મિથિલેશ ॥
 બિદા ભયે મિથિલેશસેં, યાચિ બિદા અવધેશ ॥ ૨૯૧
 આર્યેઉ પુનિ નિજ અવધપુર, નૃપ દશરથ સાનંદ ॥
 વાઘ ગહગહે મિષ્ટ વર, પુર ખાઢયો પ્રાનંદ ॥ ૨૯૨
 વિલસિત વિધિવત વિદિત વર, કરિ કુલ શિષ્ટાચાર ॥
 ધામ ધૂમ સહ અવધધનિ, આર્યે નિજ આગાર ॥ ૨૯૩

સુતવધુ ચારિહુ સહિત શુભ, ચારિહુ સુત અવરેખિ ॥
 હર્ષ ભર્યો સખ માતુ હિય, ધન્ય ભાગ્ય નિજ લેખિ ॥ ૨૯૪
 મિલે માતુ સોં મોદમય, પુત્રવધૂ ચહું પુત્ર ॥
 સહ આશિષ લહિ લાભ શુભ, શોભાર્ઘ્ય ધરસુત્ર ॥ ૨૯૫
 રાજદ્વારસોં રીઝકે, દિય વિધ વિધ વરદાન ॥
 યાચકજન લહિ ગેહનિજ, ગવને કરિ ગુનગાન ॥ ૨૯૬
 ભલ વિધિકા મંગલ ભયો, અવધનગરમેં આજ ॥
 હિય ઉતકર્ષિત હર્ષવશ, રસબસ રૈયત રાજ ॥ ૨૯૭

તિર્થાશ્રમ ૬ ફો.

દોહા

શ્રીસીતા સતિ શાન્તિને, વ્યાહી શ્રીરધુવીર ॥
 નિજપુર આવ્યા એ ધરૂં, આનંદ દ્વદયે સ્થીર ॥ ૧

ચરણાકુળ ચોપાઈ.

પ્રભૂ અયોદ્ધાનત્ર પધાર્યા ॥ વૈભવ સિદ્ધીએ વિસ્તાર્યા ॥
 નિત્ય નિત્ય આનંદ નવીનો ॥ ભર્યો રહે દ્વદયે રસભીનો ॥ ૨
 લાભ ધર્મનો નિજ સતિ લેવા ॥ સ્નેહે સજે સ્વામિની સેવા ॥
 વળિ આજ્ઞા પાળે વડિલોની ॥ ક્ષમારૂપ કન્યકાક્ષોની ॥ ૩
 શુદ્ધ દ્વદય સીતાનું એવું ॥ જળ નિર્મળ ગંગાનું જેવું ॥
 શોભે મહા દિવ્ય એ શક્તી ॥ ભાવે સદા સ્વામિની ભક્તી ॥ ૪
 દયાસિંધુ દાનસ્તી દેવી ॥ અસત્ત જોગમાયા છે એવી ॥
 નિર્મળ જેનું નામ જાપ્યાથી ॥ સદા થાય પર્મસુખ સાથી ॥ ૫

દોહરા

એક પત્નિવૃત્તવંત વળિ, એક વચનવત સત્ય ॥
એક ખાંણવાળા જપું, એક રામનું જત્ય ॥ ૬

છંપય

એક વાર અવધેશ, સલામાં આવી ખિરાજ્યા ॥
અતિશય થઈ આનાંદિ, ખંદિજન ખિરદ અવાજ્યા ॥
સરળ સ્વભાવે મુકુર, મહીપતિએ કર દીધું ॥
ઉજવળ કેશે એમ, કથન જાણે કહિ દીધું ॥
હે ? નયોત્તર વિજ્ઞાનિ નૃપ, સમજનાર મન શુદ્ધથી ॥
પદ્માલિષેક શ્રીરામને, કેમ હવે કરતા નથી ? ॥ ૭

દોહરા

એમ સમજું નૃપ નિજ હૃદય, વિધિવત વાત વિચારિ ॥
સમ્મત ગુરૂવશિષ્ઠી, કરી સકળ તૈયારિ ॥ ૮

છંપય

જાણી એ તૈયારિ, અમર ગણ ઉર અકળાયા ॥
ક્યારે કરશે પ્રભૂ, દયાળ અમર પર દાયા ॥
અસુરોનો ઉત્પાત, વધ્યો છે અખિલ વિશ્વપર ॥
તે માટે તૈયાર, થશે ક્યારે શ્રીરધુવર ॥
વિપરીત વાત એ કારણે, ઠીક જાણી ઉર ઠેરવી ॥
મંથરા દ્વાર દૈવે મહા, મતિ કેકઈની ફેરવી ॥

દોહા

- હર્તુ રામ માટે ભલું, મન કૈકધને માન ॥
 ભાવી વશ પતિના ભર્યા, ઉલટ વચનથી કાન ॥ ૧૦
 કૈકધ કેરા કથનમાં, દૈવે દીધો દોષ ॥
 વશ થયેલ નૃપ વાત એ, સુણી થયા બેહોશ ॥ ૧૧
 સમાચાર સુણતાં તુરત, આજ્ઞાકારી રામ ॥
 નિજપિતુ પાસે આવિયા, ક્રુપિત કૈકયી ધામ ॥ ૧૨

શ્રીરામઉવાચ છપ્પય

- હે મુજમાતા ! કહો, કોપનું કારણ શું છે ? ॥
 આપો આજ્ઞા મને, કાર્ય સાધવું કયું છે ? ॥
 અરે આમ મુજ પિતા, કેમ બેહોશ બન્યા છે ? ॥
 કરવા છું તૈયાર, તરંગો રથા ઉપજયા છે ? ॥
 હું સહી નથી શકતો હવે, વદો વાર કરશો નહીં ॥
 જે વચન હોય તે પાળવા, હાજર છું અહિંને અહીં ॥ ૧૩

યથા કૈકયીઉવાચ

- હું ન જાણું કંઈ અન્ય, ફક્ત કારણતો એ છે ॥
 માગ્યાં બે વરદાન, આઘ થાંપણ મુજ જે છે ॥
 વત્સલાવને વિવશ, કહિ ન શકવાથી તમને ॥
 વચન ભંગના ભયે, થયા વશ વળિ સમદમને ॥
 વૃત્તી ઉદાસ વનવાસનાં, કહ્યાં વચન ખુદ્લાં કરી ॥
 તો મટે સર્વ સંકળ એ, પાળિ શકો જે શિરધરી ॥ ૧૪

યથા શ્રીરામઉવાચ

અરે મહારિ માતુશ્રી, આપ ! એ શું મુખ બોલ્યાં ? ॥
 શિરધારું હું સદા, આપનાં વચન અમોલ્યાં ॥
 ભલે હોય ગણિ તુચ્છ, રાજ ત્યાગું ત્રિભુવનનું ॥
 સહિ ન શકું સંકટ, આપ કેરા તન મનનું ॥
 ઝટપટ સચેત મુજ તાતને, કરો ગમે તે યત્નથી ॥
 હું હવે રજા લઉં હર્ષથી, વન જવા નિજ વત્નથી ॥ ૧૫

દોહરા

અવધવિહારી એમ કહિ, વન જવા તે વાર ॥
 લઈ આશિષ નિજ માતુની, તુર્ત થયા તૈયાર ॥ ૧૬
 નવ રહિ એ અવલોકિ નિજ, ધર્મપત્તિને ધીર ॥
 આજ્ઞા લેવા સ્વામિને, ચરણે નામ્યું શીર ॥ ૧૭

શ્રીસીતાઉવાચ છંદ્ય

દિનદયાળુ દેવેશ, કરો દાસીપર દાયા ॥
 આજ્ઞા માગું એમ, સ્વામિ કાયા ત્યાં છાયા ॥
 ટકી શકે નવ તનક, કદી ચેતન વિણ કાયા ॥
 સાથી એમ સદાય, જેમ પરિશ્રમ સુમાયા ॥
 નવ નમે નાથ પળવાર પણ, જીવન જળવિણ મીનનું ॥
 છો એમ જાણુ જીવન સદા, આ નિજ દાસી દીનનું ॥ ૧૮

યથા શ્રીરામઉવાચ

નિશિચર કેરા નિકર, વસે અણપાર વિપિનમાં ॥
 અને ધાતકી અન્ય, પ્રાણિનો વળિભય વનમાં ॥

અત્રાદિક ભોજનો, ભોગ ઉપભોગ ન જરિએ ॥
 વનફળ કે અપવાસ, વિચરવું દરિ સર સરિએ ॥
 કંટાળ ભુમી દર કાંકરા, એ વન ઓઢણ પાથરણ ॥
 વન યોગ્ય ન શશિવદની તમે, રાજભુવનનાં આભરણ ॥

યથા શ્રીસીતાઉવાચ

આપ પ્રતાપે મહને, કહો નિશિચર શું કરશે ॥
 અને ધાતકી અન્ય, પ્રાણિ મિત્રતા સુધરશે ॥
 ભલા ભોગ ઉપભોગ, અન્ન આદી ભોજનતા ॥
 નાથ વિના નિકામ, તુચ્છ સહુ છે તનમનતા ॥
 જળ ફળ ન મળે કદિ ત્હોય શું, તમા ન બીજતાપની ॥
 હે પ્રાણુજીવન મહારા સદા, રહું સંગ હું આપની ॥ ૨૦

શ્રીરામઉવાચ દોહરા

હંશગવનિ સુકુમારિ હિય, માનો કથું અમારું ॥
 અતી ગહન વન આ ન વળિ, તન તપ યોગ્ય તમારું ॥ ૨૧

શ્રી સીતાઉવાચ દોહરા

સ્વામી સંગે આપને, હું વન તપને યોગ ॥
 એક નિમિષ પણ આપનો, સહિ નવ શકું વિયોગ ॥ ૨૨

છંપય

એ રકઝક અવસરે, અનુજ લક્ષ્મણ ત્યાં આવ્યા ॥
 સ્વામી સેવા કાજ, ભલા મહારે મન લાવ્યા ॥
 તાત સંગ દ્યો ત્વરિત, કરી આજ્ઞા કિં કરને ॥

હાજર આપ હજૂર, રહું એ દૃઢ મુજ ઉરને ॥
 મુજ માતૃ તણી આજ્ઞા મને, સેવા કરવા સંગરહિ ॥
 વલકલ માગ્યાં ધરવા વપૂ, ભર્યાં નેત્ર જળ એમ કહિ ॥ ૨૩

શ્રીરામ ઉવાચ દોહા

બંધુ બેઠ મોસાળ છે, તલ્લો રહો પિતૃ પાસ ॥
 સેવા કરો સનેહ શુભ, એ મહારી અભિલાષ ॥ ૨૪

દોહા

એ ન ગમ્યું કહ્યું જોષ્ટનું, અનુજ યયેલ અધીર ॥
 ઝક નવ ત્યાગે લક્ષમણ, જાણ્યું દૃઢ રઘુવીર ॥ ૨૫
 ધર્મપત્નિ સતિ નિજ સિયા, અને અનુજ સહ રામ ॥
 આવિ તુર્ત પિતૃ માતૃને, પ્રેમે કર્યા પ્રણામ ॥ ૨૬
 આપિ ધૈર્ય પિતૃને અધિક, રીઝ સહિત તજી રાજ ॥
 ગવન્યા પ્રભુ ગુરુને નમી, સજી વનનો સહુ સાજ ॥ ૨૭
 રામશક્તિ શોભી રહ્યાં, પ્રભુ રામની પૃષ્ઠ ॥
 રામશક્તિ પૃષ્ઠે રહ્યા, અનુજ હૃદય ઉત્કૃષ્ઠ ॥ ૨૮
 રામ અને લક્ષમણ વચે, વિચરે સીતા એમ ॥
 ચિદાનંદ ચેતન વચે, વિચરે માયા જેમ ॥ ૨૯
 પુત્ર તણો માવિત્રને, અતિ વિયોગ આધાત ॥
 કંપે તન મન કર કલમ, વરણવત્તાં એ વાત ॥ ૩૦
 વળિ વિયોગના વેગમાં, ચડ્યું અવધ ચગડોળ
 પુર્ણ કરુણ રસનો પ્રગટ, રહ્યો મચી બહુ રોળ ॥ ૩૧

- વનવિહાર વિસ્તારણિય, કારક જન કલ્પાન્ત ॥
- કથું ન કથની કરુણમય, સમજી એમ નિજ સ્વાન્ત ॥ ૩૨
- મહા મુશીબતથી પ્રજા, પુરની પુર દિશિ વાણિ ॥
- શ્રંગવેરપુર આવિ પ્રભુ, ગંગા પુનિત નિહાણિ ॥ ૩૩
- સુણી ખખર પ્રભુની તુરત, આઁયો ગહનિષાદ ॥
- વલ્કલ વેષ વિલોકિને, કરતો હૃદય વિષાદ ॥ ૩૪
- પુર લધુ મુજ પાવન કરો, કૃપા નજર કરિ નાથ ॥
- કહું નિષાદે વિનય કરિ, હરિને જોડી હાથ ॥ ૩૫
- વરસ ચૌદ લગિ નિયમ વૃત, અમો નગર વસિયે ન ॥
- કહું પ્રભુએ મન માનિયે, વન નિવાસ સુખ્યેન ॥ ૩૬
- એ સુણિ સેવારૂપ અતિ, ભરિ નિષાદમન ભાવ ॥
- સ્થાન રચ્યું પુરખહાર શુભ, લેવા ઉત્તમ લહાવ ॥ ૩૭
- નિરખી પાત્ર નિષાદનો, સેવાભાવ સ્વિકારિ ॥
- પ્રભુ નિવશ્યા ત્યાં પ્રેમથી, સેવકને સુખકારિ ॥ ૩૮
- તાપસ વર્તન રામનું, નિરખી પર્મ નિષાદ ॥
- લક્ષ્મણ પ્રત્યે ઉચ્ચર્યો, ઉર ધરિ અધિક વિષાદ ॥ ૩૯
- રાજ વૈભવી ભુવનમાં, નિવસનાર સાનંદ ॥
- એ પ્રભુ આ વન ગહનમાં, નિવશ્યા ધરિ આનંદ ॥ ૪૦
- એસુણિ લક્ષ્મણ ઉચ્ચર્યા, હે નૃપ ગૂહ નિષાદ ॥
- આત્મજ્ઞાનિ ઉર નવ ધરે, સુખ દુખ હર્ષ વિષાદ ॥ ૪૧
- સ્વપ્ને રંક મહિપ બને, અને મહિપ વણિ રંક ॥
- જાગ્યે લાભ ન હાનિ કઈ, એ પ્રપંચનો પંક ॥ ૪૨

- મોહ નિશામાં માનવી, સર્વ ક્રોધ સૂતાર ॥
 સુખદુષ્પ મિથ્યા સ્વપ્નનું, પામે વિવિધ પ્રકાર ॥ ૪૩
 જાણિ જોઈ જગ જમની, જાગે જોગી જન્ન ॥
 અહ્માનંદ લહે સદા, પૂરણ રહે પ્રસન્ન ॥ ૪૪
 જાણે છે આ જગતથી, જુગતી ન્યારી જોગિ ॥
 અને થાય છે અહરનિશ, અલ્લ રામ સુખ ભોગિ ॥ ૪૫
 માટે સીતારામનું, સ્મરણ એજ છે સત્ય ॥
 સખા થવા આ શ્રુષ્ટિમાં, કિંકરને કૃત્ય કૃત્ય ॥ ૪૬
 એમ ગૂહને લક્ષ્મણે, આખી રાત વિતાવિ ॥
 રામ સુયશમાં રીઝથી, લક્ષ મગ્નતા લાવિ ॥ ૪૭
 સંતોષી નૃપ ગૂહને, પ્રભુએ પછી પ્રભાત ॥
 નિત્ય નેમ કરિ નાવની, કરિ કેવટને વાત ॥ ૪૮
 કહ્યું વિનયથી કેવટે, હરિને જોડી હાથ ॥
 જાણું મહિમા આપની, નાવ ન લાવું નાથ ॥ ૪૯
 યોષણ છે પરિવારનું, નાથ પાત્ર મુજ નાવ ॥
 અદ્ભુત છે પ્રભુ આપના, પદ પદ્મનો પ્રભાવ ॥ ૫૦
 પાહનમાંથી પદ્મિણી, પ્રગટિ પરસતાં પાય ॥
 નાવ કદી નારી અને, તો શી ગતિ મુજ થાય ॥ ૫૧
 પ્રભુ તેથી પગ ધોઈને, પછી ચડવા દઉં નાવ ॥
 ઉરયામી સમજ્યા અજબ, કેવટ કેરો ભાવ ॥ ૫૨
 મંદહાસ્ય કરિ પ્રભુ કહે, ભલે તેમ કર ભાઈ ॥
 કેવટ ચરણ પખાળવા, હીય રહ્યો હર્ષાઈ ॥ ૫૩

જે પદ થયા પખાળવા, ભાગ્યશાળિ મિથિલેશ ॥

તે કાર્યે કેવટ થયો, ભાગ્યશાળિ સવિશેષ ॥

૫૪

છપ્પય

જે પ્રભુ તારણ તરણ, સર્વ સંસાર સિંધુના ॥

ધોધ ચરણ કેવટે, તે પ્રભૂ દીનબંધુના ॥

નિજ નાવમાં ચડાવિ, ગંગથી પાર ઉતાર્યા ॥

સ્વામીથી સેવકે, મનોરથ સધળા સાર્યા ॥

જે પ્રભુ પદથી પ્રગટેલિ તે, ગંગા હિય હરષી ધણું ॥

અતિશય વખાણુ કરિ રહિ અહા, મહા ભાગ્ય કેવટ તણું ॥ ૫૫

દોહરા

પછી કેવટે પ્રેમથી, પ્રભુને કર્યા પ્રણામ ॥

શું આપું ઉતરાઈઉર, સંકાચ્યા શ્રીરામ ॥

૫૬

નિજપતિતણું પવિત્રમન, સમજનારિ શ્રીસીય ॥

કાઢિ આપિ નિજ કંતને, મણિમુંદરિ રમણીય ॥

૫૭

જેઈ મુદ્રિકા રામ કર, સમજ્યો કેવટ મર્મ ॥

દામ ન ઈચ્છું દાસહું, શ્યામધર્મ પ્રિય પર્મ ॥

૫૮

એજ મુદ્રિકા સમ કરો, મુંદ્રિત મહાઈ મન્ન ॥

નાથ આપના નામથી, પૂરણ થઈ પરસન્ન ॥

૫૯

કેવટ થયો કૃતાર્થ મન, પ્રભુ પ્રસન્નતા જાણિ ॥

પ્રેમે કર્યા પ્રણામ પછિ, જોડિ જુગલ પદપાણિ ॥

૬૦

પછી પ્રભુએ મંજન કરી, વિધિવત પૂજ્યાં ગંગ ॥

સીતાએ કરિ પ્રાર્થના, ઉરધરિ પરમ ઉમંગ ॥

૬૧

કલ્યાણી કલ્લોલિની, કર મુજ પર તું મ્હેર ॥
 પતિ દેવર સહ આવિ ફરિ, પુણું ત્હને બલિપેર ॥ ૬૨
 સિય સુભાવના શક્તિની, વારીથી થઇ વાંણિ ॥
 અજબ ભાવશક્તી અહા, ડો કવિ શકે વખાંણિ ॥ ૬૩

છપ્પય

સુણ સતિ સીતા શક્તિ, વિનય વાંણી તેં ગાઈ ॥
 કૃપા કરી મુજ ઉપર, મ્હને તેં આપિ વડાઈ ॥
 યદપિ તું અનવધ, સમર્થિની પરમ અનુપમ ॥
 તદપિ વાંણિ કહું સત્ય, થવા ઇચ્છિત ફળ રૂપમ ॥
 નિજ પતી અને દેવર સહિત, કુશળપણે આવી અવધ ॥
 વળિ કરિશ મનોરથ સિદ્ધ તું, સદા રહી આનંદ મધ ॥ ૬૪

દોહરા

આશિર્વાદ અમુલ્યથી, હિયમાં વાધ્યું હેત ॥
 શ્રીસીતા વન સંચર્યાં, પતિને દિયર સમેત ॥ ૬૫
 વિમળ તિર્થપથ વિચરતા, આઠ્યા પ્રભૂ પ્રયાગ ॥
 ભરદ્વાજને ભાળિને, ઉર ઉપજ્યો અનુરાગ ॥ ૬૬
 એ મુનિવરના આશ્રમે, નિશિભર કર્યો નિવાસ ॥
 મધુ વચનામૃત પાંત કરિ, વિચર્યા પછિ વનવાસ ॥ ૬૭
 સરિ રવિજમાં સ્નાન કરિ, પ્રભુએ કર્યા પ્રણામ ॥
 પછી પધાર્યા પ્રેમથી, ચિત્રકૂટ દિશિ રામ ॥ ૬૮
 જે તરુ તળે વસે પ્રભૂ, તે તરુ વિકસે તર્ત ॥
 અને સજીવન થાય વળિ, ભલે હોય કદિ મર્ત ॥ ૬૯

અવલોકે પ્રભુને વિપિન, જે જે વન પુરજન ॥
 તે તે થાય તમામ ત્યાં, આનંદિત તન મન ॥ ૭૦
 સેવા કરે પ્રસન્ન મન, લેવા લોચન દહાવ ॥
 ધરિ ધરિ અધિક ઉમંગને, ભરિ ભરિ દ્વંદ્વે ભાવ ॥ ૭૧
 આવાં શિશુ વન આવિયાં, કહે એમ કરિ શોચ ॥
 મોકલવા માવિતને, થયો ન કયમ સંકોચ ॥ ૭૨
 શીળ રૂપવતિ સીયને, કુશળ પૂછવા જાય ॥
 ગ્રામ્ય વધૂ સહુ નિરખિને, અધિક ચકિત ચિત થાય ॥ ૭૩
 સીય સમિપ જઈ પૂછવા, લલનાઓ લલચાય ॥
 પણ હકિકત વળિ પૂછતાં, દ્વંદ્વ બહૂ શરમાય ॥ ૭૪

છંપય

વાર વાર સહુ વિનય,—સહિત અતિ નમન કરીને ॥
 કહે સીયને એમ, હીયમાં હર્ષ ભરીને ॥
 સ્ત્રી સ્વભાવથી અમો, પૂછતાં દ્વંદ્વે ડરિયે ॥
 સ્વામિનિ કરજે ક્ષમા, અમે જે અવિનય કરિયે ॥
 ઘુતિ કાટિ મનોજ લજવની, જેઓ તણી જણાય છે ॥
 એ રાજકુંભારો આપને, સુમુખિ કહો શું થાય છે ॥ ૭૫

દોહરા

ગ્રામ્યવધૂંઓની મધુર, અતિ સનેહ સુખદાઇ ॥
 હકિકત એ સુણિ હીયમાં, સીય હશ્યાં શરમાઇ ॥ ૭૬

છંપય

એઓને અવિલોકિ, વળી અવલોકતિ ધરણી ॥

યુગ શર્મે શર્માઈ, વપૂ સિય કુંદન વરણી ॥
 પછિ સપ્રેમ મૃગનૈનિ, વદીમુખ ઢાકિલ વાંણી ॥
 દિયર લક્ષ્મણ ગૌર, હૃદય સુચિ એ કહું જાણી ॥
 પછી વદન અંચળે ઢાંકિને, પ્રભુ સનમુખ નિરખ્યા પરમ ॥
 ખંજનતયનીએ નિજપતી, કલું ઈશારે ધરિ શરમ ॥ ૭૭

દોહરા

શ્યાણુપ લાજ મૃયાદથી, હર્ષા હૃદય વધટિ ॥
 સ્નેહ સીયનો રત્નનિધિ, રહી રંક સમલૂટિ ॥ ૭૮
 સતિને નમિ સહુ સુંદરી, પુર્ણ દાખવી પ્રેમ ॥
 શુભ અખંડ સૌભાગ્યની, આશિષ આપી એમ ॥ ૭૯

છંદપય

પારવતી સમ પ્રીય, પર્મ થાજ્યો નિજપતિને ॥
 પુજ્ય આપ વળિ પાત્ર, સેવવા કેરું સતિને ॥
 આ યુગ તણી સુવૃતિ, જાણવા જેવી જતિને ॥
 અનુસરશે શુભ રાહ, આપ કેરી સદમતિને ॥
 વળિ આપ સરીખું શિયળવૃત, અમ હૃદયે પ્રભુ થાપજે ॥
 આ દિશિએ પુનઃ પંચારતાં, દર્શન દેવી આપજે ॥ ૮૦

દોહરા

સહુને સંતોષે સિયા, મધુર વચન કહિ એમ ॥
 ખિલે ચંદ્રિકાથી પુરણ, કૌમોદનિઆ જેમ ॥ ૮૧
 પછી લક્ષ્મણે પ્રગટ ત્યાં, પ્રભુની ઇચ્છા જાણિ ॥

- વાટ પુછી વન વિચરવા, વદિ જનને મૃદુ વાંણિ ॥ ૮૨
- વાટ વતાવી પાંસરી, કરે લોક કલ્પાન્ત ॥
- સંતોષે સૌ લોકને, કૌશલ સીતાકાન્ત ॥ ૮૩
- સહો આપ સંકટ અતિ, કહે લોક સહુ એમ ॥
- વિવિધ વૈભવો વિશ્વમાં, કર્યા હશે વિધિ ઠમ ॥ ૮૪
- કરતા જય પ્રમાણુ પ્રભુ, વિદિત સુવિધિવત સિદ્ધ ॥
- સમજવી સહુ લોકને, નિત્ય જ્ઞાનના નિદ્ધ ॥ ૮૫
- પથ શ્રમ સહુ પ્રભુ પહોંચિયા, ચિત્રકૂટને ધામ ॥
- મળ્યા માર્ગ વાલ્મિક મુની, પ્રેમે કર્યા પ્રણામ ॥ ૮૬
- પુછી કુશળતા મુનિવરે, આપી શુભ આશીષ ॥
- અતિથિ થયા મુનિ આશ્રમે, કુશળ કૌશલાધીશ ॥ ૮૭
- મેળવિ પ્રભુથી મુનિવરે, ઉર આનંદ અભિથ્ય ॥
- કર્યું સ્વઆશ્રમ ધર્મ સમ, ઉત્તમ પ્રભુ આતિથ્ય ॥ ૮૮
- રઘુવર આવ્યા રાજને, છળવિણ ત્રણવત છાંડિ ॥
- આજ્ઞા થાતાં એ કથા, મુનિવર સતમૃગ્ય માંડિ ॥ ૮૯
- અને કહ્યું મુનિ આપતાં, ચરણ કમળને ચુમિ ॥
- થઈ કૃતાર્થ આજ્ઞા અવર, લેવા રહ્યો ઝ્રુમિ ॥ ૯૦
- કુશળ સદા એવો કહો, ક્યાં હું કરું નિવાસ ॥
- નહું ન સજ્જન દોષને, એ ઈચ્છા મુજ ખાસ ॥ ૯૧
- મુનિ સુપાત્રને જે નડે, એ નરેશ નિંદાય ॥
- નિંદાનું ક્ષણ જગતમાં, જીવિત નર્ક જણાય ॥ ૯૨

શ્રીમુની ઉવાચ દોહરા

નીતી ન્યાય નિપૂણ નિત, રાધવેશ હે રામ ॥	
ઉચ્ચરવું જે આપનું, તેહ યથાર્થ તમામ ॥	૯૩
સત્ય હરેક સુવાતમાં, આપ ન કદી અજાણ ॥	
પૂછો શું મુજને પરમ, છો સર્વદા સુજાણ ॥	૯૪
અગર આપશ્રી અહરનિશ, નહીં હોવ જે ઠામ ॥	
દેવ મને એ દાખવો, તો હું જણવું રામ ॥	૯૫

કવિ કથન દોહા

આત્મજ્ઞાનનું વાક્યએ, મુનિનું સમજી મન્ન ॥	
પ્રભુ રાધવ અતિ પ્રેમથી, પૂરણ થયા પ્રસન્ન ॥	૯૬

શ્રીમુની કથન દોહા

મને પૂછતા હોવ તો, સુણો કહું શ્રીરામ ॥	
સિય લક્ષ્મણ સહ આપને, વસવાનો વિશ્રામ ॥	૯૭
જેના શ્રવણ સમુદ્રમાં, સુકથા સરી તમામ ॥	
સમે તેહના હૃદયમાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥	૯૮
રૂપ બિંદુ જળ આપનું, સ્વાતિ જલદ હે શ્યામ ॥	
જેનાં દ્રગ ચાતક ચહે, રહો આપ ત્યાં રામ ॥	૯૯
આપ કથનિ શુભ માનસર, ગુણ મુક્તા કણ દામ ॥	
જેનિ જીભહંશનિ ચહે, રહો આપ ત્યાં રામ ॥	૧૦૦
પુષ્પ પત્ર ફળ તોય સુચિ, ધર્યું આપને ધામ ॥	
ચહે પ્રશાદી રૂપ ત્યાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥	૧૦૧

- પટ ભૂષણ નૈવેદ્ય સુચિ, આપ તણું અભિરામ ॥
 સમજી અહે પ્રસાદ ત્યાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૦૨
- કરથી પૂજન ચરણથી, ચાલિ તિર્થનું ધામ ॥
 કરે આપનું ત્યાં સદા, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૦૩
- સુકૃત પુન્ય સુદાનનું, કરે બની નિષ્કામ ॥
 તેના મન મંદિર મહીં, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૦૪
- લોભ મોહ માયા નહીં, ક્રોધ માન મદ કામ ॥
 દ્વેષ દંભ કે છળ ન જ્યાં, રહો આપ ત્યાં રામ ॥ ૧૦૫
- પ્રિય સહુને હિતકારિ પર, જત્ય સત્ય હિય હામ ॥
 એવા જતી સતી દ્વંદ્વ, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૦૬
- જગૃત સ્વપ્ને જે ગૃહે, શરણ આપનું શ્યામ ॥
 જેને બહાલા આપ ત્યાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૦૭
- પરદુષ દુષ્ટે રટે પ્રભૂ, નિત્ય આપનું નામ ॥
 પર સુખ સુખી રહે સદા, રહો આપ ત્યાં રામ ॥ ૧૦૮
- માતપિતા ગુરુ સ્વામિ ગણિ, સકળ સુવિધિ હે શ્યામ ॥
 સમજે દ્વંદ્વે આપને, રહો આપ ત્યાં રામ ॥ ૧૦૯
- સંકટ દળે સુપાત્રનું, અહે શ્રેષ્ઠ ગુણગ્રામ ॥
 નીતી ન્યાય મૃયાદ ત્યાં, રહો આપ શ્રી રામ ॥ ૧૧૦
- પ્રભુજન જેને પ્રીય વણિ, પ્રીય ધર્મનું ધામ ॥
 દયા ક્ષમા સુવિવેક ત્યાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૧૧
- માને તન મન વચનથી, સદા આપને શ્યામ ॥
 તે સેવકના દ્વંદ્વમાં, રહો આપ શ્રીરામ ॥ ૧૧૨

મસ્ત આપના પ્રેમમાં, કાયમ રહિ નિષ્કામ ॥
રંગ અંગ રંગે દૃઢય, રહો આપ ત્યાં રામ ॥ ૧૧૩

કવિકથન દોહા

વાલમીક મુનિ એ વિધી, વદા વિવિધ વિશ્રામ ॥
સ્નેહ વચન ભાવ્યાં દૃઢય, સુણિ હૃદ્યાં શ્રીરામ ॥ ૧૧૪
કહ્યું એમ પછિ મુનિવરે, સુણો સુજ રધુરાય ॥
કુશળ એક આશ્રમ કહું, દિવ્ય સમય સુખદાય ॥ ૧૧૫

શ્રીમુનિકથન દોહા

ચિત્રકૂટ શુભ વાસ જ્યાં, પ્રુનિત વહન સરિ પાથ ॥
સર્વ પ્રકારે શ્રદ્ધતા, નિવસો ત્યાં રધુનાથ ॥ ૧૧૬

કવિકથન દોહા

શિષ્ય વંદ કરિ મુનિવચન, નિવશ્યા ત્યાં રધુનાથ ॥
નૌતમ પર્ણ નિકેતમાં, સીય લક્ષમણ સાથ ॥ ૧૧૭
વળિ દૈવી શુભ માતુષી, સહુ સંપદા જણાય ॥
રીઝી નિવસે રામ જ્યાં, ત્યાં શી ઉણપ ગણાય ॥ ૧૧૮
પુષ્પ સુવાસિ ક્ષણાદિ સહુ, અતિશય મિષ્ટ અમોલ ॥
ઘેર વિના પશુ પક્ષિઓ, વિચરે કરે કલોલ ॥ ૧૧૯
વળિ જ્યાં વસે વિનોદથી, સુર મુનિવર સમુદાય ॥
સ્વાદ કથા સંવાદનાં, વચનાંમૃત ઉચરાય ॥ ૧૨૦
વશ્યા રામ તેથી વિપિન, થયું અવધપુર જેમ ॥
થયું વિપિન સમ અવધપુર, વિના રામ વળિ એમ ॥ ૧૨૧
રધુવરતણા વિયોગથી, તજ્યા દશરથે પ્રાંણ ॥
થઇ અનાથ નગરી અવધ, પીડિત દીન પ્રમાણ ॥ ૧૨૨

ગુરુ વશિષ્ઠે સર્વને, આપિ ધૈર્ય આરામ ॥

તરત મોકલ્યો દૂત ત્યાં, ગયા ભરત જે ગામ ॥ ૧૨૩

ભરત આવિયા અવધપુર, તરત દૂતને સંગ ॥

મરણ સુણી પિતનું મટ્યો, આવ્યા તણે ઉમંગ ॥ ૧૨૪

વળિ ગયેલ વન સાંભળી, સિયા રામ સૌમિત્ર ॥

બન્યા ભરત બેભાન બહુ, બ્યાધી વધી વિચિત્ર ॥ ૧૨૫

કરિ સચેત ગુરુએ યથા, આપી ધૈર્ય અપાર ॥

સરવ કરાવ્યા ભરતને, વિધિવત પિતુ સંસ્કાર ॥ ૧૨૬

ઋષિથી ભરતે રાજ્યની, સ્વિકૃત કરી ન સાન ॥

ત્યાગ્યું કૈકય તરફનું, માતૃપણાનું માન ॥ ૧૨૭

પ્રીય બંધુ નિજ ભરતને, નિરખી શોક નિમગ્ન ॥

બહાલા રામ વિયોગથી, શોચે મન શત્રુધ્ન ॥ ૧૨૮

કૈકયને પણ પુર્વવત, થયું ભાનઉર થીર ॥

થાય શોક અનહદ અરે, વન પઠવ્યા રઘુવીર ॥ ૧૨૯

ત્રણે માતૃ નિજ ગુરુ સહિત, તર્ત કરી તૈયારિ ॥

બેઉ બંધુએ ત્યાં જવા, જયાં પ્રભુ વિપિન વિહારિ ॥ ૧૩૦

સુજ સેવકાને સરવ, સોંપિ રામનું રાજ ॥

વિચર્યા પુરજન સહ ભરત, સજી તીલકનો સાજ ॥ ૧૩૧

રાજ તિલકનો સાજ સહુ, સોંપ્યો ગુરુને તર્ત ॥

અગ્ર કર્યા ગુરુને પ્રથમ, પ્રેમે પ્રણમ્યા ભર્ત ॥ ૧૩૨

પથ પરિશ્રમ કરિ પહોંચિયા, સુમતિ ભરત સસમાજ ॥

જતિ નિજ સતિ સંયુક્ત જયાં, રહ્યા નિવસિ રઘુરાજ ॥ ૧૩૩

છપ્પય

સકળ વિલોકિ સમાજ, સીય સૌમિત્ર સશંકિત ॥
 ધ્વનિ પ્રસરી પડિ શ્રવણ, થયા રઘુવીર ચકિત ચિત ॥
 આગત નિરખ્યા અગ્ર, ગુરુ નિજ સદ્ગુણ સિંધૂ ॥
 સ્વાગત કરવા સઘ, ગયા સનમુખ યુગ બંધૂ ॥
 નિજ બેઠ બંધુ સહુ માતુને, નિરખ્યાં વણિ પ્રિય નગરજન ॥
 શ્રી રામચંદ્ર એ સર્વને, સાનુજ મળ્યા સહર્ષ મન ॥ ૧૩૪

દોહા

પુછી ઉચારી પરસપર, જાણિ કુશળતા જેમ ॥
 વર્ણન બને ન વર્ણવ્યે, યથા સુવિધિવત એમ ॥ ૧૩૫
 ભેટ રામને ભરતની, અતિ ભાવિક ઇતિ અથ્થ ॥
 કહિ શકવા નવ શેષકે, શારદ પણુ સમરથ્થ ॥ ૧૩૬
 આવી સહુ પ્રભુ આશ્રમે, નિરખે પર્ણ નિકેત ॥
 ગણી વિચારે દૈવગતિ, ઉર ઉદ્વેગ સમેત ॥ ૧૩૭
 પુજયનીક ગુરુપતિને, સાસૂઓને સંગ ॥
 મળિ સીતા ચરણે નમ્યાં, ઉર ધરિ પરમ ઉમંગ ॥ ૧૩૮
 કૌશલ્યાની કારમી, દુષ્પિત દશા થઇ જેમ ॥
 વિપતિ બેઠ વત્સો તણી, સૌમિત્રાની એમ ॥ ૧૩૯
 વિપિન વિપત્તિ યથા વિધી, સર્વ પ્રતક્ષ જણાય ॥
 દૃઢ્ય કળકળી કૈકયી, પરિપૂરણ પસ્તાય ॥ ૧૪૦
 વળી ભરત વ્યાકુળ થયા, સહિત બંધુ શત્રુઘ્ન ॥
 સિયા રામ સૌમિત્રનું, વનનું નિરખી વિઘ્ન ॥ ૧૪૧

પિતુ ગવન્યા સુરધામની, કથની કથી વશિષ્ઠ ॥
 સિયા રામ સૌમિત્ર સુણિ, શોચે વાત અનિષ્ઠ ॥ ૧૪૨
 એ અનિષ્ઠ સંતાપથી, સંતાપે સમુદાય ॥
 વિસ્તરણિયએ વિગતની, વ્યથા ન વરણી જાય ॥ ૧૪૩
 ગુરુ આજ્ઞાને અનુસરી, વિદિત વેદ અનુસાર ॥
 કર્યા રામને લક્ષમણે, પિતુના સહુ સંસ્કાર ॥ ૧૪૪

છપ્પય

મંગાવી મિથિલેશ, દૃતથી સમાચાર સહુ ॥
 ચિત્રકૂટ દિશિ તુર્ત, સિંધાવ્યા ધરિ ઉચાટ બહુ ॥
 શ્રી રઘુવીર સમીપ, પ્હોંચિયા પથ પરિશ્રમથી ॥
 જોઈ મળ્યા જમાત, જ્ઞાનની ઉત્તમ ગમથી ॥
 મન તેથી શ્રીમિથિલેશનું, આત્મ જ્ઞાન તરફે વળ્યું ॥
 એ આત્મજ્ઞાન સમ્મત અધિક, મન વશિષ્ઠ ગુરુનું મળ્યું ॥

દોહરા

થઈ સમ્મત ગુરુરાજથી, જાણી અવધ અનાથ ॥
 કહે જનક શ્રીરામને, નિજપુર કરો સનાથ ॥ ૧૪૬
 સુવચન એ સ્વિકરાવવા, પડ્યા ભરત પ્રભુ પાય ॥
 કહ્યું કૃપા એવી કરો, સ્નેહ વચન સચવાય ॥ ૧૪૭
 શ્રીગુરુ લાવ્યા સંગમાં, વિગતે કરી વિચાર ॥
 સ્વામિ સ્વિકારો સર્વ આ, તિલક સાજ તૈયાર ॥ ૧૪૮

શ્રીરામઉવાચ દોહરા

પુજ્ય વડીલ સમક્ષ કહું, નાં કરશે મન ન્યૂંન ॥

અવધ સુધી હું હે અનુજ, અવધ સુધી આવું ન ॥ ૧૪૯

શ્રીગુર પ્રત્યે યથા

સાયવવા હે શ્રીગુર, અવધ નગરનું ક્ષેમ ॥

આપો આજ્ઞા ભરતને, અવધ સુધીની એમ ॥ ૧૫૦

શ્રી ભરત ઉવાચ યથા

વિધમાન રઘુકુળમણી, એ મહારો આધાર ॥

ધરં રાજ અધિકાર તો, એ મુજને વિકકાર ॥ ૧૫૧

થવા ન ઇચ્છું કે નથી, પ્રભુ એવો હું પાત્ર ॥

ઠહાલા આપ વિયોગથી, ગાળું હું મુજ ગાત્ર ॥ ૧૫૨

પાવન ગુર પ્રસાદથી, પ્રભુ પ્રતાપથી એમ ॥

સચવાશે હે રામ શ્રી, સદા અવધનું ક્ષેમ ॥ ૧૫૩

પ્રભુ નિજ પદની પાદુકા, આપો મુજને આપ ॥

સેવિશ હું તો સ્નેહથી, જપી સુજશનો જપ ॥ ૧૫૪

જ્ઞાની શ્રીગુરરાજથી, સમ્મત થઈ અતિ સુજ ॥

અવધ સુધી પુર અવધને, સાચવશે શત્રુઘ્ન ॥ ૧૫૫

થઈ પ્રસન્ન અતિ ભરતપર, અવધેશે સુણિ એમ ॥

પદ પંકજની પાદુકા, સોંપી સંયુત પ્રેમ ॥ ૧૫૬

વળ્યા ન પ્રભુ નિજ અવધથી, વિમળ ન ત્યાગ્યું વર્ત ॥

અવધતરફ વળવું પડ્યું, પર્ત ભર્તને તર્ત ॥ ૧૫૭

સહુ સમાજ આઠ્યો અવધ, ભરત વશ્યા પુરનાંદિ ॥
 જપ્યાકરે મન રામજશ, વિમળ પાહુકા વંદિ ॥ ૧૫૮
 જ્ઞાનવાન ગવન્યા પછી, મિથિલાપુરિ મિથિવેશ ॥
 સીતાને સૌમિત્ર સહ, વિચર્યા વન અવધેશ ॥ ૧૫૯
 મળિ મુનિઓને માર્ગમાં, કરી સહન વન કલેશ ॥
 અત્રી મુનિના આશ્રમે, આઠ્યા શ્રી અવધેશ ॥ ૧૬૦
 દિલખુશ થઈ નિજ દાખ્યો, પ્રભુ પ્રત્યે બહુ પ્રેમ ॥
 સ્વાગત કરિ શ્રી અત્રિમુનિ, કરે પ્રાર્થના એમ ॥ ૧૬૧

યથા છપ્પય

જયતિ રામ જગજીત, નિત્ય આપને નમામી ॥
 કોમળ હૃદય કૃપાળુ, સદા સુખદા જગસ્વામી ॥
 દીનબંધુ દેવેન્દ્ર, ભક્ત વત્સલ ભગવંતા ॥
 રમ્ય રામ રામેતિ, રામ રામેતિ રમંતા ॥
 છો ક્ષમ્યમુર્તિ અતિ ક્ષેમદા, જયતિ જનકજમાત્ર જય ॥
 હું રહું આપને હૃદયથી, જયતિ પ્રેમ સદ્ગત્ર જય ॥ ૧૬૨

પુનર્યથા

પ્રભુ જય બાહુ પ્રભંબ, પતિત પાવન સુપ્રતાપી ॥
 પ્રગતિ ચરણ પદ્મથી, અહૃદ્યાને ભલિ આપી ॥
 નાથ નિરંતર નૌમિ, વિશ્વકિરતી રહિ વ્યાપી ॥
 નામ આપતું નિત્ય, પ્રેમથી રહું પ્રણાપી ॥
 સ્કંધે નિષંગ શુભ શોભતું, ધનુષ સત્ય સાયક ધરણ ॥
 મહિમા અપાર રઘુવંશમણિ, જયતિ રામ અશરણુશરણુ ॥

પુનર્યથા.

જય જય વંશ દિનેશ, મૃયાદા સંયુત મંડલ ॥
 નિજ ભુજ દંડ સુપ્રખળ, શંભુ ક્રોધંડ વિખંડલ ॥
 અસુરારી અવધેશ, અમર કારક આનંદિત ॥
 જયતિ નામ શુભ જપું, કામરિપુ કેરા વંદિત ॥
 સુખ સત્ય સમર્પણ આપ છો, સર્વ વ્યાધિ કેરા શમણ ॥
 સૌમિત્ર જ્યેષ્ઠ બંધ સદા. રટું રામ સીતારમણ ॥ ૧૬૪

દોહરા

કર્યા મુનીએ પ્રેમથી, પ્રભુને વિનય પ્રણામ ॥
 ઉર પામ્યા વિશ્રામ અતિ, રીઝ્યા એ સુણિ રામ ॥ ૧૬૫
 સતિ દેવી શ્રી અનસુયા, પતિ સેવા સજનારિ ॥
 પ્યાડું ગણિ નિજપ્રાણ સમ, નિજ વૃત નવ તજનારિ ॥ ૧૬૬
 માંત સહિત સિયને મળી, સ્વાગત કર્યું સપ્રેમ ॥
 અતિશય આનંદિત થયાં, અનસૂયા ઉર એમ ॥ ૧૬૭
 મળતાં સીતાને મહા, હિયમાં વાઢ્યો હર્ષ ॥
 સર્સ દર્શ આકર્ષ ઉર, અર્સપર્સ ઉત્કર્ષ ॥ ૧૬૮
 શુભ અખંડ સૌભાગ્યની, આશિષ આપી એમ ॥
 સીતાને ક્ષિપિપન્તિએ, પરમ ધારિ ઉર પ્રેમ ॥ ૧૬૯
 પટ ભૂષણ પ્હેરાવિયાં, સીતાને સુપવિત્ર ॥
 એમ દાખવ્યો પ્રેમ અતિ, જેમ દ્વદય ભાવિત્ર ॥ ૧૭૦
 અનસૂયા પછિ ઉચ્ચર્યા, સિય સનમુખ શુભ સાર ॥
 પત્ની ધર્મ પ્રકર્મનું, વર્ણન સુવિધ વિચાર ॥ ૧૭૧

છપ્પય

સુણ હે રાજકુંમારિ, માતુ પિતુને નિજ બ્રાતા ॥
 છે એ સહુ હિતકારિ, તદપિ સુક્ષમ સુખદાતા ॥
 આપનાર સુખ અધિક, વિમળ ભર્તા વૈદેહી ॥
 એ અખળા અતિ અધમ, જે ન સેવે થઈ સ્નેહી ॥
 વળિ મિત્ર ધર્મ ધીરજ ત્રિયા, હે ચતુરા ? એ ચારની ॥
 થાય છે પરિક્ષા જ્યાં પડે, વિપત્તી વિવિધ પ્રકારની ॥ ૧૭૨

પુનયથા

વૃદ્ધ વ્યાધિવશ વિમુદ્ધ, દીન નિર્ધન દુખધારી ॥
 એવો પતિ અપમાનિ, નરકગતિ પામે નારી ॥
 તન મન વચન સપ્રેમ, કરે નિજ પતિની સેવા ॥
 એજ ધર્મ વૃત્ત નેમ, લહાવ પત્નીને લેવા ॥
 ભાષે શ્રુતિ સંત પુરાણ એ, પતીવૃતા વિધિ ચારની ॥
 ઉત્તમ મધ્યમ લઘુ નીચ રહિ, વૃત્તી જેહ પ્રકારની ॥ ૧૭૩

છપ્પય યથા

પર પુરૂષ સ્વપ્ને ન, હોય એ નારી ઉત્તમ ॥
 સુત પિતુ બ્રાત સમાન, પર પતી નિરખે મધ્યમ ॥
 ધર્મ વિચારી સમજી, રહે કુળમાં લઘુક્રમ એ ॥
 સમય વિના ભયથકી, રહે જાણવી અધમએ ॥
 નિજપતિને ઠગિ પરને ચહે, તેહ નર્ક રૌરવ લહે ॥
 જગ જોઇ પતિત અપવૃત્તિથી, અવમાવમ એને કહે ॥ ૧૭૪

દોહરા

નિજપતિથી પ્રતિકુળ રહી, જે વનિતા મરિ જાય ॥
 જનમીને જોખન વિષે, અવશ્ય વિધવા થાય ॥ ૧૭૫
 પાળે સમજી પત્નિ જે, પતિવૃત્તનો સદ્ધર્મ ॥
 વિના પરિશ્રમ વિશ્વમાં, પામે એ ગતિ પર્મ ॥ ૧૭૬

છંપય

સ્વાભાવિક અપવિત્ર, ગણાય જગતમાં નારી ॥
 પણ નિજ પતિને પૂજી, પરમ ગતિ પામે ભારી ॥
 વેદ વખાણે વિદિત, વિમળ કિરતી વૃંદાની ॥
 જગ હજી પણ જોહને, શ્રીહરીએ સનમાની ॥
 ત્રિય પતિવૃત્ત ધરે પુજી તને, બલિહારી તુજ નામની ॥
 આ કથા જગત હિત ઉચરિ સુણ, સીતા બહાલી રામની ॥૧૭૭

દોહરા

સાદર સુકથા સાંભળી, સીય પર્મ સુખ પામિ ॥
 રીઝ ભરી ઋષિપત્નિને, યુગ ચરણે શિર નામિ ॥ ૧૭૮
 સુકથાનો સંવાદ કરિ, અત્રીને પ્રભુ એમ ॥
 દિવ્ય દ્રઢાવે હૃદયનો, પુનિત પરસ્પર પ્રેમ ॥ ૧૭૯
 મુનિને સંતોષી મહા, ધર્મ ધુરંધર ધીર ॥
 સીતાને સૌમિત્ર સહ, વિદા થયા રઘુવીર ॥ ૧૮૦
 વધ વિરાધ કેરો કરી, પ્રભુ પ્રસંખ નિજ હસ્ત ॥
 મળ્યા પંથ સરભંગ મુનિ, સુતિક્ષણાદિ અગસ્ત ॥ ૧૮૧

- સુર મુનિજનને સર્વદા, સુખદાયક સિયકંત ॥
 પછી સિધાબ્યા પ્રેમસહ, પંચવટ્ટીને પંથ ॥ ૧૮૨
 ગંગા સમ જોદાવરી, પતિતપાવની પર્મ ॥
 તપ લાયક જ્યાં તિર્થનું, ધામ રૂપ સદ્ગર્ભ ॥ ૧૮૩
 વિટપ વિટપિ રૂઝ ફૂલ તટ, ખળખળનિરમળ નીર ॥
 કુશળ વહે કલ્પોલિની, ત્યાં આબ્યા રઘુવીર ॥ ૧૮૪
 બ્રહ્મરામ આનંદથી, સિય સૌમિત્ર સમેત ॥
 પ્રભુ વન ભુમિ પાવન કરી, નિવશ્યા પર્ણ નિકેત ॥ ૧૮૫
 વિરચ્યો ત્યાં વૈદેહિએ, ઉત્તમ ગૃહઆરામ ॥
 સિંચે જીવન સ્નેહથી, થવા સુવાસિત ઠામ ॥ ૧૮૬
 ચિદાનંદ સંદોહથી, સજી બ્રહ્મ સંવાદ ॥
 યતી લક્ષમણ લઈ રહ્યા, નિમનંદનો સ્વાદ ॥ ૧૮૭
 વિવિધ કથા ઇતિહાસ વર, પ્રભુ વરણુવે સપ્રેમ ॥
 અરસ પરસ આનંદથી, વીતે વાસર એમ ॥ ૧૮૮

છપ્પય

- સરપણુખા સજી રૂપ, એક વખતે ત્યાં આવી ॥
 અસુરોના નાશનું, પ્રગટ દાખવવા ભાવી ॥
 કથ્યુ કથન અમૃતાદ, મૃતાદા પુરુષોત્તમને ॥
 રથાનો મન સુવિચાર, અસુરિ એ અધમાધમને ॥
 સિય તર્ક જોઈ પ્રભુએ કહ્યું, જો છે આ મુજ અનુજ અહિં ॥
 પછી લક્ષમણ યતિ પાસે ગઈ, નેક દૃઢ્યમાં શંક નહિ ॥

પુનર્યથા

આવિ જાણિ લક્ષ્મણે, એહ ભગિની રાવણની ॥
 પ્રભુ વિલોકિ પછિ વિગત, પ્રગટ કરિ નિજ ભલપણની ॥
 સુણ સુંદરિ હું સદા, એમનો દાસ ગણાઉં ॥
 થઇ સ્વાધિન તુજથકી, કેમ કરિ સમ્મત થાઉં ॥
 એ પ્રભુ સમર્થ છે સર્વદા, કૌશલેશ કરુણા નિધી ॥
 તેથી સહુ છાજે તેમને, જે મન ચાહે તે ત્રિધી ॥ ૧૯૦

છપ્પય

વ્યસની ચાહે વસૂ, અને શુભગતિ વ્યભિચારી ॥
 કિરતી ચાહે કપણ, અને મન માન ભિખારી
 ચાહે કુશળ કુસંગિ, અને ભલપણ અભિમાની ॥
 આદર ચાહે અબુઝ, અને સેવક સુખવાની ॥
 વળિ સેવકાઇની વિગતમાં, ચાહે જે સ્વામી થવા ॥
 એ તણ દોહત કરિ દૂધને, ચાહે મિથ્યા કાઢવા ॥ ૧૯૧

છપ્પય

સુણિ લક્ષ્મણનાં વચન, પ્રભૂ પાસે પછિ આવી ॥
 ત્યાંથી પ્રભુએ તુર્ત, અનુજ તરફેજ વળાવી ॥
 ત્યારે ઉચર્યા અનુજ, અરે તુજને એ વરશે ॥
 તણવત જાણી તુર્ત, લાજ નિજ જે પરિહરશે ॥
 એ સુણી વેણુ ખશિયાણિ પડિ, તુર્ત પ્રભૂ તર્ફે ગઇ ॥
 પછિ મહા ભયંકર પ્રગટ ત્યાં, રાક્ષસિ નિજરૂપે થઈ ॥

દોહરા

ગુણ પ્રભુની સાંન ગ્રહિ, સરપણખાને સઘ ॥

કરી નાકને કાન વિણ, દિસે આકૃતી ભઘ ॥

૧૯૩

છંપય

થઘ વિરૂપ અતિ સભય, આવિ ખર દૂષણ પાસે ॥

કરે અધિક કદપાન્ત, નિશાયરિ ભરિ નિશ્વાસે ॥

વિકૃતિવત વ્યાકૂળ, દશા દેખી ખર દૂષણ ॥

ત્યાં આઠ્યા પછિ તુર્ત, રહ્યા જ્યાં રામ લક્ષમણ ॥

એ અસુરોએ નિજ કટક યુત, આરંભ્યો ઉત્પાત અતિ ॥

શ્રીરામ લક્ષમણે રહેજમાં, એ સહુની કરિ ધાત ગતિ ॥

દોહા

નાઠી તુર્ત નિશાયરી, આવી રાવણ પાસ ॥

વિરૂપ જોઈ નિજ ભગિનિને, પૂછ્યું કારણ ખાસ ॥ ૧૯૫

શોભ્યો રાવણ સાંભળી, વાત વિગત અનુસાર ॥

હંડકવનમાં આવવા, તુર્ત થયો તૈયાર ॥

૧૯૬

નિશિયરથી નિર્ભય કરી, સહુ મુનિને શ્રીરામ ॥

અહીં વસે આનંદયુત, વનહંડક વિશ્રામ ॥

૧૯૭

લેવા વનકૂળ લક્ષમણ, વન વિચર્યા જે વાર ॥

અનુકૂળ સિયને ઉચ્ચર્યા, વચન રામ તે વાર ॥

૧૯૮

છંપય

પતિવૃતવંતાં પુનિત, સુણો હે ? પ્રિયા સુશીલા ॥

કરવા હું ચહું કંઈક, લલિત માંનવની લીલા ॥

પાવક મધ્ય પ્રવાસ, કરો ત્યાં સુધી કુશળથી ॥
 કરું અસુરોનો નાશ, જ્યાં સુધી હું નિજ બળથી ॥
 એ સુણી સમાંણાં અગ્નિમાં, સતી જતકી તે સમય ॥
 નિજ પ્રતીબિંબ રાખ્યું પ્રગટ, યથા રૂપ ગુણ શીલમય ॥ ૧૯૯

છપ્પય

પછિ ભય પ્રીતી યુક્ત, નીચ મારિયને સાધી ॥
 લઈ આવ્યો લાંકેશ, વિપિનમાં કરવા વ્યાધી ॥
 થઈ છળ મૃગ મારીય, પર્ણકુટિ તર્ક ગયો તે ॥
 તુર્તજ સીતા તણી, ઠીક દ્રષ્ટિએ થયો તે ॥
 મૃગ નીરખી સીય સુવર્ણ મય, પ્રભુને ઉર પ્રેરી રહી ॥
 ને કહ્યું નાથ હે પ્રીયતમ, એ મૃગ હણિ લાવો અહીં ॥ ૨૦૦

દોહરા

સુણિ એ સીતાનું વચન, ભાવી વિઘ્ન વિધાન ॥
 કનક હરણ પાછળ પ્રભૂ, ધાયા જ્ઞાન નિધાન ॥ ૨૦૧
 પાછળ અનુજ ગયા પછી, લાગ સાધિ લાંકેશ ॥
 ઉર્વીજના આશ્રમે, વિચર્યો યતિને વેષ ॥ ૨૦૨
 ત્યાં જઈ ભિક્ષા માગતાં, ધારણ આશ્રમ ધર્મ ॥
 સીતાએ હાજર કર્યો, કંદ મૂળ ફળ પર્મ ॥ ૨૦૩
 પ્રતિબંધન નિરખી કહ્યું, રચાણિ આપતાં શીખ ॥
 ભેખ થકી લેવાય નહિ, ભાળી બાંધી લીખ ॥ ૨૦૪

- ભાવી વશ આવી સિયા, રેખ ઉલંઘી ખહાર ॥
- નભ મારગ લંકા ગયો, લઘ રાવણ તે વાર ॥ ૨૦૫
- વધિ છળમૃગ પાછા વળ્યા, પ્રભુ નિજ બંધુ સમેત ॥
- વિના જનકી સુન્યવત, નિરખ્યું પર્ણ નિકેત ॥ ૨૦૬
- ઉત્તમાત્મશક્તી અજખ, જથા ભાવિ સહુ જાણુ ॥
- થયા અધીર સધીર પ્રભુ, પ્રાકૃત મનુષ્ય પ્રમાણુ ॥ ૨૦૭
- વળિ વિયોગના વેગમાં, વન વિચર્યા અવધેશ ॥
- વિરહીવત વ્યાકુળ થયા, કરે વિલાપ વિશેષ ॥ ૨૦૮
- પહાડ ગ્રાડ વનપ્રાણિને, જન અજાણની જમ ॥
- સમાચાર સીતા તણા, વન વન પૂછે એમ ॥ ૨૦૯
- સ્થિતિ નિરખી શ્રીરામની, કરે અનુજ કદપાન્ત ॥
- પ્રગટિ પ્રેમ પ્રભુએ કર્યા, સૌમિત્રને સશાન્ત ॥ ૨૧૦
- નિર્મળ દુનિયાદારિનો, દિવ્ય ભાવ દામ્પત્ય ॥
- વિધિવત પ્રભુ વિજ્ઞાનિએ, સકળ દાખવ્યો સત્ય ॥ ૨૧૧
- સંચરતાં પથ સીચની, શુધિ જટાયુથી જાણિ ॥
- આપી પ્રભુએ એહને, સદગતિ પાત્ર પિછાણિ ॥ ૨૧૨
- અસુર વિકટ મદમસ્ત અતિ, પછિ કબંધને મારિ ॥
- સવરીને આશ્રમ પ્રભુ, આવ્યા વિપિન વિહારિ ॥ ૨૧૩
- મીઠાં વનકુળ મેળવી, રહી નિરખતી રાહ ॥
- સવરી પ્રભુની સેવિકા, સ્વગત કર્યું સચાહ ॥ ૨૧૪
- મલી શવરિની ભક્તિથી, પ્રભુ ઉર થયા પ્રસન્ન ॥
- નિયમિત નવધા ભક્તિનાં, વધા સપ્રેમ વચન્ન ॥ ૨૧૫

- શ્રવણ સુકિર્તન સ્મરણને, શુભ અરચન પદસેવ ॥
 આત્મનિવેદન વંદના, દાશ્ય સખ્ય અતએવ ॥ ૨૧૬
- એમાંથી એકજ કરે, આજીયથા નિજ શક્તિ ॥
 તે પ્રિય મુજને શવરિ તું, સાધક સરવે ભક્તિ ॥ ૨૧૭
- જે ગતિ કરતાં જતન પણ, યતિ વૃંદને અલભ્ય ॥
 તે ગતિ સ્હેજે આજ થઈ, શવરી તને સલભ્ય ॥ ૨૧૮
- હોય તને હે ભામિની, જનક સુતાની જાણ ॥
 તો મુજને બતલાવ તું, એ થળતું એંધાણ ॥ ૨૧૯
- થશે મિત્રતા આપને, સુગ્રિવથી સહપ્રેમ ॥
 પ્રભૂ પધારો પંપસર, ઉચરી સવરી એમ ॥ ૨૨૦
- કરી કૃતારથ શવરિને, રઘુવર થયા વિદાય ॥
 ત્યાંથી પંપાસર તરફ, સુરમુનિને સુખદાય ॥ ૨૨૧
- વિચર્યો દંડક વિપિનથી, દેવરિપૂ નભદેશ ॥
 આબ્યો વિપિન અશોકમાં, લાબ્યો સિય લાંકેશ ॥ ૨૨૨
- રક્ષિત કરિ સિય રાવણે, વન અશોકમાં એમ ॥
 સંપતિ સંપાદન થતાં, સૂમ સાચવે જેમ ॥ ૨૨૩
- અસુરનાથકે આવિને, ભાવિજ્ઞાત ભરિ ગર્વ ॥
 કહિ મંદોદરિને કથા, સિય લાબ્યાની સર્વ ॥ ૨૨૪

મંદોદરીઉવાચ દોહરા

- છળ કરિ લાબ્યા સીયને, સ્થળ વિલોકિ વળિ સુન્ય ॥
 કહે સ્વામિને મયસુતા, પરવાર્યું નિજ પુન્ય ॥ ૨૨૫

રાણી રાજ રામની, એ ન કામની એમ ॥
 ન વિશ્રામની ઢાકને, બુઝો જામની જેમ ॥ ૨૨૬
 કામ ધણું 'ખોટું' કર્યું, હરિ લાગ્યા હરિનારિ ॥
 કહોઃ કંત રથા કારણે, સારી બુદ્ધિ વિસારિ ॥ ૨૨૭

રાવણુ ઉવાચ

અકલનો ઉપયોગ, કામની મેં બહુ કીધો ॥
 માન ન ઘેલો મ્હને, લ્હાવ લાખેણો લીધો ॥
 જીત્યા ચૌદે લોક, દંડ દુશ્મનને લીધા ॥
 વાળિ દોરવત વળી, સ્હેજમાં કરિયા સીધા ॥
 અવતારિ રામ એ આજકે, અન્ય કોઈ સામાન્ય જન ॥
 એ ઝાળખવા માટેજ આ, કૃત્ય કર્યું મેં જાણિ મન ॥ ૨૨૮

મંદોદરી ઉવાચ

સખા અને સેવકે, જતી સતિએ છે જાણ્યા ॥
 મેં પણ સાચે મત્ત, પ્રભૂના પ્રભૂ પ્રમાણ્યા ॥
 કેમ કંતજી કહો, રામથી રહ્યા અજાણ્યા ॥
 પરિશ્રમ એ પ્રગટ, આપ દ્વેષે નવ આણ્યા ॥
 ઉક્કાર અહલ્યાનો કર્યો, શિવતું આપ ચડાવિયું ॥
 ખરદૂષણાદિ ખંખેરિયા, હજુ ન કેમ ઉધડયું હિયું ॥ ૨૨૯

રાવણુ ઉવાચ

છે તૂં ઘેલી સાવ, જાત અખળા શું જાણે ॥
 સમજૂં છું ન ચકાય, ભળી કેશરિને ભાણે ॥

પણ સમર્થનું કામ, સ્વવશ કરવો ઠશરિને ॥
 સુભટ ડરે નહિ સહજ, નિરખિ બળવંતા અરિને ॥
 જે હશે રામ અવતારિ તો, દૈવત નિજ દરથાવશે ॥
 મેં સિંમા ઉલંધી છે મહા, એથી એ અહિં આવશે ॥

મંદોદરી ઉવાચ

અહિં જરૂર આવશે, એ ન સાધારણ માનવ ॥
 સીતાપતિ છે સખજ, દક્ષ સમજે પતિ દાનવ ॥
 સ્વામી હું કહું સત્ય, સઘ ત્યાં સનમુખ જઈને ॥
 સોપો સીતા શુદ્ધ, નમ્ર નિજ હૃદયે થઈને ॥
 પરત્રિયા લાવવારૂપ નિજ, પાપ વૃક્ષને પોષિને ॥
 નડશે ન નાથ નિશ્ચય કહું, નાહકના નિર્દોષિને ॥ ૨૩૧

રાવણ ઉવાચ

હે બહાલી હું હવે, શત્રુ થઈ સનમુખ બઉં ॥
 તો રજમા વિણ રંક, સાવ દુર્બળજ ગણાઉં ॥
 મુજ સમાન શ્રદ્ધિમાં, કોણ બીજે છે બળિયો ॥
 શત્રુ કોઈ પણ હજૂ, સુધી મુજથી શૂં રળિયો ॥
 દ્વિરદે હંતૂસજ કાઢિયા, તે પાછા પેસે નહીં ॥
 હું ખખર લઈશ તેની હવે, બલે રામ આવે અહીં ॥ ૨૩૨

મંદોદરી ઉવાચ

અહિં આન્યાની લેશ, હૃદય ચિન્તા નવ ધારૂં ॥
 સ્વામી સૂચક અશુભ, આવિયું સ્વપ્ન અદ્ધરૂં ॥

આવ્યો કપિવર એક, વાટિકા સર્વ ઉઝડી ॥
 અક્ષાયાદિ હણિ સુભટ, દહાય લંકામાં લગાડી ॥
 રઘુવરે સેતુ રચિ સિંધુથી, જાણે કટક ઉતારિયું ॥
 ને અસુરાધિપ સંયુક્ત સૌ, અસુર કટક સંહારિયું ॥ ૨૩૩

રાવણ ઉવાચ

ત્રિયા કેમ તૂંડરે, મુજ સમો તુજ શિર રવામી ॥
 મહાબળી સુત મેઘ-નાદ જોવો જગ નામી ॥
 કુંભકર્ણ સમ બંધુ, મહા બળવતો મહારો ॥
 કટક અસુર પણ કૈંક, પછી એ શું કરનારો ॥
 વળિ માનવનું મગદૂર શૂં, દાનવને બળ દાખવે ॥
 શું કરશે કપિકેડું કટક, આવી સનમુખ આહવે ॥ ૨૩૪

દોહરા

રાજગૃહિણિએ રીતસર, કહિ પતિહિતની વાંણિ ॥
 પણ લંકેશે ગર્વ વસ, અદ્ય ન દૃઢ્યે આંણિ ॥ ૨૩૫
 ગર્વ ન કરશે ગુણિજનો, ગુણમાં ભલો ન ગર્વ ॥
 સરખતાઈમાં સર્વદા, શોભે છે ગુણ સર્વ ॥ ૨૩૬
 તજે સંગ અંગતજનો, ધણો કર્યાથી ગર્વ ॥
 કરે સંગ જન સરળનો, અનઅંગત જન સર્વ ॥ ૨૩૭
 સહિત લક્ષમણ પંપસર, પ્રભુ આવ્યા સુરપાળ ॥
 પૂછી સર્વ પથીકને, ભુમીસુતાની બાળ ॥ ૨૩૮
 શુધી ન મળતાં સીયની, આપ દૃઢ્ય અકળાઈ ॥
 વધા વેગથી દ્રઢ વચન, લોચન ભરી લલાઈ ॥ ૨૩૯

છપ્પય

કહે કોઈ આકાશ, જાઉં હું તો આકાશે ॥
 કહે કોઈ પાતાળ, જાઉં પાતાળ નિવાસે ॥
 કહે કોઈ જે ધરા, ધરા સૌ તો અવરોધું ॥
 કહે કોઈ જે સિંધુ, સિંધુમાં તો જઈ શોધું ॥
 જે શુધી ન પામું સીયની, સુણ લક્ષ્મણ સાચું કહું ॥
 તો રામ નામ પલટાવિને, ધરૂં ન ખાંણુ ધનુષ્ય હું ॥ ૨૪૦

પુનર્યથા

શૈલ સર્વ સંયુક્ત, આઘ અવની ઉથલાવું ॥
 દિગ્ગજ સહ દિગ્ગપાળ, સઘ પાતાળ સુકાવું ॥
 સોષ્ટ્ર સાગર સમ, ત્રણે ભુવનોને ટાળું ॥
 તારાગણ સહ તર્ત, ધરા પર રવિ ચશિ ઢાળું ॥
 જે જનકી ન લાવું હવે, સુણ લક્ષ્મણ સાચું કહું ॥
 તો રામ નામ પલટાવિને, ધરૂં ન ખાંણુ ધનુષ્ય હું ॥ ૨૪૧

દોહરા

કહે અનુજ સુણિ રામના, ઝોજ ગિરાના અર્થ ॥
 જે ધારો તે કરિ ચક્રો, સ્વામી આપ સમર્થ ॥ ૨૪૨
 કર્મ કુશળ સદ્ધર્મ ધર, બહાલા શ્રી રઘુવીર ॥
 ક્ષમ્ય સુબુદ્ધી રૂપ છે, ધરો ક્ષમા હે ધીર ॥ ૨૪૩
 પ્રભુ આપની પાસ હું, છું સેવક તૈયાર ॥
 શોધી લાવું સીયને, આજ્ઞા કરો ઉદાર ॥ ૨૪૪

વાહ ! ખંધુ કહિ જ્ઞાલથી, ધૈર્ય લાવિ સુખધામ ॥	
ઋણમૂક પર્વત નજીક, પ્રભૂ પધાર્યા રામ ॥	૨૪૫
સુશ્રિવના પ્રેર્યા થકા, એ અવસર હનમાંન ॥	
આવીને સનમુખ ઉભા, બટૂ રૂપ બળવાન ॥	૨૪૬
એ સુવેષવાળા યતી, દાયક જે સુખ દાન ॥	
કરો કૃપાદ્રષ્ટી કુશળ, મુજ પર શ્રીહનમાંન ॥	૨૪૭
સંવત છયાસી ઓગણી, રામનવમિ મધુમાસ ॥	
પુર્ણ તિર્થમય પ્રેમથી, વિરચ્યા પટ આ વાસ ॥	૨૪૮
આ શુભ પટ તિર્થાશ્રમે, જોઈ જાણશે જોહ ॥	
પરમ પામશે પુન્યક્ષળ, ઉત્તમ વિધિનું એહ ॥	૨૪૯

અથશ્રી મહાવીર સુયશમાળા

પ્રયોજન દોહરા

પર્મ હિતેચ્છુ છે પ્રગટ, ખંધુ સ્નેહિ સંખંધિ ॥	
પ્રભૂ પરત્વે પ્રેમની, સુખદ જોહની સંધિ ॥	૧
કાર્ય કુશળ અર્થજ્ઞ શુભ, ચિત્ત વૃત્તિ ભલિ ચાલ ॥	
કવિતા રસ રાગી દ્વદય, લાલ તણો જે લાલ ॥	૨
સુજ્ઞ એહ શિવલાલનો, પ્રેરિત કવિ જેસંગ ॥	
ગુણમાળા બજરંગની, સરસ રચું સઉમંગ ॥	૩
તે પ્રવીણ પ્રેરક તણો, સુણિ શ્રદ્ધામય સ્વાલ ॥	
આ પ્રખંધ આરંભતાં, વાધ્યું મુજને જ્ઞાલ ॥	૪

પ્રારંભ સર્વ મંગળ દોહરા

સ્મરણ કરી શ્રીરામના, નામતણું સહ નેહ ॥
કથું કેશરીનંદનો, જગ વિદીત જશ જેહ ॥

૧

છાંપય

જગ વિદીત જશ જેહ, એહ ગાતાં સુખ આપે ॥
અષ્ટ પ્રહર ઉર ધર્યે, કષ્ટ કિંકરનાં કાપે ॥
શુદ્ધ પ્રેમ સમ્મયો, જાયો જશ જેણે જેણે ॥
એ સમર્થથી લહ્યો, અર્થ સહુ એણે એણે ॥
પામ્યા તુળશી વૈરાગ પદ, સંચરતાં નિજ સાસરે ॥
પ્રભુનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન થયાં, અંજનિસુતને આશરે ॥

૨

દોહરા

અંજનિસુતનો આશરો, જાપરો છે જેસંગ ॥
હૃદય થકી એથી રહું, રામદૂત બજરંગ ॥

૩

છાંપય

રામદૂત બજરંગ, અંગ વજ્રજરનું આપે ॥
રામદૂત બજરંગ, રણંગણુમાં પગ રાપે ॥
રામદૂત બજરંગ, જંગ જીતણુ જશ જંગી ॥
રામદૂત બજરંગ, રંગ રાધવ રસ રંગી ॥
શ્રીરામદૂત બજરંગ જે, ફના કરણુ ભવ ફંદને ॥
જેસંગ સ્નેહથી સર્વદા, નમું કેશરીનંદને ॥

૪

૧૫૭

દોહરો

નમું દેહરીનંદને, દિવ્ય હરીનો દાસ ॥
માન હરી હરિને કર્યા, વદન દેહરી વાસ ॥

૫

છંપય

વદન દેહરી વાસ, હરીને કીધા હર્ષે ॥
પ્રાકૃતનું પરિપર, તૂર નેણેથી વર્ષે ॥
કનક ભૂધરાકાર, દિવ્ય કાયા નિજ દર્શે ॥
યતીપણામાં આઘ, શ્રેષ્ઠતા જની સર્સે ॥
છે પવનપૂત મજ્જૂત જે, અદ્ભુત શક્તિ અનંતને ॥
જેસંગ હાથ જોડી જપૂં, મહાવીર હનુમંતને ॥

૬

દોહરો

મહાવીર હનુમાનને, ઓજસ કેરે અંગ ॥
રામ રામ શોભી રહ્યો, રામ ભજનનો રંગ ॥

૭

છંપય

રામ ભજનનો રંગ, અંગ જેને અતિ ઓપે ॥
રામ કથા જ્યાં થાય, રસિક ત્યાં નિજ મન રોપે ॥
વ્યંતર પ્રેત પિશાચ, નામ જે લેતાં નાસે ॥
જેના ભયથી જબર, તામસી ભૂતો ટાસે ॥
અગણીત પ્રશંસા એહની, મહિમા જગત મહાનની ॥
ચિત આંક ચડે અસુરો ત્યાં, હાક સુણી હનુમાનની ॥

૮

દોહરો

હાક સુણી હનુમાનની, નાક લોક શંકાય ॥

જેની જખરી ધાકથી, રિપૂપાક કંપાય ॥

૯

છપ્પય

રિપૂપાક કંપાય, જેહની ધાક જખરથી ॥

અસુરો ત્રાસે એમ, ખચિત આગમન ખખરથી ॥

પેખ્યા પ્રભૂ પ્રતક્ષ, પંપસર વનમાં પોતે ॥

જડે નહીં જેહને, ગાંન કરિ મુનિગણુ ગોતે ॥

છે કોઈ જાણીં તપસી પ્રથમ, વિપ્ર બની આગળ ગયો ॥

કર જોડિ નાંમિ શિર કપિપતી, થિર રહિ ઉચ્ચરતો થયો ॥૧૦

દોહરો

થિર રહિ ઉચ્ચરતો થયો, ઉભય બંધુને એમ ॥

કોણુ આપ કાનન વિષે, કહો કરો છો કેમ ॥

૧૧

છપ્પય

કહો કરો છો કેમ, કઠણુ ક્ષિતિ કોમળ ચરણે ॥

વળિ કયાંના વસનાર, વારિધર ગૌર સુવરણે ॥

કષ્ટ સહો વન કેમ, સુકોમળ રમ્ય શરીરે ॥

ક્ષમાજન્ય સમ ક્ષત્રિ, દિસો છો વલ્કલ ચીરે ॥

શૂં તેજપુંજ તપસી યુગલ, ઝટા મુકુટ શિરધારિછો ॥

કે ધર્મ સ્થાપવા ધરણિપર, આપ કોઈ અવતારિ છો ॥ ૧૨

દોહરો

આપ કોઈ દેવાંશિકે, રાજવંશના રૂપ ॥

કે નર નારાયણ કહું, ઉરમાં વશ્યા અનૂપ ॥ ૧૩

છંપય

ઉરમાં વશ્યા અનૂપ, સાંભળી એવું શ્રવણે ॥

પ્રભુ હશ્યા સહપ્રેમ, હર્ષ હૈયાને બમણે ॥

કુંવર જેષ્ઠ કાકુસ્થ, અવધપતિ ઉચર્યા એવું ॥

સદા થાય છે સર્વ, જગતમાં ભાવી જવું ॥

આનંદમાંનિ પુરિ અવધથી, દેખિ દૈવતા દાવને ॥

નૃપ દશરથના પુત્રો અમે, વચન વડે વિચર્યા વને ॥ ૧૪

દોહરો

વચનવડે વિચર્યા વને, આજ વેષ ધરિ અંગ ॥

નામ રામ ને લક્ષ્મણ, સતિ પણ હતિ મુજ સંગ ॥ ૧૫

છંપય

સંગ સતી પણ હતી, અનુચરી થઈ આવેલી ॥

કુળ મૃયાદની કુશળ, દહેર ઉર ભરિ લાવેલી ॥

સુતા જનકની શ્રેષ્ઠ, નામ સીતા નિર્મેલું ॥

વહું હવે હું વિપ્ર, શોચનિય કાર્ય બનેલું ॥

એને ગુમાવિ આ વન વિષે, અને શોધ કરિએ અમે ॥

કહિ કથા હમારી પણ હવે, કથા તમ્હારિ કહો તમે ॥ ૧૬

દોહરો

કથા તમ્હારિ કહો તમે, સુણિ કપિવર એ સ્વાલ ॥

અખિલેશ્વરને ઓળખી, નમી થયો તવ ન્યાલ ॥ ૧૭

છપ્પથ

નમી થયો તવ ન્યાસ, બેઉ બંધૂને મળિયો ॥
 મહાવીર સહમંગ, દંડવત ચરણે ઢળિયો ॥
 પુલકિ અંગ રોમાંચ, થયાં ઊભાં આનંદે ॥
 પરખ્યો સાચો પ્રેમ, કર્પીશનો કરુણાકંદે ॥
 લીધો ઉઠાવિ ઉર રાધવે, પવનપુત્રને પ્રેમથી ॥
 પામ્યો પ્રતક્ષ દર્શન કર્પીશ, રધુનંદનની રે'મથી ॥ ૧૮

દોહરો

રધુનંદનની રે'મથી, થયો કૃતાર્થ કર્પીશ ॥
 ધરી કંધ યુગ બંધુને, ગયો લેઈ ગિરિદીશ ॥ ૧૯

છપ્પથ

ગયો લેઈ ગિરિદીશ, વસે સુગ્રિવ જ્યાં સુખથી ॥
 મેળાવી મિત્રતા, મારુતી ઉચર્યો મુખથી ॥
 અહિં મુજ સરખા અધિક, સાંભળો રાધવ સ્વામી ॥
 કરશે અનુચર કામ, પુર્ણ પ્રીતીને પામી ॥
 હે નાથ હુકમ આપો હવે, સતિ સીતાને શોધવા ॥
 મારુતી એમ કહિ મંડયો, સુગ્રીવને સંબોધવા ॥ ૨૦

દોહરો

સંબોધી સુગ્રીવને, કટક બાલુ કપિસંગ ॥
 રધુવર પ્રેરિત નીસર્યો, સુત સમીર સહમંગ ॥ ૨૧

છપ્પથ

સુતસમીર સહમંગ, આવિ સાગરને આરે ॥
 ધરિ દ્રઢતા નિજ દૃઢ્ય, પ્હોંચવા આલ્યે પારે ॥

સો યોજનનો સિંધુ, ઉલ્લંઘ્યો એક ઝપાટે ॥
 થઈ નિશંક સંચર્યો, લંકગઢ ઢરી વાટે ॥
 કુંગર ક્રોટ ઓળંગતાં, ઉર જરિએ ન ઐદેશિયો ॥
 ધરિ લઘૂ રૂપ હરિ સમરિને, પુરમાં પછી પ્રવેશિયો ॥ ૨૨

દોહરો

પુર પ્રવેશિ નિશિ પેખિયાં, સકળ રાજગૃહ સઘ ॥
 વૈદેહી ન વિલોકતાં, વધિ ચિન્તા અનવધ ॥ ૨૩

છંપય

વધિ ચિન્તા અનવધ, મારુતી કેરા મનમાં ॥
 ધરી ધીર સંચર્યો, ભવ્ય પછિ એક ભુવનમાં ॥
 શોભિત ઠામે ઠામ, રામ નામેથી અંકિત ॥
 વળિ કપિવરે વિશેષ, નિરખિયું હૃદય નિશંકિત ॥
 વર વૃન્દ વૃન્દ વ્રન્દા તણા, કુસુમિત ક્યારે શોભતું ॥
 આનંદ ભર્યું રણિયામણું, હરિમંદિર પણ ત્યાં હતું ॥ ૨૪

દોહરો

હરિમંદિરને નિરખિને, મારુતિના મન માંહિ ॥
 વિવિધ હર્ષ વિસ્મય થયો, આ વિધિ ક્યાંથી આંહિ ॥ ૨૫

છંપય

આ વિધિ ક્યાંથી આંહિ, પુન્ય ક્ષળ આસપાસમાં ॥
 સજ્જનતા શુદ્ધતા, નિશાચરના નિવાસમાં ॥
 ત્યાં વિભિષણ તે વખત, ઝડપ નિન્દ્રાથી જાગ્યો ॥
 રાત દિવસ જે રહે, રામને રસ અનુરાગ્યો ॥

છે દાસ કોઇ હરિનોજ એ, નિશ્ચય કરિ નિજ દુહયથી ॥
કપિવરને નમન કરી કહ્યું, વિભિષણે ત્યાં વિનયથી ॥ ૨૬

દોહરો

વિભિષણે કહ્યું વિનયથી, કહો કોણું શં નામ ॥
યથા શક્તિ સેવા કરું, અહિં આંખ્યા શં કામ ॥ ૨૭

છંપય

અહિં આંખ્યા શૂં કામ, પૂછતાં પવનનંદને ॥
કહી યથારથ કથા, મોહયુત બની તનમને ॥
વિભિષણે સુણિ વાત, બાતમી સરવે આપી ॥
પ્રેમે મારૂતિને, છાતિએ લીધો આપી ॥
પછિ કહી વિપતિ સુણુ પવનસુત, આ નિશિચરના નિકરથી ॥
નિવૃત્ત થવાતું ધડિએ નથી, ફસી જવાની ફિકરથી ॥ ૨૮

દોહરો

મારી ફિકર મટાડશે, ક્યારે કૌશલનાથ ॥
હે કપિવર ક્યારે કહો, કરશે મને સનાથ ॥ ૨૯

છંપય

કરશે મને સનાથ, કૃપા કરિ રાધવ ક્યારે ॥
સુણી આર્ત એ શબ્દ, વધો વનચરપતિ ત્યારે ॥
સુણુ કથની કહું સત્ય, વિભૂ ઢેરી હે વિભિષણ ॥
ક્યાં હું કપિ મુજ ઉપર, પ્રેમથી કૃપા કરી પણ ॥
એ ક્ષમ્ય શોમ્ય છબિને નથી, વરણ ફરણની ગણતરી ॥
છે ઓળખનારા દાસની, સદા આકરી આકરી ॥ ૩૦

દોહરો

ચોખી તહારી ચાકરી, સમજીને શ્રીરામ ॥

સ્નેહથકી તહારં સહી, કરશે પૂરણ કામ ॥

૩૧

છપ્પય

કરશે પૂરણ કામ, એમ કહિ મહાવીરએ ॥

વિવિધ ખની વાકેફ, સર્વદા સમરધીર એ ॥

આવ્યો વિપિન અશોક, ગુપ્ત રીતે ચઢિ વૃક્ષે ॥

સીતાનું સંકષ્ટ, સર્વ લીધું નિજ લક્ષે ॥

કલ્પાન્ત સમયમાં મુદ્રિકા, ફેંછી સિયની સનમુખે ॥

થઈ પ્રગટ વિનયથી નમન કરિ, દુખી થયો સિયના દુખે ॥૩૨

દોહરો

વિપતિ જોઈ મારતિ વધો, સુણો જનકી માત ॥

કુશળ રામજી છે તમે, રહો કુશળ દિન રાત ॥

૩૩

છપ્પય

રહો કુશળ દિન રાત, મૈથિલી માતા મહારી ॥

કર્યા કરે કલ્પાન્ત, સદા આપને સંભારી ॥

આપ સુખે છે સુખી, દુખી આપનાજ દુખથી ॥

સીતા સીતા સદા, વદે છે વ્યાકુળ મુખથી ॥

મુજ પિતા રામજીની મહને, યત્કિંચિત આજ્ઞા નથી ॥

નહિં તો ધડીકમાં આપને, લેઈ જત સંભાળથી ॥

૩૪

દોહરો

લેઈ જાત સંભાળથી, મહિજા હે માત ॥

શી આજ્ઞા છે આપની, વદો હવે શુભ વાત ॥

૩૫

છંપય

વદો હવે શુભ વાત, પૂછતાં સીતા બોલ્યાં ॥

શ્રવણર ધ્રુવે પ્રીય, અમીસમ વેણુ અમોલ્યાં ॥

સુણુ વીરા શુરવીર, તૂં થયો મહારો ત્રાતા ॥

અને કુશળ કહિ રામ, દિવ્ય જીવનનો દાતા ॥

એ સર્વ ઠીક પણ જો હવે, જ થાવું તે તો થશે ॥

પણ બેઉ જનકજમાત એ, તુજ વિણ શું કરતા હશે ॥ ૩૬

દોહરો

તુજ વિણ શું કરતા હશે, વળિ મુજ વિણ પતિ રામ ॥

હશે વિશેષે હિય વિકળ, સકળ જીવનના શ્યામ ॥

છંપય

સકળ જીવનના શ્યામ, રામજી મહારા સ્વામી ॥

અને દિયર લક્ષ્મણ, યતી ચણાંડ્યાં યામી * ॥

એ ક્યારે આવશે, બેઉ બંધૂ તુજ સાથે ॥

* યતી ચણાંડ્યાં યામી એટલે બ્રહ્મચર્ય વ્રત વાળા, નૂપૂરના શાક્ષીરૂપ, (શ્રી સીતાજીએ આકાશ માર્ગેથી કેંકેલો ચરણનો દાગીનો જોને જાંઝર કહિયે તે ઋષ્યમૂક પર્વત પર સુગ્રીવને વસ્ત્ર સહતિ મળતાં તેણે શ્રી રામચંદ્રજી સમક્ષ રજૂ કર્યો હોય તે શ્રી લક્ષ્મણજીને જાણખાવતાં કહ્યું કે—“ભૂપણે નૈવ જનામિ નૈવ જનામિ કુંડલે ॥ નૂપુરાણ્યેવ જનામિ, નિત્યં પાદાભિવંનાત્” ॥ ૧ ‘ હે નાથ ! હું

સર ક્યારે છોડશે, વળી આ અસુરો માથે ॥

નિરખીશ સર્વએ નજરથી, થાવાનું જ જ થશે ॥

પણ ખાઓ મધુરદળ આ હવે, વીર ક્ષુધા વ્યાપી હશે ॥ ૩૮
દોહરો

વીર ક્ષુધા વ્યાપી હશે, ચડ વૃક્ષે કરિ ચાહ ॥

અજબ શક્તિ તન આયતન, વાહ પવનસુત વાહ ॥ ૩૯

છંપય

વાહ પવનસુત વાહ, ઉચરતાં ઉરવીજએ ॥

ભરિ ફલંક કરિ હંક, અસુરને કષ્ટ પ્રદાએ ॥

કરવા મંડયો ઉજડ, વાટિકા વન અશોકની ॥

ચડી કાળને ચક્ર, અની ત્યાં અસુરલોકની ॥

ઉતપાત જખર આરંભિયો, બજરંગે બહુ બળ કરી ॥

આસુર અશોક ઉધાનમાં, અક્ષયાદિ હણિયા અરી ॥ ૪૦

આ કુંડળાદિક ભૂષણોને નથી ઓળખતો, કેવળ આ નૃપુરોને ઓળખું છું કે-તે શ્રી સીતાજીનાં છે, કારણ કે હું હમેશાં તેમનાં ચરણ કમળમાં અભિવંદન કરતો હતો;) અર્થાત શ્રી સીતાજીનાં સર્વોક્ત પૈકી ફક્ત ચરણનોજ દાગીનો ઓળખ્યો હોઈ તેના શાક્ષી રૂપ બ્રહ્મચર્ય વ્રતવાળા શ્રીલક્ષ્મણજી થયા હતા, ઇત્યાદી હકીકત શ્રીહનુમાનજીએ શ્રીસીતાજીને નિવેદન કરતાં શ્રી સાતાજીએ ઉપરોક્ત સંજોગન શ્રીલક્ષ્મણજી માટે વાપર્યું હોઈ શ્રી સીતાજીની પાછળ પાછળ ચાલનારા શ્રીલક્ષ્મણજી પૃથ્વી સામી દષ્ટી રાખતા હતા તેથી શ્રી સીતાજીનાં ચરણકમળોનેજ જોઈ શકતા હતા અને તેથીજ તેઓ ચરણનો દાગીનો ઓળખવા રૂપ શાક્ષીદાર કહેવાયા છે.

(બ્રહ્મચર્ય દિગ્દર્શન)

દોહરો

અક્ષયાદિ હણિયા અરી, કરી અસૂરે ફૂક ॥

કાળરૂપ પ્રગટ્યું વિકટ, હનુમંતે કરિ ફૂક ॥

૪૧

છંપય

હનુમંતે કરિ ફૂક, વીરની હાક વગાડી ॥

પહોંચ્યો પુર પોકાર, અસુર અધિપતી અગાડી ॥

કવણ ઠોરથી કવણ, આવિયો અહિં કપિ એવો ॥

રીસ કરી રાવણે, કહ્યું એ બળિષ્ઠ કેવો ॥

સુત જાઓ મેઘનાદાદિ સહુ, હે નિશિચર હણશે નહીં ॥

અતિ બધેથી બાંધી અને, એને લઇ આવો અહીં ॥ ૪૨

દોહરો

એને લઇ આવો અહીં, સુણિ દૂતોએ સાથ ॥

ખામી આજ્ઞા પર્વર્યા, નમી ખમા કહિ નાથ ॥

૪૩

છંપય

નમી ખમા કહિ નાથ, દૂત સર્વે જ્યાં દોડયા ॥

ત્યાં એસીકવન વિષે, વૃક્ષના વૃંદ વખોડયા ॥

બની વિકટ બજરંગ, દૂત આવંતા દેખી ॥

રૂદ્રરૂપ વિકરાળ, વીરવર થયો વિશેખી ॥

કરવા કૃતવ્ય નિજ નાથનું, બંધાયો વિધિસર બળે ॥

લઇ સર્વ દૂત એ વીરને, આવ્યા દશમુખ આગળે ॥ ૪૪

દોહરો

આવી દશમુખ અમ્ર નિજ, લઘ લપેટિ લંગૂર ॥

આસન કરિ બેઠો ઉપર, નિર્ભય કપિવર સૂર ॥

૪૫

છંપય

નિર્ભય કપિવર સૂર, બિરાજ્યો અસુર સભામાં ॥

પ્રભા વધારી પુર્ણ, પ્રગટ એ અધિક પ્રભામાં ॥

કહે અસુરનો કંત, અરે વાનર તું ક્યાંનો ॥

તુજને જતૂ તુએછ, આવડો છે મદ શ્યાનો ॥

તેં કેમ હણ્યા સુત દૂત મુજ, નેક શંક ઉર ધરિ નહીં ॥

ભય કેમ ન જાણ્યો મોતનો, દે જવાખ જલદી અહીં ॥ ૪૬

દોહરો

દે જવાખ જલદી અહીં, અસુર કંત કહિ એમ ॥

કપિવર ઉપર દોપિયો, જવલન પ્રલયની જેમ ॥

૪૭

છંપય

જવલન પ્રલયની જેમ, દોપતાં ઉચર્યો કપિવર ॥

રે સુણ નિશિચર રાજ, વિભૂ જે છે વિશ્વંભર ॥

જેની શક્તિ અનંત, જેહ સર્વથી પહેલાં ॥

ઢાટિ ઢાટિ પ્રહ્લંડ, રોમ રોમેજ રહેલાં ॥

જે પ્રગટ થાય જુગ જુગ વિષે, તુજ સમનું બળ તોડવા ॥

તે તણેા દૂત આવ્યો અહીં, હું તારૂં હિત જોડવા ॥ ૪૮

દોહરો

હુ તારૂં હિત જોડવા, કહું સાચની કથ્ય ॥

સોપ સ્નેહથી સીય તૂં, હરિને જોડી હથ્ય ॥

૪૯

છંપય

હરિને જોડી હાથ, માગ માફી પાતકની ॥

અને ખોઈ અભિમાન, વાત મેલી દે જકની ॥

નિશિચરના હે નાથ, કુશળ ધચ્છે જે તારૂં ॥

હિતકર વાયક હાલ, માન સાચું તું મહારૂં ॥

જગદંબ જાણ છે જનકી, જોગેશ્વરિ જગદિશ્વરી ॥

એવું ન ઉલટ સમજીશ તૂં, સાધારણ એ સુંદરી ॥ ૫૦

દોહરો

સિય સાધારણ સુંદરી, ન સમજીશ દશભાલ ॥

તામસ તડપ્યો તોરથી, સુણિ કપિવરનો સ્વાલ ॥

૫૧

છંપય

સુણિ કપિવરના શબ્દ, રાય બોલ્યો તવ રાવણ ॥

જાણું છું હું જથા, મને તું શું સમજાવણ ॥

જ્ઞાન ગણિત ગુરૂ ગરુવ, મળ્યો મુજને તું ક્યાનો ॥

બકવા તણો હીશાબ, હોય તું સમનો શ્યાનો ॥

રે હણો હણો સહુ રાક્ષસો, દુર કરો મુજ દીઠથી ॥

પણ કપિવર સનમુખ કોઈ પણ, નાવે નિશિચર નીઠથી ॥ ૫૨

દોહરો

નીઠ નીઠ પણ નિશિચરો, અય ન કપિવર પાસ ॥

હર જાણ્યો છે આઘથી, પ્રાકૃમતણો પ્રકાશ ॥

૫૩

છપ્પય

પ્રાકૃમ તણો પ્રકાશ, પડયો સહુ અસુર સભાપર ॥

તવ બોલ્યો મારુતી, કહું સાંભળ દશકંધર ॥

જેના ડરથી ડરે, પિત્રપતિ અને પુરંદર ॥

શ્યામ થણી સંગ્રામ, ન છાજે નાથ નિશાયર ॥

શ્રીરામ ચરાચર સ્વામિને, નમ કર જોડી નેહથી ॥

આ લોક અને પરલોકમાં, તારું હિત છે તેહથી ॥ ૫૪

દોહરો

તારું હિત છે તેહથી, હરિને જોડે હાથ ॥

એ સુણિ હણવા જાઠિયો, નિશિચર કરો નાથ ॥ ૫૫

છપ્પય

અનુજે નાથ ઉચારિ, નિતીથી વારી લીધો ॥

અંગ ભંગનો હુકમ, દંડ કરવા તવ દીધો ॥

વાનર તણી વિશેષ, પૂંછ પર પ્રિયતા જાણી ॥

તેલે બોળી વસ્ત્ર, અસુરગણ આવ્યા આંણી ॥

તે વડે તુર્ત કપિવરતાણું, લંગૂર બધું લપેટિયું ॥

સળગાવિ આગ તે ઉપર ત્યાં, કપિશે રૂપ પલેટિયું ॥ ૫૬

દોહરો

પલટિ રૂપ કપિવર પછી, લાંબૂ કરિ લંગૂર ॥

અસુરાલય ઉઝાડવા, રૂઘો ગઢ કંગૂર ॥ ૫૭

છપ્પય

રૂઘી ગઢ કંગૂર, આમથી તેમ ઉતડપે ॥

અસુર ભુવનને એમ, ઝડપ જ્વાળાની ઝડપે ॥
 બાંણે લાંકા નગર, પ્રલય કરવા નિજ એતે ॥
 પ્રગટ થયા પરિપુર્ણ, અગ્નિનારાયણ પોતે ॥
 કપિવરે રાંકના સદ્ર સમ, સળગાવી લાંકા સહી ॥
 પ્રભુ કૃપા થકી એ પ્રલયમાં, એક વિભિક્ષણનું નહીં ॥ ૫૮

દોહરો

એક વિભિક્ષણનું ભુવન, બચ્યું અગ્નિથી એમ ॥
 બચ્યાં બચ્યાં બિલાવનાં, જુઓ અવામાં જેમ ॥ ૫૯

છંપય

જુઓ નિંભની જેમ, ભકતનું ભુવન ઉગાર્યું ॥
 અસુર એ બચ્યા મૃત્યુ, રામ સર જે નિરધાર્યું ॥
 હનવે હાહાકાર, અસુરપુરમાં ઉચરાવ્યો ॥
 ઠેરી ઠેરે ઠેર, ઠર વળિ ત્યાં વરતાવ્યો ॥
 પછિ કુદી પડ્યો ઝટ સિંધુમાં, પૂંછ બુઝાવી પાંશરો ॥
 શ્રમ ખોઈ ગયો ઉઘાનમાં, નિર્ભય કપિવર સાંસરો ॥

દોહરો

નિર્ભય કપિવર સોંસરો, આવી સમિપ અશોક ॥
 નમી જનકજને કહે, સહજ ન કરશે શોક ॥ ૬૧

છંપય

સહજ ન કરશે શોક, પ્રભૂ સાનુજ પધારશે ॥
 અદપ સમયમાં અહીં, અસુરગણને વિદારશે ॥
 આપો આજ્ઞા મને, પંથ કરવા પ્રભુ પાસે ॥
 અને કુંઠક એંધાણિ, જેમ સોંપી આ દાસે ॥

સુણિ વચન એમ હનુમંતનાં, સોંપ્યો નિજ ચૂડામણી ॥
આગમન સ્વામિની આપજે, ંહેલી મ્હને વધામણી ॥ ૬૨

દોહરો

ંહેલી વીર વધામણી, બેઉ બંધુઓ કેરિ ॥
અહિં આંબ્યાની આપજે, આશા ધરું અનેરિ ॥ ૬૩

છપ્પય

આશા ધરું અનેરિ, અનુજ સહ આંબ્યા કેરી ॥
મુજ સ્વામી રામજી, વ્રંદ નિશિયરના વેરી ॥
મનથી માળા જપું, પ્રાણ મ્હારા પ્રિયતમની ॥
ચિત છબિ ચિંતવું એહ, મૃયાદા પુરૂષોત્તમની ॥
જ વાતજત જલદી હવે, કર પૂરણ મન કામના ॥
છે સદા ત્હારિ કૃતેહ તેં, હૃદય ધર્યાં પદ રામના ॥ ૬૪

દોહરો

હૃદય ધર્યાં છે રામને, એવો અંજનિનંદ ॥
નમી સિયાને નીસર્યો, સમિપ રામ સાનંદ ॥ ૬૫

છપ્પય

સમિપ રામ સાનંદ, જવા ગતિ કરી ગગનમાં ॥
કરતો અતિ કોળાટ, રીઝથી હૃદય મગનમાં ॥
ઉઠધી ગયો ઉલ્લંધિ, ત્વરિત એકજ છલકમાં ॥
વાયૂ વેગ વિશેષ, ફના કર શૈલ ફંકમાં ॥
જયાં હતા બિરાજ્યા રામ ત્યાં, સાનુજ રધુકુળ તિલક જે ॥
તેમને નમી ચૂડામણી, અરપ્યો શ્રી વાતાત્મજે ॥ ૬૬

દોહરો

અરધ્યો શ્રી વાતાત્મજે, ચૂડામણી સપ્રેમ ॥

કહિ સીતાની રામને, જાણી કથની જેમ ॥

૬૭

છપ્પય

જાણી કથની જેમ, વાટિકા વન અશોકની ॥

અને દશાનન નગર, લંકા આસૂર લોકની ॥

વિતી વિતાડી વાત, કહી કપિવરે રામને ॥

ખડાં થયાં રોમાઝ્ય, જાણી અદ્ભૂત કામને ॥

હે પ્રીય ભાઈ મુજ ભરતસમ, તેં મુજ ઉપકારો કર્યા ॥

શું ઈષ્ટ કહે ત્હારું કરું, રઘુવર શ્રીમુખ ઉચ્ચર્યા ॥ ૬૮

દોહરો

રઘુવર શ્રી મુખ ઉચ્ચર્યા, ધન્ય કપિશ્વર ધન્ય ॥

જગત ભક્ત મુજ તુજ મુજખ, અન્ય ન કોઈ અનન્ય ॥ ૬૯

છપ્પય

અન્ય ન કોઈ અનન્ય, ભક્ત તુજ સમ મુજ ભાવિક ॥

ઇષ્ટ વિરહ અર્ણવે, નેહ નૌકાનો નાવિક ॥

શઠ દ્રઢ મુજ સુવિચાર, સાનુકુળ સમીરનંદતું ॥

તટ વિનોદ દરશાવિ, થયો છે જગતવંદતું ॥

શ્રી ઉમાપતીના સમ સદા, જગ તારી જય બોલશે ॥

મુજ મુજખ જગતમાં ભક્તને, તુજ સેવા ફળ પ્રદ થશે ॥ ૭૦

દોહરો

તુજ સેવા ફળપ્રદ થશે, વૃત વરદાય વિશેષ ॥

ગુણ ગાશે તારા સરવ, સુર નર મુનિવર શેષ ॥

૭૧

છપ્પય

સુર નર મુનિવર શેષ, સર્વ તારા ગુણ ગાશે ॥
 લેવાથી તુજ નામ, જનોનાં વિધનો જશે ॥
 પ્રતિમા તારી પર્મ, પુજયનિક પટૂ પૂજશે ॥
 મુજ કિર્તન મહિમાસુ, સઘ તેથીજ સૂજશે ॥
 તૂં એવો પ્રીય મુજને સદા, ઉર પ્રિય જવો આ અનુજ ॥
 બજરંગ રંગ છે રંગ નિજ, તેં રાખ્યો કશરિતનુજ ॥ ૭૨

દોહરા

કેહરિસુત કરિ ફૂક નિજ, હરિમુખ સુણિ ગુણ ગાન ॥
 એ પ્રતાપ સહુ આપનો, હરખ્યા કહિ હનમાન ॥ ૭૩

છપ્પય

મહાવીર હનુમાન, જપૂં જેસંગ જેહને ॥
 રોમ રોમ રમિ રહ્યા, અવધસરકાર એહને ॥
 કમર કસી રઘુનાથ, અસુરપતિના પર જ્યારે ॥
 સેતુ રચી અમુ સહિત, તડપિ સાગર પર ત્યારે ॥
 ખોંચિયા પરાકૃમ પુર્ણથી, સામે તટ રાઘવ સહિત ॥
 આવી ખોંચ્યું જણે ધતો, અસુરોનું થાવું અહિત ॥

દોહરો

અહિત ધતર અસુરો તણું, ખોંચ્યું અસુરાં પૂર ॥
 પ્રગટ થયા મારતિ પ્રબળ, સેનાપતિ કપિસૂર ॥ ૭૪

છપ્પય

સેનાપતિ કપિસૂર, ત્રાસ દાયક અસૂરમાં ॥

દશમુખ કેરા દૂત, લપેટી લઇ લંગૂરમાં ॥
 પટકનાર પવિકાય, સઘ વળિ એક સાથમાં ॥
 એમજ લઇ અન્યને, મસળવા હાથ બાથમાં ॥
 કપિ બાલુ કટક ઉચરે પ્રથમ, જય જ્યાં સીતારામની ॥
 ત્યાં થાય ધ્વની બીજી વખત, જય જય શ્રીહનુમાનની ॥ ૭૬

દોહરા

સ્વામિ સંગ સેવક તણી, જય જય ધ્વનિ ઉચરાય ॥
 ત્રેતાથી તે કથનિ તો, મારુતિનીજ મનાય ॥ ૭૭

છંપય

મારુતિનીજ મનાય, હાક રામની હામથી ॥
 કંપે ગણ કળ્યાદ, લંકમાં એહ નામથી ॥
 આરંભ્યો ઉત્પાત, અસુરપુર ઉજ્જડ કરવા ॥
 ઔજસ અસુરોતણું, હિમ્મતે મંડ્યો હરવા ॥
 લડતાં રણ જ્યારે લક્ષ્મણ, થંભી મુઠંગત થયા ॥
 ત્યાં સમિપ રામ આયસ થતાં, સહસા મારુતસુત ગયા ॥

દોહરા

સહસા મારુતસુત ગયા, સ્થિત જ્યાં સાનુજ રામ ॥
 કહ્યું વિનયથી જોડિ કર, શી આજ્ઞા છે શ્યામ ॥ ૭૮

છંપય

શી આજ્ઞા છે શ્યામ, સાંભળીને કહ્યું રામે ॥
 કપિવર કરો ઉપાય, બંધુ મુજ બચવા પામે ॥

જાઓ વૈધ ગૃહ વીર, ઔષધી એ જ આપે ॥

તુર્ત લક્ષમણ તણું, કષ્ટ મુચ્છાનું કાપે ॥

સુણિ કાપવર ઉચકી લાવિયા, સુષેણને ગૃહ સહ ત્યહાં ॥

અંધૂવિયોગ શોકસ્થ બહુ, છે રઘુવર વ્યાકુળ જ્યહાં ॥ ૮૦

દોહરો

કહ્યું સજીવનિ લાવવા, દેખી વ્યાકુળ રામ ॥

સુણિએ વચન સુષેણનું, હનુમંતે ભરિ હામ ॥ ૮૧

છંપય

હનુમંતે ભરિ હામ, કામ એ કરવા કેરી ॥

પૂરણ આપ પ્રતાપ, અંગ મુજ શક્તિ અનેરી ॥

પળમાં કુંભ પ્રમાંણ, દ્રૌણ ગિરિ કર પર લાવું ॥

હે શ્રી રઘુવર હાલ, વિપુળ અમૃત વરણાવું ॥

એ અમર ઔષધી જ્યાં સુધી, આવું હું લઈને અહીં ॥

સુત સર્માર ઉચ્ચર્યા ત્યાં સુધી, દિવસ ઉગવા દઉં નહીં ॥

દોહરો

દિવસ ઉગવા દઉં નહીં, કહિ દ્રઢ ખેંચી રેખ ॥

વાત થકી પણ કરિ ગતી, વાતાત્મજે વિશેષ ॥ ૮૩

છંપય

વાતાત્મજે વિશેષ, ગતી કરિ મધ્ય ગગનમાં ॥

કરવા સ્વામી કાજ, મહદ નિશ્ચયતા મનમાં ॥

જઈ પ્હોંચ્યા ગિરિ દ્રોણ, ઔષધી નવ ઓળખતે ॥

ઉચકયો અચળ અખીલ, આવિયા એંણી વખતે ॥

લઘ અસુર વૈધ એ ઔષધી, લક્ષ્મણના મુખમાં ધરી ॥
જય સિયારામ હનુમાનની, કપિ સેનાએ ઉચ્ચરી ॥ ૮૪

દોહરો

ઉચ્ચરી જયધ્વનિ એ સમય, અસુર વૈધ ગૃહ યુક્ત ॥
કર્યા યથાસ્થિત કપિવરે, મંડળ કપિથી મુક્ત ॥ ૮૫

છંપય

મંડળ કપિથી મુક્ત, થતાં સ્નેહે સતમાન્યા ॥
પામ્યા સિદ્ધી પરમ, મહા વસુનિધિ મનમાન્યા ॥
થયા કૃતાર્થ સુષેણ, દાનિ રામની દયાથી ॥
અને પર્મ આનંદિ, કાર્ય માંગણિક થયાથી ॥
રઘુવર પ્રતાપથી કપિવરે, જંગલમાં મંગળ ભર્યું ॥
નિજ ધર્મ અર્થ પ્રભુદર્શ સહ, કાર્ય સુષેણ તણું સર્યું ॥ ૮૬

દોહરો

કાર્ય સુષેણ તણું સર્યું, મળતાં શ્રી હનુમાન ॥
આ જુગમાં પણ કપિવરે, કર્યા કૈ'ક ધનવાન ॥ ૮૭

છંપય

કર્યા કૈ'ક ધનવાન, શરૂથી આજ સુધીમાં ॥
તુષ્ઠ થયા છે તુર્ત, ભક્તને નવે નિધીમાં ॥
પામ્યા જે વરદાન, માત શ્રી સીતા મુખથી ॥
અષ્ટ સિદ્ધિ નવ નિદ્ધિ, દાય સેવકને સુખથી ॥
કપિ જુથે જુથ વરૂંથની, સ્વામિ કાર્ય સાર સજી ॥
ઉદ્ધાર કરણ દ્રોણાદ્રિના, એવા શ્રી હનુમાનજી ॥ ૮૮

દોહરા

એવા શ્રી હનુમાનજી, શોભે રધુવર સંગ ॥
રૂદ્રમુર્તિ મદ મત્ત રસ, આહવ મધ્ય અભંગ ॥

૮૯

છંપય

આહવ મધ્ય અભંગ, વીર કપિવર રણવંદા ॥
ભરિ ફલંક કરિ હંક, નિશાચર હણે નિશંકા ॥
લુંથ પુંથ લડથડે, લોહિયાળી અતિ લોથ્યો ॥
અંજનિનંદે એમ, પાથરી જાણે પોથ્યો ॥
પર્વતાકારનાં પુદ્ગળો, પટકિ પટકિને પાડિયાં ॥
અસુરો માટે રણમાં રહી, યમનાં દ્વાર ઉઘાડિયાં ॥

૯૦

દોહરા

યમનાં દ્વાર ઉઘાડિયાં, કૃન્યાદોને કાજ ॥
પ્રભુ ઈચ્છાથી કપિવરે, સજી યુદ્ધનો સાજ ॥

૯૧

છંપય

સજી યુદ્ધનો સાજ, બાજ તેતરને ઝપટે ॥
બની વિકટ બજરંગ, તેમ લંગુરથી લપટે ॥
ભભકિ ભભકિ ભરિ બાથ, દાનવોને ઝટ દપટે ॥
કલહ તણું તે કામ, યુક્તિ અનુક્રમથી અપટે ॥
રધુનાયકના સાયક સમો, ધરિ હિમ્મત આગળ ધસે ॥
કપિવર અસૂરના કટકને, ભેદા સિવાય નવ ખસે ॥

૯૨

દોહરા

ભેલા સિવાય નવ ખસે, અસુર કટકને એમ ॥

મહાવીર રણધીર એ, પવિ પહાડને જેમ ॥

૯૩

છંપય

પવિ પહાડને જેમ, જોત જોતામાં ઝટકે ॥

કટક અસુર કુંઠીત, કર્યું વાનરના કટકે ॥

જેમ કોઈ અણપકવ, કુંભ પથ્થર પર પટકે ॥

એમ તુંડ આસુરાં, ફેફરાં ફટ ફટ ફટકે ॥

બજરંગ જંગ બહાદૂર બહુ, બનિ રણમત્તો ખાટકે ॥

ધન ઘોર શોર જાણે ગગન, કડકડાટ ધન કાટકે ॥

૯૪

દોહરા

કડ કડાટ ધન કાટકે, સંભળાય રણ શોર ॥

પડયા ગડંબાપેય થઈ, થક અસુર એ ઠોર ॥

૯૫

છંપય

થક અસુરને ઠોર, જોર કપિદળતું ઝાંખી ॥

મેઘનાદ માયાવિ, નાગપાસાને નાંખી ॥

સહિત રામ સૌમિત્ર, કટક કપિકેડું મેર્યું ॥

વૈનતેય લાવવા, કપિશને પ્રભુએ પ્રેર્યું ॥

પ્રભુ પ્રેરિત પુત્ર પવનતણા, સહસા તે થળ સંચર્યા ॥

પ્રભુની આજ્ઞાને પામતાં, પક્ષીપતિ ઝટ પરવર્યા ॥

૯૬

૧૭૮

દોહરા

પક્ષીપતિ ઝટ પરવર્યા, સમિરનંદની સાથ ॥
પળમાં આવી અસુરપુર, નિરખ્યા શ્રીરધુનાથ ॥

૬૭

છંપય

નિરખ્યા શ્રી રધુનાથ, ગરૂડે રણે રમેલા ॥
સહ કપિ દળ સૌમિત્ર, નાગપાસે નોંધેલા ॥
નાઠા સરવે નાગ, નિરખિ પક્ષી નાયકને ॥
નમ્યા પક્ષિના નાથ, દયાનિધિ સુખદાયકને ॥
અદભૂત પરાક્રમ સર્વ એ, પ્રભુતા પર્મ પ્રતાપનું ॥
આપે વડાઇ આશ્રીતને, એ વડપણ છે આપનું ॥

૬૮

દોહરો

એ વડપણ છે આપનું, પ્રભુ આપે પ્રભુતાઇ ॥
દયાનિધી નિજ દાસથી, જાણે નહીં જુદાઇ ॥

૬૯

છંપય

જાણે નહીં જુદાઇ, કૃપાનિધિ નિજ કિંકરથી ॥
એ સમાનની આઘ, અગ્રતા વરિ કપિવરથી ॥
માટે શ્રી હનુમાન, સ્નેહથી જપું સર્વદા ॥
અષ્ટ સિદ્ધિ નવ નિદ્ધિ એહ વસુ અર્વ ખર્વદા ॥
દાનેશ્વર સુખદાયક સદા, એ જે જનના ઇષ્ટ છે ॥
તે જનને તેઓ તર્કથી, મળે સુકળ બહુ મિષ્ટ છે ॥

૧૦૦

દોહરા

મળે સુક્ષ્ણ વસુ મિષ્ટ બહુ, ટળે ત્રિવિધ તન તાપ ॥
વળે વેળ મારુતિ વધે, ઢળે ધાંત મન ધાપ ॥

૧૦૧

છપ્પય

ઢળે ધાંત મન ધાપ, આયતન આપ તણે અતિ ॥
સંપતિ વાધે સવ, વિશ્વપતિ રાધવની વતિ ॥
વળી વિવિધ વિસ્તરિત, થાય માનવની સદ્ભતિ ॥
રામભક્તનું નામ, જળ્યે હતુમાન મહા જતિ ॥
વ્યંકટ વ્યંકટનું બહાસથી, વહે વેંણ જે જન સુખે ॥
શ્રી વ્યંકટેશ કરુણા વડે, સદા રહે તે જન સુખે ॥

૧૦૨

દોહરા

સદા રહે તે જન સુખે, અને લહે આનંદ ॥
જળ્યા કરે જે જન સુમન, જતિ મારુતિ જગવંદ ॥

૧૦૩

છપ્પય

જતિ મારુતિ જગવંદ, અહીરાવણ ઉચ્ચાપણ ॥
જતિ મારુતિ જગવંદ, પનોતી પદ્મતળ ચાંપણ ॥
જતિ મારુતિ જગવંદ, રામ સૌમિત્ર રિઆવણ ॥
જતિ મારુતિ જગવંદ, ઉભયને કંધ ઉઠાવણ ॥
છે જગતવંદ માર્જીતિજતી, કાર્ય દેવનાં પણ કરણ ॥
જેસંગ સર્વદા જેહને, આધિન પ્રભુ અમરાભરણ ॥

૧૦૪

દોહરો

આધિન પ્રભુ અભરાભરણ, જેને સદા જણાય ॥

બહુધા જગના બોલથી, એની જય ઉચરાય ॥

૧૦૫

છંપય

નમઃ જયતિ હનુમાન, જ્ઞાનવંતા ગુણસાગર ॥

નમઃ જયતિ હનુમાન, નિધી સમૃધિ નિપુણાગર ॥

નમઃ જયતિ હનુમાન, કુશળ વિદ્યા સુકળામાં ॥

નમઃ જયતિ હનુમાન, સુજશવત જગ સધળામાં ॥

જય નમઃ જયતિ હનુમાન જય, ધ્વજ વજ પાણી ધવલ ॥

રતિ શોભે ભાલ વિશાળમાં, ઓજસની હુદે અવલ ॥ ૧૦૬

દોહરો

ઓજસની હુદે અવલ, લાલી લસે લલાટ ॥

વજ કચ્છ વાળેલ છે, વપૂ લાલ વૈરાટ ॥

૧૦૭

છંપય

વપૂ લાલ વૈરાટ, દાટ વાળણુ દાનવનુ ॥

શુભ કરનાર સદૈવ, મંજુ છબિ નિજ માનવનુ ॥

નાગદેવ મુનિ નિકર, ગાય જેના સદ્ગુણ ગણ ॥

વિરદ જેહનું વિદિત, વંદનીય વંશ વિભૂષણ ॥

જેસંગ નમું કર જોડિને, ઉર વ્યંકટ આનંદદા ॥

જુગ ચારેથી મહિમા જગત, સંકટમોચનની સદા ॥ ૧૦૮

દોહરો

સદા કરો કલ્યાણ શ્રી, રમ્ય મુર્તિ બજરંગ ॥

ઉચર્યા સદ્ગુણ આપના, સ્નેહ સહિત જેસંગ ॥

૧૦૯

મહત્વાદિ દોહરા

શિશુ વયના ધરસુતનો, જવર મુક્તાગર બેઠો ॥	
મહાવીરના ગુણ મહીં, પૂરણ વત્તી પ્રેરો ॥	૧
સંકટમોચન સમરતાં, અસ્ત્યું દર્દ અસાધ્ય ॥	
મુજ મન માન્યું એમદે, પામ્યો દ્રવ્ય પરાધ્ય ॥	૨
ભણશે સુણશે ભાવથી, આ પ્રબંધ જસંગ ॥	
તે જન ઊપર રીઝશે, રામ સહિત બજરંગ ॥	૩
સંવત ઓગણિ સો અને, એંશી ઊપર ચાર ॥	
પુર્ણમાસ પુરુષોત્તમે, થઇ માળા તૈયાર ॥	૪

અથશ્રી મહાવીર મોજમુક્તાવળી

દોહરો

આઘ અવધપતિ રામનું, જપું નામ જસંગ ॥	
દહેર પ્રભંજનલાલની, રચવા રૂડે રંગ ॥	૧
મહાવીર જશમાળનો, પુર્વે લખ્યો પ્રબંધ ॥	
તેમાં રામાયણ તણો, સંચિત સાર સબંધ ॥	૨
એ પછિ આ સારાંશનું, નિર્મિત જે શુભ નામ ॥	
લખું એહના નામની, લીલા દહેર લલામ ॥	૩
સેનાપતિ હનુમાનસહ, પ્રભુએ રચ્યો પ્રબંધ ॥	
હણવા અરિ નિજ હિમ્મતે, કલહ વિષે દશકંધ ॥	૪

વીર શિરોમણિ રધુવરે, પ્રગટિ રૌદ્ર રસરૂપ ॥
 રાવણને હણિ રણ વિષે, આપી સુગતિ અનૂપ ॥ ૫
 સેવાથકી પ્રસન્ન થઈ, કર્યું પ્રશંસિત કાજ ॥
 વિભિષણને લંકાતણું, આપ્યું અવિચળ રાજ ॥ ૬
 કહ્યું પછી કપિરાજને, જાઓ સઘ ઉઘાંન ॥
 કુશળ જનકીને કહો, હે મુજ પ્રિય હનમાંન ॥ ૭
 લઈ આજ્ઞા રધુલાલની, હનુમાન સહુલાસ ॥
 કુશળ આપવા કારણે, પ્હેંચ્યા સીતા પાસ ॥ ૮

છંપય

લોંધાં વત્સ સમ લેખિ, ઉર્વિંજએ ઉવારણાં ॥
 નૂતન આનંદનાં, બેઉ મન ખુલ્યાં આરણાં
 ઉચર્યા અંજનિનંદ, જનનિ હે જનકનંદની ॥
 સહિત અનુજ છે સદા, કુશળતા જગતવંદની ॥
 રિપુ રાવણ રણ મદમત્તને, રૈણ્યો છે શ્રીરાધવે ॥
 સાનંદે અવધ સિધારશે, આપ સહિત પ્રભુજી હવે ॥ ૯

દોહરો

રણ રાવણને રોળિયો, સાનુજ રધુવર ક્ષેમ ॥
 કપિવરનું એ સુણિ કથન, ઉચરિ ઉર્વિંજ એમ ॥ ૧૦

છંપય

હે વીરા હનુમાન, દિવ્ય અનુપમ સુખદાઇ ॥
 આપી મને અમુલ્ય, વિપુળ આનંદ વધાઇ ॥
 તે સાટે હું તને, આજ વસ્તૂ કઇ આપૂં ॥

બોલ બોલ બજરંગ, છાપ અવિચળ જગ છાપું ॥
 અનહદ લલાઈ તારી અહા, મુજ પ્રત્યે છે મારતી ॥
 માગી લે મન ઈચ્છા મુજબ, રામદૂત સુત સમ યતી ॥ ૧૧

દોહરો

સુણી વચન સીતાતણાં, મહા યતી હનુમાન ॥
 રોમાઢિત થઈ રીઝથી, ઉચર્યા ગિરા અમાન ॥ ૧૨

છપ્પય

માતા હે મૈથિલી, દાસજનની છો દાતા ॥
 કેવળ પર્મ કૃપાળુ, તુંજ આશ્રિતની ત્રાતા ॥
 સતી રામની શક્તિ, બળ્ય છો ભીડભંજની ॥
 ગર્વ દૈત્ય ગંજની, નમું તુજને નિરંજની ॥
 કેવલ્ય દાય હિત કારિણી, સમ પ્રભંજની અંજની ॥
 શ્રીરામ સહિત તુજ નામ હું, રહું સુજન મનરંજની ॥ ૧૩

દોહરો

સુણિ વિનતી સુત સમીરની, વઘાં સીય એ વિદ્ધ ॥
 પુત્ર થાઓ પ્રખ્યાત જગ, શુદ્ધ બુદ્ધ કપિ સિદ્ધ ॥ ૧૪
 રામભક્તિ રસ રંગથી, રંગ્યો રહે રસીક ॥
 અચળ રહો તુજ અંગની, લોક ચૌદમાં લીક ॥ ૧૫
 હરિજનનું દુષ્પ હઠવવા, શક્તી રહો સદાય
 વિપત વિમોચન તુજ વિષે, પર્મ વિનોદ પ્રદાય ॥ ૧૬
 તુજ તન પર માફતસુત, નવું નવું નિત નૂર ॥
 ચડયું રહો પ્રભુ આહનું, સ્નેહ વર્ણુ સિંદૂર ॥ ૧૭

તું જે જન પર રીઝશે, તે જન પર સહ તેજ ॥

રઘુનાયક પણ રીઝશે, આશિષ આપું એજ ॥

૧૮

કપિવર શિષ્યાવંધ કરિ, સિયનો આશિર્વાદ ॥

રામ સમિપ આવી કર્યો, નવિન મોદનો નાદ ॥

૧૯

છપ્પય

સીય ખખર સાંભળી, મારુતી ઠેરા મુખથી ॥

કુશળ મિષ્ટ સ્વાદિષ્ટ, પિયુષને ચંદ્રમયુખથી ॥

ઉચર્યા રઘુવર એમ, વિમળ આનંદિત વદને ॥

હે મારુતિ સૌમિત્ર, લઈ ત્રિભિષણ અંગદને ॥

ઈત્યાદિ જાઓ ઉદાનમાં, હવે વાર કરશે નહીં ॥

સવિવેકે પથ સંભાળથી, સીતાને લાવો અહીં ॥

૨૦

દોહરા

આવી ઝટ ઉદાનમાં, અંગદાદિ હનમાન ॥

વિદિત ક્યું રઘુવર વચન, સિયને સહ સનમાન ॥

૨૧

નિશિચરિઓ ત્યાં હતિ નિપુણ, સેવામાં સિય સંગ

જનકિને ઝીલાવિને, પ્હેરાવ્યાં પટ અંગ ॥

૨૨

અનુપમ છબિથી ઓપતાં, સીતા સાલંકાર ॥

શિખિકા મધ્ય બિરાજ્યાં, યુત આનંદ અપાર ॥

૨૩

છપ્પય

વિવિધ નોખત્યો વાઘ, વિજ્ય ઠેરાં ત્યાં વાજે ॥

નાદ હૂહ કપિ નિકર, ગગનમંડળ બહુ ગાજે ॥

એ સમૂહ સંયુક્ત, પ્રભૂ રઘુવરની પાસે ॥

સતિ શિરોમણી સીય, પધાર્યો પર્મ હુલાસે ॥
 રઘુવરે ઈશારા માત્રથી, ધ્યાન વિશેષ ધરાવિયું ॥
 વૃતાન્ત પુર્વ પાવક તણું, સિયને સ્મરણ કરાવિયું ॥ ૨૪

દોહરો

સાંત ગૃહી સ્વામી તણી, મૈથિલિ છાયા માત્ર ॥
 સ્વેચ્છાએ સૌમિત્રથી, પામિ અગ્નિનું પાત્ર ॥ ૨૫

છંદપય

અનળકુંડમાં આઘ, પ્રમાંણે શક્તી પોતે ॥
 સુખે પ્રવેશ્યાં સઘ, જુથ્ય જન જોતે જોતે ॥
 ભલકિ કુંડથી ભવ્ય, જ્વાળ આકાશે જાગી ॥
 ભાળીને કપિ ભાલુ, વાહની છોટે ભાગી ॥
 ગ્રીહ્યાં હુતાસની જ્વાળથી, સીતા સતી શિરોમણી ॥
 પછિ પુર્વ રૂપ પ્રગટ્યું પરમ, વધિ મહિમા મહિપર ધણી ॥

દોહરો

પૂજ્યા સીતાએ પ્રભૂ, પત્ની ધર્મ પ્રમાંણુ ॥
 સનમાન્યાં સીતા સતી, પ્રભુએ સમ નિજ પ્રાંણુ ॥ ૨૭
 રઘુવર પ્રેરિત તે વખત, આવ્યું પુષ્પક યાંન ॥
 સુખથી અવધ સિંધારવા, પ્રભુએ કર્યું પ્રસ્તાંન ॥ ૨૮
 સેતુબંધ રામેશ્વરે, પ્રભૂ પધાર્યો રામ ॥
 શ્રી શંકરને સ્નેહ સહ, પ્રભુએ કર્યો પ્રણામ ॥ ૨૯
 પછિ ત્યાંથી પંપાસરે, વિચર્યા શ્રી રઘુવીર ॥
 પુર્વ વિપતિ સિયને કહી, ધર્મ ધુરંધર ધીર ॥ ૩૦

રૂપિ મુનિ કરા આશ્રમે, વિલોકતા રઘુવીર
 સાનુજ સિય સહ આવિયા, પ્રાગ ત્રિવેણી તીર ॥ ૩૧
 ત્યાં પ્રભુએ મંજન કરી, દધ સુપાત્રને દાન ॥
 અવધ કુશળતા આપવા, હલકાર્યા હનુમાન ॥ ૩૨

છંપય

મહાવીર હનુમાન, ઉમળકાથી ઝટ આવ્યા ॥
 કુશળ રામનું કહી, ભરતજીને મન લાવ્યા ॥
 ભાવ થકી ભેટતાં, ઉરતણા અધિક ઉઠાવે ॥
 કહ્યું કપિવરને એમ, ભરતજીએ સદ ભાવે ॥
 આગમન રામનું જણવવા, ભાઈ ભલે તું આવિયો ॥
 બંધૂ વિયોગના સિંધુથી, ખૂડત વીર બચાવિયો ॥ ૩૩

દોહરો

પ્રભૂ પધાર્યાની પરમ, વિનોદ દાય વધાઈ ॥
 પ્રસરિ અવધપુરમાં પ્રગટ, સઘ મહા સુખદાઈ ॥ ૩૪
 રાજદ્વાર સહ નગરમાં, ઉછળિ રહ્યો આનંદ
 ઉત્સુક પ્રભુ અવલોકવા, પ્રેમાતુર જન વૃંદ ॥ ૩૫
 સામૈયાની સાજવટ, સર્જે શત્રુઘ્ન તમામ ॥
 કૌશલ્યાદિ ઉતાવળાં, થાય નિરખવા રામ ॥ ૩૬
 ધામધૂમ એ દેખિને, શ્રીહનુમાન સયાંણ ॥
 પછી પ્રભૂ પાસે કર્યું, પોતે વેગ પ્રયાંણ ॥ ૩૭

છંપય

કહ્યું અવધનું કુશળ, વાયુનંદે રઘુવરને ॥

પ્રભુ ગવન્યા આનંદ, આપવા અવધ નગરને ॥
 અહપ સમયમાં અવધ, નગર આવ્યા રધુનંદન ॥
 સહ સામૈયે ભરત, ભેટિયા વિભુ જગવંદન ॥
 આનંદ મગ્ન શ્રી અવધપતિ, ભેટિ સર્વ મન ભાવિયા ॥
 ભરિ કનક થાળ મુક્તા થકી, અવધ સુજને વધાવિયા ॥ ૩૮

દોહરો

ભાવ જાણિ બહુ ભરતને, ઉચર્યા રધુવર એમ ॥
 આર્ય સજ્જનો ઉચરશે, પ્રીય બંધુ તુજ પ્રેમ ॥ ૩૯
 શ્રી રધુવર શત્રુધને, ચુંબન કરિ સહ્યાહ ॥
 ભ્રાત્ર ભાવથી ઉચ્ચર્યા, વાહ બંધુ પ્રિય વાહ ॥ ૪૦
 સાસુઓને સ્નેહથી, વહુવારની વિદ્ધ ॥
 વંદીને વૈદેહિએ, લાભ શુભાશિષ વિદ્ધ ॥ ૪૧
 જનિતાઓને જોડિ કર, નમ્યા સપ્રેમ પવિત્ર
 શીષ ધરી આશીષ શુભ, રામ અને સૌમિત્ર ॥ ૪૨

છંપય

અહિ આશિષ ગુરુ તણી, નમ્યા આનુજ રધુનંદન ॥
 સેવામાં સાનિધ્ય, સ્નેહ સહ ભરત શત્રુધન ॥
 રધુપતિ રાજ્યાસને, બિરાજ્યા રૂડી રીતે ॥
 પુરજન તણા પ્રણામ, સ્વિકાર્યા પૂરણ પ્રીતે ॥
 શિર ધરિ ગુરૂની આજ્ઞા સુધડ, રાધવેન્દ્ર શ્રીરામજી ॥
 ઊભા છડિદાર હજૂરમાં, હાજર છે હનમાનજી ॥ ૪૩

દોહરો

- પવનનંદ પર પ્રેમની, મહદ થવાથી મ્હેર ॥
 ચટક ભરી પ્રભુ ચિત્તમાં, લક્ષધણી ચઢિ દહેર ॥ ૪૪
 મનપ્રસન્ન અવધેશ મુખ, ઉચર્યા સહ અનુરાગ ॥
 પવન તનય મુજપ્રીય તું, માગ માગ વર માગ ॥ ૪૫
 સુણિ પ્રવચન શ્રી રામનું, ઉચર્યાં કપિવર એમ ॥
 રહો અચળ મુજ દ્વયમાં, પ્રભુ આપનો પ્રેમ ॥ ૪૬

છંપય

- દયા કરો દેવેશ, દાન મુજને એ દેવા ॥
 દાસ તણી દેહને, સ્નેહની સોપા સેવા ॥
 ઇષ્ટ એહ ક્ષણ અમર, મિષ્ટ મન માન્યું માયું ॥
 શરણે રહી સદાય, આપ ચરણે અનુરાગું ॥
 ઈચ્છું પ્રસન્નતા આપની, રાધેન્દ્ર હે રામજી ॥
 વળિ એમ ઉચ્ચર્યાં વિનયથી, હોંશીલા હનમાનજી ॥ ૪૭

દોહરો

- વાતબત પ્રત્યે વધા, “એવમસ્તુ” અવધેશ ॥
 મહિમા તુજ મહિમંડળે, વાઘા વિમળ વિશેષ ॥ ૪૮
 વળિ પ્રભુએ સુતવાતને, આધ્યું વચન ઉદાર ॥
 રહો રસા પર રીઝથી, ચિરંજીવ જુગ ચાર ॥ ૪૯
 પછી પ્રભ પ્રત્યે પ્રભૂ, અમી દ્રષ્ટિ કરિ એમ ॥
 યથા વિધી આદર થવા, જુવે જનક સુત જેમ ॥ ૫૦
 બંદીજન બિરદાવણી, વહે વિપ્ર આશીષ ॥

દે છે દ્રવ્ય અસંખ્ય ત્યાં, કુશળ કૌશલાધીશ ॥	૫૧
હનુમાનને હસ્તકે, લાભ સુયશ લેવાય ॥	
યાચક જનને વિધિ યથા, દાન ત્રિવિધ દેવાય ॥	૫૨
શુભ વિધિથી જ્યારે થયા, રાજ્યારોહણ રામ ॥	
પર્મ હર્ષ ઉર પામિયા, ત્યારે લોક તમામ ॥	૫૩
અરસ પરસ હળિમળિ રહે, જન સુરાજ નિતિ જોધ ॥	
પૂરણ રામ પ્રતાપથી, ખચિત વિષમતા ખોધ ॥	૫૪
સુખિ થાવા વરતે સદા, શ્રુતિ પંથે સહ પ્રેમ ॥	
શંશય ભય વિણ સાચવે, વળિ વર્ણશ્રમ નેમ ॥	૫૫
મહાવીર હનમાન જ્યાં, અવધ પ્રભૂ ખુદ આપ ॥	
ચત્કિંચિત પણ કોઇને, શ્યાનો ત્યાં સંતાપ ॥	૫૬

છપ્પય

શ્યાનો ત્યાં સંતાપ, સિદ્ધ જ્યાં જતી સહાયક ॥	
શ્યાનો ત્યાં સંતાપ, નિત્ય જ્યાં છે કપિનાયક ॥	
શ્યાનો ત્યાં સંતાપ, પ્રભૂનો છે જ્યાં પાયક ॥	
શ્યાનો ત્યાં સંતાપ, લાલ વપુવાળો લાયક ॥	
વળિ શ્યાનો ત્યાં સંતાપ જ્યાં, ભેડ શ્રી લગવાનજી ॥	
થઇ ચોકિયાત ચોકી કરે, મહાવીર હનમાનજી ॥	૫૭

પુનર્યથા

ત્રિવિધ તાપ તે વખત, કોઇને કદી ન વ્યાપે ॥	
તકનાં તડ તમામ, અધિક મીઠાં ફળ આપે ॥	
વ્યાકુળતાઇ વિહીન, ખધે માગ્યા મેં વરષે ॥	

રસ કસ આપે રસા, સધન ધન જન મન હરષે ॥
 જૈંદગિ પ્રલંબ ઉઘમ જડિત, તન્દુસ્ત સુંદર તદા ॥
 શ્રી રામ ભક્તિ રત સર્વ છે, પાત્ર પરમ ગતિનાં સદા ॥ ૫૮

પુનર્યથા

સસ સિંધુ મેખલા, ભુમીના એક શ્યામ જે ॥
 પાણુ પ્રભુતા તો તેજ, વિશ્વ વૈરાટ રામ જે ॥
 હે વિહંગવર રાજ, વળી રામના રાજમાં ॥
 એક પત્નિ પતિ વૃત્ત, કુશળ બહેવાર કાજમાં ॥
 છે સહુ ઉદાર શ્રીરામના, રાજ તણી સુખ સંપદા ॥
 ગણવા ન સમર્થ ગણેશને, શેષ ફેશ કે શારદા ॥ ૫૯

પુનર્યથા

દુખી ન કોઈ દરિદ્રિ, કોઈ નવ અયુધ કુલક્ષણ ॥
 શુભ કરણીથી સદા, થાય રૈયતનું રક્ષણ ॥
 સહુ ગુણજ સહુ જ્ઞાનિ, કૃતજ મહા ઉપકારી ॥
 નિષ્કપટી નિર્દોભિ, વિમળ આચાર વિચારી ॥
 શ્રી રામ રાજની હે ગર્જડ, સચરાચર શ્રેષ્ઠી મહી ॥
 ગુણ કર્મ શીલ કે કાળકૃત, પિડા કોઈને પણ નહીં ॥ ૬૦

દોહરો

યતિત્વભંજન કાવ્યમાં, દંડ યતીને હસ્ત ॥
 રામચંદ્રના રાજમાં, અનિતી કેરો અસ્ત ॥ ૬૧

છંપય

મહદ મૃત્યદા યુક્ત, રત્ન કોઢે રત્નાકર ॥

તરણી નિયમિત તપે, શિતળતા સહિત સુધાકર ॥
 વાયુ અનુકુળ વહે, કદી ધરણી નવ કાંપે ॥
 અપ ગૃહનો નવ ઉદય, ચંચળા સીમ ન ચાંપે ॥
 યજ્ઞો અસંખ્ય વિધિ વેદવત, થયા કરે છે સર્વ થળ ॥
 સંતુષ્ટ રહે ચાચક સદા, બહુ વિધિ પામી અર્થ બળ ૬૨
 દોહરો

ત્રાસ નહીં તરકર તણો, કે વળિ પ્રલય કૃશાનુ ॥
 રામચંદ્રના રાજમાં, યશ પ્રતાપ યુગ ભાનુ ॥ ૬૩
 છંપય

આકાશી રવિ ઇન્દુ, અને આ અવધભાનુ યુગ ॥
 થયો પરમ તે થકી, સત્ય જુગ સમ ત્રેતા જુગ ॥
 એવે સમય અસત્ય, શોધિયું લાધે શ્યાંતું ॥
 પછી પ્રજને પાપ, કયું પીડે વળિ ક્યાંતું ॥
 ભાષે ભુશુંડિ સંવાદ જે, તુળશી સંત સમાજમાં ॥
 છે એજ મુજબ સદ આચરણ, રામચંદ્રના રાજમાં ॥ ૬૪

પુનર્યથા

વેર વિહિન પશુ પક્ષિ, વાધ બકરી સમ તૂલે ॥
 રૂતૂ પ્રમાંણે રમ્ય, કુંજવન ફાલે ફૂલે ॥
 નિર્ભય પ્રાણી માત્ર, કરે કલ્લોલ કુશળ રહિ ॥
 શુભ વિધિવત સુખ લહે, ચિત્ત ચોખે રધુવર ચહિ ॥
 ખામી રહીત ગિરિથી ખુલે, નવિન વજ્રમણિના નિધી ॥
 સર સરિત સજળ શોભે સદા, રામ રાજ્યમાં એ વિધી ॥ ૬૫

પુનર્યથા

એ વિધિથી અનુરક્ત, રહે સંતુષ્ટ રામથી ॥
 પ્રજા અવધની પરમ, તેજમય સુખ તમામથી ॥
 સાનુકૂળ સહુ ઉપર, રામ અવગેશ રહે છે ॥
 વળી પ્રજા વાત્સલ્ય, ભાવ ચિત્ત બલો ચહે છે ॥
 સશ્વિદાનંદ સાક્ષાત જ્યાં, સર્વોપરિ જગ સભ્ય છે ॥
 એમાં શ્યાનું આશ્ચર્ય ત્યાં, સકળ પદાર્થ સુલભ્ય છે ॥ ૬૬

દોહરો

કુલિશ વિશેષ કઠોર શું, કુસુમ મૃદુળ શું હોય ॥
 ચિત્ત ખગેશ રધુનાથનું, કળી શકે શું હોય ॥ ૬૭
 કાળકૂટ છે શૂં કટુક, સુધા મિષ્ટ શું હોય ॥
 નજર અજબ રધુનાથની, કળી શકે શું હોય ॥ ૬૮
 ભવ્ય અજબ આઝનુભુજ, શોભિત શ્રીરધુલાલ ॥
 પાયમાલ કર દુષ્ટને, સજ્જનને કર ન્યાલ ॥ ૬૯
 તેજપુંજ રધુકુળ તિલક, નરહરિ સીતાનાથ ॥
 ત્રિજગવિજેતા મુજ ત્રપા, હે રાધવ તવ હાથ ॥ ૭૦

છંપય

ધન્ય ધન્ય ધન એહ, જેહની આઘx ગતી છે ॥

x દોહરો—ત્રિવિધ ગતી છે દ્રવ્યની, દાન ભોગ ને નાશ ॥

દાન ભોગ નવ થાય જો, ખરો નાશ તો ખાસ ॥ ૧

ભાવાર્થ—સુપાત્રને દાન, અગર પોતે ભોગવું ન અને તો,
 દ્રવ્યની ત્રીજી નષ્ટ ગતી છે.

ધન્ય પુન્યરત ધીર, મહા પરિપક્વ મતી છે ॥
 ધન્ય ધન્ય નૃપ એહ, સુનીતી પ્રીય જહને ॥
 રામભક્ત અનુરક્ત, ધર્મ જન ધન્ય તેહને ॥
 પતિવૃતા ધન્ય નારી પરમ, ધન્ય દેશ જ્યાં ગંગ છે ॥
 એ સંગ ધન્ય કહિયે અહા, જન પ્રભુનો જે સંગ છે ॥ ૭૧

પુનર્યથા

પડે કેમ ભવ રૂપ, જેહ પરમેશ્વર જાણે ॥
 પ્રશંસાય તે કેમ, ભણ્યો જે એં ઠે ભાણે ॥
 પુન્ય વગર વળિ પરમ, કેમ પાવન જશ પામે ॥
 પાપ વગર વળિ કેમ, જગતમાં અપજશ જામે ॥
 શો લાભ અન્ય હરિભક્તિ સમ, ધર્મ અન્ય રયો સમદયા ॥
 શ્રીહરી વિમુખ સમ હાનિ શી, તામસ* સમ અધઠગ કયા

પુનર્યથા

હોય ન તેને હાનિ, કુશળ જે પરહિત કામે ॥
 નહિ દરિદ્ર તેહને, જેહ પારસમણિ પામે ॥
 કુજશ ન થાય કદાપિ, સ્વકર સુકૃત્ય કર્યાથી ॥
 રહે ન શંકય રંચ, યથારથ વિધિ સમજ્યાથી ॥
 થળ ભળળ ભાણુ ઊગ્યા થકી, અંધારૂં અવટાય છે ॥
 પ્રભુમાં નિમગ્ન થાતાં પરમ, તેજ દ્વદય પ્રગટાય છે ॥ ૭૩

*દોહરો—દ્વૈત બુદ્ધિ વિષુ કોષણો, તમ વિષુ રથાનું દ્વંદ્વ ॥

શું શિવ સમ એ જીવ છે, ? ક્ષયો જેહ તમ કંદ ॥ ૨

પુનર્યથા

રહે કેમ અકલંકિ, કામિ પર દ્રોહિ નિશંકા ॥
 રહે ગુપ્ત તે કેમ, દેશ વાગ્યો જે ડંકા ॥
 રહે કેમ કરિ રૂપ, વસ્તુ આકૃતિ વણસાવ્યે ॥
 રહે કેમ કરિ કર્મ, આત્મસ્થિતિમાં મન આવ્યે ॥
 પરત્રિયાગામિ ખળ સંગિની, સદ્યુદ્ધી શ્યાની રહે ॥
 શું રહે રાજ અનિતીતણું, પાપ રહે શું પ્રભુ ચહે ॥ ૭૪

દોહરો

વળી એમ એ થળ વિધત, કરી શકે શૂં કોય ॥
 રામભક્ત હિમ્મતદ્વદય, હનુમાન જ્યાં હોય ॥ ૭૫

છપ્પય

શરદ ઈન્દુ સમ સ્વેત, ખિરદ શ્યાં ખરા વિનાનાં ॥
 દ્રવ્ય વિના શ્યાં દાંત, ધાંત શ્યાં ધરા વિનાનાં ॥
 રીઝણુ શ્યાં રૂષણાં, વિજ્ઞ ધરસુત્ર વિનાનાં ॥
 લાખેણાં શ્યાં લાડ, પારણે પુત્ર વિનાનાં ॥
 શી વચનસિદ્ધિ વ્યભિચારિમાં, ખાવાંને શ્યા ખંગલા ॥
 સાચી ભક્તી સુરવીરની, કરે ખ્યંડ શૂં કંગલા ॥ ૭૬

પુનર્યથા

શ્યાનાં મીઠાં દૂધ, ખાખડી ભેંશ વિનાનાં ॥
 શ્યાં ખેડૂનાં ભાત, ઘેખરી ઘેંશ વિનાનાં ॥
 ગાયો વિણ ગાંદરાં, ગામ ઠેરાં શ્યાં ગણવાં ॥
 ભંઠ ભર્યા ખેતરે, કર્ષણાં કયાંથી લ'ણવાં ॥

રોકડું હોય નાંછું લલે, વિના રામનું શું વધે ॥

શ્રીરામ ભજન વિણ રહેજમાં, લાલ શ્રેષ્ઠ શ્યાનો લધે ॥ ૭૭

દોહરા

પર્મ સુજ્ઞાનિ મુમુક્ષ પણ, ઇચ્છે ભક્તિ અનૂપ ॥

શાન્ત થવા નિજ હૃદય સત, ચિદાનંદ ચિદ્રૂપ ॥ ૭૮

પામે જ્ઞાની મુક્ત પદ, ગહન જ્ઞાનનો ગેહ ॥

મુક્તી મળવા પાત્રને, ભક્તી સાધન રહેલ ॥ ૭૯

કવિવર તુળશીએ કહ્યો, ઉમા શંભુ સંવાદ ॥

ભક્તિ જ્ઞાનના ભેદનો, શ્રેષ્ઠ સમર્પણ સ્વાદ ॥ ૮૦

કાગલુશુંડીને કહે, વૈનતેય એ વાત ॥

ભક્તિ જ્ઞાનમાં ભેદ શ્યો, તે વરણો હે તાત ॥ ૮૧

છપ્પય

સુણી ગરૂંડના શબ્દ, લુશુંડી તાપસ ભાષે ॥

શ્રુતિ પુરાણ મત સંત, જયારથ બાંણી દાષે ॥

બાંછું હું ન જરાય, ભેદ જ્ઞાનને ભક્તિમાં ॥

ઉભય હરે ભવ ખેદ, રહ્યાથી એહ રક્તિમાં ॥

તો પણ મુનીશ તે ઉભયમાં, અદ્ય કુંઠક અંતર કહે ॥

થઈ સાવધાન તે સાંભળો, વરણું નાથ વિહંગ હે ॥ ૮૨

દોહરો

ભક્તીને માયા ઉભય, નારી વર્ગ સન્નતિ ॥

શ્રીહરિ સનમુખ ભક્તિથી, માયા રે' શરભતિ ॥ ૮૩

એ ડરથી નવ કરિ શકે, પોતાની પ્રભુતાઈ ॥

મુનિશે માયા જીતવા, ભક્તિ રામની ગાઢ ॥

૮૪

છપ્પથ

કોણ જગત નિસ્પ્રેહિ, લોભ જેને નવ લાગ્યો ॥

કોને કંટક કહો, વસૂમદનો નવ લાગ્યો ॥

ઋસ્વમ્હોટાઈએ સપટ, કાન કોના નવ કાપ્યા ॥

વિષય વિકારે વળી, અયશ કોને નવ આપ્યા ॥

વિસ્તાર મોહ તિમિરે વળી, કોને અંધ કર્યા નહીં ॥

માયિક પદાર્થના મસ્તકે, કોણે ભાર ધર્યા નહીં ॥

૮૫

પુનર્યથા

ત્રણાએ ચાતુર્ય, કહો કોનું નવ પીધું ॥

કોધ અગ્નિએ દુહય, દગ્ધ કોનું નવ કીધું ॥

હઠ મમતાએ હીય, લપટિ કોને ન લડાવ્યો ॥

જેખનજ્વરે સજેર, કહો કોને ન બકાવ્યો ॥

વળિ કયા સખસને મત્સરે, ખંખેરી નાંખ્યો નહીં ॥

નવ ક્ષયું કોણ લલચાઈને, મહા પ્રબળ માયા મહીં ॥

૮૬

દોહરે

આ જગમાંહિ અપાર છે, માયાનો વિસ્તાર ॥

દયા પ્રભૂની હોય તો, બાધ ન કરે લગાર ॥

૮૭

જુઓ ! પૃષ્ઠ ૧૫, ગર્વિત દક્ષના ઉન્નત મદની પુરતી માટે

અથા દોહરે

એવો મહા પ્રશંશનિય, જન્મ્યો કોણ જન્મત ॥

* પ્રભુતા પોતે પામિને, થયો ન જે મદમત ॥ ૧

- પ્રભુને પ્રભુજનને પ્રગટ, ચિત જે પ્રભુજન રહાય ॥
 એ પ્રભુજનપર અહર્નિશ, દયા પ્રભૂની થાય ॥ ૮૮
- એવો પ્રભુજન આવ છે, નિપુણ પ્રભંજનનંદ ॥
 પ્રભૂ કૃપાનો પાત્ર જે, પ્રભુજન કેરો વંદ ॥ ૮૯
- પ્રભૂ કૃપાને પામવા, સાધન ભક્તી સાચ ॥
 પ્રભૂની પાસે પ્રેમથી, જન પ્રભુનો થઈ જાય ॥ ૯૦
- જ્ઞાન પ્રગટ થાવા તણો, અતિ મુશ્કેલ ઉપાય ॥
 અને વિધન આડાં ધણાં, જ્ઞાન પંથમાં થાય ॥ ૯૧
- કથવાથી શું થાય કંઈ, કથ્યું જાય નવ જ્ઞાન ॥
 જાંણી શકે ન અજ જન, શ્યાંણા જનની સાંન ॥ ૯૨
- સુજ પાત્ર સમજી શકે, સ્થીર થતાં નિજ સ્વાન્ત ॥
 બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુ ગમ વડે, શુદ્ધ જ્ઞાન સિદ્ધાન્ત ॥ ૯૩
- માયા હરિની મોહની, યાદ હૃદય હરિયાંન ॥
 હે હરિભક્ત સુણો હવે, સહજ જ્ઞાનની સાંન ॥ ૯૪

છપ્પથ

- જાંણો નિર્મળ જીવ, અંશ ઇશ્વર અવિનાશી ॥
 સ્વાભાવિક છે સદા, શ્રેષ્ઠ ચેતન સુખરાસી ॥
 માયાથી મુંઝાય, જેહ વપુ લઈને જૂઠી ॥
 ગાગરમાં ગુચવાય, જમ મર્કટ ભરિ મૂઠી ॥
 મજબૂત પડેલી ગાંઠજે, જ્યાં જડને ચેતન તણી ॥
 છે મિથ્યા પણ તે છોડવા, ત્યાં રહિ મુશ્કેલી ધણી ॥ ૯૫

પુનર્યથા

જુઓ જ્યારથી જીવ, સ્વતઃ ખનિયો સંસારી ॥

દુસહ ત્યારથી દુઃખ, બાળ્યું તનને લઈ ભારી ॥

જડ ચેતનની જખર, ગાંઠ ગંઠાણી ગાઢી ॥

દૃઢ્ય મોહ નિશિ રહી, જાય શી રીતે કાઢી ॥

શ્રુતિ શાસ્ત્ર સિદ્ધ સંબોધમય, એના ગહન ઉપાય છે ॥

સંસ્કાર હોય સુધર્યા તણા, સુલભ તોજ તે થાય છે ॥ ૯૬

છંદસવૈયા એકત્રીશા

સાત્ત્વિક શ્રદ્ધા ધેનુ વસે મન, પ્રભૂ કૃપાથી જો સહ પ્રેમ ।

શ્રુતિ કહેલ આચારવિચારો, જે જે જપ તપ સંયમ નેમ ।

તે તે ત્રણ હરિયાળું સંતત, ચરે ધ્યાન સંયુત એ ધેન ।

ભાવ વત્સથી પાંનો લાવી, થાય દૂઝવા લાયક એન ॥ ૯૭

નિવૃત્તિતણું નોંજણું સાધન, દો'વા તણું પાત્ર વિશ્વાસ ।

સ્વચ્છ હૃદય અહીર દો'નારો, સખળ સુતાં રાખણ નિજદાસ ।

પર્મ ધર્મ પય દો'ઈ ઉકાળે, નિષ્કામાનળ વડે અદ્ભૂત ।

શીતળ કરિ સંતોષ સમિરથી, જાંમણ ભરે ધૈર્યતા ગૂંણ ॥

એ દહિં દમ સુપાત્રમાં ભરિને, પછિ સુવિચાર રવૈયે પાસ ।

નિજ પ્રસન્નતા હસ્તવડે દઈ, સત્ય સુવાંણિ નેતરે ખાસ ।

મથિ કાઢે નિર્મળ પવિત્ર-સુંદર મૃદ્ધળ માંખણ વૈરાગ ।

કર્મ શુભાશુભ કાષ્ટ વિષે-પ્રગટાવી પુર્ણ યોગમય આગ ॥

તેપર સુચિતા તાવણથી પછિ, તાવે માંખણને તે વાર ।

મમતા મળખળિજતાં રહે પછિ, નિર્મળ ઉચ્ચ જ્ઞાન પયસાર ।

શીળ બુદ્ધિથી ઘત્ત શિળાવે, મુમુક્ષુનો સમજીને મર્મ ।
પછિ વિજ્ઞાન નિરૂપિણી બુદ્ધી, પામે વિમળ ઘત્ત તે પર્મ ॥

ત્રિગુણુ અવસ્થામય કપાસથી, કાઠી ત્રિગુણાત્મક પછિ તૂળ ।
તુરિયા તૂળ સુધારિ વણે પછિ, દીવટ દીવાને અનુકૂળ ।
જ્ઞાન ઘત્ત ભરિ ચિત્ત દિવામાં, પ્રગટે જોતી સ્વયંપ્રકાશ ।
માન મત્સરાદિક પતંગિયાં, તુર્તજ બળે જતાં તે પાસ ॥

સોહમરિમ વૃત્તી અખંડ વર, દીપ શિળા જગમગ દિવ્યંશ ।
આત્મા અનુભવ સુખ સ્વપ્રકાશિત, કરે ભેદિ ભ્રમનો વિધ્વંશ ।
મટે અપાર મોહ આદીતમ, પ્રબળ અવિદ્યાનો પરિવાર ।
આવિ પ્રકાશ પાસનિજબુદ્ધી, ગૃહી ગાંઠ છોડે તે વાર ॥

ગાંઠ છૂટવા પામે ત્યારે, તુર્તજ જીવ કૃતારથ થાય ।
છુટી ગૃંથિ જાણીને માયા, વિધન નાખવા કરે ઉપાય ।
રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રેરે બુદ્ધીને, લાલ થકી લલચાવા કાજ ।
દીપ બુઝાવે પવન અંચળે, સર્જી છળબળ કળ કેરો સાજ ॥

બુદ્ધી પરમસયાણિ હોય તો, તે તર્કે નવ બુવે જરાય ।
બચવા પામે માયાથી તો, અન્ય ઉપાધી ઊભી થાય ।
વિવિધ ઇન્દ્રિયો દ્વાર ઝડપે, થાણાં થાપી બેઠા સૂર ।
દ્વાર ઉઘાડાં મુકે આવવા, વાયૂ વિષય વાસના પૂર ॥

જતાં પ્રભંજન નિજ ઉર ગૃહમાં, ઓલવાય દીપક વિજ્ઞાન ।
મટે પ્રકાશ ગાંઠ નવ છૂટે, અને બને બુદ્ધી બેલાંન ।
સદા ભોગ આશક્ત કરણુ-સુરગણુને જ્ઞાન ગમે ન જરાય ।
વિહવળ થઈ મતિ વિષયવડે પછિ, જ્ઞાનદીપસ્થાનો પ્રગટાય ॥

તેથી જીવ જગતમાં ત્યારે, પામે વિવિધ પ્રકારે ક્લેશ ।
 હસ્તર હરિમાયાનો દરિયો, શી રીતે તરવો સવિશેષ ।
 જ્ઞાન ખડગ છે ચોધારે તે, સૂરવીરજનથી સવરાય ।
 પંથ થાય નિર્વિઘ્નપણે તો, જોતી બ્રહ્મ વિષે જવરાય ॥ ૧૦૬

છપ્પય

કઠણ જ્ઞાનનું કથન, કઠણ વળિ જ્ઞાન સમજવું ॥
 વળિ જ્ઞાનનું વિશેષ, કઠણ છે સાધન સજવું ॥
 ધારણ કરવી હૃદય, કઠણ છે જ્ઞાન તણી હૃદ ॥
 કઠણ જ્ઞાનનો પંથ, કઠણ કૈવલ્ય પરમ પદ ॥
 જો થાય ધુંણાક્ષર ન્યાયતો, પણ વિદ્યો તો છે ઘણાં ॥
 પારાંગત તેથી થાય જ, તેનાં લઈયે વારણાં ॥ ૧૦૭

-છંદ સવૈયા-

જોતાં જડે જવલ્લે જ્ઞાની, પરિબ્રહ્મ નારાયણ રૂપ ॥
 નથી બોલવાપણું તેહને, સમજી રહે સર્વદા ચૂપ ॥
 એ મુમુક્ષનો સખા મોક્ષ જ, રામભક્તિનો તે થઈ દાસ ॥
 અન ઇચ્છિત પોતાની મેળે, આવે રામભક્તની પાસ ॥ ૧૦૮

કોડ પ્રકારે યત્ન કર્યે પણ, થળ વિણ જળ ઠરિ શકે ન જમ ॥
 રહિ ન શકે સુખ મોક્ષ કયાંય પણ, રામભક્તિને છાંડી એમ ॥
 સમજી એમ સુજ્ઞ હરિભક્તો, મુક્તિ નિરાદરિ આહે ભક્તિ ॥
 ભક્તિ કર્યે વિણ યત્ન પ્રયાસે, ટળે અવિદ્યા ઠેરી શક્તિ ॥

છપ્પય

ભવસાગર ન તરાય, ભાવ સેવક વિણ સેવા ॥
 ભજ્યે પ્રભુનું નામ, લાભ અક્ષય સુખ લેવા ॥
 સ્વામી રામ સમર્થ, સત્ય માંન્યા હનમાને ॥
 જેને જગમાં જુઓ, સ્નેહથી સહુ સનમાને ॥
 જે રમિ રહેલ જગ સર્વમાં, જે સમ કોઈ ન અન્ય છે ॥
 એવા સમર્થ શ્રી રામને, ભજે તેહને ધન્ય છે ॥ ૧૧૦

દોહરા

રામભક્તિ ચિન્તામણી, દીપક ધર મુખદ્વાર ॥
 ઉર પ્રકાશ કરવા અટળ, આ તન ઉપર અપાર ॥ ૧૧૧
 સ્વયં પ્રકાશિત જે સદા, રામ ભક્તિ મણિદીપ ॥
 અહો ભાગ્ય છે એહનું, છે જેહને સમીપ ॥ ૧૧૨
 રહે રામ તેને હૃદય, ક્ષમ્યમુર્તિ કર ક્ષેમ ॥
 છે જેના પર સર્વદા, પવન પુત્રનો પ્રેમ ॥ ૧૧૩
 નામ રામ સહ નેહથી, જપું સદા જેસંગ ॥
 અનુકુળ મુજ પર આપશ્રી, રહો વીર બજરંગ ॥ ૧૧૪
 સ્વામી સેવક હિત સજો, હે ? રાધવ હનમાન ॥
 આપતણું આનંદથી, ગાઉં નિત્ય ગુણ ગાન ॥ ૧૧૫
 રામ અને બજરંગની, મુજ ઉપર થઈ મહેર ॥
 શુદ્ધ હૃદયના સ્નેહથી, લખી સરસ આ દહેર ॥ ૧૧૬

- લાભ પ્રદાયક લક્ષમાં, લેશે જ આ દહેર ॥
 તે પર રઘુવર સહ થશે, મહાવીરની મહેર ॥ ૧૧૭
- ઓગણિસો ચોરાસિએ, અશ્વિન ઉજવળ પક્ષ ॥
 દહેર અંજનીલાલની, પૂરણ કરી પ્રતક્ષ ॥ ૧૧૮
- અષ્ટ ભાગનો પુર્ણ આ, પ્રગટયો અંથ પ્રકાશ ॥
 મનપા થઈ સાક્ષ્ય મુજ, ખંત સહિતની ખાસ ॥ ૧૧૯

આશ્રય દાતાના ઉપકાર માટે શુભાશિષ દોહરા

- તખત પોરખંદર થકી, આશ્રય મળ્યો ઉદાર ॥
 નટવરસિંહ નરેન્દ્રનો, એ મહોટો ઉપકાર ॥ ૧૨૦
- જીવો ! પાળક જેઠવો, પરમારથનો પંથ ॥
 ગુણિ નૃપ નટવરસિંહ ગુણ, ગણી પ્રકાશ્યો અંથ ॥ ૧૨૧
- કર્મ ધર્મ અંકિત કુશળ, સુયશ કિરિટ છે શીશ ॥
 નટવરસિંહ નરેન્દ્રની, જય કરજો જગદીશ ॥ ૧૨૨
- પુન્યતણું ફળ પુત્રસુખ, મિષ્ટ સુમહોટો માપ ॥
 નટવરસિંહ નરેન્દ્રને, આપો હે પ્રભુ ! આપ ॥ ૧૨૩
- સત્ય જત્ય વૃત શુભ સદા, પૂરણ દાન પ્રમાણ
 નટવરસિંહ નરેન્દ્રનું, કરો પ્રભૂ કલ્યાણ ॥ ૧૨૪

ઈત્યોમ્ શાન્તી શાન્તી શાન્તી

શ્રી મહાવીર સુયશમાળાનો

ઉપોદ્ધાત.

સ્વસંકલ્પસિદ્ધિ સંસાર વ્યવહારાદિકના ધર્મપરત્વે, સદ્ધર્મસિદ્ધિ સાર મનુષ્ય માત્રને, ઇષ્ટ ઉપાસનાની આવશ્યકતા હોઈ, અમુક મનુષ્ય પોતાનો સદ્ભાવ ઇષ્ટ આરાધનરૂપ ઉપાસનામાં આરોપણ કરે તો અવશ્ય કાર્યસિદ્ધિ થયા સિવાય રહેતી નથી.

ઉપરોક્ત ઉપાસના સવિવેક સત્ય સ્નેહવાળી મહાન પ્રબળ અને શુદ્ધ સત્વગુણી દેવકોટીની હોવી જોઈએ, અને તે સંસ્કાર સિવાય પ્રાપ્ત થવી મુશ્કેલ છે.

સુકાર્યસિદ્ધી નિમિત્તે અધિષ્ઠાતા દેવની અને મુમુક્ષતા માટે દેવાધિપ દેવ શ્રી પરિબ્રહ્મ નારાયણની ઉપાસના અડગ શ્રદ્ધા પુર્વક હરેક સુગ સજ્જનના હૃદયમાં હોવી જ જોઈએ.

તે પ્રમાણ સિદ્ધ હકીકત સમજીને મેં પણ સ્વધર્મની સુકાર્ય સિદ્ધી નિમિત્તે મારો હાર્દિક પ્રેમ આરે જીગમાં ચીરંજીવ રહેનાર મહાવીર શ્રી હનુમાનજીમાં આરોપણ કર્યો હોઈ તેઓશ્રીના નામથી અંકિત થયેલી શ્રી રામચંદ્ર ભગવાનના સુચરિત્રચુક્ત સુયશમાળા શુદ્ધ શ્રદ્ધાવડે સૃજી છે, કે જેમાં મહાત્મા કવિ શ્રી તુલસીદાસજી વિરચિત રામાયણ કિષ્કિંધા કાંડથી લંકા કાંડ અર્ધ સુધીની હકીકતનો સારાંશ કે જે શ્રી હનુમાનજીના પરમ પરાક્રમરૂપ

તથા શ્રી રામચંદ્રજીના સદ્ગુણગ્રામરૂપ હોઈ ગુર્જર કાવ્ય-
હોહરા અને છપ્પય છંદોમાં વર્ણવેલ છે.

વિશેષેમાળા સુત્ર સહીત એકથી એક એમ જોડાયેલા
૧૦૮ મણુકાવાળી અને તદ્ઉપરાન્ત મણુકાઓને સાચવી
રાખનાર ૧૦૯ મેરૂ હોય છે તે પ્રમાણે આ શ્રી મહાવીર
સુયશમાળામાં પણ એકથી એક અનુસંધાન થયેલા હોહરા
અને છપ્પય રૂપી મણુકા મેરૂ સહીત હોઈ તે તમામ શ્રી
રામચંદ્ર લગવાનનના સદ્ગુણગ્રામ (સુત્ર) અને શ્રી મહાવીર
હનુમાનજીના પ્રાક્રમ ગુણગ્રામ (સુત્ર) સહીત છે, વળી
તે સુયશમાળા શરૂઆતમાં પ્રયોજન અને છેવટે મહત્વાદિકના
ચાર ચાર હોહરાઓની વચ્ચે ગોઠવવામાં આવી છે.

શ્રી હનુમાનજી શ્રી રામચંદ્ર લગવાનના અનન્ય ભક્ત
હોઈ શ્રી રામકથામાં તેઓશ્રીનું મુખ્ય સ્થાન છે, શ્રી હનુ-
માનજીએ શ્રીરામચંદ્રજીની અનહદ સેવા પુર્ણ પ્રેમ પુર્વક
ઉઠાવેલી હોઈ શ્રીરામચંદ્રજીએ પરમ પ્રસન્નપણે શ્રી હનુ-
માનજીને ઇચ્છિત વરદાનો આપી ચીરંજીવી બનાવ્યા છે.
તેમજ જનકનંદની શ્રી સતી સીતાજીએ પણ પ્રસન્ન
વદને ઇચ્છિત વરદાનો આપ્યાં છે.

શ્રી હનુમાનજી રક્તવર્ણ વાળા હોઈ સ્વામીના કાર્ય-
માં સ્નેહ ધરાવનારા હતા, તેથીજ તેઓશ્રીને પરાપુર્વથી
રક્તવર્ણુ સિંદુર તથા સ્નેહ કહેતાં તેલ ચડાવવાનું મહા-
ત્મ ચાલ્યું આવે છે એ બેઉ વાનાં શ્રીરામચંદ્રજીના પ્રત્યે
વિવેકવાળા પ્રેમનાં ચીન્હ છે. અમસ્તું તેલ સિંદુર ચડાવી
પ્રતિમાને સ્નિગ્ધ તથા મ્લેહન બનાવવાથી રૂયો અર્થ સર્જે

તેમ છે ? પરંતુ સ્વામી તથા સેવક એ બેઉને રિઝવવા સાડ રક્તવર્ણી પ્રેમનીજ જરૂર છે એની સાથે એ પણ ખ્યાલ રાખવાની જરૂર છે કે ધારણ કરેલો પ્રેમ વિવેકશુન્ય ન હોવો જોઈએ કારણ કે વિવેકશુન્ય પ્રેમ સ્વકાર્ય સિદ્ધ નિશ્ચળાનંદ પ્રાપ્ત કરાવતો નથી.

તેલ સિંદુર ચડાવનારા લાવિકો એ પ્રતિમા ચીકણી અને મેલવાળી ન બને એવી ભાવજતથી લાવાર્થ સમજીનેજ તેલ સિંદુર શ્રી હનુમાનજીને ચડાવવું ઉચિત્ છે સ્વકાર્યસિદ્ધી અર્થે પરમ ઉપાસનારૂપ આ શ્રી મહાવીર સુયશમાળા વિવેકવાળા પ્રેમયુક્ત સ્વાધ્યયન સાડ તથા સ્વામી સેવક અને સેવા ધર્મ સમજવા સાડ ખાસ હૃદયના પ્રોત્સાહનથી રચવામાં આવેલી હોઈ એ ઉક્તમાળાનું વર્ણન વાંચવા સાંભળવાથી સ્વસનમુખે ચતિત્વનું આદર્શ ખડું થઈ એમાં જણાઈ આવશે કે પ્રહ્લ્લય-યનો શું પ્રતાપ છે ? અને એ પ્રહ્લ્લયર્થ કેવાં કેવાં અદ્ભુત પ્રાકૃત્તો કરે છે વિગેરે વિગેરે ખરો ખ્યાલ થયા સિવાય રહેશે નહીં.

વિશેષે શ્રી મહાવીર સુયશમાળાના પઠનપાઠન અને શ્રવણ મનન તથા નિદિધ્યાસન વડે સુફલિત પદાર્થની પ્રાપ્તિ થવી એ સંભવિત વાત છે, પરંતુ હૃદયનો સિદ્ધ સંકલ્પ હોવો જોઈએ કારણ કે મનુષ્ય માત્રને સિદ્ધ સંકલ્પજ ફળિત થાય છે.

ઉત્તમોત્તમ કવિવર્ચ મહાત્મા શ્રી તુલસીદાસજીના કથનાનુસાર કળાય છે કે શ્રી મહાવીરનાં અદ્ભુત

પ્રાકૃતો વિશાળ વૈરાટ સ્વરૂપ હોઈ માનુષી દૃષ્ટીથી પર છે. છતાં એઓશ્રીની કૃપારૂપ જે પ્રેરણા મારા હૃદયમાં પ્રેરાઈ તેને અનુસરી શ્રી રામકથાનું સારાંશ પ્રમાણ સંગૃહી આ સુયશમાળામાં જેટલો સમાવેશ થઈ શક્યો તેટલો સમાવેશ મેં સક્ષત્યાનુસાર કાવ્યરૂપે કરેલ હોઈ સુસ્ત સજ્જનો ભૂલચૂક માટે ક્ષમા ધારણ કરશે એમ ઇચ્છું છું.

તે પછી બાકી રહેલી હકીકત સારાંશરૂપ શ્રીરામકથાની આ સુયશમાળાની શૈલી પ્રમાણેજ આ માળાથી અતિરિક્ત શ્રી મહાવીર મોજ મુક્તાવળીમાં વર્ણવી છે, અને તેમાં શ્રી મહાવીર હનુમાનજીનાં સુચરિત્રો સાથે શ્રી રામરાજ નૈતિક હકીકત અને ભક્તી તથા જ્ઞાનદીપક વિગેરે વિગેરે વર્ણનો વર્ણવ્યાં છે.

ઈત્યોમ્ શાન્તી શાન્તી શાન્તી.

સં. ૧૯૮૪
પુરુષોત્તમ પુર્ણિમા
મહેસાણા.

}

લી. જ્ઞાસૂ.
જયસિંહ કવિ.

શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ	પંક્તી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ	પૃષ્ઠ	પંક્તી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨	૧૯	સખંધ	પ્રખંધ	૫૧	૪	છપ્પય	દોહરા
૩	૧૬	હૃદય	હૃદય	૫૫	૮	કિચિત્ત	કિચિત્ત
૪	૩	ઉકિત	ઉકતી	૫૬	૧૭	હર્ષિત	હર્ષિત
૬	૩	હૃદય	હૃદય	૬૧	૧૩	તલારં	તલારં
૭	૪	રેમાઝિત	રેમાઝિત	૬૩	૧૪	દુલ્લહ	દુલ્લહ
૧૧	૧૪	વિશેષ	વિશેષ	૭૦	૧	પહિશાનિ	પહિયાનિ
૧૩	૧૯	અધ	અધ	૭૩	૧૮	સધાન	સંધાન
૧૬	૨૧	ગણી	ગણી	૭૬	૭	વદેહ	વદેહ
૨૨	૪	આશતોષ	આશતોષ	૮૦	૪	લાલક	બાલક
૨૩	૭	૦	“છપ્પય”	૮૦	૧૫	૦	“સત્ય નૃપ વચન”
૨૪	૧૯	અધિધ	અધિધ	૧૦૦	૪	મહિમ	મહિમ
૨૮	૬	યર્વ	સર્વ	૧૦૫	૨	ભટ્ટિ	ભટ્ટિ
૩૧	૩૧	અવલકુવારી	અવલકુંવારી	૧૦૫	૧૧	ગહ	યહ
૩૪	૧૬	ઘડિ	ઘડિ	૧૦૫	૧૯	૦	દોહરા
૩૫	૧૨	કપિત	કંપિત	૧૧૧	૨૦	સે	સે
૩૬	૧૫	હુંહલી	હુંહલી	૧૧૪	૨	મિલ	મિલે
૪૧	૫	બેલે	બેલે	૧૩૬	૧૦	અષ્ટ	ત્રેષ્ટ
૪૨	૧૭	યયો	યયો	૧૪૨	૭	બંધ	બંધુ
૪૭	૧૦	પંકિત	પંકિત	૧૬૪	૨૩	વંનાત્	વંદનાત્
૪૮	૧૦	સચર્યા	સંચર્યા	૧૮૦	૬	સવ	સર્વ
૪૯	૧૨	પ્રમટ	પ્રગટ	૧૮૮	૧૬	આનુજ	સાનુજ

